

Universiteit Antwerpen

Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen

Een competentieprofiel voor de professionele romanschrijver

Een kwalitatief onderzoek naar de competenties die
een schrijfliefhebber tot een publicerend auteur maken

Barbara Delft

Masterscriptie voorgedragen tot het bekomen van de graad van:

Master of Science in het cultuurmanagement

Promotor: Prof. Dr. Peggy De Prins

Praktijkbegeleider: An Leenders

Koen Van Bockstal over het managen van kunstenaars:

“Het is hetzelfde als het proberen vastpakken van water hé.

Nu, je kan wel proberen om dat water in een kan te gieten,

die kan heeft dan een bepaalde vorm en is doorzichtig

en ziet er aantrekkelijk uit, maar het blijft wel water hé.”

Voorwoord

Als voormalig studente Taal- en letterkunde Nederlands-Spaans en Vergelijkende moderne letterkunde aan de Universiteit van Gent wilde ik mijn traject in de literaire sector verder zetten. Stage lopen bij het steunpunt voor schrijfliefhebbers, Creatief Schrijven vzw, was voor mij dan ook de gedroomde springplank voor een masterscriptie binnen het veld van de literatuur. Omdat SchrijversAcademie, een vierjarige schrijfopleiding, sinds 2011 geïntegreerd is in de werking van Creatief Schrijven, bevindt de opleiding zich momenteel in een reorganisatie. Met het oog op de verdere hervorming van de academie ontstond het idee om een onderzoek te voeren naar de competenties die uitgevers verwachten van hun auteurs. An Leenders, directeur van Creatief Schrijven, hoopte toen nog dat dit stof genoeg zou bieden voor een thesisonderwerp. Na een eerste afspraak met de promotor, Prof. Dr. Peggy De Prins, An Leenders en mezelf bleek al gauw dat de probleemstelling zeker uitgebreid genoeg was om er een masterscriptie aan te wijden. Door de vele interviews die nodig waren, moest het onderzoek zelfs ingeperkt worden tot het bestuderen van de competenties van enkel één soort auteur, namelijk de romanschrijver. Uiteindelijk bleek de opdracht – het opstellen van een competentieprofiel voor de professionele romanschrijver – de ideale match tussen mijn huidige studierichting, cultuurmanagement, en mijn achtergrond in het literaire veld. Ik ben dan ook zeer tevreden met de keuze van het onderwerp.

Dankwoord

Ten eerste gaat mijn dank uit naar de vele auteurs, uitgevers, redacteurs, studenten en ex-studenten van SchrijversAcademie, docenten van de opleiding, beleidsmakers van SchrijversAcademie en naar de directeur van het Vlaams Fonds voor de Letteren en de stafmedewerker van de Vlaamse Auteursvereniging die ik heb mogen interviewen. Zonder hun input zou deze scriptie niet tot stand gekomen zijn. De inspirerende gesprekken die ik met hen had, zijn de drijfveer achter dit onderzoek. Zij motiveerden mij om de uitdaging aan te gaan al hun verschillende meningen en bevindingen in één resultaat te gieten. Daarnaast bedank ik mijn promotor Prof. Dr. Peggy De Prins die mij geholpen heeft bij het uitdenken van mijn onderzoek en het concretiseren van mijn ideeën. Bovendien wil ik haar bedanken voor het naleeswerk en het aanraden van secundaire literatuur.

Ook mijn praktijkbegeleider, An Leenders – directeur van Creatief Schrijven vzw, wil ik bedanken voor het naleeswerk en de aangename werksfeer tijdens de stage. De fijne stage heeft ongetwijfeld mijn enthousiasme aangewakkerd om deze masterscriptie tot een goed einde te brengen. Verder gaat mijn dank uit naar alle medewerkers van SchrijversAcademie en Creatief Schrijven vzw die mijn vragen hebben beantwoord en die mij hebben gemotiveerd gedurende mijn stageperiode en het schrijfproces van deze scriptie.

Tot slot waren mijn klasgenoten Narcisse, Audrey, Jessy en Lotje mijn steun en toeverlaat – zoals dat dan heet – tijdens de drukke periode die gepaard ging met het schrijven van deze masterscriptie en het halen van de vele andere deadlines het voorbije academiejaar. Ook zij wil ik bedanken voor het naleeswerk, de motiverende gesprekken en het beantwoorden van vele vragen en twijfels. Glenn bedank ik voor het verbeteren van de Engelse samenvatting, Alexander voor de nodige ontspanning en peptalk en Catherine voor de goede zorgen thuis.

Deze mensen hebben allen bijgedragen tot het vervolmaken van deze masterscriptie.

Abstract

Deze masterscriptie werd uitgevoerd in opdracht van Creatief Schrijven vzw, het officiële steunpunt in Vlaanderen voor schrijfliefhebbers, en SchrijversAcademie, de enige vierjarige opleiding in Vlaanderen voor wie professioneel auteur wil worden. Met het oog op een hervorming van de schrijfopleiding werd een competentieprofiel opgesteld voor de professionele romanschrijver. Dit profiel moest een antwoord bieden op de twee centrale onderzoeksvragen: ten eerste, op basis van welke competenties kiezen uitgevers wie ze willen publiceren? Ten tweede, in welke mate komen deze competenties aan bod in SchrijversAcademie?

Het competentieprofiel kwam tot stand op basis van eenentwintig semigestructureerde interviews met verschillende stakeholders van de opleiding. Uit deze kwalitatieve data konden een reeks van competenties afgeleid worden die belangrijk zijn voor een professionele romanschrijver. Er werden hierbij drie verschillende niveaus onderscheiden wat betreft de mate van belang. Uit de resultaten bleek dat de opleiding meer moet investeren in extraliteraire competenties waaraan uitgevers belang hechten, zoals ondermeer ‘Communicatief zijn’ naar uitgevers en lezers toe, ‘Zakelijke kennis vertonen’ en ‘Durven performen op een podium’. Ten slotte werden nog een aantal beleidsaanbevelingen voorgesteld om het competentieprofiel te implementeren in SchrijversAcademie. Het gebruik van persoonlijke ontwikkelingsplannen voor de student zou een al te rigide competentiegerichte benadering kunnen vermijden. In deze plannen wordt immers gefocust op de individuele sterktes en talenten van de beginnende schrijvers. Bovendien werd aangeraden om – vooral in het laatste jaar – vakken over performancetechnieken en voordracht, het zakelijk en juridisch kader van het boekenvak en het productieproces van een literair product in de opleiding te integreren.

Deze adviezen zouden moeten leiden tot een betere afstemming op de behoeften van uitgevers en een verdere professionalisering van SchrijversAcademie. De hoofddoelstelling van de opleiding is immers schrijfliefhebbers op te leiden tot publiceerbare auteurs. Een beter inzicht in het professionele veld zou dan ook moeten mogelijk maken deze missie te volbrengen.

Sleutelbegrippen: schrijfopleiding, competentieprofiel, competentie management, talentmanagement, de professionele romanschrijver.

Executive Summary

In 2011 SchrijversAcademie was fused with Creatief Schrijven vzw, the official focus point for creative writing and writing devotees in Flanders. SchrijversAcademie offers a four-year training programme in creative writing. With regard to the structure of the academy, not much has changed since its establishment twenty years earlier. Therefore Creatief Schrijven decided that the education programme was in desperate need of a reformation. As a part of this reorganization, an ensemble of students of the University of Antwerp investigated the particular necessities and requirements that were considered as a priority by the participants of SchrijversAcademie. The results of this study indicated the need for professionalization and a more consistent competency-based approach. Furthermore, the researchers observed a need for insight into the skills and competencies that publishers consider as important. In short: the design of a competency profile for the professional writer could offer a framework on which the training programme could be based. Eventually, this competency profile could function as a guideline to achieve the central mission of the Academy: educating writing devotees to become professional writers.

The situation briefly sketched above is the premise of the current study. Given the differences between the necessary skills of a prose writer and a poet, the field of research was restricted to the area of prose. A study on both genres would prove to be too vast a subject for the scope of this dissertation. However, creating a competency profile for the professional novelist could offer an answer to the two central questions of this study. Firstly, which criteria and which competencies do publishers and editors consider important in the selection process of publishable authors? Secondly, are these competencies currently a part of the training programme of SchrijversAcademie?

In order to answer these questions, a qualitative research was required. Firstly, the context of Creatief schrijven vzw and SchrijversAcademie is described in a short introduction. Secondly, the theory of competency management is summarized. How can competency management be defined? In what way is it possible for organizations such as SchrijversAcademie to apply this theory, and finally, how does a training programme become competency-based? This theoretical chapter ends with a focus on the disadvantages of the competency-based thinking. In addition, an alternative perspective is proposed, namely a combination of the competency-based and the talent-based approach. Furthermore, attention is drawn to the detection of talent: how does SchrijversAcademie spot gifted beginning writers, and in which ways can

their talent be managed and developed? These concerns are made explicit in the final policy recommendations. In a final chapter, the competency profile for the professional novelist is created.

The design of this profile is based on a series of twenty-one semi-structural interviews with different stakeholders from the Academy for Writers. Seven groups of interested parties were questioned about the competencies that a ‘good novelist’ should possess. Moreover, they were asked to express their opinion about the utility of a competency-based approach in training programmes for beginning writers. The survey population consists of five professional novelists, four publishers from Flanders and The Netherlands, three teachers at SchrijversAcademie, two students at the academy, three successful former students who have been publishing novels since their graduation, two policy makers of the academy and two external stakeholders, namely the director of het Vlaams Fonds voor de Letteren (The Flemish Literature Fund) and a staff member of de Vlaamse Auteursvereniging (the interest group for Flemish authors). The diversity of the stakeholders offers a broad conception of the skills and competencies that are crucial for a professional novelist. As a qualitative research requires an inductive analysis of data, the competency profile is derived directly from quotes of the respondents. The opinions and findings of the authors, publishers, editors, students, teachers and other stakeholders are integrated into one competency profile for the professional novelist.

In conclusion, the results are compared to the competencies and skills that are currently discussed and taught at the academy. At the same time, a reference is made to the competency-based approach of other training programmes for beginning writers in the Anglo-Saxon world, which has a long-standing tradition in creative writing. Eventually, this comparison offers the opportunity to propose a number of recommendations for the further reformation of SchrijversAcademie, especially for the final year of the training programme, of which the structure is not yet known.

In short, it appears that SchrijversAcademie needs to invest in extra-literary competencies, such as business planning, communication to audiences and publishers and performance techniques. Only in this way will the academy be able to organize an education programme that focuses on the main skills that are necessary to become a professional author. Furthermore, the competency profile could be integrated in SchrijversAcademie by designing personal development plans for each student of the academy. These plans emphasize the

individual strengths of the beginning writers rather than the weaknesses. The focus on talent and the personal approach of the rigid competency profile ensure a balance between artistic freedom and a strategic structure. These final recommendations should provide a guideline for the further reformation of the training programme.

Inhoudstabel

Inleiding	1
I. Context van het onderzoek	3
1. De schrijversAcademie van Creatief Schrijven	3
1.1. Creatief Schrijven vzw	3
1.2. SchrijversAcademie	4
2. De hervorming van SchrijversAcademie	7
2.1. Reden van de hervorming	7
2.2. Behoeftanalyse van de opleiding	9
2.3. En verder?	11
II. Theorie van het competentie management	12
1. De plaats van het competentie management binnen duurzaam HRM	12
1.1. Human Resources Management	12
1.2. Competenties versus talenten	13
2. Wat is competentie management?	14
2.1. Korte ontstaansgeschiedenis van het competentie management	14
2.2. Competentie management: een definitie	16
2.3. Methodiek van het competentie management	18
2.3.1. Het competentiewoordenboek	13
2.3.2. De selectie van de waardegebonden competenties	20
2.3.3. Het competentieprofiel	20
2.3.4. Het beoordelen van competenties	23
2.3.5. Coachen op basis van het persoonlijk ontwikkelingsplan	25
3. Competentie management in opleidingen	27
3.1. Inleiding	27
3.2. Een competentiegericht curriculum	27
3.3. Competentiegerichte opdrachten	29
4. De ‘paarse’ benadering	32
4.1. Inleiding	32
4.2. Een driedimensionale bril	32
4.3. Het coachen en het managen van talent	35
III. Een competentieprofiel voor de professionele romanschrijver	38
1. Methodologie van het onderzoek	38
1.1. Probleemstelling	38
1.2. Onderzoeksmethode	38
1.2.1. Het semi-gestructureerde interview	38
1.2.2. De onderzoekspopulatie	40
1.2.3. De vragenlijst	41
1.2.4. De competentielijsten	44
2. Analyse van de interviews	48
2.1. Een overzicht van de respondenten	48
2.2. De auteurs	49
2.2.1. Annelies Verbeke	50
2.2.2. Kristien Hemmerechts	52
2.2.3. Christophe Van Gerrewey	53
2.2.4. Ivo Victoria	55
2.2.5. Kolet Janssen	58
2.2.6. Overzicht van de belangrijkste competenties	60

2.3. De uitgevers en redacteurs	61
2.3.1. Rudy Vanschoonbeek	61
2.3.2. Belle Kuijken	63
2.3.3. Sander Blom	64
2.3.4. Harold Polis	66
2.3.5. Overzicht van de belangrijkste competenties	68
2.4. De docenten van SchrijversAcademie	69
2.4.1. Gie Bogaert	70
2.4.2. Suzanne Binnemans	71
2.4.3. Elisabeth Marain	73
2.4.4. Overzicht van de belangrijkste competenties	76
2.5. De huidige studenten van SchrijversAcademie	77
2.5.1. Joke Daems	77
2.5.2. Vera Van Renterghem	78
2.5.3. Overzicht van de belangrijkste competenties	79
2.6. De ex-studenten van SchrijversAcademie die gepubliceerd hebben	80
2.6.1. Dimitri Bontenakel	80
2.6.2. Ruth Lasters	82
2.6.3. Vera Marynissen	84
2.6.4. Overzicht van de belangrijkste competenties	85
2.7. De beleidsmakers van SchrijversAcademie	86
2.7.1. Erik Vanhee	86
2.7.2. Xavier Roelens	88
2.7.3. Overzicht van de belangrijkste competenties	90
2.8. De andere stakeholders van SchrijversAcademie	91
2.8.1. Koen Van Bockstal	91
2.8.2. Nathalie Ariën	93
2.8.3. Overzicht van de belangrijkste competenties	95
2.9. Conclusie	95
3. Resultaten van het onderzoek	96
3.1. Inleiding	96
3.2. Het competentiewoordenboek en competentieprofiel	97
3.2.1. De literaire of de vaktechnische competenties	97
3.2.2. De gedragscompetenties	100
3.2.3. De competenties eigen aan de persoonlijkheid	102
3.3. Beleidsaanbevelingen voor SchrijversAcademie	105
3.3.1. Gebruik van het competentieprofiel in SchrijversAcademie	105
3.3.2. Vergelijking met de huidige competenties van de opleiding	107
3.3.3. Het programma van andere opleidingen in creatief schrijven	111
IV. Conclusie	114
Bibliografie	117
Bijlagen	
De competentielijsten	
Transcripties van de interviews	
Verklaring van woord op eer	
Audiobestanden interviews (cf. CD-rom)	

Inleiding

Het managen van creativiteit is in alle culturele sectoren een heikele kwestie. Tegenstanders merken op dat een te strikte strategie en structuur de inspiratie fnuikt; voorstanders wijzen vooral op de obstakels tijdens de zoektocht naar een structuur die balanceert op de grens tussen artistieke vrijheid en een meer strategische benadering. Aangezien het creatieve proces bovendien als een zeer persoonlijk mechanisme wordt beschouwd, is het moeilijk om een algemeen geldende procedure te ontwerpen. Tegelijkertijd krijgen de creatieve en culturele industrieën meer dan ooit te maken met de noodzaak aan professionalisering. Om competitief te kunnen blijven in tijden van economische crisis is het immers onvermijdelijk dat de culturele sector moet gaan nadenken over positionering- en marketingstrategieën. Het komt er dus op aan een gezond evenwicht te vinden tussen artistieke autonomie enerzijds en commerciële behoeften anderzijds.

Met het oog op de professionalisering van SchrijversAcademie, de enige vierjarige opleiding in Vlaanderen voor wie professioneel auteur wil worden, ontstond binnen de schrijfopleiding dan ook het plan om een competentieprofiel op te stellen voor de professionele romaneuteur. Een dergelijk profiel zou een antwoord kunnen bieden op twee belangrijke vragen: ten eerste, op basis van welke competenties kiezen uitgevers wie ze publiceren? Ten tweede, in welke mate komen deze competenties aan bod in de schrijfopleiding? De antwoorden zouden een richtlijn kunnen vormen voor een betere afstemming van het lesprogramma op de behoeften van de uitgevers. Bovendien past deze probleemstelling in de hervorming waarin SchrijversAcademie zich bevindt sinds de fusie met Creatief Schrijven vzw, het steunpunt voor creatief schrijven en schrijfliefhebbers in Vlaanderen. Het is de bedoeling dat de resultaten van dit onderzoek geïmplementeerd worden in de verdere reorganisatie van de opleiding.

In het eerste hoofdstuk wordt de context van Creatief Schrijven vzw en SchrijversAcademie geschetst. De hervorming van de opleiding en de opbouw van het lesprogramma wordt toegelicht. Vervolgens wordt de theorie van het competentie management samengevat. Op welke manier kan competentie management gedefinieerd worden? Welke methoden maken het mogelijk een competentieprofiel te ontwerpen en op welke manier kan dit profiel aangewend worden in een opleiding als SchrijversAcademie? Ten slotte worden ook de nadelen van de competentiegerichte benadering belicht en zullen een alternatieve theorie en methode worden voorgesteld. In het derde deel van deze scriptie wordt het eigenlijke onderzoek opgezet.

De geformuleerde probleemstelling vraagt om een kwalitatief onderzoek. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, worden er eenentwintig interviews met zeven groepen stakeholders van SchrijversAcademie samengevat en geanalyseerd. Deze analyses vormen de basis van de geselecteerde competenties in het competentiewoordenboek en het competentieprofiel. Aan de hand van een vergelijking tussen de eindtermen die momenteel vooropgesteld worden voor SchrijversAcademie en de competenties in het profiel, zullen een aantal beleidsaanbevelingen voor SchrijversAcademie voorgesteld worden. Daarbij wordt uitgelegd op welke wijze het profiel in de opleiding geïmplementeerd kan worden.

Ten slotte wordt in dit onderzoek op een consequente manier aandacht besteed aan de spanning tussen artistieke vrijheid en management. Er wordt dan ook getracht om het competentieprofiel in die mate te nuanceren dat er een balans gecreëerd wordt tussen het individuele creatieve proces en een opgelegde structuur: op welke manier kunnen competenties een hulpmiddel zijn in een opleiding waarin talenten centraal staan? De conclusies zouden uiteindelijk moeten mogelijk maken een leidraad aan te bieden voor de verdere professionalisering van SchrijversAcademie.

I. Context van het onderzoek

1. De SchrijversAcademie van Creatief Schrijven

1.1. Creatief Schrijven vzw

Volgens het decreet Amateurkunsten van 22 december 2000 kan de Vlaamse regering voor elke kunstdiscipline één amateurkunstenorganisatie erkennen (Creatief Schrijven vzw, 2011, p. 5). Het erkende steunpunt in Vlaanderen voor de discipline letteren op niet-professioneel niveau, Creatief Schrijven vzw, werd opgericht in 2002. De organisatie wordt echter pas structureel ondersteund door de Vlaamse Overheid sinds 2007, daarvóór moest de vzw rekenen op projectsubsidies. Creatief Schrijven omschrijft zichzelf als “het huis voor schrijvers” en wil voornamelijk een aanspreekpunt zijn “voor iedereen die schrijven gewoonweg niet kan laten” (Creatief Schrijven vzw, 2013a). De medewerkers achten het belangrijk dat het pand aan de Waalsekaai in Antwerpen – waar de organisatie gevestigd is – een open huis is waar zowel de beginnende auteur met publicatie-ambities als de amateurschrijfliefhebber terecht kan:

Creatief Schrijven vzw maximaliseert kansen voor beginnende en semiprofessionele schrijvers in alle genres en versterkt duurzaam het schrijflandschap. Creatief Schrijven vzw is gepassioneerd door taal en is een open huis voor iedereen die schrijft of wil schrijven (Creatief Schrijven vzw, 2011, p. 19).

Algemeen steunt de werking van Creatief Schrijven op drie peilers: informatieverstrekking, het aanbieden van opleidingen en projectwerking. Het is in de eerste plaats haar missie om de schrijfkansen in Vlaanderen te maximaliseren en het Vlaamse schrijfveld duurzaam te versterken door schrijfopleidingen en podia aan te bieden. Daarnaast fungeert Creatief Schrijven als een “knooppunt- en netwerkorganisatie” in de sector (Creatief Schrijven vzw, 2011, p. 20). Om schrijfliefhebbers wegwijs te maken in het schrijfveld wordt er twee keer per jaar een SCHR!JF-brochure opgesteld, een overzicht van de verschillende schrijfworkshops, –cursussen en –wedstrijden die in Vlaanderen georganiseerd worden. Bovendien stemt het steunpunt geregeld af met andere belangrijke organisaties uit de literaire sector zoals het Vlaams Fonds voor de Letteren, Boek.be, Jeugd en Poëzie en de Vlaamse Auteursvereniging.

Daarbij mag niet vergeten worden dat Creatief Schrijven ook zelf projecten, wedstrijden, cursussen en opleidingen inricht. Ook de enige schrijfdocentenopleiding in Vlaanderen en

methodische bijscholingen voor schrijfdocenten worden ingericht door Creatief Schrijven. De organisatie tracht niet enkel te focussen op Vlaanderen, maar wil ook de horizon van de Vlaamse schrijfliefhebber verbreden door internationale projecten te coördineren, zoals het Europees Kampioenschap Poetry Slam vorig jaar en een literair project in Europese gevangenissen dit jaar. Hoewel de internationale werking nog in de kinderschoenen staat, wil de organisatie verder timmeren aan deze weg om zo haar netwerken in het schrijflandschap over de grenzen heen uit te breiden.

1.2. SchrijversAcademie

Eind 2010 fuseerde Creatief Schrijven met SchrijversAcademie vzw, die een vierjarige opleiding in literair schrijven inricht. Sinds 2011 heeft Creatief Schrijven de “enige opleiding ‘literair schrijven’ in Vlaanderen” volledig geïntegreerd in haar werking, mits een grondige hervorming (Creatief Schrijven vzw, 2011, p. 5). Het eerste jaar van de oorspronkelijk vierjarige opleiding is een Basisjaar Literair Schrijven geworden. Hier worden de studenten ondergedompeld in een literatuurbad. Kandidaten die reeds cursussen Literaire Creatie volgden aan het Deeltijds Kunstonderwijs hoeven dit eerste jaar nu niet meer te volgen. Daardoor bestaat nu ook de mogelijkheid om enkel deel te nemen aan de eigenlijke hernieuwde opleiding SchrijversAcademie die twee jaar duurt. Het is de bedoeling dat de gehele schrijfopleiding volgens een piramidestructuur werkt: in het Basisjaar starten er een groot aantal studenten, maar in het laatste jaar blijven enkel de meest overtuigende schrijftalenten over. Er worden bijgevolg slechts 24 studenten toegelaten aan het eerste jaar van de SchrijversAcademie. Na de twee jaar SchrijversAcademie krijgen de grootste schrijftalenten ten slotte nog de mogelijkheid om gedurende een jaar individueel begeleid te worden van het klaarstomen van het manuscript tot het zoeken naar een uitgever en de publicatie van hun werk (Creatief Schrijven vzw, 2013b).

SchrijversAcademie spitst zich toe op literaire talenten met een concreet literair project. [...]

We richten ons expliciet op mensen die al een literaire opleiding volgden: het Basisjaar Literair Schrijven, Literaire Creatie aan het Deeltijds Kunstonderwijs of een langere opleiding bij Wisper. Maar ook zonder voorafgaande opleiding mag je je kans wagen. [...] Na twee jaar SchrijversAcademie krijgen de auteurs van de meest beloftevolle manuscripten indien gewenst een extra jaar begeleiding en helpen we een uitgever zoeken (Creatief Schrijven vzw, 2013b).

De verschillende lesjaren en de bijhorende lesmodules van de hervormde schrijfopleiding zullen kort toegelicht worden.

a) Het Basisjaar Literair Schrijven

Tijdens het Basisjaar wordt er gewerkt aan een publiceerbaar kortverhaal of een publiceerbare gedichtencyclus. Gedurende de opleiding worden er verschillende lezingen aangeboden door bekende auteurs, de studenten worden gestimuleerd om literaire festivals te bezoeken, er wordt voor elke student een eigen leesparcours uitgestippeld en de cursist wordt aan het schrijven gezet in de verschillende literaire genres. De student kiest zelf één van de vier feedbackbegeleiders, allen schrijvers die gespecialiseerd zijn in een bepaald genre: Roel Richelieu van Londersele (dichter en thrillerschrijver), Toon Horsten (recensent, non-fictie auteur), John Vervoort (poëzie- en thrillerrecensent) en Barbara Van den Eynde (schrijfdocent). Aan het einde van het jaar krijgt de student de kans om zijn werk voor te stellen op een open literaire avond. Als sluitstuk van het Basisjaar stelt elke student een eigen portfolio samen op basis waarvan de persoonlijke literaire evolutie besproken wordt: welke zijn de sterktes en de groeikansen van de student en op welke manier kan hij of zij zich verder ontwikkelen in het schrijven (Creatief Schrijven vzw, n.d.).

Voor het nieuwe Basisjaar werden er in 2011 een aantal te behalen competenties opgesomd (Creatief Schrijven vzw, 2012)¹:

- Je hanteert de basistechnieken van het schrijven van literaire teksten in verschillende verschijningsvormen.
- Je hanteert verschillende schrijfstijlen, experimenteert daarin en ontdekt eigen sterktes en voorkeuren.
- Je gaat creatief en constructief met feedback om.
- Je geeft gerichte en opbouwende feedback op de teksten van collega's.
- Je bent je bewust van het effect van je schrijven op een lezerspubliek.
- Je ontdekt verbindingen tussen literatuur en andere kunst disciplines.
- Je toont een fascinatie voor literatuur en innerlijke noodzaak en gedrevenheid.
- Je analyseert literaire teksten op hun technische kenmerken.
- Je bewijst dat je gericht kan lezen aan de hand van een logboek.

b) De tweejarige opleiding: SchrijversAcademie

De kandidaten voor deze tweejarige opleiding schrijven een motivatiebrief over het persoonlijk literair project dat ze willen realiseren, vergezeld door een literair fragment dat door docenten van SchrijversAcademie wordt nagelezen en al dan niet goedgekeurd. Eens toegelaten, worden de studenten op basis van hun tekst en motivatie ingedeeld in een klas “proza” of “poëzie”.

---

¹ Competenties en doelstellingen: intern document met de competenties en doelstellingen van SchrijversAcademie. Geschreven op 15/02/2012, niet gepubliceerd.

Tijdens de twee lesjaren “proza” worden er zes lesmodules voorgeschoteld. Methodologie (over het aanleren van een werkmethode), Authenticiteit (over de geloofwaardigheid van de personages, de dialogen en de schrijfstijl), Literaire verdieping (over literaire voorbeelden) worden in het eerste jaar gegeven; de vakken Roman (over het schrijven van een roman), Reflectie (over het schrijven van essays, columns en recensies) en Publicatiemogelijkheden (over het publiceren van je literair project) in het tweede jaar. De twee jaren “poëzie” omvatten andere lesmodules. Poëziegeschiedenis, Materialiteit (over het bewust gebruik van taal) en Hedendaagse dichters (de docent kiest enkele dichters uit op basis van het persoonlijk literair project van de student) worden in het eerste jaar gepland; Uitdieping (over de ontwikkeling van de eigen poëtische persoonlijkheid), Reflectie en Publicatiemogelijkheden in het tweede jaar. De vakken uit het tweede jaar Poëzie en Proza kunnen worden aangepast aan het persoonlijke traject van de student.

SchrijversAcademie			
PROZA		POËZIE	
Eerste jaar	Methodologie	Eerste jaar	Poëziegeschiedenis
	Authenticiteit		Materialiteit
	Literaire verdieping		Hedendaagse dichters
Tweede jaar	Roman	Tweede jaar	Uitdieping
	Reflectie		Reflectie
	Publicatiemogelijkheden		Publicatiemogelijkheden

De verschillende modules van SchrijversAcademie

Verder worden er een aantal projectdagen voorzien waarbij de voortgang van het persoonlijke literaire project opgevolgd en besproken wordt. Iedere student houdt gedurende de opleiding een schrijfdagboek bij waarin de bedenkingen over het schrijfproces neergepend worden. Deze notities worden door de docenten en begeleiders gebruikt om de cursist waar nodig bij te sturen of raad te geven. Tot slot zetelt elke student ook in een feedbackgroep: het is de bedoeling dat de studenten elkaars werk lezen en becommentariëren. Ook voor SchrijversAcademie werd in 2011 een aantal competenties vooropgesteld die de student moet bezitten aan het einde van de tweejarige opleiding (Creatief Schrijven vzw, 2012):

- Je creëert binnen een bepaalde genre een literair product van enige omvang waarin je stijl en inhoud op elkaar afstemt.
- Je verwerft inzicht in het productieproces van een literair product.
- Je zoekt actief de literaire buitenwereld op door te publiceren in literaire tijdschriften, bloemlezingen, op literaire website, op eigen blogs,...
- Je ontwikkelt een eigen visie (poëtica) op het schrijven en op je literaire positie.
- Je ontwikkelt zelf verbindingen tussen literatuur en andere kunstdisciplines.

Aan het einde van deze twee jaar wordt het literaire project voorgelegd aan de eindwerkjury, de cursist krijgt een twintigtal minuten de tijd om het werk te verdedigen. Het eindwerk hoeft niet af te zijn, maar de schrijver moet uitleggen wat de verdere literaire plannen zijn met het project. De jury zal het werk beoordelen als was het ingediend bij een uitgever; zowel de sterke als de zwakke punten van het project worden toegelicht en ook de publicatiekansen van het werk worden ingeschat. Net zoals in een andere opleiding kan de student kiezen tussen een “eerste zittijd” in juni en een “tweede zittijd” in december (Creatief Schrijven vzw, 2013c).

c) Het Publicatiejaar

Als de eindwerkjury het literaire project goed beoordeelt en gelooft in de publiceerbaarheid van het werk, bestaat de mogelijkheid om na SchrijversAcademie nog een jaar intensief begeleid te worden bij het klaarstomen van het manuscript en het contacteren van uitgevers. Voor dit jaar werd er in 2011 slechts één te behalen competentie geformuleerd: “Je maakt vanuit je poëtica keuzes die je eigen schrijven en schrijverschap ten goede komen” (Creatief Schrijven vzw, 2012). Met dit Publicatiejaar wil SchrijversAcademie investeren in literaire talenten (Creatief Schrijven vzw, 2013c).

2. De hervorming van SchrijversAcademie

2.1. Reden van de hervorming

Toen SchrijversAcademie in 2010 geïntegreerd werd in de werking van Creatief Schrijven vzw, bestond de schrijversopleiding reeds twintig jaar. De algemene doelstelling was in die tijd steeds dezelfde gebleven: schrijfliefhebbers opleiden tot professioneel schrijver. Bij de fusie werd er een commissie opgericht die de rol van SchrijversAcademie binnen het steunpunt zou onderzoeken. Tevens werd beslist om de opleiding te hervormen met het oog op een meer competentiegerichte aanpak en een schaalvergroting. In het verleden werd aan het begin van de opleiding immers systematisch een groot aantal potentiële cursisten geweigerd omdat hun selectieproef niet voldeed aan de criteria om te kunnen starten met

SchrijversAcademie. Er werd dan ook besloten om vanaf het schooljaar 2012-2013 een extra voorbereidend jaar in te voegen waartijdens de kandidaten klaargestoomd worden voor de eigenlijke tweejarige Academie. Op deze manier kan de opleiding een breder publiek bereiken. Daarnaast stelde SchrijversAcademie vast dat elk jaar een aanzienlijk percentage van de studenten afhaakte. Uit navraag bij de cursisten bleek dat de opleiding een duidelijke structuur miste, dat de lesmodules niet voldoende op elkaar afgestemd waren, en dat de cursisten het nodige engagement en de studietijd onderschatten. De opleiding bleek hierdoor moeilijk combineerbaar met een voltijdse job (Neefs, Verbeeck & Hendrickx, 2012, pp. 2-7). Bovendien stelde de commissie vast dat de SchrijversAcademie niet voldoende slaagde in haar belangrijkste doelstelling: “een schrijver met enige literaire kwaliteit tot een publicatiewaardig niveau brengen” (Creatief Schrijven vzw, 2013d).

Er komen zeker mensen uit de opleiding die daarna gaan publiceren. Zo mogen we bijv. dit voorjaar het debuut van Kris Van Steenberge verwachten bij Uitgeverij Vrijdag. Dus we halen zeker resultaten, dat ga ik niet ontkennen. Maar de alarmbel ging bij me af als ik zag welke mensen er na korte tijd stoppen met de opleiding. [...] Allemaal gaven ze aan dat het voor hen te traag gaat, dat ze met op zich wel interessante oefeningen bezig waren, maar die hen onvoldoende ergens brachten. Daar zit volgens mij de crux van de huidige SchrijversAcademie. Het is een goede, brede opleiding waar je wat met proza schrijft, wat poëzie, wat met scenario en toneel bezig bent en nog allerlei leuke en interessante zaken. Maar een deel van onze doelgroep – en in mijn ogen het interessantste deel – heeft eigen literaire dromen en voelt haar kostbare tijd opgaan aan oefeningen die niets met die droom, met dat concrete schrijfverlangen te maken heeft.

Bovendien is die brede opleiding er ook al elders in Vlaanderen, aan het Deeltijds Kunstonderwijs. Ik ga nu niet ingaan op de kracht van de oude SchrijversAcademie t.o.v. dat DKO, ik merk ook voldoende dat SchrijversAcademie een zekere renomme heeft bij de mensen. Die renomme wil ik blijven verdienen door er een opleiding van te maken die net die mensen met literair talent én de goede drive om iets te realiseren doet bovendien, in plaats van afhaken. Om dat te bereiken, moet er een grotere wisselwerking komen tussen de student en de docent (Creatief Schrijven vzw, 2013d).

Er werd met andere woorden geconstateerd dat het invoeren van een Basisjaar niet voldoende was om tegemoet te komen aan de wensen van de studenten. Om de wisselwerking tussen student en docent te bevorderen, worden daarom vanaf het schooljaar 2013-2014 de volgende plannen ingevoerd (Creatief Schrijven vzw, 2013d):

1. Aan de kant van de student

- De studenten brengen aan het begin naast een literaire tekst ook een motivatiebrief binnen, waarin ze vertellen wat hun literaire plan is.
- Ze krijgen grotendeels enkel les binnen het genre waarin ze willen afstuderen.
- Aan het einde van de rit worden ze op de eerste plaats beoordeeld op de realisatie van dat

literaire plan. De evaluaties na elke module dienen om een beter inzicht in hun schrijven te krijgen, maar behoren niet rechtstreeks tot de evaluatie.

- De studenten geven actief feedback op het werk van medestudenten. Ze zijn elkaars eerste lezer.

2. Aan de kant van de docent

- De docent krijgt op voorhand meer informatie over de student.

- De invulling van de lesmodule is aangepast aan de andere modules en aan het grotere doel, dat nu concreter is.

- De methode verandert. We mikken op studenten met enige literaire achtergrond, niet op onbeschreven bladen. Wel blijven we geloven in het belang van kennisoverdracht, maar die zal nog meer aangepast aan de student zijn.

- Er komt een projectbegeleider bij die de studenten specifiek op hun literaire project zal feedbacken.

Deze plannen richten zich meer dan vroeger op de publicatiedromen van de studenten. SchrijversAcademie is ambitieus: het doel is niet om schrijfliefhebbers zoet te houden, de ultieme doelstelling is om amateurschrijvers met enig talent op te leiden tot publicatiewaardige auteurs. Een meer persoonlijke aanpak die focust op de literaire projecten van de cursisten zou deze doelstelling in het vizier moeten brengen.

Kortom: het nieuwe Basisjaar Literair Schrijven ging van start in het academiejaar 2012-2013. Momenteel wordt gewerkt aan de reorganisatie van het eerste jaar SchrijversAcademie dat op 1 september 2013 van start gaat. Vervolgens zal jaar per jaar hervormd worden. De hervorming zal dus meegroeien met de studenten die dit academiejaar (2012-2013) gestart zijn aan het nieuwe Basisjaar Literair Schrijven. Dat betekent dat ten laatste in 2015-2016 het nieuwe Publicatiejaar volledig georganiseerd zou moeten zijn. De studenten die vóór 2012-2013 begonnen zijn met SchrijversAcademie volgen met andere woorden nog het oude traject.

2.2. Behoeftanalyse van de opleiding

Op vraag van Creatief Schrijven vzw hebben Inès Neefs, Michael Verbeeck en Mariska Hendrickx, drie studenten van de universiteit van Antwerpen, in 2012 een behoeftanalyse uitgevoerd van het oude, eerste jaar van SchrijversAcademie. Het is de bedoeling dat de resultaten hiervan meegenomen worden in het ontwerp van de verdere hervorming van de opleiding.

Uit gesprekken met docenten en de coördinator van SchrijversAcademie, Xavier Roelens, bleek dat er vóór de hervorming geen concreet leerplan bestond voor de opleiding (Neefs et al., 2012, p. 9). Sinds de reorganisatie van het eerste jaar werd er echter beslist dat:

voor elk stuk van de opleiding de leerdoelen en middelen moeten worden opgesteld en dat er duidelijke competentieprofielen moeten zijn zodat duidelijk is welke competenties verworven worden tijdens welk deel van de opleiding. De docenten zullen de inhoud van hun lessen ook moeten laten overeenstemmen met deze competentieprofielen (Creatief Schrijven vzw, 2010)².

Voor het nieuwe programma van SchrijversAcademie tijdens het schooljaar 2011-2012 werden dan ook per lesjaar een aantal te verwerven competenties naar voren geschoven. Deze werden reeds kort opgesomd bij de beschrijving van de hervormde opleiding (supra). Hoewel Neefs, Verbeeck & Hendrickx het nut van deze competentielijsten erkennen, betwijfelen ze de koppeling tussen de lesmodules en de werkvormen in de opleiding. Bovendien stellen ze vast dat de competenties pas geformuleerd werden toen de lesmodules al inhoudelijk ingevuld waren. Zij stellen voor om in de toekomst de lesmodules daarentegen direct af te stemmen op de vooropgestelde competenties. Bovendien zijn enkele competenties volgens hen nogal vaag, bijvoorbeeld “Je hanteert de basistechnieken van het schrijven van literaire teksten in verschillende verschijningsvormen”. Verder menen ze dat enkele competentiecriteria zoals “fascinatie voor literatuur en innerlijke noodzaak en gedrevenheid” niet thuishoren in een competentielijst, maar dat ze beter omschreven kunnen worden als persoonskenmerken (Neefs et al., 2012, p. 10).

Verder achten zij een meer concrete procedure om de beoogde competenties te evalueren noodzakelijk. Daarbij stellen de onderzoekers vast dat de huidige competenties die SchrijversAcademie belangrijk acht niet altijd overeenstemmen met wat uitgeverijen verwachten van schrijvers. Ten slotte moet de opleiding zich op een duidelijke manier positioneren ten opzichte van andere schrijversopleidingen als Literaire Creatie aan het Deeltijds Kunstonderwijs. SchrijversAcademie is heel wat duurder en het is dan ook noodzakelijk dat de opleiding zijn meerprijs waard is en zich als uniek profileert op de markt (Neefs et al., 2012, p. 11-12).

---

² Verslag vergadering Commissie Vorming: intern document. Niet gepubliceerd.

2.3. En verder?

Uit de behoefteanalyse blijkt dat er nood is aan een duidelijk competentiekader waarop de opleiding zich kan enten. Bovendien moet nagegaan worden welke competenties en vaardigheden door uitgevers en literaire agenten hoog in het vaandel worden gedragen; de ultieme doelstelling van SchrijversAcademie is immers publiceerbare auteurs af te leveren. Nu is er weinig zicht op wat uitgevers verwachten van hun schrijvers, en op basis van welke competenties zij auteurs selecteren. Beoordelen ze bijvoorbeeld enkel het manuscript, of ook de persoonlijkheid van de schrijver? Moet de auteur achter het verhaal ook een interessant levensverhaal met zich meedragen? Neefs, Verbeeck en Hendrickx zijn ervan overtuigd dat het ontwikkelen van een competentieprofiel voor de professionele auteur essentieel is in de hervorming van SchrijversAcademie. Een dergelijk profiel geeft immers de richting aan die de opleiding moet uitgaan.

II. Theorie van het competentie management

1. De plaats van competentie management binnen duurzaam HRM

De integratie van het competentiedenken in SchrijversAcademie kan begrepen worden in de context van een algemene trend van professionalisering in de culturele sector. Reeds sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is het competentie management niet meer weg te denken uit het bedrijfsleven. Ook in het onderwijs en in de sociale- en zorgsector staat het ontwikkelen van competenties intussen centraal (Van Beirendonck, 2004, p. 11). De laatste tien jaar zien we dat in de cultuursector het management in het algemeen sterk in de lift zit. Culturele ondernemers leiden hun organisatie steeds vaker naar het managementmodel van economische bedrijven, met aandacht voor strategische planning, marketing, financieel management en Human Resources Management (Schramme, Verbergt, De Corte & De Pelsmacker, 2011, p. 11). Het competentiedenken situeert zich binnen het HRM, het managementgebied dat zich toelegt op het belang van de medewerkers binnen een onderneming.

1.1. Human Resources Management

HRM kenmerkt zich door vier basisideeën omtrent het personeelsbeleid in een onderneming: ten eerste vormen mensen volgens HRM geen “kostenpost”, maar moeten ze beschouwd worden als “baten” voor de organisatie. Ten tweede moet het HR-beleid “afgestemd zijn op (*fit*) of parallel lopen met (*aligned*) de strategie van de onderneming”, ten derde moeten alle “instrumenten van werving, selectie, beloning, ontwikkeling, opleiding en dergelijke onderling consistent zijn en elkaar versterken” (horizontale integratie), en tot slot moet het personeelsbeleid volledig geïntegreerd zijn in het lijnmanagement (De Prins, 2011, pp. 363-364). Daarbij is het belangrijk op te merken dat er twee varianten bestaan van het HRM: de “harde” en de “zachte” versie. Bij de harde variant staat het strategisch inzetten van het personeel centraal; het accent ligt voornamelijk op het *management*-aspect. De zachte variant legt daarentegen de nadruk op de *human resources*: “vooral de kwaliteit van het personeel bepaalt het succes van ondernemingen” (De Prins, 2011, pp. 363-364).

Tegenwoordig is er, naast de harde en de zachte variant van HRM, nog sprake van een duurzame variant. Deze laatste benadering ligt in het verlengde van het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). MVO kan omschreven worden

als een proces waarbij organisaties vrijwillig streven naar verbetering op bedrijfs- en maatschappelijk vlak door op systematische wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde en coherente manier in de gehele bedrijfsvoering op te nemen, waarbij overleg met stakeholders of belanghebbenden van de organisatie deel uitmaakt van dit proces” (De Prins, 2011, p. 365).

Een onderneming die op maatschappelijk verantwoorde wijze wil ondernemen, moet ook aandacht besteden aan duurzaam HRM: hierbij worden “de belangen van de werkgever, de werknemers en de maatschappelijke belangen met elkaar in evenwicht gebracht” (De Prins, 2011, pp. 366-367).

1.2. Competenties versus talenten

Eenzijds heeft duurzaam HRM betrekking op het verhogen van het engagement van de medewerker en op retentie of het behouden van het personeel binnen de organisatie. Anderzijds heeft duurzaam HRM ook te maken met de discussie omtrent competentie- versus talentmanagement. Dit debat is belangrijk voor het onderzoek naar de mogelijkheid van een competentieprofiel voor de professionele auteur: in welke mate kunnen competenties een leidraad vormen in een creatief proces waarin schrijftalent centraal staat?

Competenties kunnen algemeen omschreven worden als “observeerbare kennis, vaardigheden en attitudes” die een werknemer nodig heeft om zijn/haar functie succesvol te kunnen uitoefenen (De Prins, 2011, p. 386). *Jobdesign* neemt een centrale plaats in het competentie management in: de competenties die vooropgesteld worden, zijn noodzakelijk om een bepaalde job en de bijhorende specifieke taken te kunnen uitvoeren (Van Beirendonck, 2010, p. 61). Competentieprofielen worden bijvoorbeeld vertaald naar vacatureprofielen, selectiecriteria, en beoordelingsstandaarden Het doel van competentie management is de optimale ontwikkeling van competenties van individuen en groepen “met het oog op het realiseren van organisatiedoelstellingen en de aanscherping van het prestatieniveau van de medewerkers” (De Prins, 2011, p. 386). Het is met andere woorden de bedoeling dat zowel de medewerker als de organisatie baat heeft bij het managen en ontwikkelen van de individuele competenties. Deze win-winsituatie is dus duurzaam voor beide partijen; er spreekt een vorm van wederzijds respect uit (De Prins, 2011, p. 386).

Bij talentmanagement staan daarentegen niet de te ontwikkelen competenties, maar de reeds aanwezige talenten van de medewerkers centraal. Deze benadering ontstond als reactie op de *top-down* -benadering van het competentie management. “In plaats van te vertrekken vanuit rigide (*top-down* bepaalde) functieomschrijvingen”, tracht talentmanagement “carrièrepaden

te ‘smeden’ (*bottom-up*), op maat van het aanwezige talent zodanig dat een organisatie kan opgebouwd worden op basis van de onderscheidene capaciteiten van mensen” (De Prins, 2011, p. 389). De voorstanders van talentmanagement pleiten voor *job sculpting*: de job wordt ontworpen op maat van de talenten van de werknemer. Ook deze aanpak past binnen duurzaam HRM, aangezien de nadruk ligt op de ontwikkeling van het individu en het bedrijf op lange termijn (De Prins, 2011, p. 389).

Meestal heeft HRM betrekking op het omgaan met medewerkers en personeel. Het spreekt echter voor zich dat competentie- en talentmanagement evenzeer vaak aangewend worden in het onderwijs. De ontwikkeling van competenties en talenten staat immers centraal in de doelstellingen van elke opleiding. Daarnaast meent HRM-deskundige Peggy De Prins dat de discussie “competentie- versus talentmanagement” bijzonder interessant is voor de kunst- en cultuursector:

Waar in de andere sectoren vooral een slingerbeweging is waar te nemen van competentie-management naar talentmanagement, kun je veronderstellen dat deze beweging binnen de specifieke culturele en artistieke sector eerder omgekeerd is (De Prins, 2011, p. 385).

De professionalisering van deze sector en de invloed van het managementdenken heeft ervoor gezorgd dat de competentie-insteek ingang vindt in culturele organisaties zoals Creatief Schrijven vzw en artistieke opleidingen als SchrijversAcademie. Terwijl de andere sectoren steeds meer aandacht besteden aan het ontwikkelen van talenten, tracht de culturele onderneming de ontwikkeling van talenten te systematiseren en te managen door talenten bijvoorbeeld in competentieprofielen te gieten.

2. Wat is competentie-management?

2.1. Korte ontstaansgeschiedenis van het competentie-management

Lou Van Beirendonck legt in zijn handboek over competentie-management – *Iedereen competent* – uit dat de benadering is ontwikkeld “onder impuls van enkele belangrijke evoluties tijdens de twintigste eeuw op het vlak van *human resources*” (Van Beirendonck, 2004, pp. 17-20). Lang voor er sprake was van competenties, gebruikte men gedragskenmerken – ook wel dimensies genoemd – om te rekruteren. Reeds aan het einde van de jaren dertig wierf het Duitse en het Engelse leger militairen aan via de assessment center methode. Kandidaten namen deel aan een simulatiesituatie waarin hun gedrag werd getoetst

aan het gewenste gedragsprofiel. Deze selectiemethode werd in de jaren vijftig geïntroduceerd in het bedrijfsleven. Terwijl de procedure eerst voornamelijk gebruikt werd voor selectie en loopbaanoriëntatie, werd ze later ook ingezet voor andere toepassingen zoals training en ontwikkeling. De eerste assessment centers in de Benelux werden georganiseerd in de bedrijven Masterfoods en Ford aan het begin van de jaren tachtig. In de jaren negentig werd de methode dan weer vaak gebruikt om reorganisatie en *change management* in goede banen te leiden (Van Beirendonck, 2004, pp. 17-18). Volgens Van Beirendonck hebben de assessment centers bijgedragen tot de doorbraak van het competentie-management in de bedrijfswereld. Door de assessment center methode raakten ondernemingen immers vertrouwd met competentieprofielen en met “het systematisch beoordelen en ontwikkelen van menselijk gedrag” (Van Beirendonck, 2004, p. 18).

Daarnaast won competentie-management aan belang in de Amerikaanse en de Europese economie als gevolg van de globalisatie en de daardoor toenemende concurrentie. Door de opkomst van nieuwe markten als Japan, India, Zuidoost-Azië en India, zocht de bedrijfswereld naar een nieuwe manier om hun “competitief voordeel” uit te spelen en verder te ontwikkelen. Hierbij ging er steeds meer aandacht naar een van de belangrijkste “bronnen” van het succes van bedrijven, namelijk naar de medewerkers of de *human resources*. Er werden manieren ontwikkeld om de vaardigheden van de werknemers steeds beter af te stemmen op de behoeftes van de bedrijven. Bovendien ontstond er een evaluatiesysteem op basis van “vastgelegde standaarden in niveaus van jobvereisten en verantwoordelijkheidsgebieden” (*National Vocational Qualifications*) (Van Beirendonck, 2004, p. 19).

De aandacht kwam te liggen op het standaardiseren van verschillende jobniveaus: welke competenties leiden tot prestaties? Terwijl de Britse benadering vooral focuste op deze “prestatiestandaarden” van werknemers, legde de Amerikaanse methode meer de nadruk op “de rol van management in het realiseren van een competitief voordeel”. De Amerikaanse onderzoekers bestudeerden met andere woorden welke “persoonlijke eigenschappen, ervaring, motieven en andere kenmerken” succesvolle managers vertoonden (Van Beirendonck, 2004, pp. 19-20). De individuele competenties die zowel de Britse als de Amerikaanse benadering onderscheidden, werden vervolgens “getransfereerd” naar algemene competenties die eigen zijn aan een bepaalde organisatie. Deze “organisationele competenties” of de kerncompetenties van een onderneming leiden tot het competitief voordeel. Bijgevolg heeft

een bedrijf er alle voordeel bij om de kerncompetenties op te sporen, te ontwikkelen en te managen (Van Beirendonck, 2004, p. 20).

Tegenwoordig wordt nog slechts zelden een onderscheid gemaakt tussen de Britse en de Amerikaanse visie op competentie management. Van Beirendonck hanteert dan ook één overkoepelende definitie voor het begrip “competentie”.

We verstaan onder een competentie alle vormen van **kennis, vaardigheden en andere eigenschappen die nodig zijn om een functie goed te vervullen**, waarbij wij het belangrijk vinden duidelijk te omschrijven welke **resultaten en gedragingen** we daarvoor wensen. In de praktijk komt het er meestal op neer, dat we de minimumstandaarden voor de job combineren met de cruciale eigenschappen voor **succes** (Van Beirendonck, 2004, p. 20).

Uit deze omschrijving blijkt dat Van Beirendonck de Angelsaksische prestatiecriteria voor het uitoefenen van een functie verenigt met de Amerikaanse succescompetenties. Lingsma en Scholten gebruiken in hun gids *Coachen op competentieontwikkeling* een kortere, gebalde definitie: “Competenties verwoorden **gedragseisen** voor **succesvol functioneren**”. Zij omschrijven een competentie als “het vermogen om kritisch succesvol gedrag te vertonen” (Lingsma & Scholten, 2007, p. 12). Zowel de definitie van Van Beirendonck als van Lingsma en Scholten leggen de nadruk op de termen “gedrag” en “succes”. Ook in dit onderzoek zullen competenties steeds gekoppeld worden aan gedragsindicatoren en succesvolle prestaties.

2.2. Competentiemanagement: een definitie

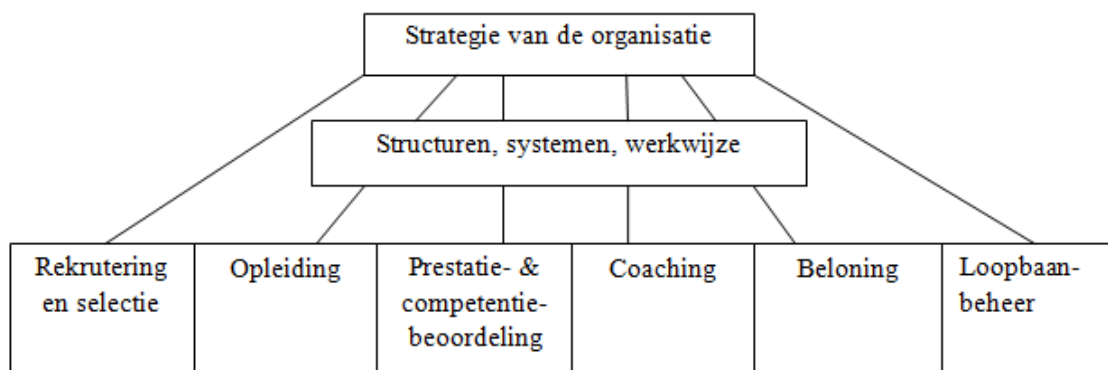
De uiteindelijke bedoeling van het coachen van competenties is dat de medewerker “zichtbaar veranderd gedrag toont en daardoor slimmer, met minder moeite, betere resultaten bereikt” (Lingsma & Scholten, 2007, p. 12). Competentiemanagement zorgt ervoor dat “de aanwezige of te rekruteren competenties” optimaal worden gebruikt en verder ontwikkeld worden. Door middel van loopbaanontwikkeling, training, rekrutering, selectie en prestatie management wil men tot betere prestaties komen (Van Beirendonck, 2004, p. 36). Van Beirendonck omschrijft competentie management als:

een geheel van activiteiten die erop gericht zijn competenties van individuen en groepen optimaal in te zetten en te ontwikkelen, en dit met het oog op het realiseren van de opdracht van de organisatie en het performanter maken van de medewerkers (Van Beirendonck, 2004, p. 36).

Concreet wordt de ontwikkeling van de medewerkers dus afgestemd op de doelstellingen van het bedrijf. Het definiëren en het bepalen van competenties in een organisatie is belangrijk

omdat deze een “meetlat” bieden om over ontwikkeling en resultaten te discussiëren. Bovendien maken competenties gedrag “waarneembaar en bespreekbaar”. In tegenstelling tot functieomschrijvingen bieden competentieprofielen daarnaast een bredere visie op de job. Terwijl functieomschrijvingen enkel gericht zijn op taken “die vaak aan verandering onderhevig zijn”, zijn competentieprofielen toekomstvast. Een dergelijk profiel richt zich immers niet alleen op de uit te voeren taak, maar ook op algemeen “competent gedrag” dat verwacht wordt bij het uitoefenen van een bepaalde functie. Lingsma en Scholten illustreren dit verschil door middel van dit voorbeeld: “De uitspraak ‘Dat hoef ik niet te doen, want dat staat niet in mijn taakomschrijving’ is met competenties verleden tijd” (Lingsma & Scholten, 2007, p. 12). Het is de bedoeling dat de medewerker zich ten allen tijde gedraagt naar zijn competenties.

Verder moet competentie management geïmplementeerd worden in een onderneming of organisatie vanuit twee zienswijzen. Ten eerste moet de competentiewerking een verticale “fit” vertonen met de algemene strategie en de missie van het bedrijf (verticale integratie), en ten tweede moet het competentiebeleid afgestemd zijn op alle andere activiteiten van het HR-management. Volgens Van Beirendonck zijn competenties “een ideaal vehikel” om de verschillende aspecten van HRM aan elkaar te linken (Van Beirendonck, 2004, p. 37).

Horizontale en verticale integratie van competentie management (Van Beirendonck, 2004, p. 37).

De na te streven competenties komen met andere woorden aan bod in elk aspect van het HR-beleid (rekrutering en selectie, opleiding enzovoort). Daarnaast zijn deze competenties afgestemd op de algemene strategie en op de systemen en werkwijzen die de onderneming hanteert. Dit houdt in dat het competentie management ontworpen moet worden in samenspraak en dialoog met alle belanghebbers: zowel de beleidsmakers als de medewerkers moeten betrokken worden bij het ontwikkelingsproces (Vermeire, 2010, p. 32).

Competentiemanagement heeft immers niet alleen betrekking op verbeterde prestaties op bedrijfsniveau, maar ook op betere individuele prestaties.

Nele Vermeire legt in haar masterscriptie *Competentiemanagement voor een beter werkende overheid?* bovendien uit dat competentie-management vanuit “een brede basis” ontwikkeld moet worden om “doorgang” te vinden in de onderneming (Vermeire, 2010, p. 32). Zonder een breed draagvlak kan het competentiebeleid niet geïmplementeerd worden. Om dat “breed draagvlak” te kunnen bereiken moet er rekening gehouden worden met drie aspecten van de onderneming. Lingsma en Scholten stellen dat competentieontwikkeling pas “effectiviteitsverhogend” werkt als er sprake is van een *three way fit* (Lingsma & Scholten, 2007, p. 12). Ten eerste moet het ontwerp van het competentie-management afgestemd zijn op de kenmerken van de organisatieomgeving. Veel dienstverlenende organisaties kenmerken zich bijvoorbeeld door “instabiliteit, onvoorspelbaarheid, onduidelijke verbanden en de lange tijd voordat men feedback krijgt op het functioneren van de organisatie”. De keuze van de te ontwikkelen competenties zal hier anders zijn dan in een stabiele organisatie met een duidelijke *top-down*structuur. Bovendien zal het competentie-management op een andere manier geïntegreerd moeten worden: het *top-down* opleggen van selectiecriteria, ontwikkelingspatronen enzovoort zal niet werken in een onvoorspelbare organisatieomgeving.

Ten tweede moeten de competenties passen binnen de structuur en de cultuur van de organisatie. Een competentie als “samenwerking” binnen een strakke hiërarchische cultuur zal moeilijk ingang vinden. Wanneer er sprake is van een dergelijke *non fit* moeten ofwel de competenties aangepast worden aan de cultuur die heerst binnen de onderneming, ofwel moet er een cultuurverandering plaatsvinden vóór de gewenste competenties ontwikkeld kunnen worden. Ten laatste is het belangrijk dat de competenties in kwestie ook bij het management in voldoende mate aanwezig zijn. Kunnen de managers het proces van competentieontwikkeling uitdragen en ondersteunen? (Lingsma & Scholten, 2007, pp. 12-14).

2.3. Methodiek van het competentie-management

Het invoeren van competentie-management in de structuur van een onderneming gebeurt aan de hand van een aantal stappen. Eerst moeten de nodige competenties gedetecteerd worden: welke competenties zijn van belang om de doelstellingen van de onderneming te bereiken? Daarna wordt via een evaluatie- of beoordelingssysteem ingeschat over welke competenties de medewerkers beschikken. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen de aanwezige en de noodzakelijke competenties, en op basis daarvan wordt er uiteindelijk beslist welke

vaardigheden verder dienen ontwikkeld te worden. Hiervoor ontwerpt het management een persoonlijk ontwikkelingsplan. De ontwikkeling van de competenties wordt aan de hand van dit plan opgevolgd en indien nodig bijgestuurd. Ten slotte kan er nog een beloningssysteem ontworpen worden (Vermeire, 2010, p. 33; Schoorl, Bartels & Schoorl, 2004, p. 293).

HRM-deskundige De Prins legt uit dat het implementeren van competentie management in een onderneming concreet gezien de volgende stappen inhoudt (De Prins, 2012-2013):

- het opstellen van een competentiewoordenboek
- de selectie van waardegebonden competenties
- het opstellen van competentieprofielen per functie
- het doorvertalen naar selectiecriteria
- opleidingsdetectie / ontwikkelingsscenario's / competentietrappen
- het doorvertalen naar beoordeling
- het doorvertalen naar loopbanen
- het doorvertalen naar beoordeling

Enkel de stappen die belangrijk zijn voor dit onderzoek zullen worden besproken. SchrijversAcademie is immers geen traditionele onderneming waarin personeel moet trachten bij te dragen tot het algemeen succes van het bedrijf. SchrijversAcademie is een opleiding waarin de individuele ontwikkeling van elke student centraal staat. Verder in dit hoofdstuk wordt nog aandacht besteed aan competentie management binnen opleidingen.

2.3.1. Het competentiewoordenboek

Door middel van het competentiewoordenboek wordt een jargon gecreëerd dat het mogelijk maakt het gedrag van de medewerkers te beschrijven en te evalueren (De Prins, 2012-2013). In dit document worden afspraken gemaakt omtrent de definities van de competenties en de aan te wenden terminologie. Hier wordt ook vastgelegd hoeveel competenties zullen worden uitgewerkt om de algemene doelstellingen van de onderneming te bereiken (Vermeire, 2010, p. 34). Het competentiewoordenboek bevat daarnaast de gedragsindicatoren waaraan de competentie kan worden afgelezen, alsook de eventuele niveaus die onderscheiden kunnen worden (bijvoorbeeld *junior*- en *seniorniveau*) (De Prins, 2011, p. 386). De indicatoren beschrijven het gedrag dat eigen is aan de competentie en de niveaus duiden de ontwikkelingsstadia van de competenties aan.

Het is belangrijk dat elke competentie in het woordenboek “observeerbaar en meetbaar” is. Elke competentie moet ook door een “duidelijke omschrijving en operationalisering door iedereen op dezelfde wijze wordt begrepen”. Daarnaast zijn de indicatoren steeds

“gedragsgericht geformuleerd”, “enkelvoudig”, “positief geformuleerd” en “zonder waardeoordeel (‘goed’ of ‘slecht’)” (Van Beirendonck, 2004, p. 24).

2.3.2. De selectie van de waardegebonden competenties

Competenties kunnen opgedeeld worden in verschillende types. Lou Van Beirendonck hanteert in zijn handboek *Iedereen competent* een eenvoudige typologie waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen “**vaktechnische of kennisgebonden** competenties enerzijds en gedragscompetenties anderzijds” (Van Beirendonck, 2004, p. 22). Voor de eerste soort van competenties is er kennis en inzicht nodig, zoals voor het kunnen interpreteren van een boekhoudkundige balans of voor het kunnen toepassen van een bepaalde wetgeving. **Gedragscompetenties** zijn daarentegen persoonlijker, ze omvatten “zowel waarden, persoonlijke motivatie als vaardigheden”. Van Beirendonck somt enkele voorbeelden op van gedragscompetenties: “initiatief, creativiteit, mondelinge communicatie, beslissen, samenwerken en leidinggeven” (Van Beirendonck, 2004, p. 22).

Waardegebonden competenties zijn een vorm van gedragscompetenties; “ze zijn rechtstreeks afgeleid van de waarden die gelden voor de hele organisatie. De missie, de strategieën en vooral het expliciteren van de waarden van een organisatie vormen de uitgangspunten voor het ontwerp van elk competentie management” (Van Beirendonck, 2004, p. 23). Deze competenties verdienen extra aandacht omdat ze cruciaal zijn voor het slagen van het competentie management, aangezien ze de bestaansreden van de organisatie vertalen en van toepassing zijn op elke functie. Bovendien zijn deze competenties niet direct waarneembaar en dus moeilijk te verwoorden. “Klantgerichtheid, samenwerken, voortdurend verbeteren en betrouwbaarheid” zijn voorbeelden van waardegebonden competenties (Van Beirendonck, 2004, p. 23).

2.3.3. Het competentieprofiel

“Een competentieprofiel bevat dezelfde ingrediënten als het competentiewoordenboek, maar dan op maat gesneden van een bepaalde functie” (De Prins, 2011, p. 387). De geselecteerde competenties zijn diegene die het meest bijdragen tot het succesvol uitoefenen van een bepaalde functie (Lingsma & Scholten, 2007, p. 125). Van Beirendonck meent dat het beter is om een competentieprofiel bondig te houden, omdat een te uitgebreide competentielijst moeilijk hanteerbaar is (Van Beirendonck, 2004, p. 24).

In *Iedereen competent* wijdt Van Beirendonck een volledig hoofdstuk aan het opstellen van competentieprofielen (Van Beirendonck, 2004, pp. 59-82). Hij beschouwt een competentieprofiel als “de draaischijf van het competentie management”: ze vormt namelijk “het referentiepunt voor competentieassessment, competentieontwikkeling en competentiebeloning” (Van Beirendonck, 2004, p. 59). Volgens hem moeten dan ook zoveel mogelijk belanghebbenden betrokken worden bij het samenstellen van een dergelijk profiel. Deze betrokkenen kunnen opgedeeld worden in drie categorieën: “de functiehouders zelf, de rechtstreekse hiërarchie en ten slotte het algemeen management of de directie” (Van Beirendonck, 2004, p. 60). Het betrekken van deze drie groepen is essentieel omdat de functiehouders zelf

vooral geneigd zijn die competenties te onderlijnen die nodig zijn om vandaag succesvol te zijn, terwijl managers en directieleden zich op basis van hun individuele of gezamenlijke visie op de toekomst, dikwijls te veel laten inspireren door het te verwachten gewenst gedrag” (Van Beirendonck, 2004, p. 61).

Door middel van een “observatie in ‘het veld’, individuele gesprekken, groepspanels, competentievragenlijsten, analyse van agenda’s van functiehouders, consultatie van organisatiedocumenten of technische schema’s” kan er informatie worden vergaard over de taken en verantwoordelijkheden die bij een bepaalde functie horen (Van Beirendonck, 2004, p. 61). De vaktechnische en kennisgebonden competenties zijn op die manier makkelijk te ontdekken. De gedragscompetenties en de waardegebonden competenties, daarentegen, zijn niet direct afleidbaar uit oppervlakkige observatie en documentatieonderzoek. Daarom stelt Van Beirendonck een aantal methoden voor die aangewend kunnen worden om de gewenste gedrags- en waardegebonden competenties vast te leggen (Van Beirendonck, 2004, p. 61).

Ten eerste kan *de missie en de visie* van de organisatie geanalyseerd worden. Hierin wordt immers beschreven op welke manier de belangrijkste doelstellingen verwezenlijkt moeten worden en bovendien worden de waarden die belangrijk zijn voor de organisatie opgesomd. Soms wordt ook het vereist gedrag van de medewerkers geëxpliciteerd. Het mission-statement verschaft met andere woorden veel informatie over de vereiste gedrags- en waardegebonden competenties. Daarnaast is *het interview* een aangewezen methode om “alle karakteristieke elementen van een functie en haar context te bevragen” (Van Beirendonck, 2004, p. 62). De respondenten wordt gevraagd hun persoonlijke visie op de organisatie toe te lichten en te beargumenteren. Door deze interviews voelen ze zich ook betrokken bij het opstellen van het

competentieprofiel en bouwen ze “op een actieve manier” mee aan de implementatie van het competentie management (Van Beirendonck, 2004, p. 62).

Ten derde kan *de functiebeschrijving* gebruikt worden als basis voor het opstellen van een competentiematrix. Het is de bedoeling om de resultaatsgebieden en de taken die opgesomd worden in de functiebeschrijving te vertalen naar competenties. Het nadeel aan deze methode is dat de kwaliteit van het competentieprofiel afhangt van de kwaliteit van de functiebeschrijving (Van Beirendonck, 2004, pp. 62-63). Als er geen functiebeschrijving voor handen is of als die is verouderd, kan de onderzoeker zelf *de gewenste resultaten en de bijhorende taken bevragen* bij de stakeholders. “De analist vraagt naar de gewenste resultaten en vraagt hoe die moeten worden gerealiseerd. Dat brengt ons bij de taken. Op dezelfde wijze doorvragen, brengt ons bij de competenties” (Van Beirendonck, 2004, p. 64).

Een andere techniek is de *critical incident methode*: er wordt de respondenten individueel of in groep gevraagd naar belangrijke momenten in het verleden “die geleid hebben tot successen en/of tegenslagen”. Vervolgens moeten de geïnterviewden het gedrag beschrijven dat tot die situaties heeft geleid (Van Beirendonck, 2004, p. 65). De *differentiële analyse* gebruikt min of meer dezelfde techniek; hier wordt gevraagd om het gedrag van een aantal “sucevolle en minder succesvolle functiehouders” te beschrijven. Als de organisatie een competentiewoordenboek gebruikt, kunnen er bovendien *vragenlijsten en competentiekaartjes* gebruikt worden bij de gesprekken (Van Beirendonck, 2004, p. 65-66). In dat geval moet de respondent de competenties “quoteren op hun belangrijkheid”, bijvoorbeeld met scores van 1 tot 5. Op een competentiekaartje staat de definitie van de competentie. Verder kunnen in groepsverband *pannelgesprekken* gehouden worden, zoals bijvoorbeeld brainstormsessies, om informatie in te winnen over de functie.

Naast al deze methoden bestaan er een aantal *expertsystemen*. Bij CAI (Computer Analyse Instrument) moeten de stakeholders “een computergestuurde en *web based* vragenlijst” invullen. Er worden hierbij ongeveer 180 vragen over 36 competenties gesteld. De output van een CAI geeft “een overzicht van de relevantie van elk van de 36 competenties voor de functie” (Van Beirendonck, 2004, pp. 66-68). Ten slotte wordt elke competentieanalyse “idealiter gefinaliseerd in een *consensusmeeting*” die gericht is op “samenvatten en consolideren”. Hierbij wordt de definitieve selectie gemaakt van de competenties en wordt een eerste aanzet gegeven tot het definitieve competentieprofiel (Van Beirendonck, 2004, p. 69).

2.3.4. Het beoordelen van competenties

Er bestaat een groot aantal beoordelingsmethoden die in het bedrijfsleven gehanteerd worden om competenties te beoordelen. De belangrijkste procedures zullen worden opgesomd en kort uitgelegd.

Bij *assessment centers* worden de “kandidaten onder meer via praktijkopdrachten door verschillende beoordelaars op hun capaciteiten beoordeeld”. De deelnemers krijgen met andere woorden de kans om tijdens simulaties die representatief zijn voor de betreffende functie op een competente manier te interageren. (Van Beirendonck, 2004, p. 87). Dergelijke beoordelingssystemen vinden meestal plaats met het oog op selectie, mutatie of promotie. Wanneer het doel van het assessment center er daarentegen in bestaat om “de actuele competenties te meten met het oog op verder ontwikkeling”, wordt bij voorkeur de term *development center* gebruikt (Van Beirendonck, 2004, p. 92).

Een andere methode om competenties te evalueren is de *360°-feedback*. Hierbij gaat men ervan uit dat de personen uit de directe werkomgeving van de medewerker “valide” beoordelaars zijn “die relevante informatie kunnen geven over het huidige functioneren van iemand” (Van Beirendonck, 2004, p. 106). Zowel collega’s, medewerkers, leidinggevendenden als klanten worden aan de hand van een gestructureerde vragenlijst ondervraagd over het gedrag van de beoordeelde. Deze vragenlijst steunt op het competentieprofiel dat is opgesteld voor de functie. Bovendien wordt de lijst aangevuld met “bijkomende informatie uit individuele gesprekken” met de directe omgeving én met de beoordeelde zelf. Men kan immers enkel van 360°-feedback spreken als ook de beoordeelde zichzelf evalueert (Van Beirendonck, 2004, p. 106).

Het *competentiegericht, het gedragsgericht of het behavioural event interview* is een alternatief voor het klassieke vraaggesprek. Een van de grootste nadelen van het interview is dat de interpretatie van de interviewer nooit objectief kan zijn. Het competentiegericht interview tracht de noodzaak aan interpretatie te vermijden door rechtstreeks te peilen naar het gedrag van de respondent. “Het vertrekpunt is een situatie waarin een taak of een opdracht uit het recente verleden werd uitgevoerd. Deze gegevens worden vervolledigd door informatie over actie(s) via vertoond gedrag, plus een beschrijving van het resultaat”. De verworven informatie over de gedragsindicatoren wordt na het interview omgezet naar competenties en beoordeeld (Van Beirendonck, 2004, pp. 117-118).

Self-assessment of zelfbeoordeling wordt aangewend in combinatie met andere beoordelingsmethodes, zo is het een vast onderdeel van de 360°-feedback. Zelfevaluatie wordt voornamelijk aangewend om de beoordeelde te laten nadenken over het eigen gedrag. Zelfinzicht speelt ongetwijfeld een belangrijke rol in de ontwikkeling van de persoonlijke competenties (Van Beirendonck, 2004, p. 119).

Ook het *peer-assessment* komt voornamelijk voor samen met andere beoordelingssystemen. Bij dit soort van assessment worden collega's (peers) bevraagd over het gedrag en de competenties van de medewerkers (Van Beirendonck, 2004, p. 119).

De portfolio is een concept dat al langer wordt "toegepast door modellen, designers, grafici, architecten en kunstenaars". Ook in het onderwijs heeft de portfolio ingang gevonden, het kan dan bijvoorbeeld bestaan uit "een curriculum vitae, certificaten en attesten, dienstenstaten van werkervaring, een neerslag van motivatie" enzovoort. De portfolio moet blijf geven van de competenties die eigen zijn aan het gewenste competentieprofiel. In het onderwijs wordt deze methode toegepast in verschillende omstandigheden: ten eerste "bij aanvang van een opleiding" om eerder verworven competenties te bewijzen, ten tweede wordt het gebruikt als "(opvolgings-)instrument waarmee de student zijn individuele ontwikkeling zichtbaar kan maken", en ten derde kan de portfolio het ontwikkelingsniveau van de student aantonen bij tussentijdse evaluaties of op het einde van de opleiding. De portfolio kan dus als een begeleidingsinstrument worden gebruikt tijdens de ontwikkeling om leervorderingen in beeld te brengen (Van Beirendonck, 2004, p. 121).

Tot slot bestaat er een methode om gedragscompetenties via computersimulaties te meten. Bij *de geautomatiseerde gedragsmeting* krijgt de deelnemer via een computerscherm een reeks problemen te zien die hij zo goed mogelijk moet trachten op te lossen. De snelheid, de manier (al dan niet gestructureerd of systematisch) en het resultaat worden door het computerprogramma verwerkt (Van Beirendonck, 2004, p. 128).

Het komt erop neer de beoordelingstechniek te gebruiken die het best past bij de situatie. De methodes die het vaakst gebruiken worden bij ontwikkelingsplannen zijn het development center en de 360°-feedback. Ook om gerealiseerde groei te meten is voornamelijk de 360°-feedback aangewezen. De andere methoden van competentiemeting kunnen de evaluatie vervolledigen (Van Beirendonck, 2004, pp. 134-135).

2.3.5. Coachen op basis van het persoonlijk ontwikkelingsplan

Wanneer door middel van de bovenstaande competentiemetingen de aanwezige competenties zijn geëvalueerd en de te ontwikkelen competenties zijn vastgesteld, kan er een persoonlijk ontwikkelingsplan voor de medewerker worden opgesteld. Dit plan moet zo gestructureerd mogelijk opgesteld worden: “het is een actieplan, waarbij ontwikkelingsmogelijkheden worden geïnventariseerd en gepland”. Het ontwikkelingsproces wordt systematisch opgevolgd, bijvoorbeeld door verschillende vooraf vastgelegde 360°-feedback-momenten. Daarbij wordt ook dagelijkse feedback en rapportage aangewezen (Van Beirendonck, 2004, pp. 152-153).

Van Beirendonck acht het belangrijk dat de begeleidende coach bij aanvang van het ontwikkelingsprogramma de volgende vragen stelt aan de medewerker (Van Beirendonck, 2004, pp. 151-152):

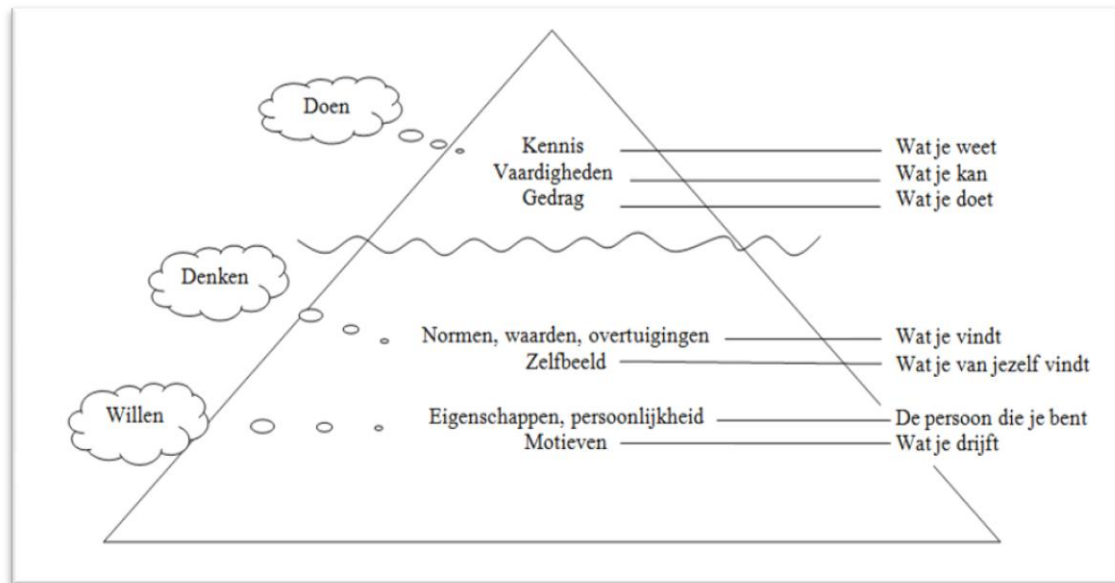
- Welke competentie(s) wilt u ontwikkelen?
- Waarom wilt u die competentie(s) ontwikkelen?
- In welke mate past deze competentieontwikkeling in uw eigen interesses en in uw persoonlijke loopbaanplan?
- Wie vervult, met betrekking tot de te ontwikkelen competentie volgens u een voorbeeldfunctie?
- In welke concrete werksituatie kunt u de te ontwikkelen competentie inoefenen?
- Hebt u al gekeken naar websites, teksten en eventueel boeken waar u bijkomende informatie kunt opdoen over deze competenties?
- Hoe volgen we dit verder op? Hoe spreken we af?

In het eerste gesprek moet gepeild worden naar de onderliggende motivaties van de medewerker: door middel van deze vragen wordt het voor de coach duidelijk naar welk specifiek gedrag er gestreefd moet worden, welk profijt de medewerker er wenst uit te halen, naar welk voorbeeldgedrag hij/zij opkijkt, in welke situaties de medewerker het gedrag wil inoefenen en welke leermethoden hij/zij verkiest (Van Beirendonck, 2004, pp. 151-152).

In het zogenaamde “**ijsbergmodel van McClelland**” wordt veel aandacht besteed aan deze onderliggende beweegredenen. Volgens deze theorie kan een competentie immers vergeleken worden met een ijsberg waarvan enkel de top zichtbaar is.

Een gedeelte is zichtbaar, maar een belangrijk gedeelte niet. Het gedeelte onder de waterlijn heeft grote invloed op het gedeelte boven de waterlijn. Hoe komen we, coach en gecoachte, erachter *waarom* de gecoachte bepaald gedrag (niet) heeft zonder de psycholoog uit te hangen? Als dit bespreekbaar wordt, kan de gecoachte eigenaar worden van het ‘waarom’ en een keuze maken voor actie. Iemand zo coachen op competentieontwikkeling wordt ook wel

gezien als het coachen op ijsbergen: de relatie weten te leggen tussen het zichtbare en het onzichtbare gedeelte van de ijsberg” (Lingsma & Scholten, 2007, p. 15).

*Het ijsbergmodel van McClelland.
Afbeelding gebaseerd op Lingsma & Scholten, 2007, p. 15 en op Segers, 2012.*

Volgens deze visie heeft de coach de moeilijke taak om het niveau onder de zeespiegel te leren kennen. Het “denken” en het “willen” van de medewerker moet gecoacht worden, wil men resultaten bereiken boven de waterlijn: “het onzichtbare denkproces heeft effect op gedrag en handelen wordt zo zichtbaar” (Lingsma & Scholten, 2007, p. 42). Als men bijvoorbeeld niet denkt te kunnen overtuigen (*denken* onder de waterlijn), zal men sneller beginnen vertellen en de gesprekspartner niet lang aankijken (*doen* boven de waterlijn). Een trainingsmodel waarbij enkel het zichtbare gedrag gecoacht wordt (boven de waterlijn) is functiegericht, het model van McClelland is daarentegen persoonsgericht (Lingsma & Scholten, 2007, p. 42). Het ijsbergmodel koppelt immers competentieontwikkeling aan zelfreflectie en zelfregie: de gecoachten moeten verantwoordelijkheid opnemen voor de eigen ontwikkeling. Deze zelfregie zorgt voor betere resultaten omdat de gecoachte zelf “eigenaar” is van de competentieontwikkeling. Dat wil zeggen dat het ontwikkelingstraject – noch het “hoe”, noch het “waarom” – niet door de competentie-manager wordt opgelegd. Deze manier van coachen wil in het bijzonder “de verantwoordelijkheid voor de eigen competentieontwikkeling” stimuleren (Lingsma & Scholten, 2007, pp. 15-17).

Daarnaast bestaat het persoonlijk competentiegericht trainen erin om specifieke gedragingen in te oefenen. Hierbij is het belangrijk dat de coach erin getraind is om competenties te observeren en te herkennen. Competentietrainingen gebeuren in kleine groepen van vier tot

zeven deelnemers. Tijdens deze sessies vinden simulaties plaats waarin de te ontwikkelen competenties aan bod komen. Tijdens de trainingen moeten regelmatig time-out momenten worden voorzien om feedback te kunnen geven. Na de sessie volgt nog een nabespreking. “Wat hebben de deelnemers gezien?”, “Wat was het effect?”, “Zijn de deelnemers daar tevreden mee?” en “Hoe zouden ze het anders aanpakken?” zijn slechts enkele vragen die dan gesteld kunnen worden (Van Beirendonck, 2004, pp. 147-149).

Nadat al deze stappen doorlopen zijn, moet de terugkoppeling worden gemaakt naar het competentieprofiel en naar de beoordelingsmethoden. Het is immers de bedoeling om in de loop van het ontwikkelingsproces de gecoachte competenties te evalueren.

3. Competentiemanagement in opleidingen

3.1. Inleiding

In het handboek *Competentiegerichte leeromgevingen* stellen de auteurs dat in competentiegericht onderwijs de relatie met de beroepspraktijk steeds centraal staat.

Het onderwijs wordt niet gezien als iets dat los staat van de wereld waarin de afgestudeerde later terecht komt, maar die wereld wordt vanaf het begin van de opleiding de opleiding binnengehaald. Zowel wat het **curriculumniveau** als wat het niveau van de **afzonderlijke onderwijseenheden** en van de **toetsing** betreft, worden vooral de taken die afgestudeerden moeten kunnen uitvoeren en de kernproblemen waarmee ze in het beroepsleven geconfronteerd worden, centraal gesteld. Daarnaast wordt meer aandacht besteed aan het **persoonlijk functioneren en persoonlijke effectiviteit** (Schlusmans, Slotman, Nagtegaal & Kinkhorst, 2000, pp. 15-16).

Enerzijds focust competentiegericht onderwijs dus op het competent kunnen handelen in de latere beroepspraktijk, anderzijds wordt hierbij aandacht geschonken aan de individuele competentieontwikkeling van de student. Opleidingen die het competentimanagement willen implementeren, moeten rekening houden met een aantal vereisten die noodzakelijk zijn om te kunnen werken aan competentieontwikkeling. Ten eerste moet het curriculum competentiegericht zijn, en ten tweede moeten er methodes worden ingevoerd om competenties te evalueren.

3.2. Een competentiegericht curriculum

De overgang van het klassiek naar het competentiegericht onderwijs omhelst een switch van kennis naar bekwaamheid en kunde. Kennis op zich is immers niet interessant, “interessant is wat de opgeleide met die kennis kan doen” (Schlusmans et al., 2000, pp. 63-64). Bijgevolg

moet het klassiek curriculum aangepast worden, de vakinhouden moeten niet alleen meer focussen op kennis, maar ook op vaardigheden en op attitudevorming. In *Competentiegerichte leeromgevingen* worden er een aantal voorwaarden opgesomd waaraan een competentiegericht curriculum moet voldoen (Schlusmans et al., 2000, pp. 97-102). Deze voorschriften zullen hier kort besproken worden.

“Competenties als uitgangspunt”: het ontwerp van de opleiding is gebaseerd op de competenties die noodzakelijk zijn voor de betreffende beroepspraktijk. Daarbij is het belangrijk dat de competentiebeschrijving bruikbaar is in de opleiding: er moet duidelijk aangegeven worden welke kennis de student moet bezitten, welke vaardigheden hij onder de knie moet krijgen en in welk gedrag de competenties geuit worden. Daarnaast moeten de competentieniveaus worden vastgelegd, en moeten de competenties gekoppeld worden aan specifieke beroepstaken. Tot slot is het van belang dat de geformuleerde competenties regelmatig getoetst worden aan de beroepspraktijk (Schlusmans et al., 2000, pp. 97-98). Een duidelijk omschreven competentiewoordenboek en een precies competentieprofiel zijn onontbeerlijk om deze doelstellingen te bereiken.

“Samenhang tussen competenties en het curriculum-ontwerp”: competentieontwikkeling gebeurt steeds in een aantal stappen. De verschillende competentieniveaus moeten dan ook gekoppeld worden aan specifieke curriculumonderdelen die bijdragen aan het verwerven van bepaalde kennis, vaardigheden en attitudes. Bovendien is de relatie tussen de verschillende curriculumonderdelen duidelijk en goed onderbouwd: “waar wordt op voortgebouwd, waar wordt op voorbereid, waar vindt verdieping plaats?” (Schlusmans et al., 2000, p. 98).

“Realistische taken in context”: het competentiegericht leren wordt gevoed door realistische taken in een realistische context. Dit houdt in dat de opdrachten direct refereren aan taken in de beroepspraktijk, en dat er bij elke opdracht een rijke context geschetst wordt. Bij voorkeur worden de taken direct afgeleid uit het competentieprofiel. Ook stages en cases zijn ideale leermethoden om de student te introduceren in de beroepspraktijk. Idealiter neemt de “complexiteit van realistische taakomgevingen” toe in de loop van de studie (Schlusmans et al., 2000, pp. 98-89).

“De ontwikkeling van gedragscompetenties”: naast specifieke beroepscompetenties moet een opleiding ook focussen op algemene gedragscompetentie. Die “verwoorden niet-domeingebonden competenties die als een rode draad door verschillende beroepsspecifieke

competenties heen lopen”. Samenwerking, communicatief vermogen en leidinggevend vermogen zijn voorbeelden van zulke competenties (Schlusmans et al., 2000, p. 99).

“Het toetsen van competenties”: deze stap is essentieel in de competentiegerichte opleiding. Men kan spreken van competentietoetsing als er een realistische context wordt geschetst, en als de kennis en vaardigheden uit verschillende disciplines erbij betrokken worden (dit wordt “integrale toetsing” genoemd). Verder moet er expliciet aandacht besteed worden aan de progressie van de student; bij elke beoordeling moet dus de vergelijking gemaakt worden met eerdere evaluaties. Niet enkel moet er van buitenaf worden beoordeeld – bijvoorbeeld door verschillende docenten en door enkele professionelen uit het beroepsveld – maar ook de student moet zichzelf evalueren. Bij voorkeur gebeurt dit aan de hand van een persoonlijk portfolio en een persoonlijk ontwikkelingsplan (Schlusmans et al., 2000, pp. 99-100).

“Beroepsoriëntatie van de student”: tijdens de opleiding wordt voortdurend de koppeling gemaakt tussen het curriculum en de beroepspraktijk. Bovendien bestaat de mogelijkheid tot specifieke beroepsoriëntatie aan het einde van de opleiding (Schlusmans et al., 2000, p. 100).

“Zelfstandig leren”: “het begeleiden van de student bij het zich eigen maken van effectieve leer- en probleemoplossingsstrategieën” neemt een belangrijke plaats in het studieprogramma in. Concreet houdt dit in dat er in verschillende curriculumonderdelen expliciet aandacht wordt besteed aan het “zelf doelen stellen, het eigen leerproces analyseren en het zelf vaststellen van leerresultaten door de student” (Schlusmans et al., 2000, p. 101)

“Verskil in niveau en ambitie”: een competentiegerichte opleiding moet rekening houden met de verschillende niveaus van de studenten en de persoonlijke ambities die ze koesteren. Er moeten met andere woorden keuze-opties worden voorzien in het curriculum en mogelijkheden tot versnelling (Schlusmans et al., 2000, p. 101)

Het aanbieden van een opleiding met een dergelijk competentiegericht curriculum vergt ten slotte niet alleen een goede voorbereiding, maar ook docenten die vertrouwd zijn met competentieontwikkeling en competentiebeoordeling.

3.3. Competentiegerichte opdrachten

Zoals beschreven in 2.3.4. bestaan er verschillende methodes om competenties te beoordelen (supra). Het development center werd aangewezen als de meest geschikte procedure om competentieontwikkeling op te volgen.

Daarnaast kan de ontwikkeling van de student getoetst worden aan de hand van competentiegerichte opdrachten en daarbij horende beoordelingsformulieren. De belangrijkste doelstelling van een opdracht is inzicht te verkrijgen in “de aard en het niveau van competentie van elke student”. Bij het ontwerp van de taak moet dus nagegaan worden welke informatie er precies nodig is en welk type opdracht dergelijke informatie kan verschaffen (Schlusmans et al., 2000, pp. 283-284).

Type eindterm	Passende opdrachsvorm
Materiedeskundigheid	Toetsen met meerkeuze-opgave of andere kleine opgaven.
<u>Probleemoplosvaardigheden</u>	Authentieke taken die leiden tot systematisch handelen dat leidt tot prestatie (inclusief <u>self assessment</u>).
Netwerkvaardigheden	Samenwerkend onderwijs: taken in groepen (inclusief <u>self assessment</u> en <u>peer assessment</u>).
Zelfregulatie professionele ontwikkeling	Reflectie n.a.v. systematische zelfinschatting, inschatting door competentie-manager.
<u>Zelfregulatie commitment</u>	Reflectie n.a.v. systematische zelfinschatting, inschatting door competentie-manager, medestudenten, opdrachtverstrekkers.

De meest geëigende toetsvormen en instrumenten voor het monitoren van groei uitgezet tegen verschillende aspecten van competentie (Schlusmans et al., 2000, p. 284).

Zoals geïllustreerd in bovenstaand kader³ kan men door middel van verschillende soorten opdrachten verschillende competenties evalueren. Vaak worden tijdens beoordelingsmomenten een aantal types opdrachten gecombineerd, afhankelijk van de competenties die men wil meten. Daarbij zijn self assessment en 360°-feedback evaluatiemethodes die vaak gekoppeld worden aan competentiegerichte opdrachten.

Bij een competentiegerichte opdracht hoort een beoordelingsformulier waarmee de opdracht geëvalueerd kan worden. Dit document heeft als doel:

de objectiviteit en betrouwbaarheid van de beoordelingen te vergroten. Objectiviteit van een toets is een kenmerk van die toets indien de persoon van de beoordelaar geen invloed uitoefent op de hoogte van de score en de uiteindelijke beoordeling.. Betrouwbaarheid van een toets

³ Authentieke taken zijn “opdrachten waaruit een sterke betrokkenheid op het werkveld blijkt. De student wordt in de rol geplaatst van een actor in het werkveld die bepaalde taken krijgt” (Schlusmans et al., 2000, p. 285).

heeft betrekking op de mate waarin scores consistent of reproduceerbaar zijn (Schlusmans et al., 2000, pp. 286-287).

Omdat de studenten aan de hand van het formulier op de hoogte worden gesteld van de beoordelingsmethode, de modelantwoorden (indien die er zijn) en de beoordelingscriteria, verhoogt daarnaast ook de kwaliteit van de feedback. Kennis van deze aspecten leidt immers tot “een betere en dus meer zorgvuldige motivatie van het oordeel” en geeft informatie “waarmee het leerproces kan worden bijgestuurd” (Schlusmans et al., 2000, p. 287). Het toekennen van getallen aan de prestaties wordt “scoren” genoemd, het toekennen van een waardering is “beoordelen”. Deze waardering kan kwalitatief van aard zijn (bijvoorbeeld “goed, voldoende, onvoldoende”) of kan kwantitatief zijn (bijvoorbeeld een cijferschaal van 10 tot en met 1) (Schlusmans et al., 2000, p. 287).

Tot slot moet nog opgemerkt worden dat een evaluatiemethode altijd bestaat uit drie noodzakelijke stappen: de beoordelingsinstructie, het beoordelingsformulier en een training om het formulier te leren hanteren (Schlusmans et al., 2000, p. 289).

- **De beoordelingsinstructie** bestaat uit een lijst van de evaluatiecriteria en een toelichting aan de hand van positieve en negatieve voorbeelden.
- **Het beoordelingsformulier** kent drie mogelijke ontwerpen: de checklist, de beoordelingsschaal en de productschaal. Bij de checklist wordt gescoord of bepaalde competenties al dan niet aanwezig zijn (de beoordelaar scoort met: “ja” of “neen”). Bij een beoordelingsschaal wordt de waardering – kwantitatief of kwalitatief – weergegeven. Een productschaal is een vorm van een beoordelingsschaal waarbij elk van de criteria wordt toegelicht aan de hand van beschrijvingen en voorbeelden.
- **Een training van het gebruik van evaluatieformulieren** voor docenten en studenten is onontbeerlijk voor een kwalitatieve feedback.

Uiteraard stopt de competentieontwikkeling niet bij het beoordelen. Het is de bedoeling dat de student verder aan de slag gaat met de gegeven feedback. Via het bijhouden van een portfolio kan de student bijvoorbeeld een verzameling aanleggen van producten die de persoonlijke competentiegroei illustreren: ontwerpen, papers, verslagen, beoordelingsformulieren enzovoort. Deze documenten kunnen aangevuld worden met beschrijvingen van de ontwikkelde vaardigheden. Een portfolio geeft inzicht in het proces van competentieontwikkeling en is een instrument dat aanmoedigt tot zelfreflectie (Schlusmans et al., 2000, p. 290).

4. De ‘paarse’ benadering

4.1. Inleiding

Het competentie management is niet gevrijwaard gebleven van kritiek. Critici halen voornamelijk uit naar de *top-down* benadering waarmee vooropgestelde competenties worden opgelegd en naar het *gap* denken dat de aanpak overheerst. Het competentie management vertrekt immers vanuit vaardigheden die belangrijk zijn binnen de missie van de onderneming; het organisatieperspectief is dominant. Bovendien is het de taak van de werknemer om de competenties die hij/zij onvoldoende beheerst te ontwikkelen. Na de vergelijking met een afgebakend competentieprofiel wordt er geanalyseerd welke lacunes (ook *gaps* genoemd) verholpen moeten worden. Van Beirendonck stelt om deze redenen dat het traditioneel competentie management een “koude benadering” is en blauw kleurt: “Het is een eerder ‘koude’ benadering van zaken. Het streven naar objectiviteit en verifieerbaarheid zijn enkele belangrijke methodologische doelstellingen” (Van Beirendonck, 2010, pp. 60-61).

De alternatieve, talentgerichte benaderingswijze noemt Van Beirendonck daarentegen “roodgekleurd” en “warm” omdat er vertrokken wordt “vanuit de warmte van de persoon, vanuit dieperliggende interesses en de sterkten” (Van Beirendonck, 2010, p. 61). Bijgevolg is deze aanpak niet *top down* maar *bottom up*; het perspectief van de medewerker staat centraal. Daarnaast wordt er niet gefocust op de *gaps* maar op de sterktes die er al zijn. De tegenstelling tussen de “blauwe” en de “rode” benadering past binnen de discussie over duurzaam HR-management en het debat tussen aanhangers van talenten en competenties dat aan het begin van dit hoofdstuk kort werd aangehaald (*supra*).

Van Beirendonck pleit ervoor in deze discussie geen kleur te bekennen. Hij meent dat beide benaderingen te extreem vertrekken vanuit één bepaald perspectief; dat van de organisatie of dat van de medewerker. Wanneer de blauwe en de rode zienswijzen daarentegen samengebracht worden, verkrijgt men een “driedimensionale”, ‘paarse’ visie. Deze combinatie tracht “het beste van beide werelden” te integreren (Van Beirendonck, 2010, pp. 62-63).

4.2. Een driedimensionale bril

Concreet worden bij een ‘paarse’ benadering methoden uit het klassieke competentie management gecombineerd met aandacht voor talentontwikkeling en het perspectief van de medewerker. Zo worden eerste de beoordelingsmethoden uit het

competentiemanagement gebruikt om te inventariseren waar iemand goed in is. Deze sterkten worden vervolgens “gematcht” met het competentieprofiel eigen aan de functie of de job. Van Beirendonck legt uit dat er hierbij voortdurend “alternerend” gewerkt wordt: “van binnen naar buiten en van buiten naar binnen”. Door middel van een overlegmodel wordt rekening gehouden met zowel het perspectief van de organisatie als dat van de medewerker (Van Beirendonck, 2010, p. 64). Hierbij is het niet zozeer belangrijk objectief te observeren en competenties af te tasten, maar is het de bedoeling dat (zelf)reflectie en waardering centraal staan.

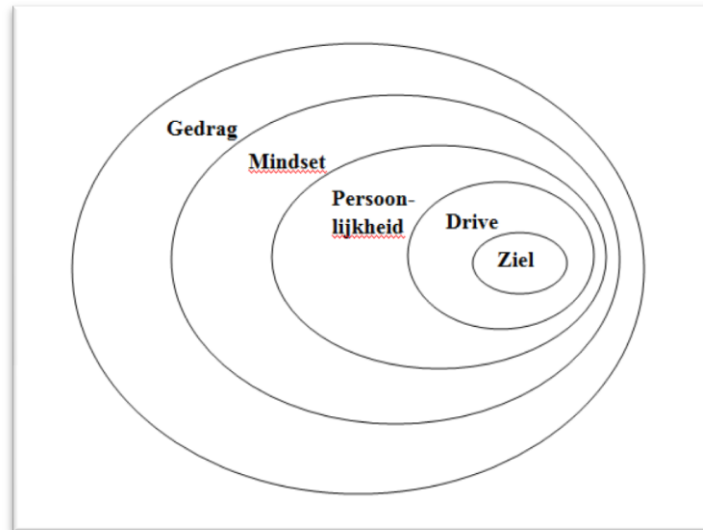
Het komt erop aan om de beschikbare sterkten optimaal te benutten, en uit te kijken naar een optimale fit met een rol of functie. Efficiëntie, effectiviteit en rendement zijn belangrijk, maar er wordt vertrokken vanuit de overtuiging dat de efficiëntste weg erin bestaat om de actuele sterkten optimaal te benutten, eerder dan *gaps* of tekorten weg te werken (Van Beirendonck, 2010, pp. 66-67).

Noch *job design*, noch *job sculpting* (*supra*) is een ideaal model volgens de ‘paarse’ benadering. Hier gaat het eerder om “jobnegotiatie”, zowel de taken van de job als de talenten van de medewerker worden op elkaar afgestemd. De medewerker wordt gestimuleerd om zijn/haar sterktes te ontwikkelen, maar tegelijkertijd worden de *gaps* geneutraliseerd. Het paarse management wil immers een waarderende en stimulerende benadering zijn (Van Beirendonck, 2010, pp. 65-66). Bij paars HR-management gaat het er met andere woorden om de missie en visie van de organisatie te matchen met “de passie en de sterkten van het individu” (Van Beirendonck, 2010, p. 72).

Bovendien wordt in de ‘paarse’ benadering niet langer een onderscheid gemaakt tussen competenties en talenten. Er wordt daarentegen een gemeenschappelijke terminologie van eigenschappen en gedrag afgesproken: “We beschouwen competenties of talenten als omschrijvingen van bepaalde kennis of gedrag, of conventies of sociale constructen, als creaties die zin en betekenis hebben voor mensen binnen een leefgemeenschap” (Van Beirendonck, 2010, p. 70). Een talent kan beschouwd worden als een “(potentieel) sterke competentie die in lijn ligt met dieperliggende interesses”. Wanneer deze definitie van een talent gecombineerd wordt met de klassiek competentiegerichte aandacht voor het stellen van specifiek gedrag, kan “een talent” herkadert worden als “een competentie met een hogere intensiteit en intentionaliteit” (Van Beirendonck, 2010, p. 71).

Verder zijn competenties of talenten volgens de ‘paarse’ benadering niet helemaal veralgemeenbaar, in tegenstelling tot de gangbare opvatting binnen het klassiek

competentiemanagement dat competenties generaliseerbaar zijn. De driedimensionale visie tracht de veralgemeenbaarheid te verhogen door competenties of talenten “contextrijk te evalueren” (Van Beirendonck, 2010, p. 70). Van Beirendonck gebruikt in zijn handboek *Iedereen content* “Het dieptemodel” om het gedrag van mensen te begrijpen, te beoordelen en te ontwikkelen.

Het dieptemodel. Gebaseerd op Van Beirendonck, 2010, p. 67.

Ons gedrag is het resultaat van zowel de omgeving als persoonlijke kenmerken, waaronder ideeën; overtuigingen, principes, geneigdheden, dieperliggende interesses of drijfveren en intellectuele vaardigheden. Alle factoren beïnvloeden elkaar (Van Beirendonck, 2010, pp. 66-67).

Bij het coachen van competenties en talenten moet steeds de koppeling gemaakt worden met de context: het komt erop aan om de talenten “in verbinding te brengen met een omgeving die de sterkten weet te waarderen”. Ook Luk Dewulf legt in *Ik kies voor mijn talent* de nadruk op het belang van context: “Kiezen voor je talent betekent in de eerste plaats dat je je bewust wordt van de mate waarin een bepaalde context al dan niet een beroep doet op je talent” (Dewulf, 2009, p. 59). Volgens deze visies moeten mensen ingezet worden voor taken waar ze spontaan warm voor lopen, die matchen met hun *mindset*, persoonlijkheid en drive. Dit houdt ook in dat competenties niet alleen gemeten moeten worden aan de hand van observeerbaar gedrag, maar eveneens vastgesteld moeten worden op basis van drijfveren en dieperliggende interesses (Van Beirendonck, 2010, pp. 66-67). Deze opvatting werd reeds belicht in het “ijsbergmodel van McClelland” dat eerder in dit hoofdstuk werd besproken (supra). Bij dit coachmodel wordt een competentie vergeleken met een zeespiegel: het

“denken” en “willen” onder de zeespiegel moet gecoacht worden, wil men resultaat bereiken op het gedragsniveau boven de zeespiegel.

De Prins gebruikt een handige tabel om de blauwe, de rode en de paarse benadering met elkaar te vergelijken (De Prins, 2011, p. 390).

Blauwe benadering	Paarse benadering	Rode benadering
<ul style="list-style-type: none"> - Startpunt is de missie, visie, en strategie van een organisatie en het gewenste profiel. - Van buiten (de organisatie) naar binnen (de medewerker). - Vanuit het organisatieperspectief. - Eigenschappen zijn competenties. - Sterkten: in vergelijking met een vooropgesteld profiel. - Eerder ‘koude’ benadering, rationeel, logisch. - Objectiviteit is zeer belangrijk. - Focus op ‘fitten’ met een job, efficiëntie. - <i>Problem solving</i> benadering. - <i>Gap</i> analyse. - Voortgang d.m.v. gerichte training. - Zwakke competenties zijn grootste kans op groei. - Competenties zijn ontwikkelbaar. - <i>Job design</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Startpunt is ‘wat er is’ en dan matchen met profielen. - Alternerend binnen buiten binnen. - Perspectief van medewerker en organisatie. - Eén gemeenschappelijke terminologie. - Observeerbare eigenschappen die bruikbaar zijn. - Warm, rationeel en relationeel. - Betekenisvol, gedeeltelijk gebaseerd op objectieve observaties. - Gericht op benutten en fitten. - Waarderend en stimulerend. - Ontwikkelen van sterkten en neutraliseren van tekorten. - <i>Job negotiaton</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Startpunt is ‘wat er is’. - Van binnen naar buiten. - Eerder het medewerkerperspectief. - Eigenschappen zijn ‘talenten’. - Sterkten: eigenschappen die opvallend aanwezig / makkelijk beschikbaar zijn. - Eerder ‘warme’ benadering, relationeel. - Gericht op ‘benutten’, zinvolheid, ontplooiing. - Focus op sterkten en ‘gebruik maken van wat er is’. - Voortgang d.m.v. persoonlijke ontwikkeling. - Kwaliteiten en ambities zijn de motor voor de toekomst. - Sterkten zijn de basis voor excelleren.

De blauwe, paarse en rode benadering (gebaseerd op Van Beirendonck, 2009) (De Prins, 2011, p. 390).

Kortom, het ‘paarse’ management is een “integratie van een objectiverende, ‘blauwe’ benadering en waarderende, ‘rode’ benadering” die zowel streeft naar professionaliteit als naar duurzaamheid (De Prins, 2011, pp. 390-391).

4.3 Het coachen en het managen van talent

Artistieke opleidingen als SchrijversAcademie balanceren op de grens tussen talent- en competentie management. Meer dan in de bedrijfswereld staat het in de culturele sector immers buiten kijf dat een artistiek beroep talent vereist. Daarnaast tracht de sector zich te professionaliseren door zich te beroepen op organisatie modellen uit de bedrijfswereld. Ook SchrijversAcademie onderzoekt de mogelijkheden van een competentiegerichte aanpak – net zoals de opleidings- en selectiecentra in bedrijven en de opleidingen in het traditionele onderwijs. De combinatie van een grote aandacht voor talent en een basis van het klassieke

competentiemanagement maakt de ‘paarse’ benadering ideaal voor de kunst- en cultuursector en voor artistieke opleidingen in het bijzonder.

Het is echter niet zo eenvoudig om in een opleiding als SchrijversAcademie te ontdekken wat talent precies is, en wie van de studenten “hét” heeft. Omdat in de ‘paarse’ benadering talenten of competenties niet langer als een zuiver waarneembare eigenschap beschouwd worden, wordt het moeilijker om aan de hand van de klassieke beoordelingsmethoden (supra) de aanwezige talenten en competenties in kaart te brengen. Daarom is het noodzakelijk om eveneens via andere, psychologische manieren talent te detecteren. Een handige gids hierbij is *Ik kies voor mijn talent* van Luk Dewulf (Dewulf, 2009). Dit onderzoek heeft echter niet als doel een overzicht te geven van talentdetectiemethoden; er zal hier dus slechts kort op worden ingegaan.

Concreet komt het erop neer dat talent herkend kan worden in situaties waarin er een koppeling bestaat “tussen talent en uitdaging, motivatie en creatieve spanning” (Dewulf, 2009, p. 65). In de theorie van de positieve psychologie van Mihali Csikszentmihalyi wordt deze koppeling tot uiting gebracht in het begrip *flow*; dit is een toestand waarin talent optimaal tot uiting komt. Een opleiding moet de voorwaarden trachten te creëren om *in flow* te leren. Dewulf somt de condities op die nodig zijn om deze context te verkrijgen (Dewulf, 2009, pp. 67-68):

- De student is optimaal geconcentreerd en zeer doelgericht.
- Je werkt aan een concreet doel.
- De activiteit op zich verschaft onmiddellijke feedback (lukt het of lukt het niet?)
- De activiteit gaat over een uitdaging die net iets groter is, en het gedrag dat nodig is vraagt net iets meer vaardigheid: je wordt aangesproken in de zone van naaste ontwikkeling.
- De activiteit op zich geeft voldoening.

Tijdens de feedback moet er een waarderend coachingsgesprek gevoerd worden waarin gefocust wordt op de volgende aandachtspunten (Dewulf, 2009, p. 82):

1. Discover: verkennen van successen en talenten.
2. Dream: dromen over een toekomst waarin alle talenten samenkomen.
3. Design: het hebben over thema’s die er echt toe doen, lastige vraagstukken.
4. Destiny: de ontdekte perspectieven vertalen naar concrete plannen.

Volgens Dewulf kunnen de bovenvermelde stappen leiden tot een optimaal ontwikkelingsplan voor de persoonlijke talenten.

Daarnaast moet in artistieke organisaties worden opgelet met een al te planmatige insteek, aangezien te veel structuur de creativiteit zou kunnen fnuiken. Er zijn reeds heel wat studies ondernomen naar het zoeken van evenwicht tussen strategie en vrijheid in de culturele industrieën. In ‘Balancing Act: Learning from Organizing Practices in Cultural Industries’ wordt uitgelegd dat de uitdaging erin bestaat structuren te ontwikkelen die de creativiteit aanwakkeren zonder ze te verstikken (Lampel, Lant & Shamsie, 2000, p. 265). Volgens de auteurs van dit artikel krijgt de culturele sector te kampen met twee problemen; enerzijds de onvoorspelbare vraagpatronen en anderzijds het moeilijk te controleren productieproces. Bijgevolg moet er zoveel mogelijk geïnvesteerd worden in de bron van het creatieve proces, namelijk de getalenteerde individuen. Hoe dan ook kan de ontwikkeling van de talenten slechts gemanaged worden tot op een bepaalde hoogte; het vinden van het evenwicht tussen artistieke vrijheid en marktgerichte strategieën is uiterst belangrijk (Lampel et al., 2000, p. 265).

However, creativity comes from individuals whose talents and input can be organized and controlled only up to a point. The successful management of creative resources in the cultural industries depends on finding this point, on striking a balance between the imperatives of creative freedom and commercial imperatives (Lampel et al., 2000, p. 265).

Ook in ‘Toward a Pedagogy of Composition: Exploring Creative Potential’ wordt de nadruk gelegd op het bijzondere karakter van talentontwikkeling. Artistieke opleidingen vergen volgens Carbon een meer persoonlijke relatie tussen de student en de docent dan in klassieke opleidingen, omdat het individuele creatieve proces van elke student een andere aanpak vereist (Carbon, 1986, p. 112). Evenzeer wordt in ‘From the personal to the public: Conceptions of creative writing in higher education’ aandacht besteed aan de grote verschillen die bestaan tussen de manier waarop studenten de betekenis van hun schrijfopleiding conceptualiseren. Volgens Light hebben deze discrepanties belangrijke pedagogische implicaties (Light, 2002, p. 272). Cohen legt in ‘Some Aspects of Michelangelo’s Creative Process’ dan weer uit dat de kunstenaar en architect Michelangelo op een zeer gestructureerde en planmatige manier aan zijn projecten werkte (Cohen, 1998, pp. 43-63).

Het naast elkaar leggen van verschillende studies over het managen van het creatieve proces maakt duidelijk dat elke kunstenaar hier op een andere manier mee omgaat, maar dat er toch altijd al dan niet bewust een structuur aan ten grondslag ligt. In dit onderzoek is het dan ook van belang dat er een gezond evenwicht gezocht worden tussen aandacht voor het individuele creatieve proces enerzijds en het aanbrengen van een ontwikkelingsstructuur anderzijds.

III. Een competentieprofiel voor de professionele romanschrijver

1. Methodologie van het onderzoek

1.1. Probleemstelling

De hoofdbedoeling van deze masterscriptie is een competentieprofiel op te stellen voor de professionele romanschrijver. Het onderzoek wordt afgebakend tot de romanschrijver omdat proza het grootste deel van de literaire markt behelst. Bovendien zal een competentieprofiel voor de dichter er anders uitzien dan een profiel voor de romancier. Een onderzoek naar beide genres zou te uitgebreid zijn voor deze masterscriptie. Daarnaast beperkt het onderzoek zich niet tot het Vlaamse veld, aangezien een Vlaamse literaire markt eigenlijk niet bestaat. Romans worden uitgegeven met het oog op een Nederlandstalige afzetmarkt, wat betekent dat de romans terecht komen in zowel Vlaamse als Nederlandse boekhandels. Ook is het zo dat veel Vlaamse auteurs gepubliceerd worden door Nederlandse uitgevers. Er wordt daarom voor gekozen eveneens interviews af te nemen van Nederlandse respondenten.

De resultaten van dit onderzoek zullen uiteindelijk een antwoord bieden op de onderzoeksvragen: welke competenties achten uitgevers en redacteurs belangrijk bij hun auteurs, en in welke mate komen deze competenties aan bod in SchrijversAcademie? Deze masterscriptie zal afgesloten worden met enkele beleidsaanbevelingen voor de schrijfopleiding. Bij de bespreking van de resultaten zal de koppeling worden gemaakt met de aangereikte theorie over competentie management. In het voorgaande hoofdstuk werden er immers methodes aangereikt om competentie management te integreren in een organisatie als SchrijversAcademie.

1.2. Onderzoeksmethode

1.2.1. Het semigestructureerde interview

Volgens Van Beirendonck is een interview “een goede methode om alle karakteristieke elementen van een functie en haar context te bevragen” (Van Beirendonck, 2004, p. 62). De functie kan in dit onderzoek omschreven worden als: de functie van professioneel romanschrijver; de context als: SchrijversAcademie en het literaire veld. De andere methoden

die Van Beirendonck opsomt en die in het theoretische deel van deze scriptie worden besproken zijn minder handig voor dit onderzoek. Het is hier immers niet de bedoeling een competentieprofiel op te stellen voor een bepaalde job, een bepaalde functie in een bedrijf. Een analyse van de missie, visie en waarden en het opmaken van een competentiematrix op basis van de functiebeschrijving zijn bijgevolg niet mogelijk. Bovendien kunnen tijdens vraaggesprekken ook andere methoden geïntegreerd worden, zoals het opmaken van een competentiematrix op basis van gewenste resultaten en taken, de *critical incident* methode en de differentiële analyse. Een interview geeft namelijk de mogelijkheid om door te vragen over successen, ervaringen en meningen. Daarnaast is het opvallend dat in andere studies die competentie management onderzoeken steeds gebruik wordt gemaakt van het interview als onderzoeksmethode. Daarbij is het interviewen van allerhande stakeholders een ideale manier om alle belanghebbenden te betrekken bij het competentiedenken. Zoals uit het theoretische hoofdstuk bleek, kan de integratie van het competentiedenken in een organisatie tenslotte enkel slagen als het competentieprofiel gevoed wordt vanuit alle lagen van betrokkenen.

Alle gesprekken werden digitaal opgenomen en woordelijk uitgeschreven. De transcripties kunnen dus grammaticale fouten, onvolledige zinsconstructies en tussenwerpsels bevatten. Met het oog op de analyse van de gesprekken werd dialectisch taalgebruik echter niet overgenomen. Ook onbegrijpelijke constructies werden omgevormd naar correcte zinsbouw. In dit onderzoek is immers niet het taalgebruik van de respondenten belangrijk, maar wel de inhoud van de interviews (Mortelmans, 2009, p. 265).

Tot slot beoogt dit onderzoek een kwalitatief onderzoek te zijn; dit is “een constant vergelijkende methode waarbij theorievorming vanuit de interviews centraal staat. Dat laatste komt tot uiting in de rapportering, waar gebruikgemaakt wordt van citaten om de gevonden typen en betekenissen te illustreren” (Mortelmans, 2009, p. 135). De analyse van de data verloopt op een inductieve wijze, dat wil zeggen dat de resultaten afgeleid worden uit de interviews die in dit onderzoek centraal staan. Het competentieprofiel voor de professionele romanschrijver zal ontworpen worden op basis van de gesprekken met de verschillende respondenten.

1.2.2. De onderzoekspopulatie

De eenentwintig respondenten zijn geselecteerd op basis van hun relevantie voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Het betreft hier met andere woorden een doelgerichte steekproef; die “vertrekt van criteria die de onderzoeker opstelt om zijn eenheden te selecteren. Die criteria stelt hij op met het doel om een diepgaand inzicht te verwerven in zijn thema en een antwoord te vinden op zijn probleemstelling” (Mortelmans, 2009, p. 150).⁴ Volgens Van Beirendonck is de keuze van de geïnterviewden cruciaal bij het opstellen van een competentieprofiel, “en misschien zelfs belangrijker dan de keuze van de methode. De selectie van de deelnemers beïnvloedt namelijk het uiteindelijke resultaat”. Hij onderscheidt daarbij drie belangrijke categorieën die bij een competentieonderzoek ondervraagd moeten worden: “de functiehouders zelf, de rechtstreekse hiërarchie en ten slotte het algemeen management of de directie” (Van Beirendonck, 2004, p. 60).

De onderzoekspopulatie – of “het grotere geheel dat in het onderzoek bestudeerd wordt” – kan omschreven worden als “alle stakeholders van SchrijversAcademie” (Mortelmans, 2009, p. 150). Deze populatie werd onderverdeeld in zeven subgroepen, namelijk: (1) vijf professionele auteurs, (2) vier uitgevers en redacteurs, (3) drie docenten van SchrijversAcademie, (4) twee huidige studenten van de opleiding, (5) drie succesvolle ex-studenten die gepubliceerd hebben, (6) twee beleidsmakers van SchrijversAcademie en (7) twee andere stakeholders uit het literaire veld (namelijk het Vlaamse Fonds voor de Letteren en de Vlaamse Auteursvereniging).

Functiehouders	Toekomstige functiehouders	Rechtstreekse hiërarchie	Het algemeen management of de directie.
(1) Professionele auteurs (5) Ex-studenten van SA die gepubliceerd hebben	(4) Huidige studenten van SA	(2) Uitgevers en redacteurs	(3) Docenten van SA (6) Beleidsmakers van SA (7) Andere stakeholders

Een overzicht van de verschillende subgroepen respondenten.

⁴ De selectie van de respondenten wordt toegelicht bij de analyse van de interviews.

De professionele auteurs en ex-studenten van SchrijversAcademie die gepubliceerd hebben, kunnen beschouwd worden als “de functiehouders zelf”. De huidige studenten van de opleiding zijn de toekomstige functiehouders. De uitgevers en redacteurs zijn volgens de terminologie van Van Beirendonck de “rechtstreekse hiërarchie”; de docenten, de beleidsmakers en de andere stakeholders zijn volgens deze visie dan “het algemeen management of de directie”.

Aangezien een grote hoeveelheid interviews niet bijdraagt aan de kwaliteit van het onderzoek, werden er respondenten ondervraagd tot er voldoende heterogeniteit in de gesprekken voorkomt: “De toegevoegde waarde om voortdurend meer mensen aan te spreken en meer informatie te integreren, is uiteindelijk nihil” (Van Beirendonck, 2004, p. 59). Daarbij werd rekening gehouden met de bereikbaarheid van de ondervraagden: uitgevers en auteurs zijn immers drukbezet en niet altijd bereikbaar voor interviews.

1.2.3. De vragenlijst

Elk interview gebeurde aan de hand van een vragenlijst en een topiclijst. De vragenlijst geeft het mogelijke verloop van een semigestructureerd interview aan; er wordt hierbij ruimte gelaten voor open antwoorden en de eigen mening van de respondent. Volgens Mortelmans is het in een kwalitatief onderzoek immers essentieel dat het vrij en open karakter van het gesprek wordt behouden door de volgorde van de vragen flexibel te hanteren (Mortelmans, 2009, p. 209).

Ook al leggen we bij onze voorbereiding een bepaalde volgorde van vragen en thema's vast, deze moeten steeds inwisselbaar zijn tijdens het interview zelf. Het doel van het kwalitatief interview is om diepte te krijgen in het verhaal van de respondent, waardoor de interviewer zich zo veel mogelijk dient aan te passen aan de geïnterviewde (Mortelmans, 2009, p. 213).

De vragen die werden gesteld aan de uitgevers en redacteurs enerzijds en aan de overige respondenten anderzijds wijken licht van elkaar af. Na een korte uitleg over het doel van het onderzoek werden de uitgevers en redacteurs bevraagd naar het beoordelen van een manuscript en het kiezen van publiceerbare auteurs. Baseren zij zich enkel op het manuscript of houden ze ook rekening met de persoon achter de schrijver? Na enkele interviews werd de vraag gespecificeerd tot: “Baseert u zich enkel op de tekst wanneer u een manuscript leest?” omdat de oorspronkelijke vraagstelling te algemeen bleek. Daarbij polste de interviewer naar de methode van het lezen: volgen uitgevers en redacteurs een soort vaste ‘procedure’ of lezen ze meer intuïtief? Het perspectief van deze twee openingsvragen werd omgekeerd bij de overige respondenten: hen werd gevraagd hun eigen hypothese over de selectieprocedure van

uitgevers te verduidelijken. Ook hier werd na enkele gesprekken de vraagstelling vernauwd van “Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren als ze kiezen wie ze willen uitgeven?” tot “Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript leest?”.

Vervolgens werd gepolst naar de visie van de respondenten op een kwaliteitsvolle schrijver: welke competenties en vaardigheden bezit een ‘goede auteur’? Aan het begin van de interviewreeks vulde de interviewer zelf dit concept in als “iemand die kwaliteitsvolle boeken aflevert en een publiek bereikt”. In de loop van het onderzoek werd echter duidelijk dat de respondenten het niet altijd eens waren met deze invulling en dat ze liever een eigen definitie gebruikten. De vraagstelling werd dan ook aangepast: “Als u denkt aan wat voor u een ‘goede’ auteur is, aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?”. Daarna werd er gevraagd of ze ook aan bepaalde karaktertrekken of persoonlijkheden denken als ze hiervan een beeld trachten te schetsen. Bij de gepubliceerde respondenten werd bovendien nagegaan welke competenties de uitgever bij hen als belangrijk aanstipte. Had hun uitgever enkele vaardigheden geprezen, kortom, waarom heeft hij beslist hun werk te publiceren?

Alle respondenten werden daarnaast bevraagd over hun mening over SchrijversAcademie en schrijfopleidingen in het algemeen. Indien nodig werd de opbouw van de opleiding toegelicht. Kan schrijftalent volgens hen ontwikkeld worden en kunnen schrijfopleidingen ‘goede auteurs’ voortbrengen? Vervolgens werd er feedback gevraagd op de competentielijst die de onderzoeker had opgesteld en die hierna besproken zal worden. Na het doornemen van de verschillende competenties werd hen gevraagd of ze een dergelijk profiel nuttig vinden voor een schrijfopleiding. Ten slotte werd nog gepolst naar de taak van uitgevers en redacteurs in de (competentie-)ontwikkeling van schrijvers: fungeren zij als coaches, of zouden ze als coaches moeten fungeren indien dit nog niet het geval is?

Daarenboven werd de focus van het interview per subgroep verlegd en werden er bijvragen gesteld om meer informatie in te winnen. Zo was het bijvoorbeeld belangrijk om in de gesprekken met uitgevers dieper te graven naar de selectieprocedure van auteurs, terwijl het bij de huidige studenten van SchrijversAcademie interessanter was om na te gaan of het gebruik van een competentieprofiel in de opleiding hen nuttig lijkt.

Vragenlijst

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

- **UITGEVERS:** Baseert u zich enkel op het manuscript als u kiest wie u wil uitgeven? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

In de loop van het onderzoek werd dit: Baseert u zich enkel op de tekst wanneer u een manuscript leest? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

OVERIGE: Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren als ze kiezen wie ze willen uitgeven? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

In de loop van het onderzoek werd dit: Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript leest? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

- **UITGEVERS:** Volgt u een soort ‘procedure’ wanneer u manuscripten beoordeeld? (Of volgt u eerder een soort van ‘buikgevoel’, een intuïtie?)

OVERIGE: Denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het kiezen van auteurs?

- **IEDEREEN:** Als u denkt aan een ‘goede’ auteur – iemand die kwaliteitsvolle boeken aflevert en een publiek bereikt – aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

In de loop van het onderzoek werd dit: Als u denkt aan wat voor u een ‘goede’ auteur is, aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

- **IEDEREEN:** En denkt u dan ook aan bepaalde karaktertrekken of persoonlijkheden? (Of is dat volledig bijkomstig voor u?)

- **ENKEL VOOR AUTEURS DIE GEPUBLICEERD HEBBEN:** Weet u waarom uw uitgever beslist heeft uw werk te publiceren? Welke competenties of karaktertrekken prees de uitgever bij u?

- **IEDEREEN:** Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? *Eventueel uitleg over de opbouw van SchrijversAcademie. (Als er niet meteen een antwoord komt: Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen succesvolle auteurs voortbrengen?)*

- **IEDEREEN:** Wat denkt u van het opstellen van competentieprofielen voor auteurs? *Eigen aanzet van het competentieprofiel tonen zodat de respondent een idee heeft hoe zo’n profiel eruit ziet. Feedback vragen op de competentielijst.*

- **IEDEREEN:** Kan zo’n competentieprofiel nuttig zijn in een schrijfopleiding als SchrijversAcademie?

- **IEDEREEN:** Fungeren uitgevers als coaches voor hun schrijvers? Of zouden ze dat moeten zijn?

1.2.4. De competentielijsten

Tijdens het interview werd ook feedback gevraagd op een vooraf opgestelde competentielijst. Dit is een opsomming van vaardigheden die potentieel belangrijk zijn voor de professionele romanschrijver. Deze opsomming kan beschouwd worden als een soort van topiclijst; dit is “een lijst van onderwerpen die de interviewer in de loop van het interview aan bod moet laten komen. De interviewer kan de vraagstelling vrij kiezen en dient er alleen voor te zorgen dat hij de onderzoeksdoelstelling van de onderzoekers volgt” (Mortelmans, 2009, pp. 217-218). Enerzijds leidt een dergelijke onderwerpenlijst tot een meer spontane conversatie en een kleinere invloed vanwege de interviewer. Anderzijds kan een topiclijst voor een moeilijke analyse zorgen, aangezien de topics door de beknopte formulering op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Een combinatie van een semigestructureerde vragenlijst – die gemakkelijker analyseerbaar is – en een vrije topiclijst lijkt in dit onderzoek dan ook aangewezen. Bovendien kunnen de respondenten zich door middel van de competentielijst een beeld vormen van het uiteindelijke profiel, het resultaat van dit onderzoek.

Een eerste aanzet tot een competentielijst werd ontworpen door de onderzoeker; de volgende twee lijsten zijn aanpassingen van de eerste op basis van de feedback en opmerkingen van de respondenten. De vaardigheden die meermaals als “onbelangrijk” aangevinkt werden, sneuvelden. Die competenties die volgens verschillende geïnterviewden ontbraken, werden toegevoegd aan de lijst. Aan het einde van het onderzoek kende de lijst drie licht van elkaar afwijkende versies.

Competentielijst 1, de oorspronkelijke opsomming van competenties is voornamelijk geïnspireerd op de theorie en de voorbeelden in *Iedereen competent* van Van Beirendonck (Van Beirendonck, 2004). Daarnaast werd inspiratie gehaald uit de omschrijving van de Bachelor of Theatre in Creative Writing van de ArtEZ hogeschool voor de kunsten in Arnhem. Deze hogeschool biedt een vierjarige, voltijdse opleiding aan tot schrijver. Op de website van ArtEZ is een uitgebreide opsomming te vinden van de competenties die tijdens de opleiding aan bod komen (ArtEZ hogeschool voor de kunsten, n.d.). ArtEZ acht deze competenties met andere woorden noodzakelijk voor een auteur. Verder werd er inspiratie gehaald uit het Competentiewoordenboek van de Stad Antwerpen. Dit document bevat een overzicht van alle “A-waarden”, “die competenties die elke medewerker van de Stad en het OCMW Antwerpen dient te hebben en die de eigenheid van de organisaties reflecteren, haar waarden weerspiegelen en de sleutel vormen tot de realisatie van de missie en de strategie

(Stad Antwerpen, n.d.). Voornamelijk voor de invulling van de gedragscompetenties en de indeling in competentie categorieën bleek dit een handig instrument. De drie competentielijsten kwamen met andere woorden tot stand aan de hand van verschillende voorbeelden, de eigen kennis van de onderzoeker over literatuur en de feedback van de respondenten.

Met behulp van deze lijsten werd de respondenten gevraagd welke competenties ze belangrijk en onbelangrijk vinden. Indien mogelijk werd een onderscheid gemaakt tussen competenties die van belang zijn voor een debutant en voor een mature auteur. Tijdens de gesprekken met auteurs werd er door middel van deze opsommingen tevens gepolst naar een zelfevaluatie: welke vaardigheden denkt de auteur zelf te bezitten en aan welke zou hij/zij willen werken? Er werd niet gevraagd om de competenties te quoteren op een schaal. Het commentaar op de lijst was immers voldoende om de vaardigheden en eigenschappen te ordenen volgens belang. Ten slotte moet opgemerkt worden dat de competentielijsten de mening van de onderzoeker niet weergeven en dat deze lijsten – in geen enkele versie – definitief zijn. Ze dienen als leidraad bij de interviews.

a) Literaire competenties

Er werd een onderscheid gemaakt tussen drie soorten competenties: literaire competenties, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. De literaire competenties zijn schrijfvaardigheden van een auteur, deze zijn direct te koppelen aan het schrijfproces:

- Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.
- Creatief, origineel, innovatief zijn.
- Verschillende genres aankunnen.
- Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre.
- Durven experimenteren met stijlen en genres.
- De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.
- Kennis van het publiek bezitten.
- Inlevingsvermogen en empathie bezitten.
- Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.

‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken’ behelst het aanwenden van een aantal specifieke stijlmiddelen als een spanningsboog opbouwen, flashback en flashforward kunnen hanteren, vertelperspectief kennen, ritme en tempo betekenisvol kunnen gebruiken enzovoort. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ wordt – net zoals ‘Kennis van het publiek bezitten’ –

ook bij de literaire competenties gerekend omdat dit inzicht de constructie en de inhoud van een roman kan beïnvloeden. Met het oog op de verscheidenheid van de onderzoekspopulatie werden er twee tegengestelde competenties in deze lijst opgenomen, namelijk ‘Verschillende genres aankunnen’ en ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’.

In de tweede versie van de lijst werd ‘Precies en correct taalgebruik hanteren’ toegevoegd. De opsomming werd nog een derde keer aangevuld met ‘De karaktertekening van de personages kunnen uitwerken’ en ‘Een interessant verhaal kunnen vertellen’. Deze twee competenties verdienen een aparte plaats in de lijst omdat ze verder gaan dan ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’. Bovendien hebben enkele respondenten ze expliciet vermeld als vaardigheden die een ‘goede auteur’ moet bezitten.

b) Gedragscompetenties

Een tweede categorie van competenties zijn de gedragscompetenties. Deze vaardigheden kunnen erg variëren; het zijn persoonlijke competenties die “zowel waarden, persoonlijke motivatie als vaardigheden” omvatten (Van Beirendonck, 2004, p. 22). Er werd voor gekozen om de gedragscompetenties duidelijk te onderscheiden van de literaire competenties, hoewel veel literaire competenties ook beschouwd kunnen worden als gedragscompetenties. De gedragscompetenties zijn hier vaardigheden die duidelijk observeerbaar zijn in gedragsuitingen. Daarentegen zijn de literaire competenties slechts zichtbaar in de producten van de functiehouder; de romans. In de eerste versie van de lijst werden de volgende gedragscompetenties opgesomd:

- Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap.
- Zakelijke kennis vertonen.
- Professionaliteit vertonen.
- Stiptheid vertonen.
- Resultaatsgerichtheid vertonen.
- Kunnen plannen en organiseren.
- Communicatief zijn.
- Veranderingsgerichtheid vertonen.
- Flexibiliteit vertonen.
- Blijk geven van sociale vlotheid.
- Luisteren naar de respons van de lezer, lezergerichtheid vertonen.
- Stressbestendigheid vertonen.
- De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.
- Werken aan zelfontplooiing.

In de tweede versie werden op aanbeveling van de respondenten zowel ‘Communicatief zijn’ en ‘Blijk geven van sociale vlotheid’ samengevoegd als ‘Veranderingsgerichtheid vertonen’

en 'Flexibiliteit vertonen'. De competenties waren te gelijkaardig om ze als aparte vaardigheden te beschouwen. Deze opsomming bleef daarna ongewijzigd.

c) Competenties eigen aan de persoonlijkheid

Tot slot werd er nog een laatste categorie onderscheiden, namelijk de groep van competenties die eigen zijn aan de persoonlijkheid van de functiehouder. Deze competenties zijn weliswaar observeerbaar in gedragsvormen, maar ze zijn zo verweven met de persoonlijkheid van de auteur dat ze in een aparte opsomming werden gegroepeerd. Bovendien zijn dit eigenschappen die moeilijker kneedbaar zijn dan de gedragscompetenties, net omdat ze zo nauw samenhangen met het persoonlijke karakter. De eerste versie van de competentielijst somt deze persoonlijkheidskenmerken op:

- Een boeiende persoonlijkheid hebben.
- Populair zijn bij het publiek.
- Een geboren performer zijn.
- Durven innoveren.
- Openstaan voor kritiek / feedback.
- Nieuwe markten durven verkennen.
- Visie hebben.

Om spraakwater op te leveren tijdens de interviews werden de eerder extreme of subjectieve competenties 'Een geboren performer zijn' en 'Een boeiende persoonlijkheid hebben' hierin opgenomen. Deze lijst bleef onveranderd in de tweede versie van de competentielijst, maar werd nog aangepast in de derde versie. Bij de eerste competentie werd 'boeiende' tussen aanhalingstekens geplaatst om het subjectieve karakter van het adjectief te onderstrepen. Verder werd de derde eigenschap genuanceerd door een herformulering: 'Op een podium durven performen' is immers minder sterk dan 'Een geboren performer zijn'. Ten slotte werd 'Nieuwe markten durven verkennen' gespecificeerd naar 'Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort) aangezien uit de interviews bleek dat deze problematiek zeer actueel is.

2. Analyse van de interviews

2.1. Een overzicht van de respondenten

Hier volgt een opsomming van de respondenten met vermelding van de competentielijst die per interview werd gebruikt.

<u>Auteurs</u>		
Annelies Verbeke (lijst 1)	23/03	Flagey, Elsene
Kristien Hemmerechts (lijst 1)	23/03	Flagey, Elsene
Christophe Van Gerrewey (lijst 1)	17/04	Universiteit Gent
Ivo Victoria (lijst 1)	22/04	Telefonisch
Kolet Janssen (lijst 2)	30/04	Telefonisch
<u>Uitgevers en redacteurs</u>		
Rudy Vanschoonbeek - Uitgeverij Vrijdag (lijst 1)	23/03	Flagey, Elsene
Belle Kuijken - Querido (lijst 1)	18/04	WPG, Antwerpen
Sander Blom - Atlas Contact (lijst 1)	22/04	Telefonisch
Harold Polis - De Bezige Bij Antwerpen (lijst 3)	06/05	De Bezige Bij Antwerpen
<u>Docenten SchrijversAcademie</u>		
Gie Bogaert (lijst 1)	23/03	Flagey, Elsene
Suzanne Binnemans (lijst 2)	25/04	SchrijversAcademie, A'pen
Elisabeth Marain (lijst 3)	03/05	Thuis, Antwerpen
<u>Huidige studenten SA</u>		
Joke Daems - 2 ^{de} jaar (lijst 3)	04/05	Telefonisch
Vera Van Renterghem - 3 ^{de} jaar (lijst 3)	08/05	Via e-mail
<u>Ex-studenten SA die gepubliceerd hebben</u>		
Dimitri Bontenakel (lijst 2)	24/04	MuHKA, Antwerpen
Ruth Lasters (lijst 2)	24/04	Telefonisch
Vera Marynissen (lijst 2)	26/04	Thuis, Puurs
<u>Beleidsmakers SchrijversAcademie</u>		
Erik Vanhee (lijst 2)	24/04	Creatief Schrijven, A'pen
Xavier Roelens (lijst 3)	16/05	Creatief Schrijven, A'pen
<u>Andere stakeholders</u>		
Koen Van Bockstal – VFL (lijst 1)	18/04	VFL, Antwerpen
Nathalie Ariën - Vlaamse Auteursvereniging (lijst 3)	06/05	Telefonisch

Een overzicht van de respondenten.

Er is geen specifieke reden voor het hanteren van een bepaalde versie van de lijst bij de verschillende gesprekken; het gebruik van de verschillende lijsten heeft enkel te maken met chronologische redenen. De eerste interviews vonden plaats op 23 maart tijdens de Schrijfdag van Creatief Schrijven, een dag waarop redacteurs, uitgevers, auteurs en schrijfliefhebbers elkaar kunnen ontmoeten. Vanaf 24 april – na negen interviews – werd de tweede versie van

de competentielijst gebruikt. Na nog eens zes interviews werd vanaf 30 april de derde versie voorgelegd aan de respondenten. Elk interview duurt ongeveer 30 minuten (tussen minimum 20 en maximum 40 minuten).

2.2. De auteurs

Er werden vijf auteurs uit verschillende generaties geïnterviewd: Annelies Verbeke, Kristien Hemmerechts, Christophe Van Gerrewey, Ivo Victoria en Kolet Janssen. Janssen en Hemmerechts zijn even oud en kunnen beschouwd worden als “mature auteurs” aangezien ze beiden debuteerden in de jaren tachtig van de vorige eeuw (Janssen met *Vuil! De avonturen van Kuka Agan* in 1988 en Hemmerechts met *Een zuil van zout* in 1987). Deze twee schrijfsters hebben een lange bibliografie op hun naam staan. Hemmerechts staat bekend om haar romans, verhalenbundels en autobiografische essays (website De Geus); haar laatste roman werd gepubliceerd door uitgeverij De Geus. Janssen schrijft jeugdliteratuur; haar laatste boek verscheen bij Clavis (website Kolet Janssen). Hoewel deze scriptie focust op proza voor volwassenen, was een interview met een jeugdschrijfster interessant om ook kennis te maken met een visie van buitenaf. Bovendien geeft ze schrijfworkshops en lezingen over het schrijfproces; ze heeft met andere woorden affiniteit met schrijfeducatie. Ook Hemmerechts geeft regelmatig schrijfworkshops en daarnaast doceert ze letterkunde en creatief schrijven.

Annelies Verbeke en Ivo Victoria zijn kinderen van de jaren zeventig. Verbeke debuteerde in 2003 met *SLAAP!* (Verbeke, n.d.). Ze schreef reeds drie romans die allen verschenen bij De Geus. Daarnaast publiceert ze ook kortverhalen en scenario's en schrijft ze columns, artikels en reportages voor verschillende media. Ze is regelmatig te gast op literaire evenementen waar ze workshops, en voordrachten geeft. Ivo Victoria's debuut *Hoe ik nimmer de Ronde van Frankrijk voor min-twaalfjarigen won (en dat het me spijt)* werd gepubliceerd in 2009 (Victoria, n.d.). In 2011 verscheen zijn tweede boek, ook bij Uitgeverij Anthos. Victoria is zeer bedreven in promotie en communicatie via sociale media. Hij begon zijn weblog in 2005, lang voor hij zijn debuut schreef. De weblog werd verkozen tot “het vijfde beste literaire weblog van Nederland” door HP De Tijd. Via zijn facebook-pagina wordt de lezer zorgvuldig op de hoogte gehouden van het schrijfproces en de activiteiten van de auteur. Daarnaast schrijft Victoria verhalen en columns voor tijdschriften en verschillende organisaties, treedt hij op als presentator, interviews, performer, zanger en voordrachtskunstenaar en heeft hij kortverhalen gepubliceerd. Ten slotte geeft hij ook les aan de opleiding Creative Writing van de hogeschool ArtEZ in Arnhem waaraan hierboven reeds gerefereerd werd.

Christophe Van Gerrewey heeft – in tegenstelling tot de andere auteurs – minder ervaring met publiceren. Hij debuteerde in 2012 met *Op de hoogte* bij De Bezige Bij Antwerpen, een roman die de *shortlist* van de Academia Literatuurprijs haalde (De Bezige Bij Antwerpen, 2013). Zoals hij vertelt in het interview was dit niet zijn eerste manuscript, maar wel het eerste dat de publicatie haalde. Van Gerrewey is ook medewerker bij de Vakgroep Architectuur & Stedenbouw aan de Universiteit Gent en hij is betrokken bij verschillende literaire tijdschriften. Hij geeft te kennen dat hij communicatie naar het publiek toe niet zo belangrijk vindt. Wel heeft hij een eigen webstek op facebook waar er voornamelijk verwezen wordt naar recensies en artikels over zijn romandebuut.

2.2.1. Annelies Verbeke

Annelies Verbeke vertelt dat haar debuut als het ware “van de stapel werd geplukt” en dat haar uitgever gecharmeerd was door de “grappige” brief die ze bij haar manuscript had gevoegd. Betrokken zijn bij een literair tijdschrift en aangebracht worden door een andere auteur helpen om de interesse van een uitgever te wekken, maar daar heeft zij dus geen gebruik van gemaakt. Verder denkt ze dat uitgevers en redacteurs toch voornamelijk een soort ‘buikgevoel’ volgen wanneer ze manuscripten onder ogen krijgen. Daarbij wordt rekening gehouden met de missie van de uitgeverij. De slogan van De Geus is “De wereld in je boekenkast” en dat zie je aan de auteurs die ze uitgeven: “Liu Xiaobo die zit nu al 5 jaar, of neen, sinds 2010 zit die gevangen denk ik, Nobelprijs voor de Vrede-winnaar. Ja, die is dan ook weer bij hen uitgegeven, wat ik dan ook geen wonder vind”.

Ze beaamt daarnaast dat een uitgeverij niet alleen intuïtief moet werken, maar ook rekening moet houden met het commerciële aspect van de publicaties: “elke uitgeverij is ook een commercieel orgaan”. Als de uitgeverij echter uit commerciële overwegingen zou beslissen om haar verhalenbundels niet meer uit te geven, dan zou dat voor haar een reden zijn om te vertrekken. Dat zou ze liever niet zien gebeuren, want ze heeft “een groot geluk met haar redacteur”. “Ad Van den Kieboom is sinds mijn eerste boek mijn redacteur en dat is iemand die mij ligt. En ik denk dat hij binnen een jaar of vijf wel op pensioen gaat gaan en ik ben daar eigenlijk wel bang voor. Want hij is ook de eerste lezer, de eerste die commentaar geeft”. Een goede redacteur acht ze zeer belangrijk: “een redacteur heeft net die functie om, ja eigenlijk, de auteur op te tillen zodat hij het patroon dat hij aan het doen is nog eens kan bekijken vanuit de hoogte, dat is eigenlijk wat een goede redacteur doet denk ik”.

Wanneer er haar gevraagd wordt om een beeld te schetsen van wat voor haar “de ideale auteur” is, benadrukt ze dat er verschillende vormen van ‘goede literatuur’ bestaan. Ze beschrijft hierbij geen specifieke vaardigheden of eigenschappen. Verbeke heeft de competentielijst zorgvuldig aangeduid. Bij de literaire competenties vindt zij ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Kennis van het publiek bezitten’ niet belangrijk, de andere literaire vaardigheden acht zij van belang voor zowel debutanten als mature auteurs. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ heeft ze overgeslagen. De gedragscompetenties acht zij voornamelijk van belang voor de mature auteur. Bij ‘Blijk geven van sociale vlothed’ twijfelt ze; deze competentie ligt voor haar op de grens tussen ‘Belangrijk voor de mature auteur’ en ‘Niet belangrijk’. ‘Luisteren naar de respons van de lezer’ acht ze onbelangrijk. Verbeke is van mening dat de persoonlijkheidseigenschappen een kleinere rol spelen in de kwaliteit van een auteur: enkel ‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’ en ‘Openstaan voor kritiek/feedback’ vindt ze interessant. ‘Populair zijn bij het publiek’ en ‘Durven innoveren’ spelen voor haar geen rol; de overige competenties liggen op de grens tussen ‘Belangrijk voor mature auteurs’ en ‘Niet belangrijk’.

Zelf wil ze haar zakelijke kennis uitbreiden en beter leren omgaan met stress. Verder geeft ze aan dat ze meer lef zou moeten hebben om nieuwe markten te verkennen, en dat ze zou kunnen werken aan communicatief zijn en performen op een podium. De literaire competenties beschouwt ze als haar sterktes.

Verbeke is ten slotte van mening dat het bestaan van schrijfopleidingen voornamelijk “een goede zaak is voor het talent dat er al is”. SchrijversAcademie lijkt nuttig om mensen kennis te laten maken met verschillende genres en met verschillende vormen van literatuur.

Wat mij vooral interesseert, is om mensen kennis te laten maken met literatuur, met bepaalde genres. Wat is er allemaal mogelijk? Hoe wordt een goede tekst beter? Ik denk dat dat ook iets is wat veel mensen interesseert. Want het is natuurlijk niet louter het vlekkeloos grammaticaal schrijven dat maakt dat je een goede schrijver bent, en ja, zo’n inzichten denk ik wel dat zo’n schrijfcursussen kunnen voortbrengen. Ja, in die zin geloof ik daar wel in.

Bovendien heeft een schrijfacademie volgens haar de opdracht om duidelijk te maken dat een schrijver veel discipline moet kunnen opbrengen. Daarnaast is de begeleiding naar uitgeverijen in het laatste jaar van SchrijversAcademie zeker een troef voor auteurs, want “als je dat ongebeleid doet”, vallen er velen uit de boot.

2.2.2. Kristien Hemmerechts

Hemmerechts geeft aan dat uitgevers tegenwoordig erg pragmatisch te werk moeten gaan: “Ga ik dat boek kunnen verkopen?”, “Zal dat persaandacht krijgen?”. Het moet qua onderwerp goed liggen in de markt. Ook heeft een uitgever graag auteurs die instemmen met interviews en die interesse tonen voor het voeren van promo. Dit zijn twee eigenschappen die ze als eigen sterktes beschouwt. Als ze terugdenkt aan haar eerste publicatie, legt ze uit dat haar naamsbekendheid – “mijn vader was toen een bekend iemand” – volgens haar uitgever een criterium was om haar debuut te publiceren. Zelf vindt ze dat niet zo fijn. Ook het feit dat ze een jonge vrouw was “die schreef over vrouwenkwesties zoals zwangerschappen” speelde een rol. “Als ik daaraan terugdenk, is dat toch een vorm van seksisme. Ik weet niet of dat nu nog zo is. Ik kreeg te maken met heel veel mannen, die hadden een bepaald plaatje van de vrouw”. Bovendien denkt ze dat uitgevers snel intuïtief aanvoelen wanneer in een manuscript een “eigen stem” klinkt.

Die “eigen stem” acht ze zelf één van de belangrijkste eigenschappen die een ‘goed schrijver’ moet bezitten:

Ik denk voor mezelf – ik geef ook zelf creatief schrijven – dat het belangrijkste is dat je je eigen stem hebt, dat je je eigen stem vindt en dat je daarin een soort van... dat je daar trouw aan bent, dat je niet probeert iemand anders te zijn. [...] Dat merk ik ook als ik teksten lees van deelnemers van workshops, eum, dat dat ook hetgene is wat mij kan raken: “ah ja, hier sprankelt iets, iets wat ik niet al honderdduizend keer gelezen heb”.

De manier van schrijven hoeft daarom niet origineel te zijn, noch herkenbaar; “de persoonlijkheid van de auteur” moet spreken uit de tekst.

Hemmerechts geeft toe dat ze schrok toen ze gevraagd werd een interview te geven over een competentieprofiel voor de professionele romanschrijver: “Mja... Ik moet eerlijk zeggen, toen ik jouw e-mail binnenkreeg, dacht ik van ‘hu, competenties?’, dus mijn eerste reactie was ‘ben je nu helemaal gek geworden?’...”. Aangezien ze echter “interesse heeft voor het reilen en zeilen van het vak” heeft ze ingestemd met het interview. Ze neemt de competentielijst bij de hand, schrapt een aantal zaken en schrijft er vaardigheden bij die voor haar onontbeerlijk zijn. Bij de literaire competenties doorstreept Hemmerechts ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Durven experimenteren met stijlen en genres’, ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’, ‘Kennis van het publiek bezitten’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’. ‘Inlevingsvermogen en empathie bezitten’ wordt daarentegen omcirkeld en de opsomming wordt aangevuld met: “taalgevoeligheid (sterke

zinnen)”, “aliertheid”, “ideeën”, “verbeelding en fantasie”. Aan de gedragscompetenties voegt ze “eigenzinnigheid” en “zelfvertrouwen” toe en aan de persoonlijkheidskenmerken “leef” en “durf”. Hier schrapt ze ‘Populair zijn bij het publiek’ en omcirkelt ze ‘Openstaan voor kritiek/feedback’.

Daarnaast waarschuwt ze dat het voor een auteur zeer belangrijk is om zichzelf te blijven: “Uiteindelijk denk ik dat voor mij... dat ik toch nog altijd ‘meedraai’ omdat ik mezelf ben”. Bovendien wordt het publiek soms tóch geprikkeld door auteurs die niets te maken willen hebben met promotie. Het feit dat ze communicatie met het publiek willen vermijden, zorgt in dat geval net voor publiciteit. Wat betreft promotie en communicatie is Hemmerechts daarom geneigd om te zeggen: “wees daarin jezelf”.

Schrijfopleidingen vindt ze zinvol – ze heeft zelf al heel veel workshops gegeven – omdat je mensen “op het goede pad” kan zetten “door ze op een aantal dingen te wijzen” die “eigenlijk voor de hand liggend zijn”. Tegelijk waarschuwt ze dat dergelijke opleidingen mensen zonder talent het idee kunnen geven dat ze schrijver zijn. “Ik heb wel een redelijk grote hekel aan mensen die per se schrijver willen zijn zonder dat ze talent hebben. [...] Misschien dat SchrijversAcademie dat soms kan in de hand werken”. Daarnaast bestaat het risico dat de studenten een soort van schoolsheid wordt aangeleerd. Volgens Hemmerechts moeten regels echter altijd ondergeschikt zijn, want “als er iets sprankelt... dat kan je niet aanleren”.

2.2.3. Christophe Van Gerrewey

Van Gerrewey maakte pas vorig jaar zijn debuut. Hij vertelt dat hij al langer contacten had met Harold Polis, uitgever van De Bezige Bij Antwerpen, en dat er al “een aantal romanmanuscripten niet aanvaard” waren. Hij denkt daarom dat de tekst – het manuscript – een belangrijke rol heeft gespeeld bij de selectie. Wel meent hij dat “iemand die totaal onbekend is” het waarschijnlijker moeilijker heeft “om te debuten of om uitgegeven te raken”. Enkele jaren geleden werd hij uitgenodigd bij uitgeverij Prometheus, naar eigen zeggen wellicht omdat hij toen net een prijs voor kunstcritiek had gewonnen. Daar vroegen ze hem bovendien of hij zin had in een column in de krant of een optreden in een televisieprogramma, “dus daar speelden dingen die eigenlijk niets met de tekst te maken hadden”.

Zelf weet hij het liefst zo weinig van de auteur die hij leest. Soms zijn er eigenschappen van een schrijver die hem eerder “tegenstaan” dan “dat ze hem bevallen”. Tegelijkertijd geeft hij

toe dat dit tegenwoordig onmogelijk is geworden. Ook hij wilde graag zo weinig mogelijk over zijn nieuwe roman zeggen, “maar dat lukt nu eenmaal niet”. Daarnaast vindt hij “een soort ingewikkeldheid of een soort complexiteit” een belangrijke vaardigheid voor een ‘goede auteur’.

Dat je niet meteen weet wat er gebeurt of waar het verhaal over gaat, op welke manier het wordt verteld, in welk soort zinnen dat het wordt verteld. Een soort avontuur, min of meer verrassend, wat een beetje afwijkt van wat je al kent of van wat de norm is zeg maar.

Verder vindt hij het moeilijk om samen te vatten wat hij onder ‘goede literatuur’ begrijpt. Bij het zien van de competentielijst merkt hij op dat “auteurs zelf voor een stuk bepalen wat een auteur is”. Van Gerrewey vult de lijst schriftelijk in en geeft daarbij soms commentaar. ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Kennis van het publiek bezitten’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ acht hij onbelangrijk. De andere literaire competenties zijn interessant voor zowel de debutant als de mature auteur. Hij zegt het moeilijk te vinden om een onderscheid te maken tussen de twee niveaus.

Bij de gedragscompetenties vindt hij ‘Professionaliteit vertonen’, ‘Stiptheid vertonen’, ‘Resultaatsgerichtheid vertonen’, ‘Kunnen plannen en organiseren’, ‘Stressbestendigheid vertonen’, ‘De eigen zwaktes en sterktes kennen’ en ‘Werken aan zelfontplooiing’ belangrijk. Communicatief zijn vindt hij niet nuttig voor een auteur: “Het lijkt me soms dat als je een overvloed aan sociale vlotheid hebt, dat het niet veel zin heeft om te schrijven”. De competenties die eigen zijn aan de persoonlijkheid acht hij dan weer wel belangrijk, behalve ‘Populair zijn bij het publiek’ en ‘Een geboren performer zijn’, want “vanaf je twee of drie lezers hebt” is je schrijven eigenlijk de moeite waard. Daarnaast vindt hij dat ‘Over leeservaring beschikken’ gespecificeerd zou kunnen worden. Volgens Van Gerrewey is het toch wel nodig dat je als schrijver “de literatuurgeschiedenis een beetje kent en dat je weet wat er vandaag al of niet belangrijk wordt geacht of van literatuur wordt verwacht”. Ook ‘Durven experimenteren’ zou hij vernauwen tot “dat je van de norm of de middelmaat durft af te wijken”. ‘Stiptheid’ zou hij als een literaire competentie beschouwen: “bijna op een onnozele manier een vitterig taalgevoel hebben”, “een bijna zeurderige correctheid of precisie in het hanteren van woorden”, “omdat precies de roman nog een plek is waarin dat kan”.

Hij geeft aan de gedragscompetenties en de persoonlijkheidskenmerken niet zo belangrijk te vinden; hij acht het daarentegen noodzakelijk om “bepaalde eigenschappen te bewaren, en je

niet te stroomlijnen naar een bepaald format dat in de pers of in de media bestaat”. Bij het publiceren van zijn debuut vertelde zijn uitgever hem dat hij “een soort van mediatraining zou krijgen”. Uiteindelijk is het niet nodig gebleken, maar Van Gerrewey betwijfelt het dat hij zou ingaan op bijvoorbeeld een uitnodiging in Café Corsari.

Tot slot denkt hij dat schrijfopleidingen ‘goede auteurs’ kunnen voortbrengen. Het is belangrijk om veel te lezen en veel te schrijven, en dat is wat je ook doet in SchrijversAcademie. Het is daarentegen wel zo dat je “mensen die ‘het’ niet in zich hebben, dat je dat hen ook niet kan aanleren” en dat het een beetje optimistisch is om te denken dat je in een opleiding van drie of vier jaar een ‘goede auteur’ kan worden. “Maar dat geldt bijvoorbeeld voor een opleiding tot kunst of architect hier ook natuurlijk”. Verder vindt hij niet dat een redacteur of uitgever per se als een inhoudelijke coach moet fungeren, het is belangrijker dat die zich concentreren op de tekst.

2.2.4. Ivo Victoria

Ivo Victoria gaat ervan uit dat uitgevers in eerste instantie altijd uitgaan van het manuscript. Als dat hun interesse wekt, “dan zal het af en toe wel gebeuren dat het verhaal van de auteur of het verhaal achter het manuscript, dat dat een rol kan spelen. En dat gaat dan vooral over commerciële overwegingen”. Zelf raadt hij beginnende schrijvers af een volledige roman op te sturen naar uitgevers: “Je kan beter je beste dertig bladzijden opsturen. Die zullen sneller gelezen worden en uiteindelijk is het belangrijkste voor een uitgever om te lezen of iemand goed kan schrijven, een eigen stijl heeft”.

Deze schrijver reikt verschillende eigenschappen en vaardigheden aan wanneer hem gevraagd wordt een ‘goede auteur’ te beschrijven.

Het begint natuurlijk met goed kunnen schrijven, een eigen stijl, een eigen toon, een eigen kijk op dingen, de manier van observeren, hoe hij dingen beschrijft. Een soort van positie die hij inneemt als schrijver... Dat is zeer belangrijk denk ik. Op zoek naar eigenheid, naar originaliteit. Maar ook zou ik denken aan iemand die gedreven is, die bereid is offers te maken voor z'n schrijverschap, die zich niet te zeer laat beïnvloeden door z'n eigen omgeving, maar die stevig in z'n schoenen staat. Die schaamteloos durft te zijn, die ook streng is voor zichzelf, die bereid is een manuscript drie keer, vier keer, vijf keer, tien keer binnenstebuiten te draaien en opnieuw te beginnen.

Dat kunnen schrappen acht hij zeer waardevol. Ivo Victoria geeft zelf les aan de opleiding Creative Writing van Hogeschool ArteZ en daar ziet hij veel beginnende schrijvers “die heel hard vasthangen aan hun tekst eenmaal die geschreven is”. Beginnelingen die daarentegen 80

procent van een kortverhaal durven weg te gooien en die durven herbeginnen “vanuit één bladzijde die wel klopt” beschouwt hij als goede schrijvers.

Mensen die echt durven schrappen, die durven de volgorde van het verhaal om te gooien, de perspectieven om te gooien. Op zoek gaan naar nieuwe dingen tot ze het gevonden hebben. Dat vergt een soort van vermogen om je tekst van op een afstand te bekijken, je tekst te lezen als een lezer. Dat is heel moeilijk en het is ook technisch en emotioneel gezien heel moeilijk. Het vergt moeite om een tekst te veranderen of om te gooien. Als je die vrijheid van denken hebt en die afstand, dat lijkt mij een heel belangrijke kwaliteit.

Zelf denkt hij dat zijn debuut geselecteerd is omwille van de verteltoon. “En het feit dat ik durfde qua stijl, dat ik durfde risico’s te nemen in de stijl van de tekst en de verteltoon. En dus een zeer uitgesproken stijl had, hopelijk”.

De belangrijkste literaire vaardigheden van de competentielijst zijn volgens hem: ‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren’ en ‘De juiste stijltechnieken kunnen hanteren’. Dat laatste is “eigenlijk de basis”. “Tenzij je thematiek of verhaal zo ongewoon bijzonder is dat de uitgeverij zeer veel werk wil steken in het beter maken van je schrijfstijl. Maar in principe is dat het minimum dat ze daar verwachten, dat je kan schrijven”. Vervolgens moet je uit een hele grote groep van auteurs springen door “persoonlijkheid, thematiek, die rake invalshoek”. ‘Kennis van het publiek bezitten’ vindt hij onbelangrijk. Hij meent zelfs dat het voor iemand die literaire romans of korte verhalen schrijft “eigenlijk eerder een kwaliteit is om je van het publiek niets aan te trekken. Om het publiek niet naar de mond te schrijven, maar een eigen weg te gaan”.

De gedragscompetenties acht hij belangrijker voor de mature auteur dan voor de debutant. Uitgevers willen hoe dan ook steeds meer “dat je zelf aan de slag gaat met de marketing en promotie van je boek. En dat je actief bent op internet”. Volgens hem horen die taken thuis bij de competentie ‘Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap’. Daarbij hoort volgens hem ook: “nieuwsgierig zijn en op zoek gaan naar verhalen”. Een auteur moet zelf initiatief nemen om zichzelf te ontwikkelen:

Goede auteurs zijn over het algemeen nieuwsgierig, lezen veel, reizen ook veel, gaan op zoek naar verhalen. Dat hoort wel bij het auteurschap volgens mij. Het is niet alleen maar je fantasie, integendeel, fantasie is een mooie troef maar je moet iets hebben om over te kunnen fantaseren. Meestal gaat er gewoon ook hard werk aan vooraf.

Veel beginnende schrijvers realiseren zich dat volgens hem niet genoeg: “Je merkt dat er veel erg in zichzelf zitten en dat hun wereldje heel erg klein is”. Een auteur moet ook uit zijn eigen wereldje durven stappen.

Kijk, als ik om me heen kijk naar collega-auteurs dan ken ik nauwelijks iemand die zijn boeken verzint. Het zijn meestal samenraapsels van een krantenartikel daar, een anekdote ginder en daar [...]. Een bijeenkomen van allerlei materiaal en de meeste auteurs die ik ken verzamelen ook voortdurend actief dat materiaal.

De competenties eigen aan de persoonlijkheid beschouwt als “een plus voor de uitgever”, maar niet noodzakelijk in de selectie om iemand te publiceren. Voornamelijk het durven performen wordt steeds belangrijker. Daarnaast kan het ook in het voordeel van de auteurs spelen als hij/zij open staat voor nieuwe media, “voor nieuwe manieren om het verhaal van je boek over te brengen”.

Ivo Victoria vindt een dergelijke competentielijst in een schrijfopleiding nuttig als ze gehanteerd wordt als leidraad. Daarbij merkt hij op dat de lijst “niet te streng” zou mogen worden gebruikt, want “soms worden alle andere competenties totaal onbelangrijk omdat de tekst als dusdanig zo uitzonderlijk goed is”. Ter illustratie vertelt hij een verhaal over een mensenschuw, Zwitsers meisje dat prachtige korte verhalen schrijft. “Ja, maar ja, haar verhalen zijn zo uitzonderlijk goed, dat maakt voor haar allemaal geen flikker uit volgens mij. Dat gaat toch gewoon opvallen en gerecenseerd worden en aandacht krijgen”.

Schrijfopleidingen als die aan ArteZ en SchrijversAcademie kunnen volgens hem zeker ‘goede’ auteurs voortbrengen. Ivo Victoria legt uit dat de schrijfontwikkeling vaak te maken heeft met “een klik in het hoofd”, “het is ineens doorhebben wat er gebeurt en waarom een tekst betekenis genereert en hoe dat werkt”. In een opleiding kan men mensen bewust maken van deze dingen. Hij geeft aan dat ook een uitgever of redacteur in een ideale wereld als coach fungeert op het vlak van schrijfontwikkeling. Tegelijkertijd waarschuwt Ivo Victoria voor een al te afhankelijke positie van de schrijver ten opzichte van de uitgever: “Als je echt goed bent [...], dan mag je ook best zelf je eigen eisen stellen. En ook het lef hebben om dan maar een paar jaar langer te wachten om te debuten, want dat is ook een kwaliteit.” Hij meent dat je beter goed kan debuten “dan het maar te doen omdat er iemand is die het wil uitgeven”.

2.2.5. Kolet Janssen

Janssen heeft de indruk dat er een evolutie is geweest sinds zij debuteerde in 1988: “Op dat moment was het een stuk gemakkelijker om te debuten dan nu denk ik. Er werden ook veel minder boeken uitgegeven, het was een andere situatie”. Ze denkt dat haar eerste uitgever haar geselecteerd heeft op basis van het manuscript, “want niemand wist wat voor iemand ik was”. Die uitgever wees haar er ook op dat haar manuscript “heel toegankelijk geschreven was, qua taal en qua opbouw”. Daarom zou het boek erin slagen een breder publiek te bereiken.

Bij een ‘goede auteur’ denkt ze voornamelijk aan “dingen die echt met het schrijven te maken hebben: iemand die creatief is met taal, die een goed plot weet op te bouwen, die spannend kan schrijven, die emoties kan weergeven, die herkenbaar kan schrijven voor de leeftijdsgroep waarvoor die schrijft”. Daarnaast moet een auteur iets kunnen bijbrengen aan het lezerspubliek en hij/zij moet op verschillende manieren trachten te communiceren met de lezers. Zelf geeft Janssen bijvoorbeeld vaak lezingen. Bovendien merkt ze op dat er tegenwoordig “een nieuwe generatie van auteurs” is “die het ook heel leuk vinden om een soort performerachtig equivalent naast hun eigenlijke schrijfproject te doen”. “Mensen die daar angstvallig geen talent voor hebben” – waartoe ze zichzelf rekent – hebben “een beetje pech” in deze tijd omdat de uitgever meer en meer rekent “op dat aspect van de auteur”. Janssen zou het dan ook een verarming vinden als alleen nog maar boeken werden uitgegeven “van auteurs die een geboren performer zijn”.

Janssen geeft mondeling commentaar op de competentielijst. Ze is van mening dat alle literaire competenties belangrijk zijn voor zowel de debutant als de mature auteur, behalve ‘Verschillende genres aankunnen’ en ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’. “Dat gaat zich vaak vanzelf uitwijzen. [...] Ik zou toch pleiten voor een vrijheid in het schrijven”. ‘Kennis van het publiek bezitten’ vindt ze “zeker niet slecht”, want je moet “affiniteit” hebben met de lezers. Daarmee bedoelt ze echter niet dat je moet gaan “schrijven naar wat je lezer wil”. Bij ‘Over leeservaring beschikken’ merkt ze op dat “ook heel jonge mensen knappe dingen kunnen schrijven”. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’, dus wat er gebeurt nadat het manuscript is goedgekeurd tot het bij de drukker terecht komt, vindt ze interessant om te weten, maar het is iets wat ze “slechts met mondjesmaat krijgt uitgelegd vanwege de uitgeverij”.

Evenzeer acht Janssen de meeste gedragscompetenties van belang. Ook hier merkt ze een evolutie op: ‘Ondernemend kunstenaarschap vertonen’ leek vroeger zelfs meer een vloek dan een zegen.

Ik herinner me ook dat als ik vroeger iets in die richting deed, dat dat eerder negatief over kwam, zo van... Als je een manuscript inleverde, was het van hem. Ja, dan als je je daar verder mee wenste te bemoeien of je wilde nog iets veranderen aan je contract, of wat dan ook, dan werd dat eerder als storend ervaren. Terwijl nu, van zodra je je manuscript inlevert, wordt er gevraagd: maak er een korte inhoud van, wat zijn de mogelijke kanalen waar je zeker mee moet aan de slag gaan, heb je nog voorstellen... [...] Dat heb ik echt helemaal zien veranderen op die jaren. Nu is dat zeker iets wat geëist wordt, soms naar mijn aanvoelen te veel. Ik denk dan “hé jullie geven het wel uit, doe misschien ook iets”.

Ze heeft de indruk dat de relatie tussen auteur en uitgever tegenwoordig veel zakelijker is dan vroeger. Verder is ze van mening dat uitgeverijen de zakelijke beslissingen niet erg open communiceren naar hun auteurs toe. “Dat zijn strategieën die ze zelf bedenken en voor een groot deel liefst niet te veel aan de buitenwereld kenbaar maken, heb ik de indruk”.

Zoals reeds bij de literaire competenties tot uiting kwam, is Janssen een auteur die graag in aanraking komt met haar publiek. Bijgevolg vindt ze ‘Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid’ een belangrijke eigenschap voor een schrijver. “Zo kom je toch je publiek tegen. Dat werkt in twee richtingen positief hé”. De persoonlijkheidskenmerken lijkt Janssen minder belangrijk te vinden. Een ‘goed’ boek en populariteit kunnen volledig losstaan. Zowel performers als auteurs die geen “geboren performer” zijn moeten kunnen worden uitgegeven. Ze hoopt dan ook dat uitgevers het performen niet als “een soort norm gaan voorop stellen” om de verkoopcijfers op te trekken. Wel probeert Janssen de nieuwe markten te verkennen, hoewel zij er niet mee is opgegroeid – in tegenstelling tot de jongere generatie auteurs.

Janssen meent ten slotte dat een competentieprofiel nuttig kan zijn in SchrijversAcademie “als algemene richtlijnen of als meest voor de hand liggende weg”, aangezien je in een opleiding “een basis van belangrijke dingen” tracht aan te bieden. Dit neemt volgens haar echter niet weg dat er altijd studenten zullen zijn die niet aan deze competenties zullen voldoen maar wel ‘goede’ schrijvers zijn: “uitzonderingen die de regel bevestigen”. Hoe dan ook kunnen schrijfopleidingen de auteurs “jaren zoekwerk” besparen: “je kunt een heleboel valkuilen vermijden door op de juiste manier begeleid te worden”. Het lijkt haar efficiënter om begeleid te worden via een opleiding dan het “zelf uit te zoeken via *trial and error*”. Zeker omdat uitgevers vandaag minder tijd hebben om hun auteurs bij te staan. “Tegenwoordig klagen de auteurs erover dat ze dat [feedback] steeds minder krijgen, dat ze het gevoel hebben dat

niemand nog hun boek leest voor het uitgegeven wordt”. Tegelijkertijd denkt ze niet dat het realistisch is om vanwege de redacteurs een intensieve coaching te verwachten: “Dat zou betekenen dat er daar meer mensen moeten werken, terwijl er daar alleen maar minder mensen werken”.

2.2.6. Overzicht van de belangrijkste competenties

Uit de interviews blijkt dat de meningen van de auteurs redelijk gelijklopend zijn. De literaire competenties worden door iedereen als de belangrijkste vaardigheden beschouwd, met uitzondering van ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Kennis van het publiek bezitten’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair publiek’. De competentie die het vaakst vernoemd wordt is: een eigen stijl, een eigen toon, een eigen stem bezitten. Daarnaast worden ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’ en ‘Inlevingsvermogen en empathie bezitten’ als vanzelfsprekend beschouwd. De literaire vaardigheden gelden hier trouwens zowel voor de debutant als voor de mature auteur. Bovendien worden deze competenties zelden als “eigen zwaktes” naar voren geschoven.

De gedragscompetenties lijken daarentegen belangrijker voor de mature auteur. Deze vaardigheden worden vooral aangevinkt omdat die door de uitgever belangrijk worden geacht. Voornamelijk de competentie ‘Communicatief zijn en sociale vlotheid vertonen’ zorgt voor verdeeldheid. Van Gerrewey acht het onbelangrijk, Verbeke twijfelt, Ivo Victoria lijkt het wel belangrijk te vinden en Janssen ook. ‘Kennis van het publiek bezitten’ wordt door de meeste als onbelangrijk bestempeld, behalve door Kolet Janssen aangezien zij als jeugdschrijfster moet kunnen inschatten wat kinderen kunnen begrijpen en wat niet. Iedereen is het er evenwel over eens dat ‘Luisteren naar de respons van de lezer, lezersgerichtheid vertonen’ slechts tot op een bepaalde hoogte geldt: het kan niet de bedoeling zijn een werk aan te passen aan de verwachtingen van het publiek.

Over het algemeen wordt er gezegd toch op te passen met een al te grote focus op competenties: het is voor een auteur nog altijd het belangrijkste om zichzelf te blijven, om de eigen persoonlijkheid te respecteren. Zo wordt een auteur tegenwoordig steeds vaker gevraagd om te performen. De algemene boodschap van de auteurs hierbij is: wees jezelf. Ze beschouwen het niet als een negatieve evolutie, maar ze zijn van mening dat iemand die geen talent heeft voor performen het podium niet moet opspringen. Een ‘Boeiende persoonlijkheid hebben’ wordt door sommigen belangrijk geacht, door anderen niet. Een interessante opmerking hierbij is dat deze competentie subjectief ingevuld kan worden en dus misschien

niet handig is in een competentieprofiel. Alle auteurs zijn het erover eens dat je als auteur moet open staan voor kritiek en feedback en dat je bereid moet zijn om de nieuwe markten te verkennen. Enkele andere eigenschappen die nog opgesomd worden zijn: lef, eigenzinnigheid en zelfvertrouwen.

Kortom, er worden geen grote verschillen tussen de generaties opgemerkt. Het spreekt voor zich dat de jongere auteurs meer gebruik maken van de nieuwe media omdat ze er mee opgegroeid zijn. Alle respondenten van deze subgroep zijn zich er bovendien van bewust dat een uitgeverij ook rekening moet houden met commerciële overwegingen. Wel gaat er hier en daar een stem op voor meer openheid over zakelijke beslissingen vanwege de uitgever.

2.3. De uitgevers en redacteurs

Er werden vier uitgevers en redacteurs geïnterviewd: Rudy Vanschoonbeek, uitgever van de Vlaamse Uitgeverij Vrijdag; Belle Kijken, redacteur bij het Nederlandse Querido; Sander Blom, hoofdredacteur van het Nederlandse Atlas Contact en Harold Polis, uitgever van de Bezige Bij Antwerpen. Het interviewen van deze medewerkers van de belangrijkste literaire uitgeverijen in Vlaanderen en Nederland zou moeten mogelijk maken een beeld te schetsen van de competenties die uitgevers belangrijk achten bij auteurs.

2.3.1. Rudy Vanschoonbeek

Vanschoonbeek maakt duidelijk dat bij de selectie van auteurs de tekst altijd centraal staat, zelfs als de schrijver bekend en populair is: “als het niet deugt, geef ik het terug”. Vóór hij een afspraak maakt met iemand, zal hij ook altijd eerst het manuscript lezen. Daarnaast vindt hij de begeleidende brief belangrijk, “want dat is toch het ‘binnenkomen’”, “hoe iemand zich presenteert: is die goed geformuleerd, is die origineel?”. Ook vraagt Uitgeverij Vrijdag bij voorkeur een synopsis van de roman, om “in een paar lijnen” te weten waarover het gaat. Als dat alles goed lijkt, zal Vanschoonbeek het manuscript “scannen”: dan kan hij snel zeggen “dat is niks voor ons” of “het is de moeite waard om te lezen”. Pas daarna maakt hij een afspraak met de schrijver. “Zelden valt dat tegen, maar stel dat je het gevoel hebt dat je mekaar niet ligt, dat het niet matcht, dan kan de boel nog altijd afgeblazen worden”. Dus uiteindelijk zijn zowel de tekst als de persoonlijkheid belangrijk.

Als hij denkt aan een ‘goede’ auteur, dan denkt hij aan “originaliteit, authenticiteit, taalvaardigheid, schrijfstilistiek”. Ook “de authenticiteit van de personages neerzetten, het decors, het verhaalverloop” zijn dingen waar hij op let. Daarbij heeft hij geen bepaalde

persoonlijkheidskenmerken in gedachten. Hij gaat bij zijn debutanten wel op zoek naar “wat de persoonlijkheid is, of er een persoonlijkheid is, omdat je daarmee zal kunnen gaan positioneren”. “Wat voor een type auteur?” is dat en “hoe zet je die dan vervolgens neer?”. Dat leidt tot: “Pak je daar groot mee uit, of laat je het vooral op de titel, of op de inhoud...?”. Tegelijkertijd geeft Vanschoonbeek aan dat het in “deze gemediatiseerde tijden” alleen maar belangrijker is geworden dat “een auteur zelf zijn PR, zijn netwerk en zijn promotie verzorgt. [...] Zeker ook door de sociale media. [...] Hoe aanwezig je daar bent, hoe meer het helpt”. Uitgevers spelen daar een rol in omdat zij hun auteurs daarin moeten coachen en begeleiden. Wel verduidelijkt hij dat hij een auteur niet zal weigeren omdat hij geen interviews wil geven: “Als het goed is, zal ik het stil uitgeven. Maar dan zal het mij wel mogelijks inbinden in de verkoopkansen”.

Vanschoonbeek vult de competentielijst schriftelijk in stilte in. Voornamelijk ‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren’ acht hij zeer belangrijk voor debutanten. ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ doorstreept hij. De competenties ‘Verschillende genres aankunnen’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces’ verwacht hij enkel van mature auteurs, de overige vaardigheden zijn belangrijk voor beide niveaus. Bij de gedragscompetenties sneuvelt enkel ‘Stiptheid vertonen’. ‘Resultaatsgerichtheid’, ‘Kunnen plannen en organiseren’, ‘De eigen zwaktes en sterktes kennen’ acht hij belangrijk, maar in mindere mate. Van een debutant verwacht hij meer ‘Flexibiliteit’ dan van een mature auteur en omgekeerd rekent hij bij een mature auteur op meer ‘Professionaliteit’ dan bij een beginneling. De overige vaardigheden acht hij van belang voor beide categorieën. Ten slotte vindt hij alle persoonlijkheidseigenschappen belangrijk, behalve ‘Durven innoveren’. ‘Populair zijn bij het publiek’ en ‘Visie hebben’ kruist hij enkel aan bij de mature auteur.

Bovendien beaamt Vanschoonbeek dat hij als uitgever zijn schrijvers begeleidt in deze competenties, een uitgever moet het talent hebben “om mensen te coachen”. Hij kan iemand die een verhaal te vertellen heeft, adviseren: “Zo wordt een zin krachtiger, zo wordt die passage appellerender, zo krijgt dat personage meer vlees of meer kleur”. Ook is hij van mening dat schrijfopleidingen zeker helpen “in het scholen en het verwerven van technieken”. Zelf heeft hij al twee keer gejureerd voor SchrijversAcademie en daar is voor hem “toch één roman uitgekomen” die hij deze zomer zal publiceren.

2.3.2. Belle Kijken

Ook Belle Kijken zegt dat voor Querido het manuscript het allerbelangrijkste is, “dat is ook wat binnenkomt natuurlijk hé”. Net als Vanschoonbeek geeft ze eveneens te kennen dat een “bijzondere persoonlijkheid in negatieve zin” wel eventueel een reden zou kunnen zijn om iemand niet te selecteren. De tekst “moet een vlot verhaal zijn, het moet héél goed geschreven zijn, het moet een authentiek verhaal zijn”. Het selecteren van een manuscript gebeurt niet volgens een ‘buikgevoel’ – daarvoor werken ze te professioneel – maar evenmin volgen de redacteurs “op papier een checklist”. Daarnaast is het fijn als een auteur “een opinie heeft over maatschappelijke dingen”. Auteurs die af en toe een opiniestuk schrijven, geven hun boeken “een soort extra laagje”. “Van zodra zo’n boek succes heeft, dan komen de auteurs ook in de media, dat zou een rol kunnen spelen”. Querido geeft dan ook mediatraining aan publicerende auteurs. “Dus het is wel belangrijk dat zo iemand een verhaal goed en duidelijk kan doen, zodat de media ook weten ‘oké, dat is iemand die we kunnen interviewen, die goed overkomt, die het verhaal duidelijk kan uitleggen’. Weet je, maar dat is nooit onze eerste insteek”. Het is voor een uitgever fijn als een auteur dat beheerst en als dat niet het geval is, wordt er gezorgd voor hulp of ondersteuning op voorwaarde dat de auteur daarmee instemt.

Kijken neemt de competentielijst door en geeft mondeling commentaar. De belangrijkste literaire competenties zijn volgens haar: ‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl’, ‘Inlevingsvermogen en empathie’, ‘Leeservaring’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces’. ‘Kennis van het publiek bezitten’ en ‘Creatief, origineel en innovatief zijn’ acht zij vooral van belang voor de debutant. Ook de meeste gedragscompetenties kan ze appreciëren bij een auteur, met uitzondering van ‘Veranderingsgerichtheid vertonen’: “Ik vind dat een auteur het recht heeft om te blijven bij wat hij doet”. Daarnaast vindt ze ook ‘Resultaatsgerichtheid’ minder belangrijk: het belangrijkste is voor haar dat het een goed boek wordt. Als een auteur meer tijd nodig heeft, moet je die geven. Evenmin kan je iemand ‘Sociale vlotheid’ opleggen, en ‘Zelfontplooiing’ vindt ze “te betuttelend” voor een auteur. Bovendien is ze van mening dat een auteur slechts gedeeltelijk ‘Lezersgerichtheid’ moet vertonen: “dat gaat in tegen het autonome kunstwerk, dus ik vind dat je dat maar gedeeltelijk moet doen. Maar met als gevolg natuurlijk: als de lezers het niet willen dan wordt het niet gekocht”.

‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’ acht Kijken “inherent aan de auteur”: “meestal vloeit dat ‘goede boek’ daar net uit voort”. ‘Populair zijn bij het publiek’ vindt ze onbelangrijk. Van de andere persoonlijkheidskenmerken vindt ze ‘Durven innoveren’, ‘Openstaan voor kritiek/feedback’ en ‘Visie hebben’ belangrijk voor zowel de debutant als de mature auteur.

Kuijken benadrukt na het overlopen van de competentielijst nogmaals dat vooral de kwaliteit er moet zijn: “de kwaliteit moet bijzonder hoog zijn”. Verder geeft ze aan dat voor mature auteurs al deze competenties misschien wel minder belangrijk zijn dan voor debutanten, omdat beginnende schrijvers

nú leven en nú debuten in een wereld waarin die dingen ook tot in de wereld van uitgeverijen belangrijk zijn geworden. Mensen die al langer bezig zijn, hebben die dingen misschien niet, maar dat is ook niet meer belangrijk. Maar voor de nieuwe mensen maken die dingen misschien wel een verschil.

Uitgevers merken immers dat wie in de media komt “meer kans heeft om zijn boek goed te verkopen”, meer dan vroeger. Kuijken stelt daar tegenover dat er eerst wel een boek moet zijn om te kunnen verkopen. “Dus... Alles vertrekt toch vanuit dat schrijftalent, denk ik”. Bovendien is ze ervan overtuigd dat een auteur meteen zelfverzekerder is wanneer zijn boek geselecteerd wordt voor publicatie, en dat het dan de taak is van de uitgeverij “om zo iemand te begeleiden en te ondersteunen en te bevestigen in een aantal dingen”. Het heeft met andere woorden niet veel zin om iemand in een schrijfcursus op te leiden om z’n verhaal op een podium te brengen terwijl dat verhaal er nog niet is. Een schrijfopleiding kan daarentegen wel nuttig zijn om de “schrijftechniek in te oefenen”, om jezelf te “trainen” in het schrijven.

2.3.3. Sander Blom

Net zoals Rudy Vanschoonbeek en Belle Kuijken, legt ook Sander Blom uit dat de uitgeverij Atlas Contact bovenal selecteert op basis van het manuscript. Vervolgens gaat de uitgever wel kennismaken met de schrijver “en praten en kijken in welke mate die bereid is om samen te werken”. Een uitgeverij geeft immers niet alleen “incidenteel” een boek uit, maar koestert ook de “ambitie om een schrijver echt te trainen en verder uit te geven – tenminste als het gaat om fictie”. Het lezen van het manuscript zelf gebeurt intuïtief volgens Blom: “Ik lees gewoon het manuscript en ik ga een beetje bladerend verder lezen om te kijken of ik het goed vind”.

Volgens Blom is een goede schrijver niet per se “een schrijver die ook een groot publiek bereikt”. Hij vindt het tevens moeilijk om een aantal competenties op te noemen, want volgens hem gaat het om “een heel samenstel van competenties”, “uiteenlopende factoren”. “En dan gaat het om de bedoeling, de intenties van de schrijver, maar het gaat natuurlijk ook over de manier waarop het is geschreven”. Bovendien kan je die competenties “nooit in feiten uitdrukken, dat gaat meer intuïtief”.

De meeste literaire competenties lijkt hij belangrijk te vinden. Hij meent echter dat een schrijver niet per se ‘innovatief’ hoeft te zijn, want “het hoeft niet altijd nieuw of vernieuwend te zijn”. ‘Creativiteit’ vindt hij dan weer vanzelfsprekend “als je een boek verzint en schrijft”. ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Durven experimenteren met stijlen en genres’ zijn zeker geen voorwaarden om iemand te publiceren. Ook ‘Kennis van het publiek bezitten’ is niet noodzakelijk. “Ik vind wel dat een schrijver zich wel bewust moet zijn dat hij schrijft voor een publiek, maar ik vind het niet noodzakelijk. Je schrijft vanuit een innerlijke stem, vanuit een innerlijk geluid. En je hoeft je daarbij geen lezer voor te stellen, geloof ik”. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ is handig. Atlas Contact organiseert informatiebijeenkomsten “om schrijvers bij te brengen hoe die dingen werken”.

Wat betreft de gedragscompetenties, vindt Blom voornamelijk ‘Lezersgerichtheid’ niet belangrijk, want hij vindt niet dat een auteur “moet luisteren naar kritiek van het publiek”, want “lezers hebben vaak... zijn geen professionele redacteuren dus hebben vaak opmerkingen die niet ter zake doen. Zelfs recensenten vind ik vaak heel domme opmerkingen maken”. ‘Communicatief zijn’ vindt hij een interessante competentie om over te reflecteren, aangezien tegenwoordig “steeds meer dat soort eisen” wordt gesteld aan schrijvers.

Hij moet z’n verhaal goed kunnen vertellen, hij moet in een interview meeslepend kunnen vertellen en belangstelling ontwikkelen. Dat is waar, dat telt allemaal als een voordeel, maar nog altijd niet als een echte voorwaarde. Ik vind namelijk ook schrijvers die heel schuchter zijn en verlegen en die helemaal niet geschikt zijn voor televisie en dat soort dingen toch soms heel interessant.

De overige gedragscompetenties “maken een professioneel mens beter”, maar zijn – opnieuw – niet noodzakelijk. Evengoed vindt hij de persoonlijkheidskenmerken “allemaal dingen die leuk en goed zijn”, maar voor hem is “de relatie met het schrijverschap” te onduidelijk.

Over het algemeen meent Blom dat een competentieprofiel voor een schrijver of in een schrijfopleiding “handig en nuttig” kan zijn, op voorwaarde dat het niet als een “uitsluitend criterium” wordt gebruikt. Het is best goed als aan een talentvolle student zou worden uitgelegd dat een uitgever van hem ook “enige sociale vaardigheid” verwacht en “medewerking aan de marketing en publiciteit van een boek”. Als de schrijver daar echter niet mee instemt, mag dat geen reden zijn om te zeggen “dan geef ik je niet uit, dan leiden we je niet op”. Verder is het de taak van de uitgeverij om beginnende schrijvers te wijzen op “al die dingen die er bij komen kijken”. Bij Atlas Contact hebben ze zelfs een “debutantenacademie”.

Uitgevers coachen immers niet alleen het werk zelf, maar ook de schrijver. “We zijn niet alleen coach, maar soms ook een psycholoog of een moederfiguur of soms... We ondersteunen de schrijver waar we kunnen, ja, in vele gedaanten. Dat is heel belangrijk”. Ook schrijfopleidingen spelen hierin een rol omdat je er “heel veel kunt oefenen natuurlijk”. Bovendien denkt hij dat het inmiddels bewezen is “dat er wel behoorlijk goede schrijvers van die opleidingen vandaan kunnen komen”.

2.3.4. Harold Polis

Eerst en vooral maakt Polis duidelijk dat een uitgeverij “een bedrijf is”: “er moet geld verdiend worden, de continuïteit van de onderneming moet gegarandeerd worden”. De grote fout die mensen uit het vak volgens hem maken is dat ze “denken dat succes uit het verleden gedupliceerd kan worden”. Een uitgever moet daarentegen net op zoek gaan naar teksten die “zichzelf heruitvinden alsof er geen enkel ander boek geschreven is vóór dat ene boek”. Zelfs als alle “parameters” kloppen – “de auteur is slim, toegankelijk, durft van alles, wil op tafel springen, doet dat ook, heeft een groot netwerk, het boek is niet slecht” – dan is dat “geen garantie op succes”.

Dus waarop let je dan? Als je al die dingen weet, als je weet hoe feilbaar een boek en een auteur zijn? Voor mij persoonlijk vergroot dat de noodzaak om alleen maar dingen uit te geven waarin ik echt geloof. Dus dat zorgt ervoor dat je, nog veel meer dan vroeger, alleen kwalitatieve dingen uitgeeft en dat je de lat hoog legt, niet laag, hoog. En dat je durft te zeggen tegen mensen “Het is niet goed genoeg. Doe je best. Ga naar huis, eet een boterham”.

Dit betekent dat Harold Polis mensen zoekt “die bereid zijn om mee te gaan op dat bochtige pad” waarvan uitgevers “weten hoe bochtig het is”. “Alles begint en staat met de vraag: ‘Bent u bereid mee te werken?’”. Hij als uitgever kan oordelen dat een roman “fundamenteel goed” is, hij kan ook uitleggen waarop een auteur moet letten en hoe hij de tekst nog beter kan maken. Vervolgens verwacht hij dat de schrijver zich ten volle toelegt op zijn talent en ambitie en dat hij zichzelf zoveel mogelijk tracht te ontplooien.

Iemand die echt gedreven is door een artistieke of een intellectuele droom, die weet van zichzelf ook dat die er alles aan moet doen om dat te bereiken. En dat betekent dat je jezelf voortdurend ontplooit. En dat je vooral gaat zoeken op de plaatsen waar de andere mensen niet gaan zoeken. En bijvoorbeeld meertaligheid, andere boeken lezen... ja, absoluut. Dat heeft te maken met het feit dat ik voor mijn auteurs zeer streng ben en zeg dat de lat hoog ligt. [...] Aangezien ik weet wat ik zoek en aangezien ik een beetje weet wat er zou kunnen werken – niet wat er werkt – begin ik die mensen te pushen hé, ik ga daar vrij ver in hé. Dat pushen betekent dat je de ambitie probeert op te schroeven en dat je het project zo goed mogelijk begint te maken.

Later in het interview geeft hij nog toe dat hij in feite ook enigszins auteurs selecteert op basis van podiumbereidheid. Daarnaast legt hij de onvoorspelbaarheid van de sector uit: “de x-as” van de verkoopcijfers strookt vaak niet met “de y-as” van het “symbolisch kapitaal”. Een boek kan zeer goed zijn, verschillende prijzen ontvangen en toch niet verkopen. Het is met andere woorden niet te voorspellen of een goed boek ook effectief goede verkoopcijfers zal halen. Bovendien is een goede verkoop ook niet altijd de belangrijkste doelstelling van een uitgeverij, aangezien auteurs “jaren moeten zoeken en tasten” voor er een succes komt.

Het delicate in zo'n bedrijf is dat er een klimaat moet heersen waarin de mensen die verantwoordelijk zijn voor de leiding van zo'n bedrijf akkoord gaan met het feit dat er geprutst wordt. Er moet een marge zijn waarin je kunt knoeien, en als je die marge niet creëert, dan is het ook afgelopen, dan stopt dat.

Polis vergelijkt het “zoeken” van auteurs met het opvangen van doorsijpelend water: “als je daar op tijd staat met een bakje dan sijpelt dat in je bakje. Maar als het stopt, dan gaan die mensen naar ergens anders hé”.

Polis bekijkt de competentielijst en geeft intussen commentaar. Zoals Blom is ook hij van mening dat de literaire competenties eigenlijk samen horen in “een totaalbeeld”, dat je die eigenlijk niet los van elkaar kan zien. Elke competentie kan wel gelden, maar niet als absoluut criterium. Het is altijd een combinatie van kenmerken die een schrijver tot een ‘goed’ auteur maakt. Ook ‘Kennis van het publiek bezitten’ acht hij belangrijk omdat die kennis mee de inhoud van een boek bepaalt; dat heeft volgens hem niks te maken “met romantische inspiratie of het onaantastbaar kunstenaarschap”. Competenties als ‘Inzicht hebben in het productieproces’, ‘Zakelijke kennis vertonen’ en later ook ‘Visie hebben’ acht hij belangrijk voor de auteur zelf. “Als je daar je ziel en zaligheid in legt, en jaren van je leven, dan zou ik me er verdorie toch zeer goed op de hoogte van stellen hoe dat hier juist in elkaar zit”. Bovendien is het in de sector een misverstand dat bezig zijn met zakelijkheid contraproductief is “of in tegenspraak met het vak, met het schrijven”. Tegelijkertijd betreurt Polis het dat iets fundamenteels als literatuur niet voldoende wordt opgepikt in de samenleving omdat het niet rendabel en kwantificeerbaar is.

Oké, je kunt dat niet afrekenen zoals je de jaaromzet van een bakker berekent, maar dat is wel iets essentieels in een mensenleven hé. Je moet kunnen dromen, reflecteren en jezelf verstrooien hé. Dat is essentieel en dat wordt niet voldoende opgepikt in de samenleving.

Polis acht daarnaast de gedragscompetenties van belang, hoewel je iets als ‘Communicatief zijn’ niet op voorhand afmeten. Ook ‘Lezersgerichtheid’ vindt hij essentieel. De competenties

eigen aan de persoonlijkheid vindt hij eveneens belangrijk, met uitzondering van ‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’. Wel hoopt hij dat het verkennen van nieuwe markten toch vooral “het voorrecht van de uitgever blijft”. Volgens hem ontbreekt ten slotte nog de competentie “artistieke en intellectuele ambitie hebben”.

Een dergelijk competentieprofiel kan volgens Polis nuttig zijn in SchrijversAcademie op voorwaarde dat de competenties concreet worden gemaakt “aan de hand van schrijfbiografieën”. Daarbij moet verduidelijkt worden “dat wat je vandaag zoekt wezenlijk niet verschilt van wat je honderd jaar geleden zocht. [...] In de ons omliggende taalgebieden Duitsland, Frankrijk, Engeland zochten ze honderd jaar geleden exact dezelfde mensen als vandaag hé”. Eigenlijk vindt hij alles wat de sector professionaliseert – dus ook schrijfopleidingen – zeker positief. Bovendien kan men “retorica, de basis van literatuur” onderwijzen, “daar moet je niet flauw over doen. Je kunt dat leren, je kunt perfect metaforiek leren. Je kunt werken met vertelstandpunt, dat kun je leren. En naarmate je je van al die technieken beter bewust bent, word je ook een betere schrijver”. Net als de vorige respondenten maakt hij evenwel de kanttekening dat schrijftalent niet aangeleerd kan worden. Ook moeten de studenten die aan zo’n opleiding beginnen bewust gemaakt worden van het feit dat een schrijfopleiding een kleine “professionele output” heeft: er zijn weinig uitgeverijen in het Nederlandse taalgebied die literatuur uitgeven op dit moment. De studenten moeten hun ambities en plannen daarop afstellen.

2.3.5. Overzicht van de belangrijkste competenties

De uitgevers en redacteurs stellen allen dat het manuscript – de tekst – ook in deze evenementiële maatschappij het belangrijkste criterium blijft om een auteur te selecteren. Daarnaast is het belangrijk dat de auteur bereid is om samen te werken met de uitgever en de redacteurs, dat hij mee “op pad” wil met hen. Allen zeggen ook dat het tegenwoordig zeer belangrijk is dat een schrijver in de media komt en dat hij z’n verhaal goed kan brengen. Evenwel geven ze aan dat niet iedereen het talent tot communicatie en sociale vlotheid bezit en dat het performen slechts voor enkele mensen is weggelegd. Bijgevolg is dit voor hen dan ook geen doorslaggevend criterium, hoewel uit het interview van Polis blijkt dat hij ervoor kiest om toch voornamelijk performers uit te geven. Hoe dan ook trachten de vier uitgeverijen de auteur hierin te begeleiden door onder andere mediatraining aan te bieden.

Uit de bespreking van de competentielijsten kwam naar voren dat de literaire competenties moeilijk los van elkaar te evalueren zijn, het is een combinatie van schrijfvaardigheden die

een auteur ‘goed’ maken. De minst belangrijke competenties bleken ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Innovatief zijn’. Het is opvallend dat deze subgroep ‘Kennis van het publiek’ wel belangrijk acht in tegenstelling tot de subgroep auteurs. Enkel Sander Blom acht deze competentie minder van belang. Over ‘Lezersgerichtheid’ bestaat er daarentegen minder eensgezindheid: Rudy Vanschoonbeek en Harold Polis vinden dit essentieel, Belle Kuijken en Sander Blom vinden dit niet. Wat daarnaast ook niet strookt met de mening van de auteurs is dat de uitgevers en redacteurs het handig vinden dat schrijvers ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’.

Alle uitgevers en redacteurs geven te kennen dat populariteit een minder belangrijk criterium is dan algemeen wordt gedacht. In de boekensector is het niet zo dat kwaliteit kan afgemeten worden aan verkoopcijfers. Net deze onvoorspelbaarheid maakt het bijvoorbeeld voor Polis noodzakelijk om enkel kwaliteitsvolle literatuur te publiceren. De kernwoorden van deze gesprekken zijn dan ook: authenticiteit, kwaliteit en ambitie.

Tot slot leggen de vier respondenten uit dat hun uitgeverij investeert in deze competenties, dat ze hun schrijvers ook in de extraliteraire vaardigheden trachten te coachen. Allen achten ze een competentieprofiel voor een schrijver handig, op voorwaarde dat deze gehanteerd wordt met behulp van voorbeelden en bovendien niet als een uitsluitend criterium zal gelden.

2.4. De docenten van SchrijversAcademie

Er werden drie docenten van SchrijversAcademie geïnterviewd. Aangezien “publicerend auteur zijn” één van de criteria is om docent te worden aan de opleiding, zijn de respondenten allen professioneel auteur en kennen ze het boekenvak al jaren. Gie Bogaert debuteerde in 1987 en heeft sindsdien verschillende titels op zijn naam staan. In het begin van dit jaar verscheen zijn nieuwe roman *Noora's dwaling* bij De Bezige Bij Antwerpen (Bogaert, n.d.). Bogaert doceert methodologie en is al bijna dertig jaar betrokken bij SchrijversAcademie. Suzanne Binnemans heeft sinds 1988 zes romans gepubliceerd, verschillende gedichten en verhalen. Aan SchrijversAcademie doceert ze proza en autobiografisch schrijven (Binnemans, n.d.). Binnemans heeft vroeger als redactrice gewerkt en ze heeft daarnaast in de marketingsector gewerkt. Het debuut van Elisabeth Marain verscheen in 1979. Ze publiceerde reeds “acht romans en een twintigtal kinder- en jeugdboeken”. Bovendien heeft ze geschreven voor toneel, hoorspel en televisie (Marain, n.d.). Tot vorig jaar gaf ze drie jaar les aan Schrijversacademie, meerbepaald in het laatste jaar dat in het teken staat van de realisatie van het persoonlijke schrijfproject.

2.4.1. Gie Bogaert

Bogaert zegt “toch nog altijd heel erg in de waarde van het manuscript” te geloven en hij gaat ervan uit dat dat voor uitgeverij ook “het allereerste criterium” blijft. Tegenwoordig merkt hij wel dat uitgeverij voornamelijk naar “dat ene boek” kijken dat voor hen ligt, terwijl men vroeger “investeerde in auteurs” op lange termijn. Hij denkt dat een uitgeverij daarnaast “nog een stukje rekening houdt met – zeg maar – extraliteraire dingen”: “kan iemand zijn boek verkopen?”, “kan hij daarover vertellen?”. Dat is niet doorslaggevend, maar hij meent dat het toch “voor een stuk meespeelt”. Vooral bij de selectie van debutanten spelen deze extraliteraire kwaliteiten een rol volgens Bogaert. Hij gelooft ook dat naamsbekendheid zeker zal helpen om uitgegeven te worden. De uitgeverij “blijft een bedrijf, het moet rendabel zijn”.

Persoonlijk vindt Bogaert vakbekwaamheid de belangrijkste eigenschap van een ‘goed’ auteur. “Je moet in staat zijn om een goed verhaal te maken. Om goede verhalen, ja, te kunnen onderbouwen, om dat stilistisch ook redelijk goed te maken, dat is vakmanschap, dat is vakbekwaamheid”. Daarbij moet een auteur de drive hebben om te schrijven, een auteur “moet het nodig hebben om te schrijven”. Evengoed is doorzettingsvermogen noodzakelijk. Wanneer studenten zeggen dat ze SchrijversAcademie nodig hebben om te schrijven, dan denkt hij “jah, dan heb je de drive niet”.

Bogaert acht het niet zo eenvoudig om de competentielijst te beoordelen. Ook in het lesgeven vindt hij het moeilijk om teksten te quoteren. Bovendien gelooft hij “niet te veel in theoretische modellen”; hij vindt het belangrijker dat zijn studenten de visie van ervaren auteurs horen. ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’ en ‘Inlevingsvermogen en empathie’ benoemt hij als de belangrijkste literaire competenties, zowel voor debutanten als voor mature auteurs. Daarnaast is ook ‘Een eigen herkenbare schrijfstijl’, ‘Leeservaring’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ interessant voor beide niveaus. ‘Experimenteren met stijlen en genres’ is vooral voor de debutant van toepassing en ‘Verschillende genres aankunnen’ schrapt hij van de lijst.

De meeste gedragscompetenties vindt hij interessant voor de debutant en de mature auteur. Het belangrijkste hier vindt hij ‘Werken aan zelfontplooiing’ en voor de debutant ‘Veranderingsgerichtheid’ en ‘Flexibiliteit’. Ook ‘Stressbestendigheid’ duidt hij aan als belangrijk. Hij geeft toe dat hij voor zijn laatste roman voor het eerst met een deadline werkte en dat hij dat in de toekomst niet meer wil: “bij mijn volgende contract zal het geen waar zijn”. Opmerkelijk is dat hij – als een van de weinige auteurs – ‘Lezersgerichtheid, luisteren

naar de respons van de lezer' "absoluut" van belang vindt. Wat betreft de persoonlijkheidskenmerken, vindt hij deze van belang: 'Durven innoveren', 'Openstaan voor kritiek/feedback', 'Nieuwe markten durven verkennen' en 'Visie hebben'. 'Een boeiende persoonlijkheid' is niet noodzakelijk, want zelf zegt hij "een eenvoudig en banaal leven" te leiden. Bovendien wil hij zelf als persoonlijkheid niet populair zijn, hij wil dat zijn boeken gelezen worden, dat zijn boeken populair zijn. Als uitgever zou hij bovendien kiezen voor schrijvers die "de drive hebben om het tweede boek te maken dat minstens even goed is". Met andere woorden: hij vindt "de persoonlijkheid van de auteur belangrijk in functie daarvan, niet in functie van of het een performer is of hij het goed kan uitleggen".

De drive en het schrijftalent, die heb je of heb je niet, daar kan SchrijversAcademie niets aan veranderen. Hij gelooft dan ook niet "dat men in SchrijversAcademie schrijvers maakt". Wel kan hij zijn studenten vakbekwaamheid, methodiek, werkwijze bijbrengen. Hij kan leren "hoe je moet werken aan een boek".

Maar dat is 50%, de andere 50% is vakbekwaamheid, en dat kun je wel leren. Dat kun je ook... Er zijn zo veel mensen die kunstacademie volgen en fotografie volgen, voor alles is er een opleiding, maar in leren schrijven, daar gelooft men blijkbaar niet in. Ik geloof daar wel in, zeg maar voor 50%, die 50% van vakbekwaamheid, daar kun je wel wat over leren.

Hij is ervan overtuigd dat ook de redacteurs die vakbekwaamheid moeten bijbrengen aan hun schrijvers. Een auteur moet immers levenslang leren, "schrijven is een voortdurend leerproces", je bent als schrijver nooit volleerd.

2.4.2. Suzanne Binnemans

Volgens Binnemans houden uitgeverijen zowel rekening met het manuscript als met de persoonlijkheid van de auteur als ze iemand selecteren: "de tekst primeert" maar het profiel van de auteur" speelt mee. Ze zegt dat zelf ondervonden te hebben toen ze drie jaar in Parijs woonde. Een zestal uitgeverijen hadden haar toen op televisie gezien en wilden daarop een nieuwe roman van haar uitgeven, "zonder dat ze het boek hadden gelezen". Hoe dan ook wordt er vaak slechts één pagina of "de eerste tien of zelfs minder regels" van een tekst gelezen. Daarom wordt in SchrijversAcademie gewerkt "op de eerste regels die goed moeten zijn". "Als je al niet goed start, dan kun je het eigenlijk al vergeten tegenwoordig".

Als Binnemans denkt aan een goede auteur, denkt ze aan een "goede taalbeheersing". Waar ze in haar lessen ook vaak op hamert, is "dat er stukken worden geschreven waar niet bepaald

een knap verhaal in zit, maar waar de toon, de vorm en het ritme zo prachtig zijn” dat je toch wil verder lezen. Ze maakt hierbij de vergelijking met de beeldende kunst:

het is als kijken naar een mooi schilderij hé, je moet ook... het hoeft niet altijd netjes afgebakend te zijn en een boodschap te hebben. Je kan ook naar iets kijken zonder te snappen wat er op staat en toch denken “maar ik vind het wel bijzonder mooi”.

Om die reden heeft ze het moeilijk met de competentielijst; de vaardigheden lijken haar te afgebakend. Binnemans zegt een ijveraar te zijn voor het “puur natuur”. Op deze manier – gebruikmakend van competentieprofielen – wordt het volgens haar “bijna marketing”. Persoonlijk is ze immers van mening “dat schrijven nog altijd iets is wat een beetje van binnenin komt”. Desalniettemin neemt ze de lijst te hand en kruist ze de literaire competenties en de gedragscompetenties aan.

‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl’, ‘Precies en correct taalgebruik’, ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’, ‘Inlevingsvermogen en empathie’ en ‘Leeservaring’ vindt ze belangrijk voor zowel de debutant als de mature auteur. Binnemans laat haar studenten “zoeken naar hun eigen stijl”, maar werkt nooit met “opgelegde thema’s”. ‘Creatief, origineel en innovatief zijn’ lijkt haar interessant voor de debutant “omdat hij daarmee opvalt”. Voor een mature auteur is dat echter niet noodzakelijk: “Als je een Brouwers neemt... Kijk, eigenlijk vertelt die niet erg veel. En je verwacht het ook niet meer”. ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Inzicht hebben in het productieproces’ en ‘Kennis van het publiek’ gelden voor haar enkel voor mature auteurs.

Ze vindt de volgende gedragscompetenties belangrijk voor de beide niveaus: ‘Stiptheid vertonen’, ‘Kunnen plannen en organiseren’, ‘Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit’, ‘Stressbestendigheid’ en ‘Zelfinzicht’. Voor ‘Zakelijke kennis’ hebben schrijvers “ten eerste de uitgever” en “ten tweede heb je auteursverenigingen waar je kan vragen of dat allemaal goed klopt”. ‘Professionaliteit’ is wel belangrijk voor de mature auteur. “Een goed auteur die graag schrijft en die gemotiveerd is om te schrijven” bezit “automatisch” ‘Resultaatsgerichtheid’. Ook ‘Zelfontplooiing’ “komt vanzelf” aangezien je over elk nieuw boek anders nadenkt. ‘Communicatief zijn’ vindt ze dan weer een bedenkelijke competentie omdat dan “al onze schrijvers in de vuilbak” gegooid moeten worden. Eveneens vindt ze ‘Lezersgerichtheid’ een automatisme omdat dit samen gaat met de stijl van de auteur: “Je kunt niet voor iedere lezer schrijven, je gaat door je stijl en je genre een bepaald afgebakend publiek hebben. Dat je aan die mensen denkt, vind ik heel normaal”.

Hiermee hangt samen dat Binnenmans ‘Populair zijn’ bij het doelpubliek wel belangrijk vindt, hoewel ‘populariteit’ volgens haar een “héééle slechte term” is.

Want ‘populair’ kun je niet zijn als je bijvoorbeeld echt literatuur met een grote L schrijft, dan ben je niet populair maar ben je wel... word je goed gevonden en word je gelezen. Maar ‘populair’ is een ‘plat’ woord vind ik. Dat kun je wel zijn als je bijvoorbeeld ontspanningslectuur schrijft of bepaalde kinderverhalen die heel goed verkopen.

Van de andere persoonlijkheidskenmerken vindt ze dat ‘Durven innoveren’ en ‘Nieuwe markten verkennen’ zichzelf automatisch opdringen. ‘Een performer zijn’ acht ze “meegenomen” maar “zéeéker niet” noodzakelijk. ‘Openstaan voor kritiek/ feedback’ is daarentegen wel heel belangrijk en daar wordt dan ook veel aandacht aan besteed in SchrijversAcademie. Daarnaast is ‘Visie hebben’ onontbeerlijk voor een schrijver: “anders krijgen we bijvoorbeeld ook geen verhaallijn of zo”.

Zoals Bogaert vindt Binnemans eveneens dat een schrijver zeer gedreven moet zijn. Dat hangt volgens haar samen met de persoonlijkheid van de auteur. Die drive wordt in SchrijversAcademie “aangewakkerd”. Binnemans besluit dat ze haar twijfels heeft over een competentieprofiel, ze heeft immers de indruk dat auteurs toch wel “uit zichzelf” weten “wat nodig is voor een bepaalde student”.

Dat geplan, tot op zekere hoogte vind ik dat dat zeker lukt, maar voor sommige andere dingen denk ik gewoon dat ze te intrinsiek aanwezig zijn in de persoonlijkheid van de auteur en dat ze gewoon komen bovendrijven.

Binnemans meent dat een schrijfopleiding vooral kan helpen om een beginnende schrijver “technieken” bij te brengen en het omgaan met feedback aan te leren. Zelf reikt ze haar studenten zeer veel literatuur aan, “en daar leren ze dus van”. Eerst geeft ze een theorieles, vervolgens worden “een aantal voorbeeldfragmenten van publicerende auteurs” geanalyseerd, en daarna krijgen de studenten een opdracht om thuis aan te werken. Die opdrachten worden op hun beurt geanalyseerd in de volgende les.

2.4.3. Elisabeth Marain

Marain meent dat uitgevers over het algemeen drie criteria hanteren bij het selecteren van manuscripten. Ten eerste moet de tekst “iets doen” met de redacteur. Ten tweede moet de tekst passen binnen “het imago” van de uitgeverij en ten derde zal er rekening gehouden worden met de “verkoopbaarheid” van het werk. Vandaag speelt het commerciële aspect meer en meer een rol in de selectie van een auteur; dat heeft ze zelf “persoonlijk ondervonden”

doordat een roman die haar uitgever reeds goedgekeurd had toch nog werd geweigerd “omdat de boekhandels waarmee zij werkten [...] geen interesse hadden omdat de naam in hun ogen niet commercieel genoeg meer was”.

Haar debuut werd door haar eerste uitgever geselecteerd omdat hij “vooral eerst getroffen was door het autobiografische element”, het was een “verhaal met een hele sterke, emotionele inslag”. Bovendien was het toen – ten tijde van “de tweede golf van het feminisme” – voor uitgevers interessant om “vrouwelijke auteurs” in “hun stal” op te nemen. Net zoals Hemmerechts legt Marain uit dat het feit dat ze een vrouw was “een extra element” was om haar debuut te publiceren. Ze concludeert daardoor dat een uitgeverij toch “altijd al een soort zoeken naar evenwicht is geweest tussen het commerciële en het inhoudelijke”.

Zoals veel respondenten vindt ook Marain het niet gemakkelijk om een ‘goed’ auteur te beschrijven aan de hand van een aantal competenties. Het kan zowel iemand zijn met een verhaal “dat respons zal krijgen” als “een auteur die een fantastische stijl hanteert, waardoor het verhaal misschien ondergeschikt is”. Het is opvallend dat ze hierbij ook denkt aan een auteur die in staat is om zijn verhaal “te brengen”, in tegenstelling tot veel andere auteurs die dit een bijkomstige eigenschap vinden. “In deze tijd moet de auteur zijn product – het wordt een product – moet hij in staat zijn om dat te brengen. Je ziet het ook in de jongere generatie auteurs veel meer dan in onze generatie. Wij waren daar niet zo mee bezig”. Ze zegt deze ontwikkeling niet te betreuren.

Dat is gewoon een evolutie. En als je dat niet goed kunt of niet wil, dan heb je misschien pech. Maar ik vind dat niet jammer, neen. Alles wat met het woord of met de tekst gebeurt, en als dat op een fijne manier of op een smakelijke manier of zelfs schokkende manier gebeurt, dat vind ik allemaal goed. Dat is ten dienste van de tekst, misschien ook ten dienste van het ego, maar ja, dat is nu zo. Neen, ik heb daar geen problemen mee.

Dit soort van optredens hoort volgens haar bij de huidige “heel zwaar competitieve maatschappij” waar “je bekendheid staat of valt met de aantal keren dat je bijvoorbeeld op televisie verschijnt”. Daarbij geeft ze echter aan dat iemand als Louis Paul Boon vroeger ook al aan publieke optredens deed.

Toen was er een groot taalspel op de televisie – ik weet niet meer juist hoe het heette – en hij was daar een vast onderdeel van. En sindsdien was die zo bekend geworden dat hij daar een keer een grapje over gemaakt heeft, dat hij eigenlijk meer bekend werd door die stomme spelletjes dan door z’n fantastische boeken.

Marain verkiest om de competentielijst mondeling te becommentariëren in plaats van ze aan te vinken. Bij de literaire competenties vindt ze deze vaardigheden de belangrijkste: ‘Een eigen schrijfstijl’, ‘Precies en correct taalgebruik’, ‘Durven experimenteren’, ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’, ‘De karaktertekening van de personages’, ‘Een interessant verhaal kunnen vertellen’, ‘Inlevingsvermogen’ en ‘Leeservaring bezitten’. ‘Creatief en origineel zijn’ vindt ze “inherent aan een schrijver”. ‘Innovatief zijn’ acht ze daarentegen niet noodzakelijk, want een klassieke auteur is niet innovatief maar doet de lezer wel nadenken. Evenmin acht ze ‘Verschillende genres aankunnen’ en ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ van belang. Ook ‘Kennis van het publiek’ lijkt haar niet zo interessant voor een auteur, tenzij “je voor kinderen schrijft”. Daarin treedt ze Kolet Janssen bij: “je moet wel weten dat het thema dat je gebruikt voor kinderen begrijpelijk is”. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ kaatst ze terug naar de uitgever en de redacteurs. Ten slotte reikt ze nog een competentie aan die haars inziens ontbreekt: “het researchen vind ik ook heel belangrijk. Dat hangt natuurlijk af van waarover je schrijft, voor het ene is het meer nodig dan voor het andere”. Het internet is daarvoor een “fantastische hulp”.

Bij het zien van de gedragscompetenties slaakt Marain een zucht: “oei oei oei”. Ze merkt op dat ‘Ondernemend kunstenaarschap’ vandaag de dag belangrijk is, net zoals ‘Zakelijke kennis’, ‘Professionaliteit’, ‘Kunnen plannen en organiseren’, en ‘Discipline’. ‘Resultaatsgerichtheid’ acht ze – net zoals Suzanne Binnemans – een automatisme als je schrijft: “ik zou dat niet als een aparte competentie beschouwen, dat zit ingebakken in het feit dat je schrijft”. ‘Sociale vlotheid’ acht ze belangrijk “in deze tijd” maar het is volgens haar geen voorwaarde “om een goed schrijver te zijn”. ‘Lezersgerichtheid’ is minder belangrijk. ‘Stressbestendigheid’ is wel een interessante competentie voor de auteur, niet alleen voor het halen van deadlines, maar ook “als je moet spreken voor publiek”. ‘Zelfinzicht’ en ‘Zelfontplooiing’ acht ze evident.

Elk boek is een nieuw avontuur waar je je hele hebben en houden in de weegschaal legt. Je kunt dan misschien wel je eigen stijl hebben, maar eum, het is toch altijd een nieuwe aanpassing aan het onderwerp dat je kiest. Dus in dat geval moet je toch die zwaktes en sterktes kennen en zelfinzicht hebben.

Zelf beschouwt ze “flexibiliteit” als één van haar sterktes: “ik was altijd leergierig en geneigd om mij te verbeteren”. Daarnaast geeft ze aan dat ze “altijd een onbevredigend gevoel” heeft over het uiteindelijke resultaat van het schrijfproces:

Wat er in je hoofd zit, is origineel, is fantastisch en als je het dan op papier ziet staan, dan ligt dat soms mijlenver van wat je in je hoofd had zitten. Dus dan is er onderweg in je hoofd toch ergens een beperkend iets dat de grenzeloosheid van je ideeën niet kan volgen.

‘Durven innoveren’ acht zij dan ook een belangrijke competentie. Verder vindt ze ‘Openstaan voor kritiek/feedback’, ‘Nieuwe markten durven verkennen’ en ‘Visie hebben’ onontbeerlijk voor een auteur. ‘Een “boeiende” persoonlijkheid hebben’ is echter te subjectief, ‘Populair zijn’ is niet belangrijk en ‘Op een podium durven performen’ is “niet voor iedereen weggelegd”.

Uiteindelijk denkt ze dat een dergelijk competentieprofiel in SchrijversAcademie nuttig zou kunnen zijn als de competenties worden uitgewerkt in een persoonlijk ontwikkelingsplan voor de student. “Dat zou wel een mooie leidraad zijn en ook een hulp... Zoals je een steile trap voorstelt zonder trapeuning, dan begin je al te wankelen door alleen al het idee dat je zou kunnen vallen”. Zo’n plan zou ze dan beschouwen als “een soort trapeuning op weg naar de hogere verdieping”.

2.4.4. Overzicht van de belangrijkste competenties

Gie Bogaert stipt vakbekwaamheid, drive, methodiek en werkwijze als interessante eigenschappen aan voor een auteur. Ook Suzanne Binnemans legt uit dat gedrevenheid zeer belangrijk is. Die drive wordt volgens haar aangewakkerd in de schrijfopleiding. Daarnaast wordt er in SchrijversAcademie zeer hard gewerkt aan het leren krijgen én geven van feedback. Een auteur moet immers weten om te gaan met kritiek en opmerkingen van redacteurs. Andere noodzakelijke competenties voor een auteur vindt zij: een goede taalbeheersing, toon, vorm en ritme. Elisabeth Marain voegt daar nog het belang van research aan toe.

Binnemans heeft het als docent nogal moeilijk met een competentielijst; volgens haar weet een goede docent uit zichzelf wat er nodig is voor een welbepaalde student. Daarbij denkt ze dat deze competenties ook vanzelf naar boven komen drijven bij een getalenteerde, beginnende schrijver. Marain is daarentegen van mening dat een dergelijk competentieprofiel handig kan zijn indien de competenties verwerkt zouden worden in een individueel ontwikkelingsplan. In dat geval kan zo’n competentieplan werken als een leidraad overheen de verschillende opleidingsjaren. Tot slot merkt Bogaert op dat men met zo’n competentielijst moet opletten dat docenten het werk van een redacteur niet overnemen. Per schrijver beoordelen wat de sterke en de zwakke punten zijn, is eigenlijk redacteurwerk volgens hem.

2.5. De huidige studenten van SchrijversAcademie

Er werden twee studenten geïnterviewd die momenteel les volgen aan SchrijversAcademie. Aangezien de hervorming nog maar sinds dit academiejaar (2012-2013) doorgevoerd is in het eerste jaar – het nieuwe Basisjaar Literair Schrijven – volgen zij allebei nog les aan de SchrijversAcademie ‘oude stijl’. Beiden zijn prozastudenten; Joke Daems volgt les in het tweede jaar en Vera Van Renterghem in het derde jaar van de opleiding.

2.5.1. Joke Daems

Joke Daems meent dat uitgevers zowel rekening houden met de tekst als met de persoonlijkheid van de schrijver wanneer ze een manuscript lezen. Zelf vindt ze het belangrijk dat een auteur zijn verhaal “gelooftwaardig” brengt. Verder moeten de personages “goed uitgedacht zijn”, “de lezers moeten ermee kunnen meeleven” en “het verhaal moet op een originele manier geschreven en ook bekeken worden”.

Ze meent dat de literaire competenties over het algemeen belangrijk zijn voor een schrijver, behalve ‘Zakelijke kennis vertonen’ omdat dat “meer de zorg van de uitgeverij is”. Het al dan niet ‘Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlothed’ hangt af van het soort auteur dat de schrijver wil zijn.

Je hebt mensen waarbij het leuk is dat ze een forum of een blog bijhouden waar ze af en toe berichtjes plaatsen. Dat is goed voor de betrokkenheid van de lezers, zeker bij jongere lezers denk ik ook dat dat werkt om met hen op die manier te communiceren. Aan de andere kant heeft het ook wel charme dat een schrijver een beetje een [...] persoon is en onbekend blijft. Ik denk vooral dat voor de meer literaire werken, dat het dan meer gaat om de schrijver die ergens alleen aan een tafel zit [...]. Dan is de lezer niet geïnteresseerd in de persoon achter het boek maar meer in het boek zelf.

Wat betreft de gedragscompetenties vindt ze ‘Zakelijke kennis’ “meer de zorg van de uitgeverij”, de overige vaardigheden acht ze in meer of mindere mate belangrijk voor een auteur. Bij de persoonlijkheidskenmerken merkt ze op dat ‘Een “boeiende” persoonlijkheid hebben’ vandaag belangrijker is geworden, hoewel “een goed boek” schrijven toch de *core business* is van een auteur. Bovendien denkt ze dat ‘Durven performen’ vooral voor poëten belangrijk is en minder voor romanschrijvers: “Dan moet je wel op het podium aangenaam overkomen veronderstel ik en ook een aangename voordrachtstijl hebben. Maar echt performen...”. ‘Nieuwe markten durven verkennen’ acht ze daarentegen zeker belangrijk, aangezien dat een manier is om veel lezers te bereiken:

Je kunt er natuurlijk wel tegen zijn omdat het niet meer aanvoelt als een boek, maar het feit is wel dat het vaker voorkomt. Mensen vinden het heel handig dus op die manier bereik je ook gewoon veel meer mensen. Dus, ik denk dat het een beetje stom is om er niet in mee te gaan.

Zelf zou Daems nog willen werken aan deze competentie: “zelf een beetje kunnen inschatten welke uitgeverij het beste aansluit bij je werk”. Ze geeft aan dat uitgeverijen immers vaak de opmerking maken dat ze manuscripten ontvangen die niet passen bij het soort boeken dat ze publiceren. Daarom lijkt het haar nuttig om de studenten hierover te informeren in SchrijversAcademie. Daarnaast is ze van mening dat een competentieprofiel nuttig kan zijn in de schrijversopleiding. Ze zou het vooral interessant vinden om de mening van uitgevers en redacteuren over de besproken competenties te leren kennen.

Over het algemeen is Daems tevreden over de progressie die ze maakt in SchrijversAcademie: “Je leert verschillende nieuwe technieken aan. Je wordt ook gedwongen om regelmatig te schrijven want je moet elke week je opdracht of opdrachten afhebben. Je krijgt daarbij ook feedback van verschillende personen...”. Een meer individuele begeleiding lijkt haar zeker “een meerwaarde” voor de opleiding, maar ze vindt het in het tweede jaar nog wat vroeg om daarmee te starten. Het lijkt haar handiger om concreter begeleid te worden “vanaf het moment dat je beseft ‘ik wil deze richting uitgaan’”.

2.5.2. Vera Van Renterghem

Van Renterghem veronderstelt dat uitgevers een debuut selecteren op basis van de tekst en dat ze nadien – bij een volgend manuscript – rekening houden met de persoonlijkheid van de auteur. “De verdere samenwerking wordt persoonlijker en de auteur moet blijk geven van artistieke, creatieve en sociale vaardigheden om het lezerspubliek te kunnen uitbreiden”. Daarnaast meent ze dat de manier waarop de auteur contact legt met de uitgever hierbij een rol speelt: de begeleidende brief, de website of blog van de auteur vertelt immers meer over de persoonlijkheid van de schrijver.

Bovendien meent ze dat een ‘goede’ auteur “open staat voor verschillende meningen”.

Hij moet beschikken over een goede portie mededogen en mildheid, maar niet ten koste van een kritische zelfreflectie. Een auteur moet durven op barricades klimmen, durven schreeuwen, durven provoceren, maar zonder aan vingerwijzing te doen.

Ze merkt hierbij op dat dit “een moeilijke evenwichtsoefening” is. Deze persoonlijkheid sluit aan bij een romanstijl die vooral mikt op de inhoud; het boek moet Van Renterghem “inhoudelijk, thematisch treffen”. Een auteur is voor haar iemand:

die een boodschap kan overbrengen, iemand met inlevingsvermogen, met interesse, met wijsheid, met open en brede visie op de wereld en met kennis van personages (uiterlijk en innerlijk) en leefwereld waarin ze functioneren.

Het is opvallend dat ze alle competenties op de lijst belangrijk vindt. De meerderheid van de vaardigheden acht ze van belang voor zowel de debutant als de mature auteur. ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Zakelijke kennis’, ‘Professionaliteit’ en ‘Populair zijn’ vindt ze enkel belangrijk voor de mature auteur. Zelf wil ze nog werken aan deze competenties: ‘Precies en correct taalgebruik’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘De juiste stijltechnieken aanwenden’, ‘Kennis van het publiek bezitten’, ‘Leeservaring’, ‘Inzicht hebben in het productieproces’, ‘Ondernemend kunstenaarschap’, ‘Zakelijke kennis’, ‘Professionaliteit’, ‘Durven performen’ en aan ‘Visie hebben’. Ze wil zich met andere woorden voornamelijk verder ontwikkelen in de literaire vaardigheden.

Ze heeft overigens het gevoel dat ze zich kan ontplooiën in SchrijversAcademie. Daarenboven is ze van mening dat een competentieprofiel nuttig kan zijn in de opleiding en dat er vooral aandacht moet worden besteed aan de mening van de uitgeverijen en andere stakeholders.

Ja, dit kan best nuttig zijn, maar dan zou het ook leerrijk kunnen zijn om al aan te geven welk gewicht uitgeverijen aan de competenties geven en hoe verschillend dat kan zijn met het gewicht dat bijvoorbeeld een lezerspubliek, de auteurs zelf, boekhandels, recensieschrijvers, literaire podia,... eraan geven.

Wat betreft het gebruik van een persoonlijk ontwikkelingsplan in de opleiding, denkt ze dat er eerst gestart moet worden met een “algemeen ontwikkelingsplan” en dat er “in de loop van de cursus” stilaan moet worden overgestapt op een meer persoonlijk plan.

2.5.3. Overzicht van de belangrijkste competenties

Het lijkt zowel Joke Daems als Vera Van Renterghem nuttig om een meer individuele begeleiding te introduceren in SchrijversAcademie, hoewel beide studenten aangeven dat ze best gelukkig zijn met de begeleiding die ze nu krijgen. Beiden merken bovendien op dat een persoonlijk ontwikkelingsplan niet te vroeg in de opleiding zou mogen starten; de student moet eerst de tijd krijgen om een eigen weg te vinden. Daems geeft ook nog aan dat ze graag wat meer uitleg zou krijgen over de bestaande uitgeverijen in het veld en de soorten literatuur die ze publiceren.

2.6. De ex-studenten van SchrijversAcademie die gepubliceerd hebben

Er werden drie studenten geïnterviewd die één of meerdere boeken hebben gepubliceerd nadat ze SchrijversAcademie gevolgd hadden. Bijgevolg kunnen zij beschouwd worden als succesvolle studenten: studenten die de doelstelling van SchrijversAcademie bereikt hebben, namelijk opgeleid worden tot publiceerbare auteurs. Dimitri Bontenakel heeft sinds 2004 drie boeken gepubliceerd. Zijn debuutroman, *Een zwerver met pleinrees*, was het afstudeerwerk voor SchrijversAcademie in 2002 (Bontenakel, n.d.). Ruth Lasters studeerde af in 2005. Sinds haar debuut, *Poolijs*, in 2006 werd nog een roman van haar uitgegeven in 2010. Daarnaast schrijft ze verhalen, poëzie en columns (Lasters, n.d.). De derde respondent, Vera Marynissen, maakte de SchrijversAcademie niet af omdat ze reeds tijdens de opleiding de kans kreeg te debuten. Haar eerste roman, *Ingewikkeld kind*, verscheen in 2008, haar tweede roman werd uitgegeven in 2012.

2.6.1. Dimitri Bontenakel

Bontenakel zegt niet erg op de hoogte te zijn van de selectieprocedure die redacteurs en uitgevers hanteren. Zijn debuut werd volgens hem beoordeeld op basis van de tekst zelf, omdat hij “op dat moment compleet onbekend” was. Vooral het “humoristische” aspect van zijn tekst was toen de “doorslaggevende” factor om het uit te geven. Na de publicatie van zijn tweede boek zocht Bontenakel een andere uitgeverij. Erik Vlaminck, die vroeger directeur was van SchrijversAcademie, heeft hem getipt aan zijn uitgever. “En eigenlijk is mijn boek daarop geëvalueerd, op het feit dat ik Erik Vlaminck kende en nog andere mensen van SchrijversAcademie, en dat heeft in feite de deur open gedaan”.

De visie op wat een ‘goed auteur’ is, is erg subjectief en persoonlijk. Zelf zegt Bontenakel op zoek te gaan naar auteurs waarvan hij iets kan leren, “naar auteurs die in het verlengde liggen van de eigen interesses en stijl”. Hij heeft het dan vooral over “verhalenvertellers”. Poëtische romans waarin het verhaal ondergeschikt is aan de stijl spreken hem minder aan. Bij het doornemen van de competentielijst geeft hij aan dat alle literaire vaardigheden belangrijk zijn voor zowel de debutant als de mature auteur, met uitzondering van ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Kennis van het publiek bezitten’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces’. Het lijkt hem interessant dat er tijdens de opleiding uitleg zou worden gegeven over het productieproces van een boek, maar kennis hierover is geen noodzakelijke competentie voor een schrijver. Ook de meeste gedragscompetenties duidt hij aan als belangrijk voor de debutant en de mature auteur. Enkel ‘Stiptheid vertonen’ en ‘Lezersgerichtheid’ acht hij

onbelangrijk. ‘Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid’ “is helaas wel nodig, zeker voor debutanten” want die “moeten zich op de markt zetten”.

De competenties eigen aan de persoonlijkheid van de schrijver zetten Bontenakel aan het twifelen. ‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’ en ‘Populair zijn bij het publiek’ vinkt hij aan als onbelangrijk. ‘Een geboren performer zijn’ is daarentegen interessant, voornamelijk voor de debutant: “Je moet op een podium durven staan”. Zelf heeft hij het moeilijk met ‘Nieuwe markten verkennen’. De overige persoonlijkheidskenmerken acht hij van belang voor beide niveaus. Hij voegt ten slotte nog toe dat het voor een schrijver zeer belangrijk is om de schrijftijd te bewaken: “Er zijn altijd wel excuses om niet te schrijven. De meeste doen het in combinatie met hun werk”. “De discipline om te blijven zitten” vindt hij dan ook onontbeerlijk voor een ‘goed auteur’.

Want daar staat of valt alles mee: gewoon dagelijks je uren blijven zitten. [...] De ideeën komen niet uit de lucht gevallen, die komen door ermee bezig te zijn, dat is essentieel, dat lees je ook in de meeste schrijfboeken. Aan je bureau blijven zitten en niet wachten tot ‘een engeltje’ in je oren komt fluisteren wat je volgende boek zal zijn. Ja, de ‘hemelse muze’ is een fabeltje. Dat is inderdaad een heel romantisch idee, maar dat werkt niet zo.

Zelf zegt hij dit inzicht geleerd te hebben in SchrijversAcademie.

Ik ben ermee begonnen toen ik 26 – 27 jaar was, ik was toen al langer met schrijven bezig, al sinds mijn puberteit. Maar je weet niet goed... je doet maar wat, zoals een knutselaar die geen ambacht leert, dat is een beetje hetzelfde. Je schrijft wat, en je doet dat op je gevoel en je intuïtie. Ik miste ergens een leidraad, ik miste toch wat begeleiding.

De verschillende visies die hem aangereikt werden door de docenten, hebben hem bewuster doen omgaan met wat hij leest en schrijft. Hij snapt dan ook niet waarom er in de Lage Landen nog steeds “meewarrig” wordt gedaan over schrijfopleidingen, terwijl bijvoorbeeld in de Angelsaksische landen *creative writing* al zeer lang “verankerd” is in opleidingen.⁵ Tezelfdertijd waarschuwt hij er wel voor dat de studenten aan zo’n opleiding moet starten met de juiste ingesteldheid. Hij kende “mensen die een syllabus verwachtten met regels in die ze konden volgen. Maar dat bestaat natuurlijk niet”. “SchrijversAcademie is eigenlijk: een docent die je bij de hand neemt en die je ‘een landschap’ toont. Zoals in de natuur: kijk eens

---

⁵ Op de website van Dimitri Bontenakel is een pittig opiniestukje te lezen over de heisa omtrent schrijfscholen: “Ik weet het, schrijfscholen zijn *not done*, toch niet voor schrijvers. In oktober maakten drie jonge, debuterende collega’s er nog brandhout van in Knack. ‘Ze zijn er voor de minder getalenteerden,’ zeiden ze. ‘Ze dwingen je in een keurslijf van regeltjes,’ zeiden ze. Schilders, tekenaars, beeldhouwers, mode-ontwerpers, je vindt ze allemaal op de schoolbanken van Sint-Lucas, het Rits of de Kunstacademie. Maar schrijvers? Neen, die niet. Schrijven doe je op je zolderkamer of – als je een hippe vogel wil zijn – in een koffiebar. Liters cafeïne, sigaretten en af en toe een aperitiefje. Rock ’n roll!” (Bontenakel, 2013).

naar daar, naar daar... Die maakt je attent op een aantal zaken die je daarvoor misschien niet had gezien”.

Die begeleiding acht hij noodzakelijk omdat hij niet het gevoel heeft dat je dat kan verwachten bij een uitgeverij: “je mag niet verwachten van de redacteur [...] dat die op je zal ‘oppassen’ en je zal zeggen wat je zwaktes en sterktes zijn”. Hij denkt niet dat een nauwere begeleiding mogelijk is in de huidige situatie waarin “heel de sector een beetje ‘op z’n gat ligt’ met de crisis”.

2.6.2. Ruth Lasters

Ruth Lasters denkt dat uitgevers en redacteurs niet alleen rekening houden met het manuscript dat hen aangeboden wordt, maar ook met “de literaire CV” die erbij hoort. “Het is heel belangrijk om als debutant toch een CV te hebben waarin je heel veel gegevens verzamelt over publicaties in tijdschriften, liefst ook wat prijzen zodanig dat dat uw manuscript kan vergezellen”. Haar eigen uitgever bestempelde haar debuut als “heel oorspronkelijk”. Ze concludeert daaruit dat het belangrijk is om als schrijver “een heel eigen stem” te hebben, zoals veel andere respondenten al vertelden.

Een ‘goede’ auteur moet volgens haar ten eerste “een heel groot empathisch vermogen” hebben en ten tweede een heel eigen schrijfstijl hanteren.

Je moet ook een eigen pen ontwikkelen zodat je ook de kleine observaties kunt grijpen en je genoeg afstand kunt scheppen tussen jezelf en de ik-persoon waarin je schrijft. Want de ‘ik’ is altijd iemand anders. Het moet beeldend genoeg zijn, dus je moet een beeldend vermogen hebben. En ja, je moet de lezer in je tekst kunnen zuigen. Dat zijn natuurlijk *skills* die je in de loop der jaren ontwikkelt en die roman na roman beter worden. “Het is een spier”, zeg ik altijd: je moet ze trainen. Het gaat niet allemaal vanaf dag één hé. Ik beschouw een roman ook altijd als een werkstuk en elke keer word je beter en ontplooi je je er meer in. Het is echt een evolutie hé.

Daarbij denkt ze niet aan bepaalde persoonlijkheidskenmerken die een ‘goed’ auteur zou moeten bezitten. Ze is bovendien van mening dat ook uitgevers de persoonlijkheid minder belangrijk vinden: “Ik denk dat het een nogal vrij eerlijke wereld is omdat... Je koopt postzegels en je stopt je manuscript in een envelop, je plakt er postzegels op die iedereen kan kopen – ik vind dat nog vrij *fair*”.

Lasters vindt alle literaire competenties op de lijst belangrijk voor een auteur. Ook ‘Kennis van het publiek’ is van belang, hoewel ze meent “dat je als debutant vooral technisch gezien heel hard met je lezer moet bezig zijn”. Ze verwijst hiermee naar de andere literaire

competenties en schrijftechnieken. ‘Inlevingsvermogen en empathie’ beschouwt ze als “de eerste kwaliteit van een schrijver; dat maakt een schrijver een schrijver”. ‘Leeservaring’ is zeker belangrijk, maar ze meent dat deze competentie “pleonastisch” is, aangezien ze zich “geen enkele schrijver kan voorstellen die geen leeservaring heeft”. Met de gedragscompetenties heeft Lasters meer moeite; ze lijken haar niet erg interessant voor SchrijversAcademie. Eigenschappen als ‘Communicatief zijn’ acht ze belangrijk, maar ze schetst er een grote kanttekening bij.

Maar er zijn natuurlijk onder de bekende schrijvers tal van mensen die absoluut niet communicatief zijn en die bijna door hun autisme zo goed kunnen schrijven. Dus dat is ook een competentie die niet helemaal klopt, vind ik. Ja, onder de schrijvers zitten er wel wat mensen met neuroses [...]. Er zitten heel veel excentrieke mensen bij, en je kunt niet van zo’n mensen zo’n schools profiel eisen. Dan zouden heel veel doorgebroken schrijvers eigenlijk al uit de boot vallen, daar niet aan voldoen.

De voorgestelde persoonlijkheidskenmerken vindt ze dan ook niet noodzakelijk. Enkel ‘Durven innoveren’ en ‘Nieuwe markten durven verkennen’ acht ze redelijk belangrijk. Over ‘Een geboren performer zijn’ zegt ze: “Dat is zeker niet nodig denk ik. [...] Je moet vooral tekstueel sterk zijn en dan kun je nog altijd dat performen een beetje leren, ook al zal je dan geen topperformer worden. Het is veel gemakkelijker om te leren op een podium te staan dan om te leren schrijven”.

Verder is ze geen voorstander van het implementeren van een competentieprofiel in SchrijversAcademie. Ze geeft zelf *full time* les in het traditioneel onderwijs en ze gelooft niet dat een dergelijk leersysteem een schrijfopleiding tot dienst kan zijn.

Schrijven gebeurt zeer organisch. En ik denk dat je net als schrijver *tabula rasa* moet maken met juist al die instituten en regels en profielen. Je moet juist als schrijver de kracht vinden om *tabula rasa* te maken om vanuit uw oorspronkelijkheid te werken. [...] Maar die competenties, ja, daar geloof ik niet echt in. Dat is misschien grof van mij om te zeggen, maar ik vind: een schrijver moet zijn eigen pen ontwikkelen.

Volgens haar moet de opleiding zich meer richten op “het motiverende” en “het psychologische aspect” van het schrijfproces: “hoe kun je een *writer’s block* overwinnen en zo’n dingen”. Bovendien benadrukt ze dat SchrijversAcademie streng moet zijn in het selecteren van studenten; “als je echt wil dat er schrijvers uitkomen”.

2.6.3. Vera Marynissen

Net zoals Bontenakel denkt Marynissen dat de selectie van haar manuscript gebeurde aan de hand van de tekst, omdat “de mensen” haar “niet op voorhand” kenden. Ze meent daarbij dat redacteuren op een intuïtieve manier manuscripten doorlezen en dat ze daarnaast denken aan een mogelijk publiek voor de roman: “kunnen we het kwijt?”, “is er daar een publiek voor?”. Zelf merkt ze echter op “niet bepaald heel commerciële boeken” te schrijven en toch een uitgever te vinden die “100%” achter haar staat. De redacteur van haar eerste roman werd “heel erg gegrepen door het verhaal” en ook “door de manier waarop” ze het heeft “gezegd”. Zowel de inhoud als de stijl waren met andere woorden doorslaggevend om haar debuut te publiceren.

Marynissen vindt het belangrijk dat een boek van in het begin de lezer in het verhaal zuigt: “Als ik een boek begin te lezen, wil ik bij de eerste zinnen al gegrepen worden. Ik wil niet wachten tot bladzijde 50”. Bovendien gebeurt die aantrekking “door de manier waarop ze het zeggen”; niet door “wat ze zeggen”. De persoonlijkheid van de schrijver heeft voor haar niks te maken met “de boeken die ze geschreven hebben”: “Ik mag nog zo saai zijn als ik wil, als ik een goed boek aflever, is het in orde hé”.

Vera Marynissen acht alle literaire competenties op de lijst van belang, behalve ‘Verschillende genres aankunnen’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces’. ‘Durven experimenteren’ is zeer belangrijk voor de debutant, terwijl ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Kennis van het publiek’ vooral van een mature auteur verwacht wordt. Met uitzondering van ‘Zakelijke kennis vertonen’ en ‘Lezersgerichtheid vertonen’ vindt ze de gedragscompetenties allemaal aan. Ze vindt deze vaardigheden bovendien belangrijk voor zowel de debutant als de mature auteur. Tot ‘Communicatief zijn’ word je “gedwongen” volgens haar. Ze werd door haar uitgeverij “aangeraden een facebook-pagina te openen en om liefst ook nog eens een blog op te starten”. Ze heeft er bewust voor gekozen dat niet te doen, omdat “die dingen” haar te veel tijd zouden kosten. Enerzijds neemt ze dus niet deel aan de hype van de sociale media, anderzijds geeft Marynissen toe dat het tegenwoordig “wel belangrijk is”.

Marynissen schenkt minder aandacht aan de persoonlijkheidskenmerken. ‘Durven innoveren’ en ‘Openstaan voor kritiek/feedback’ zijn belangrijk voor beide niveaus; ‘Populair zijn’ en ‘Visie hebben’ enkel voor de mature auteur. Evenmin denkt ze dat een schrijver moet kunnen performen:

Als je dat niet kunt van nature, blijf daar dan van af. Want er is niets zo belachelijk als een auteur die z'n eigen werk voorleest maar geen brug kan slaan naar het publiek. Laat dat dan iemand anders doen, laat dat een acteur doen, dat vind ik... Hoewel het steeds meer gevraagd wordt hé, dat auteurs dat kunnen.

Tot slot vult ze de lijst nog aan met: “authenticiteit”, “geduld” en “doorzettingsvermogen”. Zelf wil ze nog werken aan haar zakelijke kennis, aan het plannen en organiseren, het communicatief zijn en aan het durven verkennen van nieuwe markten.

Marynissen is er niet van overtuigd dat een competentieprofiel tot nut kan zijn in SchrijversAcademie. Ze meent dat de docenten zich moeten focussen “op het schrijven en het ontwikkelen van een eigen stem”. Bovendien denkt ze dat een meer individuele begeleiding – aan de hand van een persoonlijk ontwikkelingsplan – misschien wel “interessant” kan zijn, maar niet haalbaar in een opleiding met 24 studenten. Voor haar betekende SchrijversAcademie voornamelijk een motivatie en een steun om te blijven schrijven en uiteindelijk haar eerste roman te publiceren.

Wat ik wel heb ondervonden in het begin, dat was toen ik bezig was aan wat *Ingewikkeld kind* moest worden, dat ik het wel belangrijk vond om van een paar docenten steun te hebben. Als ik een stuk had, kon ik dat laten lezen en dan zeiden ze: “je bent goed bezig”. Ook omdat ik schrik had om los van een aantal mensen niets meer te kunnen gaan doen. Ik had dat blijkbaar wel nodig.

Ze verwacht hetzelfde soort steun van redacteurs. Marynissen zegt iemand nodig te hebben “om op terug te vallen” als ze een stuk heeft gelezen, “zodat ze kunnen zeggen ‘doe maar voort’ of ‘stop ermee en probeer iets anders’”.

2.6.4. Overzicht van de belangrijkste competenties

De drie respondenten zijn het erover eens dat de literaire competenties de belangrijkste vaardigheden zijn die een auteur moet bezitten. In tegenstelling tot Bontenakel, achten Lasters en Marynissen ‘Kennis van het publiek’ van belang voor een schrijver. Daarnaast lijkt enkel Lasters ‘Inzicht in het productieproces van een literair product’ als een interessante competentie te beschouwen. Zij heeft als enige van de drie ex-studenten van SchrijversAcademie moeite met de gedragscompetenties. Terwijl Bontenakel en Marynissen de lijst aanvinken, staan deze vaardigheden volgens haar te veraf van het schrijfproces. Bij de persoonlijkheidskenmerken geven Bontenakel en Marynissen aan dat ‘Durven performen’ steeds belangrijker wordt.

Als het over SchrijversAcademie gaat, merken zowel Lasters als Marynissen op dat de opleiding zich vooral moet toespitsen op “het schrijven zelf” en op de motiverende principes achter zo’n opleiding. Beiden zien dan ook een competentieprofiel niet als een meerwaarde. Ook Bontenakel wijst op de motiverende factor van de schrijfopleiding. Hij geeft echter te kennen dat zo’n profiel wel van nut zou kunnen zijn indien het gebruikt wordt als een adviserend instrument, om de studenten duidelijk te maken wat een uitgever van een professionele auteur verwacht.

Er zijn geen grote verschillen op te merken tussen de respondentengroep “De auteurs” en “De ex-studenten van SchrijversAcademie die gepubliceerd hebben”. Het enige wat enigszins opvalt is het feit dat de ex-studenten ‘Kennis van het publiek’ belangrijker lijken te vinden dan de groep auteurs die geen SchrijversAcademie gevolgd hebben.

2.7. De beleidsmakers van SchrijversAcademie

Erik Vanhee is in Creatief Schrijven verantwoordelijk voor de peiler vorming. Hij staat ondermeer in voor de docentenopleiding van de organisatie en hij geeft zelf cursussen literair, zakelijk en autobiografisch schrijven. Als verantwoordelijke voor de Commissie Vorming heeft hij de reorganisatie van SchrijversAcademie mee ondersteund en helpen vormgeven. Xavier Roelens is sinds het begin van de hervorming aangesteld als coördinator van SchrijversAcademie. Hij stelt de plannen op voor de hervorming en organiseert de verschillende modules van de opleiding. Daarnaast is hij publicerend dichter.

2.7.1. Erik Vanhee

Volgens Vanhee is “de begeleidende brief die bij het manuscript zit en die eigenlijk de aandacht vestigt op de uniciteit van de schrijver” zeer belangrijk bij de selectie van een auteur. Als de brief en de korte inhoud interessant lijken, zal de uitgever vervolgens een stuk van de tekst lezen. Hij benadrukt hierbij dat hij zelf geen uitgever is en dat hij enkel verwoordt wat cursisten en collega’s hem vertellen.

Als Vanhee denkt aan een ‘goede’ auteur, dan beeldt hij zich “een originele vertelstem” in; de auteur moet hem vanaf het begin boeien en hem als lezer onmiddellijk kunnen meeslepen. Hij zegt op zoek te zijn “naar auteurs die grenzen verleggen”; hij waardeert “auteurs die met verschillende perspectieven werken, die perspectieven door elkaar laten lopen, die hetzelfde verhaal uit verschillende standpunten vertellen”. Voor hem zijn de plot en het verhaal ondergeschikt aan de “stilistische kwaliteiten”. Met andere woorden: hij meent dat literatuur

vooral “stijl en stem” is. Met een “eigen stem” “onderscheidt een auteur zich immers van alle anderen”. Daarbij denkt hij niet zozeer aan een bepaalde persoonlijkheid of bepaalde persoonskenmerken; als de boeken goed zijn, leest hij ook boeken van schrijvers wiens persoonlijkheid hem eerder afstoten dan aantrekken.

Vanhee acht de volgende literaire competenties op de lijst van belang voor de debutant en de mature auteur: ‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl’, ‘Creatief, origineel, innovatief zijn’, ‘De juiste stijltechnieken aanwenden’, ‘Inlevingsvermogen en empathie bezitten’ en ‘Leeservaring’. ‘Precies en correct taalgebruik’ en ‘Inzicht hebben in het productieproces’ zijn daarentegen belangrijker voor de debutant dan voor een auteur die al enkele boeken heeft gepubliceerd. ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Kennis van het publiek bezitten’ lijken hem niet belangrijk. Wat betreft de gedragscompetenties, duidt hij de meeste aan als belangrijk. Enkel ‘Zakelijke kennis’ en ‘Stiptheid’ sneuvelen hier. Over ‘Lezersgerichtheid vertonen’ maakte hij eerder in het interview al een opmerking:

een zakelijke tekst is altijd lezergericht, want als de lezer er niet is, als de zakelijke tekst daar geen rekening mee houdt, heeft hij geen lezers. Dan zal het werk niet renderen en dus zal het worden afgevoerd. Bij literaire schrijvers bestaat het heel rare concept dat de lezer eigenlijk niet belangrijk is, dat het eigenlijk alleen om het ego van de schrijver, van de auteur gaat. Dus een schrijver lijkt eigenlijk voor zichzelf te schrijven en niet voor de lezer. [...] En dat is iets wat me altijd verwonderd heeft. [...] Als je bijvoorbeeld om de haverklap van perspectief wisselt en zo, ook al vind je dat zelf heel plezant, als de lezer het niet meer kan volgen, is dat zinloos. En dan is het ook zinloos om dat te publiceren.

Hoewel een literaire tekst niet het doel heeft “om zoveel mogelijk lezers” te bereiken, is het volgens hem wel logisch om “een bepaalde niche van lezers” voor ogen te houden.

Verder beschouwt hij ‘Durven innoveren’, ‘Openstaan voor kritiek/feedback’, ‘Nieuwe markten durven verkennen’ en ‘Visie hebben’ als interessante persoonlijkheidskenmerken voor een schrijver. ‘Een geboren performer zijn’ acht hij enkel van belang als de auteur poetry slam beoefent en ‘Populair zijn bij het publiek’ vindt hij onbelangrijk. ‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’ is voor hem een te vage competentie om ze te kunnen beoordelen. Wel zegt hij dat een schrijver “dingen die leven bij een deel van zijn lezerspubliek op unieke wijze” moet kunnen verwoorden. Hij beschouwt een schrijver als “een soort spreekbuis van een deel van de samenleving”. Volgens Vanhee zijn auteurs dan ook belangrijk “in de mate dat ze iets te zeggen hebben over de huidige vorm van samenleven en inzicht verschaffen aan de lezer over hoe die zich kan gedragen in die samenleving en hoe hij die kan verbeteren”.

Over het algemeen zegt hij toch op te passen met een dergelijk competentieprofiel: “het probleem is dat er geen uniek competentieprofiel ontwikkeld kan worden omdat elke schrijver een eigenheid, een eigen talent heeft”. Bovendien bestaat “het gevaar” dat “één zo’n competentieprofiel leidt tot allemaal dezelfde schrijvers die allemaal aan dat profiel beantwoorden”. Daarom raadt hij aan “een minimaal competentieprofiel” te ontwerpen zodat er ruimte blijft voor de individuele, bijzondere talenten van beginnende schrijvers. Volgens hem hebben schrijfopleidingen net de taak “om talenten te ontdekken, op te sporen en waar die er zijn verder te stimuleren”. In SchrijversAcademie kunnen hen “een aantal essentiële competenties en vaardigheden om te kunnen schrijven” worden aangeleerd.

Zolang niemand hen dat zegt, zullen zij daar ook niet aan werken. Dus in die zin zijn die schrijfopleidingen heel belangrijk voor een samenleving – en daarom moeten die ook gesubsidieerd worden volgens mij persoonlijk – omdat een samenleving eigenlijk mensen de kans geeft door te breken en in contact te komen met uitgevers.

Daarnaast meent Vanhee dat schrijfopleidingen “een mediërende rol hebben tussen de uitgever en de schrijver”. Het is de bedoeling dat studenten van SchrijversAcademie na de opleiding “makkelijker in contact komen met uitgevers”.

2.7.2. Xavier Roelens

Wat betreft de selectieprocedure die uitgevers hanteren, ziet Roelens een verschuiving plaatsvinden. Het staat buiten kijf dat het persoonlijk aspect altijd belangrijk is geweest in de keuze van auteurs. Tegenwoordig kan het echter gebeuren dat de persoonlijkheid van de schrijver het belangrijkste criterium wordt. Hij veronderstelt dat uitgevers wel een aantal vaste stappen volgen bij het lezen van een manuscript, maar dat “intuïtie een onderdeel” is “van die vaste zaken”. Daarbij vertonen sommige uitgeverijen een voorkeur voor een bepaald soort romans.

Persoonlijk beschouwt Roelens de schrijfstijl als het belangrijkste criterium bij de beoordeling van een boek:

een gevoel dat de auteur zijn taal beheerst, zijn stijl beheerst, dat hij er veel uit kan halen. Dat hij er ook in slaagt om met die stijl iets te vertellen dat meer is dan gewoon de woordenboekbetekenis van elk woord dat daar op papier staat; situaties die tot leven komen, mensen die tot leven komen...

Hij denkt dan niet meteen aan de persoonlijkheid van de auteur. Hoewel het interessant kan zijn om in het oeuvre van een ‘goede’ schrijver “lijnen” te “ontdekken” waaruit de persoonlijkheid van de schrijver spreekt, komt het voor hem “niet op de eerste plaats”.

Bij de literaire competenties beschouwt hij ‘Precies en correct taalgebruik’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’, ‘Een interessant verhaal kunnen vertellen’ en ‘Kennis van het publiek’ onbelangrijk. Je moet volgens hem “wel weten wie je voor ogen hebt met wat je schrijft en je daar wel bewust van zijn”. ‘Durven experimenteren’, ‘De karaktertekening van de personages uitwerken’ en ‘Inlevingsvermogen en empathie’ zijn competenties die gelden voor zowel de debutant als de mature auteur. ‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl’ en ‘De juist stijltechnieken aanwenden’ verwacht hij enkel van mature auteurs. ‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’ is dan weer voornamelijk interessant voor de beginnende schrijver.

De gedragscompetenties acht hij hoofdzakelijk belangrijk voor beide niveaus. Enkel ‘Werken aan zelfontplooiing’ beschouwt hij als een vaardigheid die vooral de debutant zou moeten bezitten. ‘Zelfinzicht’ is onontbeerlijk voor een auteur: ‘Slechte schrijvers hebben geen inzicht in wat ze schrijven’. ‘Stressbestendigheid’ en ‘Resultaatsgerichtheid’ vindt hij echter onbelangrijk. Hij meent dat te resultaatsgericht denken de creativiteit ondermijnt; een auteur moet daarentegen procesgericht redeneren. ‘Communicatief zijn’ is een “moeilijke eigenschap”, aangezien een schrijver het gewoon is “zodanig over zijn woorden” na te denken dat hij per definitie niet vlot is. Ten slotte lijken de persoonlijkheidskenmerken Roelens interessanter voor een uitgever dan voor een auteur. ‘Populair zijn’ is belangrijk als de schrijver “wil leven van zijn pen”. ‘Een boeiende persoonlijkheid’ acht hij handig “om binnen te raken bij een uitgever” en om aandacht te krijgen van het publiek. Ook ‘Visie hebben’ lijkt hem voor een debutant belangrijk “omdat je je daarmee kan verkopen aan een uitgever”. Hij merkt echter op dat deze persoonlijke competenties “het boek niet beter maken”.

Verder voegt hij aan de competentielijst “eigengereidheid” toe: “achter je idee blijven staan”. “Dat is eigenlijk ook: uw visie hebben, een idee waar je naartoe wil. Het is een beetje stevig op je benen staan naar kritiek toe ook”. Een schrijver moet altijd een middenweg trachten te vinden tussen eigengereidheid en openheid voor feedback. “Je moet van jezelf doorhebben ‘dit is een goede aanpassing’ en ‘dit leg ik naast mij neer’. En je moet het kunnen verantwoorden aan jezelf en eventueel aan de redacteur”. Daarnaast helpen “een soort mediageilheid en ijdelheid” de schrijfcarrière vooruit.

Roelens zegt zelf wat “afgestapt” te zijn “van het echte competentiedenken”, “omdat het gevaar is dat de mensen gewoon gaan proberen die competenties te halen en niet zichzelf te gaan ontwikkelen”. Momenteel wordt er aan kandidaat-studenten gevraagd om in de

motivatiebrief uit te leggen wat ze beschouwen als hun sterke en zwakke eigenschappen. Dit wordt doorgegeven aan de docenten zodat zij er eventueel mee aan de slag kunnen tijdens de lessen. Verder wordt de evolutie van de studenten na elke lesmodule becommentarieerd door de docent. Een persoonlijk ontwikkelingsplan lijkt hem “veel paperasserij en werk” voor de 24 studenten van SchrijversAcademie. Wel lijkt het hem nuttig om een dergelijk plan op te stellen voor de mensen die het eindtraject bereiken, het laatste jaar van de opleiding. Tenslotte is het de taak van SchrijversAcademie om in het Publicatiejaar per debutant te bekijken hoe hij/zij gepositioneerd kan worden in het veld, “eigenlijk wat een uitgever ook een beetje doet”. Daarnaast geeft hij aan dat er meer aandacht zou moeten gaan naar de opvolging van de schrijver nadat het eindwerk voltooid is.

2.7.3. Overzicht van de belangrijkste competenties

Zowel Vanhee als Roelens vinden stilistisch belangrijker dan het verhaal op zich. Beiden vinden dan ook gelijkaardige schrijfvaardigheden aan als belangrijk. Ook wat de gedragscompetenties betreft, lijken ze dezelfde mening te delen. Bij de gedragscompetenties meent Vanhee dat ‘Nieuwe markten durven verkennen’ belangrijk is in tegenstelling tot Roelens. Die laatste denkt dan weer dat ‘Durven van performen’ wel degelijk van belang is voor een auteur, op voorwaarde dat een schrijver niet het podium opspringt als hij “het echt niet kan”. Ten slotte benadrukt hij dat “eigengereidheid” voor hem een van de belangrijkste eigenschappen is die een auteur moet bezitten.

Beide beleidsmakers geloven niet onvoorwaardelijk in het competentiedenken. Volgens Vanhee bestaat het gevaar dat een eenzijdig competentieprofiel “tot allemaal dezelfde auteurs zou leiden”. Wel zegt hij dat het mogelijk is om een “minimaal profiel” op te stellen met een aantal voorwaarden die vrijwel noodzakelijk zijn voor een schrijver. Roelens treedt Vanhee bij: de focus op competenties zou ervoor kunnen zorgen dat de studenten wel een competentielijst voor ogen hebben, maar vergeten om zichzelf te ontwikkelen. Bovendien vreest hij dat het opstellen van persoonlijke ontwikkelingsplannen te veel, nodeloos werk is. Het lijkt hem nuttiger om een persoonlijk traject op te stellen vanaf het moment dat de student het laatste jaar bereikt, het jaar waarin de debutant voorbereid wordt op het zoeken naar een uitgever.

2.8. De andere stakeholders van SchrijversAcademie

Er werden medewerker geïnterviewd van twee organisaties in het literaire veld die onrechtstreeks betrokken zijn bij SchrijversAcademie. Het Vlaams Fonds voor de Letteren “is gericht op de ondersteuning van creatie, productie, presentatie en omkadering” van “de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord” (Vlaams Fonds voor de Letteren, n.d.). Voor dit onderzoek werd Koen Van Bockstal geïnterviewd, de directeur van het VFL. Daarnaast werd Nathalie Ariën geïnterviewd, stafmedewerkster van de Vlaamse Auteursvereniging, de belangenbehartiger van de Vlaamse auteurs. De hoofddoelstelling van deze organisatie is “de verbetering van de professionele positie van de auteur” (Vlaamse Auteursvereniging, n.d.). Deze twee organisaties hebben onrechtstreeks met de schrijfopleiding te maken omdat zij beiden samenwerken met publicerende auteurs. Daarenboven hebben zij een goed zicht op het Vlaamse, literaire landschap.

2.8.1. Koen Van Bockstal

Zoals veel respondenten denkt Van Bockstal dat uitgevers “in eerste instantie” naar de tekst kijken, en in de tweede plaats naar “wat voor iemand” de schrijver van het manuscript is wanneer ze iemand kiezen om te publiceren.

Omdat... men verwacht toch ook van een auteur dat hij eventueel zijn boek goed kan presenteren, dat hij een beetje kan omgaan met de media, dat hij als hij uitgenodigd is in een radio- of tv-studio dat hij dat ook aan kan, dat hij eventueel ook een aantal lezingen kan gaan geven, dat je daar multimediaal via een website iets mee kan gaan doen. Dat wordt wel steeds belangrijker, ja. Dus daar houden ze denk ik ook wel rekening mee. En ook het feit dat het een handelbaar of een onhandelbaar karakter is.

Kortom: “in eerste instantie gaat het over de literaire kwaliteiten van het manuscript”. Daarna gaat het ook om “hoe presentabel, hoe sociaal, hoe podiumvaardig, hoe mediakundig” de schrijver lijkt. Hij meent tevens dat er zowel uitgevers zijn die een (mentale) checklist hanteren wanneer ze een manuscript evalueren als uitgevers die op een intuïtieve manier een tekst beoordelen.

Wanneer hij denkt aan een ‘goed auteur’, dan denkt hij aan “sterke persoonlijkheden”, “niet noodzakelijk aangename persoonlijkheden of direct benaderbare persoonlijkheden. Ook niet altijd heel vocale of sociale of die ook niet altijd vlot met de media kunnen omgaan”. Mediaschuwe figuren kunnen ook een publiek aantrekken, zegt hij net als Ivo Victoria en Erik Vanhee. Voorts meent hij dat een ‘goed’ schrijver de volgende kwaliteiten bezit:

ze moeten uiteraard vlot een verhaal kunnen vertellen, ze moeten heel vlot een structuur kunnen opbouwen en weten hoe een roman in elkaar moet zitten. Ze moeten stilistisch heel begaafd zijn, ze moeten de karaktertekening van de personages goed hebben, er moet genoeg stilistische bravoure in zitten, ze moeten in staat zijn een spanningsboog op te bouwen in een verhaal. Al die dingen waarvan je zegt “daar beantwoordt een heel goed literair werk aan”.

Van Bockstal bekijkt de competentielijst en vinkt zorgvuldig de competenties aan die hij belangrijk acht. Bij de literaire vindt hij ‘Verschillende genres aankunnen’, ‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’ en ‘Durven experimenteren’ onbelangrijk. ‘Een herkenbare stijl’ vinkt hij aan als belangrijk voor de mature auteur, de overige competenties zijn interessant voor beide niveaus. ‘Over leeservaring beschikken’ is volgens hem onontbeerlijk voor de debutant.

Met uitzondering van ‘Veranderingsgerichtheid vertonen’, ‘Blijk geven van sociale vlotheid’ en ‘Stressbestendigheid vertonen’ acht hij alle gedragscompetenties van belang voor zowel de debutant als de mature auteur. Daarbij vindt hij ‘Professionaliteit’ en ‘Communicatief zijn’ de allerbelangrijkste vaardigheden. Hij maakt een onderscheid tussen ‘sociale vlotheid’ en ‘communicatief zijn’ omdat de eerste competentie volgens hem te maken heeft met communicatie naar de uitgever toe: een auteur moeten kunnen communiceren over zijn verhaal. Sociale vlotheid, daarentegen, acht hij niet van belang omdat er ook schrijvers zijn die “misanthropisch” zijn en “teruggetrokken leven”. Wat betreft de gedragscompetenties, beschouwt hij ‘Een geboren performer zijn’ en ‘Durven innoveren’ als onbelangrijk. ‘Populair zijn’ zet hij tussen haakjes omdat het hem voor veel mature auteurs niet belangrijk lijkt. “Ivo Michiels bijvoorbeeld is nooit populair geweest bij het grote publiek, maar toch is dat een ontzettend belangrijk auteur”. ‘Visie hebben’ beschouwt hij hier als de belangrijkste eigenschap.

Van Bockstal merkt op dat het moeilijk is om een dergelijke competentielijst “toe te passen op auteurs”.

Dat is het typische aan kunstenaars toch wel een beetje, dat maakt het ook boeiend om met hen te werken... Het is hetzelfde als het proberen vastpakken van water hé. Nu, je kan wel proberen om dat water in een kan te gieten, die kan heeft dan een bepaalde vorm en is doorzichtig en ziet er aantrekkelijk uit, maar het blijft wel water hé.

Om die reden zou hij “ervoor huiveren” om op basis van een dergelijk profiel beginnende schrijvers toe te laten aan of uit te sluiten van SchrijversAcademie. “Daarvoor zijn het te vrijgevochten geesten”. Wel lijkt het hem “nuttig voor de leerkracht” om een “soort van

houvast” te hebben in de opleiding. Bovendien kan zo’n lijst “dingen die hij intuïtief aanvoelt ook makkelijk bespreekbaar maken”. Daarnaast zou de lijst door de student gebruikt kunnen worden om over de eigen capaciteiten en vaardigheden te reflecteren.

Over het algemeen gelooft hij in opleidingen als SchrijversAcademie; “het heeft te maken met professionalisering hé”. Een schrijfopleiding kan je geen schrijver maken, “maar als je het bent, kan je wel beter worden en kan je heel erg je talent ontwikkelen en trainen”. “Door gecoacht en gemanaged te worden kan je veel beter worden”. Het “enige gevaar” hierbij is dat een traditie aan schrijfscholen – zoals die bestaat in de Angelsakische wereld – ervoor kan zorgen dat een hele generatie “bijna op een formulematige manier” gaat werken. “Ze hebben alle regeltjes goed geleerd en dan gaan ze allemaal boeken en romans schrijven die daaraan beantwoorden”. Tegelijkertijd zegt hij dat dit in Vlaanderen niet aan de orde is, aangezien de oprichting schrijfopleidingen hier nog in de kinderschoenen staan.

Tot slot zegt Van Bockstal niet te indruk te hebben dat uitgevers hun auteurs erg trainen op het vlak van persoonlijkheid en schrijfontwikkeling.

En dat vind ik een heel grote zorg, een heel groot aandachtspunt. Het is een kerntaak om de creativiteit van de artiest met wie je bezig bent, om die te leiden, te begeleiden en te laten bloeien, te coachen en te managen. Als je dat niet doet, dan ben je niet meer bezig met de essentie van je job. Hoewel dat vandaag zeer vaak niet meer gebeurt. Het is ook het eerste waar ze op besparen, totaal belachelijk. Het is ook heel fout, want ze gaan dat zuur bekopen in de toekomst, daar ben ik van overtuigd. Maar goed, dat is ook iets dat je met slingerbewegingen in de geschiedenis af en toe ziet terugkomen. Ik heb lange tijd in de muziekindustrie gewerkt en dat was daar krek hetzelfde. En op den duur maakt men dan alleen nog producten die van op de marketingtafel komen, en dan is het publiek echt niet meer geïnteresseerd hoor. Dan betalen ze er ook niet meer voor, dan gaan ze gratis downloaden en kopiëren, dan denken ze “het klinkt toch allemaal hetzelfde”, en dan krijg je dit.

Hij meent met andere woorden dat er voor uitgevers een zeer belangrijke rol is weggelegd; het coachen van hun auteurs is de kerntaak van een uitgeverij. Er moet niet enkel redactiewerk besteed worden aan het huidige manuscript dat op tafel ligt. Daarentegen moet de uitgever op lange termijn investeren in de auteur door te fungeren als coach in de ontwikkeling van de schrijver.

2.8.2. Nathalie Ariën

Aanvankelijk denkt Nathalie Ariën mij niet van dienst te kunnen zijn omdat de Vlaamse Auteursvereniging geen goed zicht heeft op de wensen en de criteria van de uitgevers. Het is echter nuttig voor dit onderzoek om ook de belangenbehartiger van de Vlaamse auteurs te

interviewen omdat die meer kan zeggen over de werknemer-werkgeverrelatie tussen auteur en uitgever. In het interview met Ariën wordt er dan ook voornamelijk gepolst naar de gedragscompetenties die volgens haar van belang zijn voor een professioneel schrijver.

Uit dit interview komt naar voren dat de Vlaamse auteur mondiger en assertiever moet zijn. Wanneer Ariën een beeld tracht te schetsen van wat voor haar een ‘ideale’ auteur is, dan wijst ze voornamelijk op de rechten die een schrijver bezit. Professionele auteurs moeten hun rechten kennen:

want daar schort het hen heel erg aan. Een ideale auteur kent zijn waarde en weet zich te positioneren ten opzichte van zijn uitgever en staat op zijn strepen als het contract niet nageleefd wordt en als er niet betaald wordt. Auteurs zijn dikwijls de dupe van besparingen, ze worden gewoon niet betaald en ze vinden dat niet erg omdat ze niet durven spreken. Dus de ideale auteur is professioneel en in twee richtingen, van de uitgever ook. Die competenties die je opsomt maken de ideale auteur natuurlijk, én voor de uitgever én voor zichzelf. Maar ik wil dan vooral benadrukken: ook voor zichzelf. Omdat dat de sector kapotmaakt als auteurs blijven... Ja, gewoon gedrukt willen worden en ze verder geen eisen meer willen stellen.

Auteur Ivo Victoria wees al op het feit dat auteurs meer eisen moeten durven stellen aan hun uitgevers. Het lijkt Ariën interessant dat Creatief Schrijven of SchrijversAcademie beginnende schrijvers zou wijzen op de bestaande rechten en wetteksten. “Want wat wij eigenlijk doen, is hen begeleiden van het moment dat ze al gedebuteerd zijn, maar dan hebben ze hun eerste contract al getekend enzovoort”.

Aan de gedragscompetenties voegt Ariën nog “mondigheid” en “op de rechten staan” toe. Ze merkt nog op dat schrijvers vaak het gevoel hebben dat dat “arrogantie” is, terwijl het gewoon om professionaliteit gaat. Tot slot benadrukt ze dat men in SchrijversAcademie de studenten een soort “realistisch denken” moet bijbrengen; een beginnende schrijver moet immers ook “vanuit het standpunt van een uitgever kunnen denken”.

Een uitgever heeft andere zorgen om een boek uit te geven. Natuurlijk, een auteur heeft daar dikwijls geen zicht op en denkt al snel dat het voor een uitgever veel gemakkelijker is dan dat het werkelijk is omdat hij niet marktgericht denkt. Hij moet niet te marktgericht denken, maar een gulden middenweg... Zij zien dikwijls de kant van de uitgever helemaal niet.

Kortom, ze is van mening dat een competentieprofiel tot nut zou zijn in een opleiding als SchrijversAcademie. De competenties zijn “dingen die de commercie zullen verbeteren”. Bovendien gelooft ze ook dat competenties als ‘Communicatief zijn en sociale vlotheid vertonen’ en ‘Op een podium durven performen’ steeds belangrijker worden. “Ik geloof dat

een auteur meer en meer naar buiten zal moeten treden, voor het publiek.” Een auteur moet volgens haar “sociaal zijn, meegaand zijn met dat publiek” en rekening houden met de lezers.

2.8.3. Overzicht van de belangrijkste competenties

Uit deze twee interviews blijkt dat Koen Van Bockstal van het VFL, de instantie die financiële steun biedt aan de literaire sector, soms redeneert als een uitgever en soms als een auteur. Zijn mening lijkt de middenweg te bewandelen tussen de standpunten van de uitgever en van de professionele auteur. Hij acht zowel literaire als gedragscompetenties belangrijk, maar tegelijkertijd haalt hij uit naar de uitgeverijen. Van zowel de schrijver als de uitgevers verwacht hij professionaliteit. Ook Nathalie Ariën van de Vlaamse Auteursvereniging tracht zowel het perspectief van de schrijver als dat van de uitgever te belichten. Ze pleit voor meer assertiviteit en mondigheid vanwege de Vlaamse auteur en tegelijk vraagt ze aan de schrijver om ook rekening te houden met het standpunt van de uitgeverijen.

2.9. Conclusie

Over het algemeen zijn er geen al te grote verschillen op te merken tussen de meningen van de verschillende subgroepen. Alle respondenten lijken de literaire competenties nog steeds de belangrijkste criteria te vinden om een auteur te evalueren. Een ‘Eigen, herkenbare schrijfstijl’ en ‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden’ zijn ongetwijfeld de literaire vaardigheden waar het meest belang aan gehecht wordt.

Wat betreft de gedragscompetenties vallen er voornamelijk discrepanties op tussen de uitgevers en redacteurs enerzijds en de overige respondenten anderzijds. De uitgevers vinden deze vaardigheden namelijk belangrijker dan de auteurs, maar stellen wel dat dit geen doorslaggevende criteria zijn om al dan niet samen te werken met een schrijver. In het bijzonder ‘Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid’ en ‘Lezersgerichtheid vertonen’ zijn vaardigheden die uitgevers vaker dan de overige geïnterviewden aanstippen als belangrijk. Bij de competenties eigen aan de persoonlijkheid is een gelijkaardige tendens te observeren met betrekking tot ‘Durven performen op een podium’ en ‘Nieuwe markten durven verkennen’. Ook deze vaardigheden worden consequent belangrijker geacht door uitgevers en redacteurs dan door de andere bevroegden.

Over de implementatie van een competentieprofiel in SchrijversAcademie zijn de meningen verdeeld. Er wordt vooral gevreesd dat het profiel als een soort van checklist zal fungeren en dat op die manier de opleiding een reeks van gelijkaardige schrijvers zal voortbrengen. De

integratie van een persoonlijk ontwikkelingsplan waarin de sterktes en de talenten centraal staan lijkt de respondenten een beter idee, hoewel sommigen twifelen of deze plannen niet te veel werk zullen vragen van de docenten.

3. Resultaten van het onderzoek

3.1. Inleiding

Aan de hand van de vragenlijst werd de respondenten gevraagd om spontaan een aantal vaktechnische en gedrags- of persoonsgebonden competenties op te noemen die ze associëren met een ‘goed’ auteur. Door middel van de competentielijsten werd vervolgens gevraagd de opgesomde competenties te beoordelen wat betreft hun belang voor een romanschrijver. Er werd tevens gepolst of de vaardigheden vooral belangrijk zijn voor de debutant of voor de mature auteur. Hieruit bleek dat de respondenten het moeilijk vonden om een onderscheid te maken tussen beide niveaus; meestal duiden ze de competenties aan als belangrijk voor zowel de debutant als voor de mature auteur. Het lijkt dan ook niet aangewezen om in het competentieprofiel een eerder artificieel onderscheid te maken tussen een junior- en een seniorniveau. Er zal daarentegen een opdeling in categorieën gemaakt worden volgens drie niveaus van belang. Niveau één bevat de meest essentiële competenties; het zijn de belangrijkste vaardigheden die een ‘goede’ romanschrijver moet bezitten. Niveau twee en drie zijn minder belangrijk. Eens een romanschrijver de competenties van het eerste niveau bezit, kan hij zichzelf verder ontwikkelen met het oog op het zich eigen maken van de vaardigheden van de volgende niveaus.

Daarnaast werd de opdeling van de competentielijsten behouden. De literaire competenties kunnen beschouwd worden als de vaktechnische competenties; dit zijn de schrijfvaardigheden die observeerbaar zijn in de roman, het product van de functiehouder. De tweede categorie behelst de gedragscompetenties die tot uiting komen in de specifieke gedragingen van een romanschrijver tegenover de uitgever en tegenover het publiek. Deze competenties zijn dus niet direct waarneembaar in de roman. Ten slotte is er nog een derde klasse te onderscheiden, namelijk die van de competenties die eigen zijn aan de persoonlijkheid van de romanschrijver. Hoewel de grens tussen de tweede en de derde categorie soms klein is, worden de persoonsgebonden competenties als een aparte categorie beschouwd omdat ze meer samenhangen met het persoonlijke karakter. Er is ongetwijfeld discussie mogelijk over de

indeling van de categorieën, maar er werd bewust voor gekozen om de opdeling van de lijsten die tijdens de interviews gebruikt werden niet te wijzigen.

Het profiel kwam tot stand door de ingevulde lijsten en de interviews één voor één door te nemen. Voor de eerste groep respondenten, de professionele auteurs, werd een eerste mini-profiel samengesteld. Vervolgens werd dit profiel aangepast en aangevuld met informatie uit de tweede groep respondenten, namelijk de uitgevers en de redacteurs. Deze methode werd verder gehanteerd tot elke subgroep bevroegden geanalyseerd was. Op deze manier groeide het competentieprofiel naarmate er meer stakeholders betrokken werden bij het ontwerp. Er werd getracht een middenweg te vinden tussen de meest extreme meningen. Ten slotte is het belangrijk op te merken dat de analyse van de competentielijsten niet is gebeurd aan de hand van een computergestuurd expertsysteem. De meningen over de competenties zijn in die mate genuanceerd dat het bovendien niet mogelijk zou zijn om een dergelijke statistische evaluatie toe te passen op dit onderzoek. Dit betekent eveneens dat de opdeling in de verschillende niveaus berust op de interpretatie van de onderzoeker. Wel werd het uiteindelijke competentieprofiel voorgelegd voor feedback aan de promotor van dit onderzoek, HRM-deskundige Peggy De Prins, en aan An Leenders, directeur van Creatief Schrijven. Aangezien zij beiden niet rechtstreeks betrokken zijn bij de reorganisatie van SchrijversAcademie konden zij op een objectieve manier oordelen over de kwaliteit van het competentieprofiel.

3.2. Het competentiewoordenboek en het competentieprofiel

3.2.1. De literaire of de vaktechnische competenties

a) Het eerste niveau

De literaire of vaktechnische competenties bevatten vijf vaardigheden op het eerste niveau. Alle subgroepen respondenten zijn het erover eens dat deze vijf schrijfvaardigheden onontbeerlijk zijn voor een professionele romanschrijver.

- *Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.* Een eigen stijl en een eigen stem bezitten, zijn kwaliteiten die unaniem als essentieel beschouwd worden voor een romanschrijver. Het is deze competentie die een auteur onderscheidt van andere auteurs. Ook bij de debutant moet de aanzet van een eigen stijl al op te merken zijn. Deze competentie hangt volgens de respondenten samen met de authenticiteit en de identiteit van de schrijver.

- *De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.* Uit de interviews blijkt dat het bewust hanteren van stijltechnieken de basis van het schrijversmetier is. Vakbekwaamheid is hiermee onlosmakelijk verbonden.

- *Creatief en origineel zijn.* Sommige respondenten menen dat deze vaardigheid “inherent” is aan het schrijverschap; daarom vinden zij dat ‘Creatief en origineel zijn’ niet in de competentielijst hoeft voor te komen. Net omdat deze vaardigheid of dit talent zo verbonden is met het schrijven, krijgt het echter net wél een plaats in het profiel. ‘Innovatief zijn’ wordt door velen daarentegen niet belangrijk geacht omdat een ‘goede’ romanschrijver ook op een klassieke manier verhalen kan vertellen.

- *Inlevingsvermogen en empathie bezitten in de personages.* Hoewel tijdens de interviews een verhaal werd verteld over een schrijfster van kinderboeken die naar eigen zeggen “jonge kinderen haat”, wordt deze competentie algemeen als noodzakelijk beschouwd. Zonder inzicht in de personages kan een schrijver immers geen geloofwaardig verhaal neerzetten.

- *De karaktertekening van de personages gedetailleerd kunnen uitwerken.* Deze competentie behelst het zorgvuldig uittekenen van de persoonlijkheid en de kenmerken van de personages. Ook deze vaardigheid is onontbeerlijk wil men de lezer meezuigen in het verhaal en de personages en het verhaal geloofwaardig weergeven.

- *Over leeservaring beschikken.* Lezen wordt door veel respondenten aangestipt als de belangrijkste methode om te leren schrijven.

b) Het tweede niveau

Over de volgende drie competenties zijn de respondenten het minder eens. Uit de interviews wordt duidelijk dat deze vaardigheden niet noodzakelijk zijn, maar dat ze als positief worden ervaren in de ontwikkeling van het schrijfproces. De volgende vaardigheden behoren daarom tot het tweede niveau.

- *Durven experimenteren met stijlen en genres* stimuleert de schrijver voornamelijk in de schrijfontwikkeling. Experimenteren brengt de beginnende auteur dichter bij de eigen schrijfstijl en bij een genre dat hem/haar ligt. Ook de mature auteur moet blijven experimenteren wil hij/zij niet steeds dezelfde boeken schrijven. Bovendien merken sommige respondenten op dat elk nieuw boek eigenlijk een nieuw experiment is voor de schrijver.

- *Precies en correct taalgebruik hanteren.* Deze competenties lijkt veel respondenten een logische vaardigheid voor een auteur; het boek is immers de plaats bij uitstek waar over taalgebruik kan worden nagedacht. ‘Precies en correct’ moet hier evenwel niet geïnterpreteerd worden als het correct gebruiken van de standaardbetekenis van de woorden en

zinsconstructies. Een schrijver bezit immers het privilege om te spelen met taal. Daarentegen wordt er van een auteur wel verwacht dat hij/zij de spelling correct toepast en altijd zoekt naar het meest passende woord of de meest aangewezen zinsconstructie in de context van de tekst. Een schrijver mag met andere woorden niet slordig omgaan met taal. Hoewel uitgevers en redacteurs correctoren in dienst hebben om taalfouten uit een manuscript te halen, zouden ze wellicht niet willen samenwerken met iemand die hen een manuscript vol taalfouten aanbiedt.

- *Een interessant verhaal kunnen vertellen.* De interviews maken duidelijk dat schrijf- en leesliefhebbers in twee kampen te verdelen zijn. Enerzijds zij die houden van een uitgekende, eigen schrijfstijl en die stijl belangrijker achten dan het verhaal dat in een roman wordt verteld. Anderzijds zijn er diegene die een roman net lezen voor het verhaal dat erin verteld wordt, en die menen dat een interessant verhaal kunnen vertellen toch nog altijd één van de basiscompetenties van een romanschrijver is. In dit competentieprofiel wordt schrijfstijl niet belangrijker geacht dan het verhaal, maar beseffende dat een interessant verhaal ook op een saaie manier verteld kan worden doordat er bijvoorbeeld een zwakke schrijfstijl toegepast wordt, werd beslist om deze competentie op het tweede niveau te plaatsen. Hierbij moet opgemerkt worden dat ook research onder deze competentie begrepen wordt: het nieuwsgierig zijn, het op onderzoek gaan, het actief zoeken naar boeiende verhalen.

c) Het derde niveau

Tot slot volgen er nog twee vaardigheden op het derde niveau. Deze twee competenties worden door de meerderheid van de geïnterviewden als minder belangrijk beschouwd. Daarentegen worden ze door uitgevers en redacteurs, en door de docenten van SchrijversAcademie wél van belang geacht. De twee vaardigheden zouden door deze groep respondenten dan ook eerder op het tweede niveau geplaatst worden.

- *Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.* Wat gebeurt er met het manuscript nadat het goedgekeurd is door de uitgever tot het bij de drukker terecht komt? Auteurs zijn vragende partij om dit proces te worden uitgelegd, maar ze gaan ervan uit dat dit de taak is van de uitgeverij. Uitgevers zeggen dan weer “dat het handig zou zijn” als auteurs deze kennis zouden bezitten.

- *Kennis van het publiek bezitten.* Ook deze competentie schippert tussen het tweede en het derde niveau. Kennis van het publiek *an sich* lijkt minder belangrijk dan een bepaald doelpubliek voor ogen hebben tijdens het schrijven van een roman. Het lijkt de respondenten nuttiger om bewust te zijn van de lezers dan om effectief te weten wat hen bezig houdt.

Uitgevers en redacteurs vinden deze competentie consequent belangrijker dan de schrijvers zelf.

3.2.2. De gedragscompetenties

a) *Het eerste niveau*

Tot het eerste niveau behoren acht gedragscompetenties die door het merendeel van de respondenten als belangrijk worden beschouwd. De meeste schrijvers vinden deze vooral interessant om in positieve zin op te vallen bij een uitgever, terwijl de uitgevers aangaven dat ze deze competenties toch vooral verwachten van mature auteurs. Indien debutanten blijk geven van deze vaardigheden is dat uiteraard wel “mooi meegenomen”.

- *Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap*: de schrijver moet een visie hebben van zijn werk; wat wil hij bereiken en hoe kan hij dat bereiken? Welke kansen kan de auteur grijpen om zijn doelen te verwezenlijken? Uitgevers en redacteurs vinden het belangrijk dat een auteur mee helpt nadenken over kansen voor zijn/haar werk. Voor schrijvers is het dan weer aan te raden om hiervoor niet volledig te steunen op de uitgever, maar om ook afhankelijk na te denken over de mogelijkheden voor zijn/haar roman.

- *Professionaliteit vertonen*. Zowel schrijver als uitgever verwachten van elkaar dat ze op een professionele manier omgaan met afspraken. Tot professionaliteit zouden ook gerekend kunnen worden: mondigheid, assertiviteit en de eigen rechten kennen.

- *Resultaatsgerichtheid vertonen*. Zonder deze vaardigheid kan een schrijver zijn/haar romans niet vervolmaken. Resultaatsgerichtheid houdt in dat de functiehouders zijn/haar doelen wil concretiseren. Hoewel er een enkele keer opgemerkt wordt dat resultaatsgerichtheid de creativiteit zou kunnen fnuiken, wordt deze competentie toch algemeen als belangrijk aangestipt.

- *Kunnen plannen en organiseren*. De respondenten zijn er het unaniem over eens dat het schrijfproces gepland moet worden, zeker omdat veel professionele schrijvers nog een andere job uitoefenen. Een professioneel schrijver moet dus structuur kunnen aanbrenge in het schrijfproces, rekening houdend met tijdsbeperkingen.

- *Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen*. Als een redacteur of uitgever aanpassingen voorstelt aan het manuscript, dan moet een professioneel schrijver openstaan om hierover na te denken en eventueel veranderingen aan te brengen. Hierbij is evenwel een gezond evenwicht nodig tussen flexibiliteit en eigenzinnigheid. Het is immers niet de bedoeling dat

het manuscript in die mate begint af te wijken van het oorspronkelijke manuscript dat het niet meer beschouwd kan worden als een eigen tekst.

- *De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.* Eén respondent omschrijft een ‘slechte’ schrijver als “een auteur zonder zelfkennis”. Een schrijver moet de eigen sterktes en zwaktes kennen om te weten wat hij aankan en wat hij het best laat liggen.

- *Werken aan zelfontplooiing.* Dit houdt in dat de schrijver zelf initiatief neemt om zichzelf verder te ontplooien, zowel op het vlak van schrijfontwikkeling als op het vlak van gedragscompetenties.

- *Blijk geven van discipline.* Een schrijver moet de discipline kunnen opbrengen om een boek tot de laatste pagina te schrijven en zorgvuldig uit te werken. Daarnaast geven veel respondenten te kennen dat een auteur ook de discipline moet hebben “om aan de schrijftafel te blijven zitten” in plaats van te wachten tot hij/zij een moment van inspiratie heeft.

b) Het tweede niveau

Op het tweede niveau staan er twee competenties die – opnieuw – door de uitgevers en redacteurs belangrijker worden geacht dan door de schrijvers zelf.

- *Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid.* Er bestaat tussen de geïnterviewden onenigheid over de mate waarin een auteur communicatief moet zijn naar het publiek toe en moet blijk geven van sociale vlotheid. Uitgevers en redacteurs beschouwen dit als een meerwaarde maar vinden het niet noodzakelijk voor een schrijver. Sommige auteurs menen daarentegen dat sociale vlotheid en het schrijverschap vaak helemaal niet samengaan.

- *Lezersgerichtheid vertonen.* Hoewel uitgevers over het algemeen lezersgerichtheid veel belangrijker achten dan de schrijvers zelf, zijn er enkele auteurs die aangeven deze competentie belangrijk te vinden. Alle respondenten maken evenwel duidelijk dat het niet de bedoeling is dat een schrijver zijn roman aanpast op basis van lezersreacties. Communicatie met de lezer achten ze daarentegen wel belangrijk. Met andere woorden: er moet geluisterd worden naar het publiek, maar dat mag geen reden zijn om schrijfstijl, verhaalelementen of ideeën aan te passen. Bovendien gaan er stemmen op dat het niet luisteren naar het publiek ook een kwaliteit kan zijn voor een schrijver.

c) Het derde niveau

De laatste twee gedragscompetenties bevinden zich op het derde niveau en worden dus als het minst belangrijk beschouwd.

- *Zakelijke kennis vertonen*: weten in welke oplage de roman verschijnt en waarom, weten welke promotie er wordt gevoerd en waarom, op de hoogte zijn van de verkoopscijfers enzovoort. Deze competentie is handig voor de auteur omdat deze kennis hem kan beschermen tegen frauduleuze handelingen vanwege de uitgeverij. Voor de uitgever kan het dan weer nuttig zijn om samen met de auteur over dergelijke, zakelijke beslissingen te brainstormen.

- *Stressbestendigheid vertonen*. Een schrijver heeft er baat bij om stressvolle situaties te kunnen beheersen, bijvoorbeeld bij het naderen van een deadline of bij het optreden voor publiek.

3.2.3. De competenties eigen aan de persoonlijkheid

a) Het eerste niveau

Tot het eerste niveau behoren vier competenties die algemeen belangrijk geacht worden voor een professioneel schrijver.

- *Openstaan voor kritiek/feedback* hangt samen met de gedragscompetentie ‘Flexibiliteit en veranderingsgerichtheid vertonen’ en werd unaniem als belangrijk aangestipt.

- *Visie hebben*: op lange termijn weten wat je als schrijver met je werk wil bereiken. Enkele respondenten achten deze eigenschap minder belangrijk, maar over het algemeen wordt het toch interessant geacht voor wie ernaar streeft professioneel schrijver te worden.

- *Eigenzinnigheid vertonen* is een eigenschap die door enkele respondenten expliciet aan de lijst werd toegevoegd en die door anderen aangehaald werden tussen de andere competenties door. Het houdt in dat de schrijver vasthoudt aan de eigen authenticiteit en de eigen creatieve ideeën. Er werd reeds aangegeven dat een schrijver een evenwicht moet weten te vinden tussen eigengereidheid en eigenzinnigheid enerzijds, en veranderingsgerichtheid en flexibiliteit anderzijds.

- *Blijk geven van ambitie*. Ook deze competentie werd aan de lijst toegevoegd omdat ze door een groot aantal respondenten aan de competentielijst werd toegevoegd, weliswaar in de vorm van verschillende omschrijvingen: artistieke en intellectuele ambitie, de drive om te schrijven... Zonder ambitie en schrijfdrang kan een schrijfliefhebber onmogelijk een professioneel schrijver worden.

b) Het tweede niveau

Net zoals bij de gedragscompetenties bevat het tweede niveau van de persoonscompetenties twee eigenschappen die door uitgevers en redacteurs als interessant worden beschouwd, maar die door de schrijvers zelf minder interessant worden geacht.

- *Durven performen op een podium.* Dit is een competentie die nieuw is voor een schrijver; het performen hoort bij de huidige, gemediatiseerde en evenementiële maatschappij. Uitgevers houden van schrijvers die naar buiten komen met hun werk, en die bereid zijn om hun teksten niet alleen voor te dragen maar om bijvoorbeeld van de boek-release een echt evenement te maken. Door de meeste uitgevers wordt echter gezegd dat deze competentie nog steeds niet noodzakelijk is voor een auteur; als het boek goed is zullen ze de auteur niet weigeren omdat hij niet op een podium wil staan. De boodschap van de schrijvers is unaniem: wees jezelf, als je niet het talent hebt om te performen, doe het dan ook niet.

- *Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort).* De meeste respondenten vinden deze competentie redelijk belangrijk, aangezien het de auteur alleen maar ten goede kan komen om hierin mee te gaan. Omdat deze vaardigheid gericht is op de markt, is het logisch dat opnieuw de uitgevers ‘Nieuwe markten durven verkennen’ belangrijker vinden dan de schrijvers zelf.

c) Het derde niveau

Het derde en laatste niveau bevat nog drie competenties.

- *Een ‘boeiende’ persoonlijkheid hebben.* Aangezien er veel onenigheid bestaat omtrent deze competentie, werd ze op het derde niveau geplaatst. Ten eerste is dit een subjectieve eigenschap; verschillende respondenten hebben een andere omschrijving voor wat ‘boeiend’ precies inhoudt. Ten tweede menen sommige geïnterviewden dat een schrijver geen ‘boeiende’ persoonlijkheid hoeft te hebben om ‘boeiende’ boeken te kunnen schrijven. Deze competentie is een pluspunt voor de uitgever; een ‘boeiende’ persoonlijkheid die in de media komt trekt meer lezers aan.

- *Populair zijn bij het publiek.* Ook hier wordt erover getwist of ‘populair’ wel een goede term is. Hoe dan ook, gaan de respondenten met elkaar akkoord dat het belangrijker is dat de boeken populair zijn dan dat de auteur populair is. Daarnaast hoeft niet elke roman ‘populair’ te zijn; enkele lezers is genoeg om het drukken van een roman te rechtvaardigen.

- *Durven innoveren.* De ene respondent duidt deze competentie aan als belangrijk, de andere als onbelangrijk. Vaker gaan er stemmen op dat een schrijver niet per se moet vernieuwen; daarom wordt deze vaardigheid ondergebracht onder het derde niveau.

EEN COMPETENTIEPROFIEL VOOR DE PROFESSIONELE ROMANSCHRIJVER

LITERAIRE COMPETENTIES

NIVEAU 1

- Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.
- De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.
- Creatief en origineel zijn.
- Inlevingsvermogen en empathie bezitten in de personages.
- De karaktertekening van de personages gedetailleerd kunnen uitwerken.
- Over leeservaring beschikken.

NIVEAU 2

- Durven experimenteren met stijlen en genres.
- Precies en correct taalgebruik hanteren
- Een interessant verhaal kunnen vertellen.

NIVEAU 3

- Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.
- Kennis van het publiek bezitten.

GEDRAGSCOMPETENTIES

NIVEAU 1

- Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap.
- Professionaliteit vertonen.
- Resultaatsgerichtheid vertonen.
- Kunnen plannen en organiseren.
- Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen.
- De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.
- Werken aan zelfontplooiing.
- Blijk geven van discipline.

NIVEAU 2

- Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid.
- Lezersgerichtheid vertonen.

NIVEAU 3

- Zakelijke kennis vertonen.
- Stressbestendigheid vertonen.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

NIVEAU 1

- Openstaan voor kritiek/feedback.
- Visie hebben.
- Eigenzinnigheid vertonen.
- Blijk geven van ambitie.

NIVEAU 2

- Durven performen op een podium.
- Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort).

NIVEAU 3

- Durven innoveren.
- Een 'boeiende' persoonlijkheid hebben.
- Populair zijn bij het publiek.

3.3. Beleidsaanbevelingen voor SchrijversAcademie

3.3.1. Gebruik van het competentieprofiel in SchrijversAcademie

Het spreekt voor zich dat het bovenstaande competentieprofiel niet op een even consequente manier gehanteerd kan worden als was het een profiel voor een functie in een bedrijf. Uit de interviews bleek immers hoe delicaat het is creatieve en artistieke competenties in een geijkt kader te gieten. De respondenten vertelden verhalen over auteurs die niet voldoen aan deze competenties, maar die wel bijzonder ‘goede’ schrijvers zijn. Bovendien is het voor een kunstenaar bijna een kwaliteit om op een vrijgevochten manier ‘buiten de lijntjes te kleuren’. Ook uit het theoretische hoofdstuk kwam al naar voren dat artistieke ontwikkeling een zeer persoonlijk proces is, dat bovendien niet altijd een strakke structuur verdraagt. Er moet met andere woorden al meteen een kanttekening gemaakt worden bij de resultaten van dit onderzoek.

Waar argumenten tegen het competentie management de kop opsteken, beginnen de pleidooien voor een meer talentgerichte aanpak. Zeker in de artistieke sector is een eerder ‘paarse’ benadering van competentieontwikkeling raadzaam. Het lijkt dan ook aangewezen om het bekomen competentieprofiel toe te passen in SchrijversAcademie met behulp van een persoonlijk ontwikkelingsplan voor de student. Zoals uitgelegd in het theoretische hoofdstuk focust een dergelijk plan op de ontwikkeling van de persoonlijke talenten in plaats van op het wegwerken van de *gaps*. Dit plan zou kunnen vertrekken vanuit een persoonlijk gesprek tussen de student en de feedbackbegeleider aan het begin van de eigenlijke SchrijversAcademie. De docenten, studenten en ex-studenten van de opleiding merkten immers ten eerste op dat het plan van in het begin van de opleiding zou moeten aangewend worden opdat het nuttig zou zijn. Ten tweede, meenden ze dat de student de kans moet krijgen te experimenteren met genres en stijlen voor hij/zij de schrijfontwikkeling verankert in een dergelijke planning. Het eerste jaar van de SchrijversAcademie, dat volgt op het Basisjaar waarin de student allerlei schrijftechnieken en genres wordt aangeboden, lijkt een ideaal moment om te beginnen nadenken over een dergelijk plan. Bovendien wordt in dit jaar gestart met het werken aan het eigen schrijfproject.

Het is belangrijk dat in dit plan allereerst gefocust wordt op wat de student beschouwt als de eigen sterktes en zwaktes. Aangezien de kandidaten deze punten moeten vermelden in hun motivatiebrief, kunnen ze rechtstreeks overgenomen worden. De motivatiebrief is trouwens een goed aanknopingspunt om de persoonlijke planning op te starten, omdat de motivering en

het eigen schrijfproject erin beschreven worden. Wanneer de student heeft nagedacht over de persoonlijke doelstellingen die hij/zij zichzelf wil stellen gedurende de twee jaar SchrijversAcademie, kan er samen met de feedbackbegeleider getoetst worden wat er mogelijk is. Dit kan gebeuren met de literaire proeftekst bij de hand. Op basis van de te ontwikkelen sterktes die opvallen in de tekst en het persoonlijke project dat de student in gedachten heeft, kan er een eerste opsomming gemaakt worden van een aantal competenties waaraan de student wil werken. Vervolgens kan dit aangevuld worden met vaardigheden uit het competentieprofiel die aansluiten bij het ontwikkelingstraject en de persoonlijke doelstellingen. Tijdens de tweejarige opleiding moeten er verschillende feedbackmomenten gehouden worden waarin de opvolging van het plan besproken wordt. Het is hierbij niet de bedoeling dat het ontwerp van het ontwikkelingstraject als een statisch instrument gebruikt wordt; het kan aangepast worden onderweg en de competenties en doelstellingen kunnen wijzigen. Aangezien er nu reeds feedbackmomenten voor de bespreking van teksten ingepland zijn, lijkt het niet te tijdrovend om op die momenten ook de voortgang van de persoonlijke ontwikkelingsplannen te bespreken.

Ten slotte moet nog opgemerkt worden dat deze plannen geen grote, bijkomende, administratieve last mogen zijn: het zijn documenten die de student aanmaakt en die ook de feedbackbegeleider kan raadplegen om de opvolging te garanderen. Hiervoor kan eventueel gebruik gemaakt worden van OscarOnline; via deze website worden “organisaties uit het sociaal-cultureel werk” geholpen bij het aanmaken van competentiedocumenten. Deze online documenten beschrijven de vaardigheden waaraan gewerkt wordt in de betreffende organisatie (OscarOnline, n.d.). Hierbij kan de organisatie zelf het pedagogisch proces bepalen dat gepaard gaat met de competentieontwikkeling; de sjablonen zijn immers flexibel in gebruik. Via OscarOnline kunnen de studenten hun “persoonlijke digitale ruimte” creëren die ook door de docenten van SchrijversAcademie te bezoeken is (OscarOnline,n.d.). Op deze manier gaat er minder tijd verloren aan administratief werk en kunnen de plannen gemakkelijk online opgevolgd worden door de betrokken partijen. Daarenboven worden in de docentenopleiding van Creatief Schrijven reeds gewerkt met persoonlijke ontwikkelingsplannen; er bestaat binnen de organisatie dus al een zekere affiniteit met het opvolgen en het opstellen van persoonlijke ontwikkelingsplannen.

3.3.2. Vergelijking met de huidige competenties van de opleiding

Zowel voor het Basisjaar Literair Schrijven, de hervormde SchrijversAcademie als het nieuwe Publicatiejaar werden er in 2012 een aantal te behalen competenties opgesomd (supra). In welke mate stroken deze competenties met de vaardigheden die in dit onderzoek naar voren kwamen als belangrijk voor een professionele romanschrijver? De vooropgestelde competenties voor de schrijfopleiding zullen vergeleken worden met de vaardigheden uit het competentieprofiel.

a) De competenties van het Basisjaar Literair Schrijven

Voor het Basisjaar werden deze competenties opgesomd:

- Je hanteert de basistechnieken van het schrijven van literaire teksten in verschillende verschijningsvormen. (1)
- Je hanteert verschillende schrijfstijlen, experimenteert daarin en ontdekt eigen sterktes en voorkeuren. (2)
- Je gaat creatief en constructief met feedback om. (3)
- Je geeft gerichte en opbouwende feedback op de teksten van collega's. (4)
- Je bent je bewust van het effect van je schrijven op een lezerspubliek. (5)
- Je ontdekt verbanden tussen literatuur en andere kunst disciplines. (6)
- Je toont een fascinatie voor literatuur en innerlijke noodzaak en gedrevenheid. (7)
- Je analyseert literaire teksten op hun technische kenmerken. (8)
- Je bewijst dat je gericht kan lezen aan de hand van een logboek. (9)

De eerste competentie strookt met 'De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden' en 'Experimenteren met stijlen en genres'. De tweede vaardigheid omvat de competenties 'Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren', 'Experimenteren met stijlen en genres' en 'De eigen zwaktes en sterktes kennen'. "Creatief en constructief met feedback" omgaan kan gelijk gesteld worden aan 'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen' en 'Openstaan voor kritiek/feedback'. Competentie vier komt niet voor in het competentieprofiel omdat deze vaardigheid vooral belangrijk is in het ontwikkelingsproces van het schrijverschap. Er wordt van een professioneel schrijver niet verwacht feedback te geven op de manuscripten van collega-schrijvers. Dit kan natuurlijk wel, maar het is geen noodzakelijke competentie; de vaardigheid kwam immers niet aan bod tijdens de interviews. Uiteraard betekent dit niet dat "gerichte en opbouwende feedback" kunnen geven een slechte competentie is; deze vaardigheid lijkt daarentegen zeer nuttig in een opleiding omdat het inzicht verschaft in het schrijfproces.

Verder strookt de vijfde competentie met 'De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken' en ook enigszins met 'Lezersgerichtheid

vertonen' en 'Kennis van het publiek bezitten'. "Je ontdekt verbindingen tussen literatuur en andere disciplines" komt niet letterlijk voor in het competentieprofiel, aangezien dit niet vermeld werd tijdens de gesprekken. Deze competentie kan in zekere mate verbonden worden met 'Visie hebben' omdat het de visie van de schrijver op literatuur kan verbreden. Bovendien zou de competentie ook gekoppeld kunnen worden aan 'Nieuwe markten verkennen', niettegenstaande dat het hier niet gaat om sociale media of nieuwe presentatievormen van het boek. De zevende competentie heeft te maken met 'Ondernemend kunstenaarschap' en 'Blijk geven ambitie'. Ook 'Visie hebben' zou hiermee geassocieerd kunnen worden. De achtste competentie heeft opnieuw te maken met 'De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden' en de laatste competentie met 'Over leeservaring beschikken' en met 'Visie hebben'. De student heeft immers visie nodig op de richting die hij/zij als schrijver wil uitgaan voor hij/zij gericht kan beginnen lezen.

b) De competenties van SchrijversAcademie

De competenties die in 2012 vooropgesteld werden voor de tweejarige SchrijversAcademie, zijn:

- Je creëert binnen een bepaalde genre een literair product van enige omvang waarin je stijl en inhoud op elkaar afstemt. (1)
- Je verwerft inzicht in het productieproces van een literair product. (2)
- Je zoekt actief de literaire buitenwereld op door te publiceren in literaire tijdschriften, bloemlezingen, op literaire website, op eigen blogs,... (3)
- Je ontwikkelt een eigen visie (poëtica) op het schrijven en op je literaire positie. (4)
- Je ontwikkelt zelf verbindingen tussen literatuur en andere kunst disciplines. (5)

De eerste competentie die hier opgenoemd wordt – het realiseren van het persoonlijke schrijfproject – kan voornamelijk gekoppeld worden aan 'Een eigen, herkenbare schrijfstijl', 'Een interessant verhaal kunnen vertellen', 'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap', 'Resultaatsgerichtheid vertonen' en 'Visie hebben'. De tweede competentie komt letterlijk terug in het competentieprofiel. "Je zoekt actief de literaire buitenwereld op" heeft te maken met 'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap', 'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid', 'Blijk geven van ambitie', 'Nieuwe markten durven verkennen' en eventueel met 'Durven performen op een podium'. Competentie vier kan hoofdzakelijk gelijk gesteld worden met 'Een eigen, herkenbare schrijfstijl', 'Visie hebben' en 'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. De laatste competentie komt niet letterlijk voor in het competentieprofiel, maar zou geassocieerd kunnen worden met 'Ondernemend kunstenaarschap', 'Nieuwe markten durven verkennen' en eventueel 'Durven innoveren'.

c) De competenties van het Publicatiejaar

Voor het Publicatiejaar werd slechts één competentie vooropgesteld: “Je maakt vanuit je poëtica keuzes die je eigen schrijven en schrijverschap ten goede komen”. Deze competentie is in feite zodanig breed dat ze gekoppeld kan worden aan alle competenties van het profiel.

d) Conclusie

Veel competenties uit het profiel komen al dan niet op een directe manier voor in de opsomming van vaardigheden die aan bod zouden moeten komen in SchrijversAcademie. Vaardigheden als ‘Creatief en origineel zijn’, ‘De karaktertekening van de personages gedetailleerd uitwerken’, ‘Blijk geven van discipline’ en ‘Werken aan zelfontplooiing’ worden misschien niet letterlijk vermeld, maar zijn tussen de regels door te ontdekken in de opsomming. De competenties die het minst vertegenwoordigd zijn in de opleiding, zijn de gedragscompetenties. Aangezien deze vaardigheden het verst van het schrijfproces staan, is dit niet geheel onverwacht.

Hoewel de competenties dus in redelijke mate aanwezig zijn in de opleiding – althans op papier – moet rekening gehouden worden met de behoefteanalyse die in het tweede hoofdstuk werd besproken. Hier werd besloten dat de competenties vaak te vaag omschreven zijn en dat sommige eerder doelstellingen dan competenties lijken. Daarnaast bleek dat de opsomming werd opgesteld nadat de vakinhouden al ingevuld waren. Bovendien vertelde de coördinator van SchrijversAcademie – Xavier Roelens – in het interview dat hij afgestapt is van deze competenties omdat het gevaar is dat “de mensen gewoon proberen die competenties te halen in plaats van zichzelf te ontwikkelen”. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de integratie van het competentie-management in de opleiding enkel kan slagen als de beleidsmakers en de docenten deze ontwikkeling ondersteunen. Bijgevolg is het belangrijk dat er binnen SchrijversAcademie een gemeenschappelijke visie ontwikkeld wordt over het gebruik van de persoonlijke ontwikkelingsplannen en het hanteren van het competentieprofiel als leidraad voor het lesprogramma. Momenteel lijkt het niet zo dat de docenten en de beleidsmakers een gemeenschappelijke ideologie nastreven wat betreft de vakinhouden en het al dan niet implementeren van competentiedenken in de opleiding. Met andere woorden: de opgesomde competenties zeggen niet veel over de competentiegerichte benadering binnen SchrijversAcademie.

Daarom wordt op basis van dit onderzoek aangeraden dat zowel docenten als beleidsmakers samen brainstormen over de aangereikte aanbevelingen ten einde het competentieprofiel op

een nuttige en succesvolle manier aan te wenden in SchrijversAcademie. Concreet moet bij het opstellen van het programma van SchrijversAcademie rekening gehouden worden met het competentieprofiel. Het is onontbeerlijk dat de competenties – zeker die van het eerste niveau – geïntegreerd worden in het lesprogramma. Daarenboven moet worden nagegaan of de lesinhouden van de huidige vakken voldoende afgestemd zijn op de verwachtingen van uitgevers en redacteurs. Het kan bijvoorbeeld aanbevolen worden om een vak over voordracht en performancetechnieken in te richten. Niettegenstaande het verzet van veel auteurs tegen het steeds evenementiëler worden van het boekenvak, moeten in een schrijfopleiding alle aspecten van het schrijverschap aan bod komen, zo ook het voordragen van literaire teksten. Tenslotte kan elke student na de opleiding nog kiezen in welke mate hij/zij aan de slag gaat met de aangereikte technieken en visies.

Daarnaast krijgen de studenten in het tweede jaar SchrijversAcademie momenteel het vak Publicatiemogelijkheden, maar dit vak omvat slechts twee lessen. In de eerste les wordt een overzicht gegeven van literaire (online) tijdschriften en podia, in de tweede les wordt de werking van een uitgeverij toegelicht en worden tips gegeven over de manier waarop een beginnende schrijver het best een uitgever benadert (Creatief Schrijven vzw, 2013b). Deze lessen worden gegeven door gastdocenten, waaronder ook een medewerker van een uitgeverij. Deze twee lessen moeten ongetwijfeld een vervolg kennen in het Publicatiejaar, waarin de beginnende schrijver klaargestoomd wordt om te publiceren.

Het programma voor het nieuwe Publicatiejaar is nog niet samengesteld en zal ten vroegste van start gaan in het schooljaar 2015-2016. Volgens Roelens is het echter mogelijk dat er hiervóór reeds een proefversie van het afstudeerjaar georganiseerd wordt. Het huidige laatste jaar richt zich voornamelijk op het vervolmaken van het manuscript en het zoeken van een uitgever. Er worden geen lessen meer gegeven, maar elke student krijgt een persoonlijke begeleider toegekend. Het is aangewezen om in het hervormde Publicatiejaar aandacht te besteden aan de gedragscompetenties; dit zijn vaardigheden die weinig aanwezig zijn in SchrijversAcademie en die bovendien pas belangrijk worden als de publicatiedroom in het vizier komt. Daarbij zou het interessant zijn om lezingen of workshops te organiseren over het productieproces van een literair product, over de zakelijke achtergrond van het boekenvak en over het juridisch kader waarin een publicerend auteur zich bevindt. Daarnaast kan er dieper ingegaan worden op promotiemogelijkheden. Ook moet het uitgeversveld in Vlaanderen en Nederland duidelijk geschetst worden: welke uitgeverijen bestaan er en welke romans zoeken zij?

Bovendien is het aangewezen om de beginnende schrijver op te volgen na het voltooien van het Publicatiejaar en het vinden van een uitgever. Zo zouden er verdere samenkomsten kunnen plaatsvinden tussen de debutant en de begeleider. Het is vooral belangrijk dat de debutant voor verdere vragen terecht kan bij SchrijversAcademie. Deze begeleiding moet niet per se in een formeel kader gegoten worden, maar de student moet de duidelijke boodschap krijgen dat hij terug kan vallen op de opleiding in het geval van vragen of problemen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat een debutant niet tevreden is over de werking van de uitgeverij of over het contract. Bij al deze twijfels zou hij/zij moeten terecht kunnen bij de Academie.

Tot slot biedt de ‘parse’ benadering van het competentieprofiel, in de vorm van het persoonlijk ontwikkelingsplan, een antwoord op de zorgen van de coördinator van SchrijversAcademie dat de studenten enkel oog zullen hebben voor de te behalen competenties, en niet voor de eigen ontwikkeling. Het persoonlijk plan vertrekt immers vanuit de persoonlijke sterktes en de doelstellingen die de student formuleert in de motivatiebrief, los van het competentieprofiel. Deze individuele talenten zullen dan ook ten allen tijde centraal blijven staan in het ontwikkelingstraject. Het is niet de bedoeling dat het competentieprofiel als een checklist fungeert; het is een leidraad voor de competenties die in een schrijfopleiding aan bod moeten komen.

3.3.3. Het programma van andere schrijfopleidingen

Om te illustreren dat de bovenstaande aanbevelingen haalbaar, realistisch en nuttig zijn en bovendien de professionalisering van SchrijversAcademie in de hand zullen werken, zal kort verwezen worden naar een aantal andere opleidingen in creatief schrijven. Er zal daarbij voornamelijk aandacht besteed worden aan de geformuleerde doelstellingen die te maken hebben met competenties die verder van het schrijfproces staan.

In de opsomming van de competenties waaraan tijdens de Bachelor in Creative Writing aan de ArtEZ hogeschool in Arnhem wordt gewerkt, gaat er aandacht naar creërend vermogen en visie, naar technisch vermogen, naar reflectief vermogen en naar professioneel vermogen (ArtEZ hogeschool voor de kunsten, n.d.). Onder “Professioneel vermogen” valt ondermeer “met zakelijk inzicht werken”, “je beroepspraktijk adequaat managen” en “jezelf als zelfstandig beroepsuitoefenaar manifesteren”. Tijdens deze bachelor gaat er met andere woorden ook aandacht naar de gedragscompetenties.

De Master in Creative Writing aan de universiteit van Oxford onderscheidt de volgende soorten competenties: “knowledge and understanding”, “cognitive/intellectual skills”, “transferable/key skills” en “practical skills” (University of Oxford, n.d.). Bij “transferable skills” wordt aandacht besteed aan het managen van de eigen werkpraktijk: “the qualities and skills necessary for employment requiring”. Bovendien hoort bij “practical skills” ook de vaardigheid om uitgevers en andere bemiddelende instanties op een goede manier te benaderen: “a suite of skills to put to personal or advisory use in presenting writerly output (creative and critical) to mediating bodies such as publishers, producers, promotional and funding bodies” (University of Oxford, n.d.).

Ook in de Bachelor of Arts in English/Creative Writing aan de universiteit van Seattle komt de professionele werkpraktijk van de schrijver aan bod: de studenten worden opgeleid om teksten voor te dragen en er wordt aandacht besteed aan de publicatiemogelijkheden. Eén van de zes eindtermen is immers: “Seattle University undergraduate English students should be able to demonstrate the professional habits of creative writers: revision, workshopping, public reading, and submission for publication” (Seattle University, n.d.). Bovendien verwijst een andere eindterm naar het kunnen spreken voor een publiek: “Seattle University undergraduate English students should be able to write and speak effectively for different audiences and purposes” (Seattle University, n.d.).

Tijdens de Master in Creative Writing aan Flinders University streeft men ernaar de studenten zowel op het vlak van schriftelijke als van mondelinge communicatie op te leiden: “Upon graduating successfully, students will be able to communicate effectively both orally in writing” (Flinders University, n.d.). Daarnaast is het de bedoeling dat aan het einde van de opleiding de studenten de weg naar het professionele veld vinden: “Upon graduating successfully, students will have an understanding of professional pathways for creative writers, and understand the role of the writer in the community” (Flinders University, n.d.).

Ten slotte is mondelinge communicatie ook één van de doelstellingen van de Master in Creative Writing aan de universiteit van Aberystwyth: “One of the educational aims of the programme is to enable successful students to develop an ability to express themselves clearly in speech and in writing” (Aberystwyth University, n.d.). Andere competenties die verder van het schrijfproces staan zoals de vaardigheid om in groep te werken, de vaardigheid om overtuigend te argumenteren en de competentie om het eigen werk publiek voor te stellen komen eveneens aan bod.

Kortom: in de programma's van deze professionele schrijfopleidingen wordt niet enkel aandacht geschonken aan de schrijfontwikkeling *an sich*, maar wordt er ook lesgegeven over het professionaliseren van de beroepspraktijk en over het mondeling communiceren van het literaire werk. Als SchrijversAcademie zich verder wil ontplooiën tot een professionele basisopleiding voor wie publicerend auteur wil worden, zal ook de Academie deze extraliteraire competenties in het lesprogramma moeten opnemen.

Het zou daarbij nuttig zijn om verder op te volgen of de integratie van het competentiedenken via de persoonlijke ontwikkelingsplannen zijn vruchten afwerpt. Ook is het aangeraden om voor het verdere ontwerp van de hervormingen inspiratie te halen uit het programma van de Angelsaksische opleidingen. In welke mate wordt daar het competentiedenken in het curriculum geïntegreerd, en op welke manier wordt daar omgegaan met het creëren van een gemeenschappelijke visie op competenties binnen het docentenkorps? Bovendien zou bijkomend onderzoek naar een 'paars' management bij romanschrijvers of bij kunstenaars in het algemeen een wetenschappelijke basis kunnen bieden voor verdere ontwikkelingen in schrijfopleidingen.

IV. Conclusie

Aan het begin van dit onderzoek werden twee vragen gesteld: op basis van welke competenties kiezen uitgevers en redacteurs welke auteurs ze willen publiceren, en in welke mate komen deze competenties aan bod in SchrijversAcademie, de enige vierjarige opleiding in Vlaanderen voor wie professioneel auteur wil worden? Om deze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, werd een competentieprofiel opgesteld voor de professionele romanschrijver. Het onderzoek werd beperkt tot één genre, namelijk proza, omdat dit genre het grootste deel van de literaire markt behelst. Daarenboven zou een onderzoek naar zowel de romanschrijver als de dichter – SchrijversAcademie biedt een richting proza en een richting poëzie aan – te uitgebreid zijn voor deze masterscriptie.

Na een inleiding over de werking van SchrijversAcademie en de hervorming van de opleiding, volgde een theoretisch hoofdstuk over competentie management. Wat houdt het competentiedenken in en op welke manier kan een organisatie als SchrijversAcademie deze benadering integreren in haar werking? Op welke manier komt een competentieprofiel bovendien tot stand en hoe kan een dergelijk profiel gebruikt worden? Daarbij werd aandacht besteed aan competentie management in opleidingen: hoe kan een lesprogramma competentiegericht worden? Ter afsluiting van dit hoofdstuk werden ook de nadelen van een competentiegerichte benadering belicht. Hierbij werd een alternatieve aanpak voorgesteld, die het competentiedenken en de meer talentgerichte visie combineert. Ten slotte volgden nog enkele bedenkingen over talentdetectie en het managen van talent.

Vervolgens werd het competentieprofiel ontworpen. Het ontwerp is gebaseerd op de kwalitatieve data die verkregen werden aan de hand van eenentwintig interviews met de stakeholders van SchrijversAcademie: vijf professionele auteurs, vier uitgevers en redacteurs, drie docenten van SchrijversAcademie, twee studenten en drie ex-studenten van de opleiding, twee beleidsmakers van SchrijversAcademie, de directeur van het Vlaams Fonds voor de Letteren en een stafmedewerker van de Vlaamse Auteursvereniging. Op basis van een competentielijst werd de respondenten gevraagd welke competenties zij belangrijk vinden voor professionele auteurs. Daarnaast werd gevraagd of een competentieprofiel hen nuttig lijkt voor een schrijfopleiding. Alle interviews werden zorgvuldig samengevat en geanalyseerd; op basis van deze analyse werden de belangrijkste competenties voor een professioneel schrijver geselecteerd en in een profiel gegoten. Er werden drie niveaus van

competenties onderkend: de vaardigheden die essentieel zijn, bevinden zich op het eerste niveau; de competenties die iets minder belangrijk zijn staan op het tweede niveau en de minst belangrijke op het derde. De resultaten van de interviews – het competentiewoordenboek en het competentieprofiel – maakten het uiteindelijk mogelijk een antwoord te formuleren op de twee onderzoeksvragen. Ten eerste werd immers duidelijk welke competenties uitgevers belangrijk vinden voor professionele auteurs. Ten tweede kon aan de hand van het competentieprofiel een vergelijking gemaakt worden met de vaardigheden die momenteel in SchrijversAcademie aan bod komen.

De competenties die uitgevers en redacteurs belangrijk achten, verschillen niet veel van de vaardigheden die de overige respondenten als essentieel aanstippen. Het zijn voornamelijk de literaire competenties die voor alle geïnterviewden een doorslaggevende rol spelen in de beoordeling van een auteur: een manuscript moet authentiek en erg kwaliteitsvol zijn. De uitgevers en de redacteurs menen daarnaast dat de schrijver bereid moet zijn tot samenwerking: de schrijver moet samen op pad durven gaan met de uitgever en moet bovenal veel ambitie vertonen. Ook authenticiteit is een waarde die uitgevers hoog in het vaandel dragen. Meer dan de auteurs, besteden de uitgevers en redacteurs daarnaast aandacht aan communicatie naar het publiek en de media toe. Durven performen op een podium, nieuwe markten durven verkennen, communicatief zijn en lezersgerichtheid vertonen zijn competenties die zij belangrijker vinden dan de overige respondenten, hoewel ze te kennen geven dat het nog steeds geen doorslaggevende criteria zijn om een auteur al dan niet te publiceren. Deze vaardigheden beschouwen zij daarentegen eerder als een meerwaarde. Verder zijn er geen grote discrepanties op te merken tussen de verschillende groepen respondenten wat betreft hun visie op het schrijverschap.

Uit de interviews bleek bovendien dat veel respondenten meenden dat het enigszins gevaarlijk kan zijn om een artistieke functie in een rigide kader te gieten. Aangezien elke schrijver andere competenties bezit en een artiest bovendien net de belangrijke functie heeft om de opgelegde normen niet slaafs te volgen, werd daarom meteen een kanttekening gemaakt bij het uiteindelijke competentieprofiel. Deze opsomming van competenties dient niet als een af te vinken checklist en evenmin is het de bedoeling dat elke schrijver aan al deze vaardigheden moet voldoen voor hij als een ‘goed’ romanschrijver beschouwd kan worden. Daarentegen kan het profiel dienst doen als leidraad voor de samenstelling van het programma van een basisopleiding in literair schrijven. Een dergelijke opleiding heeft immers als doel de

basiscompetenties voor het schrijverschap aan te leren. Bijgevolg kan het competentieprofiel tonen welke vaardigheden zeker aan bod moeten komen in SchrijversAcademie.

Rekening houdend met de mening van voornamelijk de docenten, de huidige studenten en de ex-studenten van SchrijversAcademie werd ten slotte een manier aangereikt om het competentieprofiel te implementeren in het programma van de schrijfopleiding. Er werd aanbevolen om het profiel te benaderen op een meer talentgerichte wijze, met aandacht voor de individuele sterktes van de beginnende schrijvers in plaats van een al te gerichte focus op de *gaps*. Een flexibel persoonlijke ontwikkelingsplan voor elke student vanaf het eerste jaar van SchrijversAcademie combineert de talentgerichte en de competentiegerichte benadering en biedt daarnaast een meer individuele begeleiding zonder al te veel extra werk voor de docenten. Daarenboven werd voorgesteld om in de tweejarige SchrijversAcademie een vak over performancetechnieken en voordracht in te richten. Daarnaast zou in het hervormde Publicatiejaar aandacht moeten gaan naar het productieproces van een literair product, de zakelijke achtergrond en het juridisch kader van het boekenvak. Bovendien zou er nog begeleiding kunnen worden voorzien nadat de student een uitgever gevonden heeft, zodat hij/zij bij de Academie terecht kan bij twijfels over het contract of bij ontevredenheid over de werking van de uitgeverij.

Om duidelijk te maken dat aandacht voor dergelijke extraliteraire competenties niet ongewoon is, werden de programma's van enkele andere schrijfopleidingen tot slot zeer bondig toegelicht. Hierbij ging er vooral aandacht naar de eindtermen die in deze opleidingen gesteld worden met betrekking tot het meer zakelijke aspect van het schrijverschap en de focus op het performen van literaire teksten. Dit korte overzicht leidde tot de conclusie dat ook SchrijversAcademie moet investeren in competenties die op het eerste gezicht weinig met de schrijfontwikkeling te maken hebben, maar die wel aan bod komen in de latere beroepspraktijk van de auteur. Wil SchrijversAcademie verder professionaliseren en een basis aan vaardigheden aanbieden die een publicerend schrijver tot nut zijn, dan moet ook in deze extraliteraire competenties geïnvesteerd worden.

Samengevat: het opstellen van het competentieprofiel bood een overzicht van de selectiecriteria die uitgevers hanteren, en maakte het mogelijk om een reeks van aanbevelingen te formuleren voor het hervormde programma van SchrijversAcademie.

Bibliografie

Aberystwyth University. (n.d.). Master in Creative Writing. Programme Specifications. Retrieved from <http://www.aber.ac.uk/en/programme-specs/index.html?s=Q394-MA>

ArtEZ hogeschool voor de kunsten. (n.d.). Bachelor in Creative Writing. Competenties. Retrieved from http://www.artez.nl/schrijven/Creative_Writing/Studie/Competenties

Binnemans, S. (n.d.). Romans. Retrieved from http://www.suzannebinnemans.be/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=58

Boekentaal. (n.d.). Kristien Hemmerechts. Retrieved from <http://www.boekentaal.info/id126.htm>

Bogaert, G. (n.d.). Over de auteur. Retrieved from <http://giebogaert.wordpress.com/overdeauteur/>

Bontenakel, D. (2013). Over schrijfscholen. Retrieved from <http://www.dimitribontenakel.com/uncategorized/over-schrijfscholen/#comment>

Bontenakel, D. (n.d.). Boeken. Retrieved from <http://www.dimitribontenakel.com/boeken/>

Carbon, J.J. (1986). Toward a Pedagogy of Composition: Exploring Creative Potential. *College Music Symposium*, 26, pp. 112-121. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/40373828>

Cohen, S. (1998). Some Aspects of Michelangelo's Creative Process. *Artibus et Historiae*, 19(37), pp. 43-63. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1483610>

Creatief Schrijven vzw. (2011). Beleidsplan Creatief Schrijven vzw 2012-2016. *Van fictie tot e-fictie*. Antwerpen: Creatief Schrijven vzw.

Creatief Schrijven vzw. (2013a). Home. Retrieved from <http://www.creatiefschrijven.be/index.php>

Creatief Schrijven vzw. (2013b). SchrijversAcademie. Retrieved from <http://schrijversacademie.creatiefschrijven.be/>

Creatief Schrijven vzw. (2013c). Opleiding. Retrieved from <http://schrijversacademie.creatiefschrijven.be/opleiding/>

Creatief Schrijven vzw. (n.d.). Basisjaar Literair Schrijven. Retrieved from http://www.creatiefschrijven.be/index.php?action=agendadetail&agenda=8472&select_onderdeel=1970

De Bezige Bij Antwerpen. (2013). Op de hoogte haalt shortlist Academica Literatuurprijs. Retrieved from <http://www.debezigebijantwerpen.be/tag/christophe-van-gerrewey/>

De Geus. (n.d.). Auteurs: Kristien Hemmerechts. Retrieved from <http://www.degeus.nl/auteurs/auteur/kristien-hemmerechts.html>

De Prins, P. (2011). Het duurzaam managen van engagement en talent binnen culturele organisaties. De meerwaarde van HRM. In A. Schramme, B. Verbergt, D. De Corte & P. De Pelsmacker (Eds.), *Cultuurmanagement. De regels van de kunst* (pp. 363-394). Leuven: Uitgeverij LannooCampus.

De Prins, P. (2012-2013). Cursus Human Resources Management. Kernvraag 2. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Dewulf, B. (2009). *Ik kies voor mijn talent*. Schiedam: Uitgeverij Lannoo nv en Scriptum Uitgeverij.

Flinders University. (n.d.). Major - Creative Writing. Retrieved from <http://www.flinders.edu.au/courses/rules/undergrad/majors/ba-crwr.cfm>

Janssen, K. (n.d.). Boeken. Retrieved from <http://www.koletjanssen.be/boeken/>

Lampel, J., Lant, T., & Shamsie, J. (2000). Balancing Act: Learning from Organizing Practices in Cultural Industries. *Organization Science*, 11(3), pp. 263-269. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2640260>

Lasters, R. (n.d.). Proza. Retrieved from <http://www.ruthlasters.be/proza.htm>

Light, G. (2002). From the personal to the public: Conceptions of creative writing in higher education. *Higher Education*, 43(2), pp. 257-276. doi: 10.1023/A:1013728500652

Lingsma, M., & Scholten, M. (2007). *Coachen op competentieontwikkeling*. Soest: Nelissen.

Marain, E. (n.d.). Identity Card. Retrieved from <http://www.elisabethmarain.be/>

Mortelmans, D. (2009). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.

Neefs, I., Verbeeck, M., & Hendrickx, M. (2012). Wie schrijft die blijft: onderzoek naar de behoefteanalyse van het eerste jaar van de hervormde SchrijversAcademie. (Groepsopdracht Effectieve Opleidingen Universiteit Antwerpen). Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

OscarOnline. (n.d.). Over Oscar. Retrieved from <https://www.oscaronline.be/index.php?a=item/view/3>

Schlusmans, K., Slotman, R., Nagtegaal, C., & Kinkhorst, G. (2000). *Competentiegerichte leeromgevingen*. Utrecht: Lemma.

Schoorl, M., Bartels, P.C.M., & Schoorl, M. (2004). Competentiemanagement als basis voor persoonlijke ontwikkelingsprofielen. *Nederlands Tijdschrift voor Klinische Chemie Laboratoriumgeneeskunde*, 29(5), 293-294.

Schramme, A., Verbergt, B., De Corte, D., & De Pelsmacker, P. (2011). *Cultuurmanagement. De regels van de kunst*. Leuven: Uitgeverij LannooCampus.

Seattle University. (n.d.). Bachelor of Arts in English/Creative Writing. Learning outcomes Creative Writing. Retrieved from <https://www.seattleu.edu/artsci/english/default.aspx?id=41984>

Segers, R. (2012). McClelland – iceberg model. Retrieved from <http://robsegers.blogspot.be/2012/02/mcclelland.html>

Stad Antwerpen. (n.d.). Competentiemoordenboek Stad Antwerpen. Retrieved from <http://www.antwerpen.be/eCache/ABE/37/027.Y29udGV4dD04MDM1NDE5.html>

University of Oxford. (n.d.). Master in Creative Writing. Programme specification. Retrieved from <http://www.conted.ox.ac.uk/students/PDFFiles/Programme%20Specs/MSt%20creative%20writing.pdf>

Van Beirendonck, L. (2004). *Iedereen competent*. Tielt: Uitgeverij Lannoo nv.

Van Beirendonck, L. (2010). *Iedereen content*. Tielt: Uitgeverij Lannoo nv.

Verbeke, A. (n.d.). Biografie. Retrieved from <http://www.anneliesverbeke.com>

Vermeire, N. (2010). Competentiemanagement voor een beter werkende overheid? Een evaluatie van de effectiviteit van competentiemanagement in lokale besturen. (Masterscriptie Katholieke Universiteit Leuven). Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

Victoria, I. (n.d.). Biografie. Retrieved from <http://www.ivovictoria.com/page/biografie>

Vlaamse Auteursvereniging. (n.d.). Wie zijn we? Retrieved from <http://www.auteursvereniging.be/wie-zijn-we/>

Vlaams Fonds voor de Letteren. (n.d.). Over het VFL. Retrieved from <http://www.fondsvoordeletteren.be/nl/1/content/141/over-het-vfl.html>

Interne documenten van Creatief Schrijven vzw:

Creatief Schrijven vzw. (2010). Verslag vergadering Commissie Vorming (intern document).

Creatief Schrijven vzw. (2012). Competenties en doelstellingen (intern document).

Creatief Schrijven vzw. (2013d). Uitleg hervorming (intern document).

Bijlagen

De competentielijsten	2
Transcripties van de interviews	8
1. De auteurs	8
2. De uitgevers en redacteurs	33
3. De docenten van SchrijversAcademie	56
4. De huidige studenten van SchrijversAcademie	74
5. De ex-studenten van SchrijversAcademie die gepubliceerd hebben	82
6. De beleidsmakers van SchrijversAcademie	100
7. De andere stakeholders van SchrijversAcademie	114
Verklaring op woord van eer	123

Belangrijk voor:			COMPETENTIELIJST 1	Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Literaire competenties:		
			Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.		
			Creatief, origineel, innovatief zijn.		
			Verschillende genres aankunnen.		
			Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre.		
			Durven experimenteren met stijlen en genres.		
			De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.		
			Kennis van het publiek bezitten.		
			Inlevingsvermogen en empathie bezitten.		
			Over leeservaring beschikken.		
			Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.		
			Gedragscompetenties:		
			Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap.		
			Zakelijke kennis vertonen.		
			Professionaliteit vertonen.		
			Stiptheid vertonen.		
			Resultaatsgerichtheid vertonen.		
			Kunnen plannen en organiseren.		
			Communicatief zijn.		
			Veranderingsgerichtheid vertonen.		
			Flexibiliteit vertonen.		
			Blijk geven van sociale vlotheid.		
			Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen.		
			Stressbestendigheid vertonen.		
			De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.		
			Werken aan zelfontplooiing.		

Belangrijk voor:				Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Competenties eigen aan de persoonlijkheid		
			Een boeiende persoonlijkheid hebben.		
			Populair zijn bij het publiek.		
			Een geboren performer zijn.		
			Durven innoveren.		
			Openstaan voor kritiek/feedback.		
			Nieuwe markten durven verkennen.		
			Visie hebben.		

Belangrijk voor:			COMPETENTIELIJST 2	Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Literaire competenties:		
			Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.		
			Precies en correct taalgebruik hanteren.		
			Creatief, origineel, innovatief zijn.		
			Verschillende genres aankunnen.		
			Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre.		
			Durven experimenteren met stijlen en genres.		
			De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.		
			Kennis van het publiek bezitten.		
			Inlevingsvermogen en empathie bezitten.		
			Over leeservaring beschikken.		
			Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.		
			Gedragcompetenties:		
			Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap.		
			Zakelijke kennis vertonen.		
			Professionaliteit vertonen.		
			Stiptheid vertonen.		
			Resultaatsgerichtheid vertonen.		
			Kunnen plannen en organiseren.		
			Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid.		
			Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen.		
			Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen.		
			Stressbestendigheid vertonen.		
			De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.		
			Werken aan zelfontplooiing.		

Belangrijk voor:				Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Competenties eigen aan de persoonlijkheid		
			Een boeiende persoonlijkheid hebben.		
			Populair zijn bij het publiek.		
			Een geboren performer zijn.		
			Durven innoveren.		
			Openstaan voor kritiek/feedback.		
			Nieuwe markten durven verkennen.		
			Visie hebben.		

Belangrijk voor:			COMPETENTIELIJST 3	Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Literaire competenties:		
			Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren.		
			Precies en correct taalgebruik hanteren.		
			Creatief, origineel, innovatief zijn.		
			Verschillende genres aankunnen.		
			Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre.		
			Durven experimenteren met stijlen en genres.		
			De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken.		
			De karaktertekening van de personages kunnen uitwerken.		
			Een interessant verhaal kunnen vertellen.		
			Kennis van het publiek bezitten.		
			Inlevingsvermogen en empathie bezitten.		
			Over leeservaring beschikken.		
			Inzicht hebben in het productieproces van een literair product.		
			Gedragcompetenties:		
			Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap.		
			Zakelijke kennis vertonen.		
			Professionaliteit vertonen.		
			Resultaatsgerichtheid vertonen.		
			Kunnen plannen en organiseren.		
			Blijk geven van discipline.		
			Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid.		
			Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen.		
			Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen.		
			Stressbestendigheid vertonen.		
			De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben.		
			Werken aan zelfontplooiing.		

Belangrijk voor:				Zelfevaluatie:	
Debu- tanten	Mature auteurs	Niet belang- rijk		Eigen sterktes	Nog aan werken
			Competenties eigen aan de persoonlijkheid		
			Een “boeiende” persoonlijkheid hebben.		
			Populair zijn bij het publiek.		
			Op een podium durven <i>performen</i>.		
			Durven innoveren.		
			Openstaan voor kritiek/feedback.		
			Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e- book enzovoort).		
			Visie hebben.		

Transcripties van de interviews

1. DE AUTEURS

Annelies Verbeke

De Schrijfdag, 23/03/13, 10.30u, Flagey Elsene.

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren als ze iemand willen uitgeven? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoonlijkheid van de auteur?f

Ja, eum, dat is meer een vraag voor uitgevers natuurlijk. Ik weet dat, eum, wat ik vaak te horen kreeg van mijn uitgever... Toen ik geselecteerd was, verbaasden mensen zich er wel over dat ik gewoon van de stapel geplukt was. Blijkbaar gebeurt dat heel weinig, maar dat wist ik niet op het moment dat ik mijn manuscript naar uitgeverijen stuurde. Maar veel mensen zeiden mij “je moet dat toch persoonlijk aanbieden”. En ja, vaak ook door een literair tijdschrift of door een andere auteur die je aanbrengt, maar dat heb ik dus niet gedaan, maar het is dus wel gelukt. [onderbreking door technicus] Maar ik weet wel dat de uitgever geïnteresseerd werd door een brief die ik erbij had gevoegd die hij heel grappig vond, dus in die zin zou je wel kunnen zeggen dat de persoonlijkheid die daaruit sprak wel voor hem doorslaggevend was om aandachtiger te zijn. Maar voor de rest kan ik natuurlijk moeilijk voor andere gevallen spreken. Maar dat was mijn geval.

Als u in het algemeen denkt aan de ideale auteur of aan een goede auteur, aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Ja, dat is dus “wat is goede literatuur hé”. Ik denk dat het ook belangrijk is om in te zien, zowel voor uitgevers, lezers als iedereen eigenlijk, en dat ga ik hier vanavond ook zeggen – eum vandaag, omdat het hier zo donker is [gelach] – is dat ik denk dat... Je moet altijd blijven inzien dat er verschillende vormen van goede literatuur zijn. En er zijn ten eerste verschillende genres, maar ook binnen die genres zijn er ongelooflijk veel mogelijkheden om iets goed te doen eigenlijk. Dat is eigenlijk een heel positief verhaal. En eum, ik probeer zelf altijd zo gevarieerd mogelijk te lezen. Ik wil minstens 52 boeken per jaar lezen en daarvan doe ik elk jaar alle continenten buiten de Polen, en minstens drie eeuwen, dat is zo een regel die ik voor mezelf heb. En ja, dat doe ik eigenlijk daarom, omdat ik me wil blijven voeden met een zo gevarieerd mogelijk ‘goeie’ literatuur.

Weet uw uitgever dat u aan ‘zelfeducatie’ doet door die boeken te lezen en uw horizon een beetje te verbreden, en zou hij dat prijzen?

Ik denk dat wel. Mijn uitgeverij, De Geus, is nu wel een uitgeverij die zich altijd op de wereld heeft gericht. De slogan van de uitgeverij is eigenlijk ‘De wereld in je boekenkast’ en, ja dus, zij dragen daar ook toe bij hé. Ik krijg ook altijd hun folders en dan ga ik ook wel zien “wat bieden ze aan” en ik vind inderdaad dat ze altijd de wereld aanbieden en ook, eum, jah, bijvoorbeeld, allez, eum, dat ook voor mij interessant – ik zit ook in het bestuur van Pen – Liu Xiaobo die zit nu al 5 jaar, of neen, sinds 2010 zit die gevangen denk ik, Nobelprijs voor de Vrede-winnaar. Ja, die is dan ook weer bij hen uitgegeven, wat ik dan ook geen wonder vind. Dus eum, ja ik denk dat ze dat zeker – ik vertel nu niet direct mijn leessysteem daar – maar ik denk dat ze daar wel ergens van uitgaan dat ik op die manier lees.

Denkt u dat uitgevers – wanneer ze een manuscript kiezen- een vaste ‘procedure’ volgen bij het kiezen van auteurs? Dat ze een stramen volgen, of ik zeg maar iets, een lijst van competenties of kenmerken die ze aflopen? Of zou het eerder een ‘buikgevoel’ zijn?

Jah, ik denk toch vooral een ‘buikgevoel’ als ik kijk naar mijn uitgever of naar redacteuren die daar al iets over verteld hebben, want zo precies weet ik dat ook allemaal niet. Dan is dat toch in de eerste plaats een buikgevoel en voor uitgeverij De Geus ook wel, ja, met het zicht op de wereld. En dat buikgevoel zit vaak goed, want ze hebben al dikwijls, eum allez, ze hebben ik denk al twee of drie Nobelprijswinnaars op rij gehad nu, en ook de Prix Goncourt elk jaar, heel toevallig –allez waarschijnlijk niet zo toevallig, auteurs die bij De Geus in het Nederlands uitgegeven worden. En eum, ja, dat zijn vaak auteurs die absoluut niet goed verkopen of zo in eerste instantie, maar die dan toch eum, ja dat soort erkenning krijgen. En eum, dus ja, ik denk een buikgevoel, maar natuurlijk elke uitgeverij is ook een commercieel orgaan en daar moeten zij ook naar zien. Wat bijvoorbeeld in mijn uitgeverij dan wel aan sneuvelen is, is hun poëziefonds dat ze stilletjes aan het opbouwen waren. En ook wat betreft korte verhalen, dat blijft natuurlijk ook altijd een genre dat minder verkoopt, en dat commercieel minder interessant is. Dus ik weet ook wel dat zij liever zouden hebben dat ik met een nieuwe roman kom dan met een nieuwe verhalenbundel. Maar anderzijds lezen ze mijn verhalen wel zelf heel graag, krijg ik daar heel veel complimenten op van hun en staan ze daar dan toch ook volledig achter en blijven ze het doen. Allez, voor mij zou het ook absoluut een reden kunnen zijn om van uitgeverij te veranderen als ze zouden zeggen “ja sorry, geen verhalenbundels meer”.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. (Als er niet meteen een antwoord komt: Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?)

Ik denk dat je dat eerder moet zien als, dat het een goede zaak is voor het talent dat er al is. Dat is waarschijnlijk geen hoogst originele mening daarover, maar ja, ik denk dat, eum, dat er wel zoiets bestaat als talent. Of dat nu aangeboren is of niet, dat wil ik nog in het midden laten. Maar eum, ik denk niet dat iedereen kan schrijven. Het pijnlijke is dat sommige mensen dan denken dat ze dat wel kunnen en dat dat dan niet zo blijkt [gelach]. Maar anderzijds, er zijn wel veel mensen die kunnen schrijven en niet iedereen daarvan publiceert een boek en dat betekent natuurlijk ook dat je daar echt moet voor kiezen, en ook die discipline moet kunnen blijven opbrengen. En eum, ja, ik denk dat zo’n SchrijversAcademie ook voor die inzichten, voor discipline en dergelijke [gegniffel] wel interessant kan zijn. En ook om verschillende genres te leren kennen. Wat ik ook doe...allez, ik doe het nu niet voor het eerst, ik heb het nu ‘workshop’ genoemd maar ik denk dat het meer een ‘masterclass’ wordt en ik ben blij dat ik daar uiteindelijk voor gekozen heb. Ik ga hun geen schrijfopdrachten geven, het gaat een vrij grote groep zijn, en uiteindelijk vind ik dat dan ook vaak nogal oppervlakkig als je maar een paar uur de tijd hebt met één groep. Ik heb dat in het verleden wel gedaan, maar dan ook vaak met groepen die ik vaker terugzag, en eum, ja, ik denk, wat mij vooral interesseert, is om mensen kennis te laten maken met literatuur, met bepaalde genres. Wat is er allemaal mogelijk? Hoe wordt een goede tekst beter? Ik denk dat dat ook iets is wat veel mensen interesseert. Want het is natuurlijk niet louter het vlekkeloos grammaticaal schrijven dat maakt dat je een goede schrijver bent, en ja, zo’n inzichten denk ik wel dat zo’n schrijfcursussen kunnen voortbrengen. Ja, in die zin geloof ik daar wel in. En ook wel, ja, het begeleiden naar uitgeverijen en zo, dat is ook wel iets dat eum, waar je anders echt alleen

voor staat. En ik denk dat ik ergens het geluk had dat mijn boek van de stapel werd geraapt. Maar ik denk zeker, dat als je dat onbegeleid doet, dat er velen naast de boot vallen. Omdat het gewoon op het verkeerde moment, door de verkeerde persoon gelezen werd. Of dat het niet genoeg bekeken werd.

Vindt u dat uitgevers als coaches moeten fungeren voor hun auteurs?

Coaches in de zin van commercieel eum of redacteurs die meer inhoudelijk...?

Meer inhoudelijk.

Ja, eum, natuurlijk, een goede redacteur is zeer belangrijk. Ik vind dat ook eum – zonder zo namen te noemen – bij sommige uitgeverijen opvallend dat men dat daar mist [gelach]. En ik heb eum zelf een groot geluk vind ik met mijn redacteur. Ad Van den Kieboom is sinds mijn eerste boek mijn redacteur en dat is iemand die mij ligt. En ik denk dat hij binnen een jaar of vijf wel op pensioen gaat gaan en ik ben daar eigenlijk wel bang voor. Want hij is ook de eerste lezer, de eerste die commentaar geeft en eum, ja, soms vind ik hem misschien niet streng genoeg maar onlangs was hij wel streng genoeg en ik was daar dan wel blij om omdat hij me zei in het algemeen “dit kan beter” [gelach] en dan heb ik zo nog eens op scherp gesteld eigenlijk. Maar eum, ja, zeker zijn redacteurs belangrijk, absoluut, want eum, allez, dat wil niet zeggen dat een schrijver niet goed is of zo hé, als er redactiewerk nodig is. Een redacteur heeft net die functie om, ja eigenlijk, de auteur op te tillen zodat hij het patroon dat hij aan het doen is nog eens kan bekijken vanuit de hoogte, dat is eigenlijk wat een goede redacteur doet denk ik. Tuurlijk er zijn extreme gevallen. Ik zal het straks eventjes over Raymond Carn hebben, daar is de *editor* eigenlijk zo ingrijpend geweest dat het gewoon als een samenwerking moet gezien worden. Dat is nu gelukkig bij mij niet het geval, daar zou ik wel ongelukkig van worden [gelach].

Wat denkt u van het opstellen van competentieprofielen voor auteurs?

Hoe zie je dat dan, een competentieprofiel?

Wel, ik heb nu een soort van driedelig competentieprofiel in m'n hoofd met literaire competenties, gedragscompetenties en competenties gerelateerd aan de persoonlijkheid. [Tonen van de lijst]. Het is de bedoeling dat het profiel dan gebruikt wordt bij SchrijversAcademie...

Ja, dat kan wel handig zijn.

[Annelies Verbeke vult de lijst in stilte in]:

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'Verschillende genres aankunnen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'Kennis van het publiek bezitten'. [Niet belangrijk]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]

'Over leeservaring beschikken'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] + [Eigen sterkte]
'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Zakelijke kennis vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Nog aan werken]

'Professionaliteit vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Stiptheid vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Kunnen plannen en organiseren'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Communicatief zijn'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Flexibiliteit vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

'Blijk geven van sociale vlothheid'. [Tussen 'Belangrijk voor de mature auteur' en 'Niet belangrijk'] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. [Niet belangrijk]

'Stressbestendigheid vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Nog aan werken]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Werken aan zelfontplooiing'. [Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Populair zijn bij het publiek'. [Niet belangrijk]

'Een geboren performer zijn'. [Tussen 'Belangrijk voor de mature auteur' en 'Niet belangrijk'] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

'Durven innoveren'. [Niet belangrijk] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

'Openstaan voor kritiek/feedback'. [Belangrijk voor debutanten]

'Nieuwe markten durven verkennen'. [Tussen 'Belangrijk voor de mature auteur' en 'Niet belangrijk'] + [Nog aan werken]

'Visie hebben'. [Tussen 'Belangrijk voor de mature auteur' en 'Niet belangrijk'] + [Tussen 'Eigen sterkte' en 'Nog aan werken']

Vindt u de lijst met gedragscompetenties te lang?

Neen...

Oké, bedankt voor uw tijd.

Kristien Hemmerechts

De Schrijfdag, 23/03/13, 12u, foyer Flagey Elsene.

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze het manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoonlijkheid van de auteur?

Ik ben er zeker van dat men ook heel erg... Bijvoorbeeld als iemand op de één of andere manier al een bekendheid heeft... Ik denk dat uitgevers vandaag ook heel pragmatisch moeten zijn: “ga ik dat boek kunnen verkopen?”, “zal dat persaandacht krijgen?”. Daar wordt enorm op gelet ook. Ook qua onderwerp: dat zal goed liggen, dat zal aandacht krijgen. Absoluut, absoluut. Ik denk op dit ogenblik ook... het probleem dat er nog niet veel allochtonen boeken uitgeven.

Als u in het algemeen denkt aan de/een succesvolle auteur, aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan in de eerste plaats?

Wat is nu jouw competentie: voor succes of voor kwaliteit?

Een auteur die regelmatig uitgeeft en die kwaliteitsvolle boeken uitgeeft.

Je hebt verschillende vormen van succes, bijvoorbeeld Pieter Aspe is succesvol.

Als u denkt aan wat voor u een goede auteur is, kwaliteitsvolle boeken en hij wordt gelezen.

Ik denk voor mezelf – ik geef ook zelf creatief schrijven – dat het belangrijkste is dat je je eigen stem hebt, dat je je eigen stem vindt en dat je daarin een soort van... dat je daar trouw aan bent, dat je niet probeert iemand anders te zijn. Eum... Dus ik denk dat dat voor mij eigenlijk het belangrijkste is. Dat merk ik ook als ik teksten lees van deelnemers van workshops, eum, dat dat ook hetgene is wat mij kan raken: “ah ja, hier sprankelt iets, iets wat ik niet al honderdduizend keer gelezen heb”.

Dus een soort eigen originele manier van schrijven?

Het hoeft daarom niet origineel te zijn.

Herkenbaar?

Niet per se herkenbaar. Ja ik denk dat het dan ergens weer de persoonlijkheid is van de auteur, dat het iemand is die er staat en die er ook al staat in die tekst. Ik vind het belangrijk dat je als lezer een soort van relatie kan aangaan met die bepaalde stem.

Weet u waarom uw uitgever beslist heeft uw werk te publiceren? Welke competenties of kenmerken prees de uitgever bij u?

Eum, Walter van den Broeck heeft me ooit gezegd dat in – dus mijn eerste boek heb ik uitgegeven bij Julien – maar dat was eigenlijk niet echt mijn keuze. Ik werkte toen op de universiteit hier en ik had het manuscript laten lezen door Hugo Busset, criticus. En eum, Walter Van den Broeck vertelde me onlangs dat Julien toen zei “ik heb de dochter van Hemmerechts” – mijn vader was toen een bekend iemand, dat was dan voor Julien een belangrijk criterium om eum... Nuja dat is natuurlijk niet zo fijn om dat te horen. Ik denk dat destijds ook wel speelde dat eum: een jonge vrouw, een vrouw die dan ook schreef over vrouwenkwesties zoals zwangerschappen. Ik denk dat dat allemaal wel speelde. Ik weet dat in die tijd ook erg meespeelde, dan is dat sexistisch, een jonge vrouw. Als ik daaraan

terugdenk, is dat toch een vorm van seksisme. Ik weet niet of dat nu nog zo is. Ik kreeg te maken met heel veel mannen, die hadden een bepaald plaatje van de vrouw.

Het doet me een beetje denken aan de Zuid-Amerikaanse literatuur: het is zeer in om jonge vrouwen uit te geven maar eigenlijk is dat nadelig voor de literatuur.

Er is daar lange tijd discussie over geweest in Engeland maar nu is dat een beetje weggeëbd. Maar dat helpt als je een beetje 'sexy' bent, maar op de één of andere manier is dat nu wat weggezakt. Maar eum, dat soort dingen speelt.

Denkt u dat uitgevers over het algemeen min of meer een vaste 'procedure' volgen als ze een manuscript beoordelen of zouden ze eerder afgaan op een soort intuïtie. Hebben ze bijvoorbeeld een lijst van kenmerken...

Neen, neen... Neen, maar ik heb dat zelf ook wel hoor als je in dat vak zit, dat je dan.. Je begint te lezen en je voelt eigenlijk heel snel... van dit is een stem – wat ik zei – ik vind dat heel belangrijk van hier spreekt iemand, dat is een stem, dit vind ik boeiend, hier wil ik naar blijven luisteren. Heel veel mensen schrijven met veel ballast, heel banaal, krukkig geschreven, en dat is ook zo dat je... Na een halve pagina weet je wel hoe laat het is. Dus ik denk bij de meeste uitgevers dat men dat eum, dat dat een soort van intuïtie is.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. (Als er niet meteen een antwoord komt: Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?)

Wel, ik heb zelf al heel veel workshops gegeven.... [storing] Naar mijn aanvoelen kan je mensen wel op het goede pad zetten door ze op een aantal dingen te wijzen. Ja, die eigenlijk voor de hand liggend zijn. Het kan helpen dat iemand je daarop attent maakt. In dat opzicht geloof ik er wel in. Ik zie zelf wel dat mensen enorme stappen vooruit gaan zetten, dus ik vind dat wel zinvol. Eum, aan de andere kant, is het ook zo dat ... Als je muzikaal talent hebt, ga je ook naar een muziekacademie. Ik heb wel een redelijk grote hekel aan mensen die per se schrijver willen zijn zonder dat ze talent hebben. Want er is zo nog een soort aura rond schrijver zijn. In mijn aanvoelen ben je een schrijver of ben je het niet. Het is ook een redelijk zwaar beroep. Het heeft ook geen zin om dat per se te willen zijn. Misschien dat SchrijversAcademie dat soms kan in de hand werken. Dat is dan wel een heel ander risico. En eum, ik denk ook, wat ik soms wel merk is dat er een soort van risico is voor schoolsheid [storing] Een column is zus en dat is dat en dat...

Dat is dan misschien talent, misschien heeft iemand met talent die regels niet nodig, en zal iemand die schrijver wil worden, vasthouden aan die regels?

Ja, ik ga meer op zoek naar... bijvoorbeeld... ik zal wel een opmerking maken over een spelfout, over een grammaticale fout maar ja, als er iets sprankelt... dat kan je niet aanleren. Bijvoorbeeld ik zou nooit een theorie geven over een vertelperspectief. Ik zal er wel opmerkingen over maken tijdens het lezen van een tekst. Dus ik vind eigenlijk dat regels ondergeschikt moeten zijn.

Wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik heb een aanzet meegebracht die ik gemaakt heb. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

Misschien kan dit soort van profielen handig zijn voor de debutant, en kan het als een soort van leertraject beschouwd worden.

Mja... Ik moet eerlijk zeggen, toen ik jouw e-mail binnenkreeg, dacht ik van “hu, competenties?”, dus mijn eerste reactie was “ben je nu helemaal gek geworden?”... Ik denk bijvoorbeeld, ik ben iemand die altijd wel interesse heeft voor het reilen en zeilen van het vak, het voeren van promo enzovoort... En ik ben wel iemand die... als ze vragen voor een interview dat je daar aanwezig bent [storing]. Dat heeft een uitgever uiteraard graag.

Ja, het is sneu om te zeggen maar een uitgeverij blijft natuurlijk een bedrijf.

Ja, dat is waar. Maar het eigenaardige is dat soms ook het tegenovergestelde geldt, je hebt ook auteurs die daar niets te maken mee willen hebben. En dat prikkelt de mensen dan ook weer. Dus op dat punt ben ik ergens geneigd om te zeggen: “wees daarin jezelf”. [storing] Uiteindelijk denk ik dat voor mij... dat ik toch nog altijd ‘meedraai’ omdat ik mezelf ben. [storing] Ik denk dat – als je het allemaal op een rijtje zet – dat dat toch wel heel belangrijk is.

[Kristien Hemmerechts neemt de lijst te hand en schrijft aantekeningen op de papieren]:

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Alertheid.

'Verschillende genres aankunnen'. Ideeën.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. [Doorstreept]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. [Doorstreept]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'.

[Doorstreept]

'Kennis van het publiek bezitten'. [Doorstreept]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. [Omcirkeld] Romans!

'Over leeservaring beschikken'.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. [Doorstreept]

[Aanvulling: taalgevoeligheid, sterke zinnen, verbeelding en fantasie]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'.

'Zakelijke kennis vertonen'.

'Professionaliteit vertonen'.

'Stiptheid vertonen'.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'.

'Kunnen plannen en organiseren'.

'Communicatief zijn'.

- 'Veranderingsgerichtheid vertonen'.
- 'Flexibiliteit vertonen'.
- 'Blijk geven van sociale vlotheid'.
- 'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'.
- 'Stressbestendigheid vertonen'.
- 'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'.
- 'Werken aan zelfontplooiing'.

[Aanvulling: eigenzinnigheid, zelfvertrouwen]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

- 'Een boeiende persoonlijkheid hebben'.
- 'Populair zijn bij het publiek'. [Doorstreept]
- 'Een geboren performer zijn'.
- 'Durven innoveren'.
- 'Openstaan voor kritiek/feedback'. [Omcirkeld]
- 'Nieuwe markten durven verkennen'.
- 'Visie hebben'.

[Aanvulling: LEF, DURF]

Christophe Van Gerrewey

17/04, 16u, Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur Universiteit Gent

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Eum, ja ik denk - soms kunnen ze niet anders dan zich op het manuscript baseren hé - want ik denk dat het af en toe wel gebeurt dat de uitgeverij iets opvalt waarvan ze totaal niet weten wie het geschreven heeft en dat ze dan op basis van een gesprek toch beslissen om er al of niet in verder te gaan. Maar het is waarschijnlijk nooit helemaal van elkaar los te trekken. Dus iemand die totaal onbekend is, heeft het waarschijnlijk wel weer moeilijker om te debuten of om uitgegeven te raken. Meestal gebeurt het ook niet zo vaak denk ik dat er iemand debuteert waarvan je nog nooit eerder iets hebt gehoord.

Weet u hoe dat bij u is gebeurd, waarom heeft uw uitgever beslist uw werk te publiceren? Heeft de uitgever enkele competenties naar voren geschoven bij u?

Wel, ik heb eigenlijk al langer contacten met Harold Polis van De Bezige Bij Antwerpen. En eigenlijk zijn er al een aantal romanmanuscripten niet aanvaard, *Op de hoogte* is eigenlijk het derde dat ik aanbied en het eerste dat wordt uitgegeven. Dus dat laat wel vermoeden dat... Ik denk dus wel dat de tekst daar een zeer belangrijke rol heeft in gespeeld, hoewel ik ook langer geleden al - dat is langer geleden, bij een andere uitgeverij, uitgeverij Prometheus in Nederland - dat ik daar ook eens ben uitgenodigd om langs te komen. En ik denk dat dat toen was - dat is niet zo expliciet gezegd maar ik denk dat dat daardoor komt - dat ik toen een prijs voor kunstcritiek had gewonnen, in 2008. Bij hen was het wel duidelijk, zij hebben bijvoorbeeld wel gevraagd of ik zicht heb op een column in de krant of dat ik in een televisieprogramma wou...- dus daar speelden dingen die eigenlijk niets met de tekst te maken hadden.

Als u denkt aan een 'goede' auteur - daarmee wil ik zeggen: iemand die kwalitatieve boeken schrijft en ook een redelijk publiek bereikt - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Ik weet niet of ik een beeld van een goede auteur heb, dus meestal... Ja, je kunt wel zeggen wat een 'goed boek' is of een 'goede roman' maar soms komt het wel eens voor dat... Het betekent niet dat iemand die 'goede romans' schrijft niet eens een 'slechte roman' kan schrijven. Maar om nu kort samen te vatten wat ik eigenlijk onder 'goede literatuur' versta, dat is eigenlijk niet zo makkelijk, maar ik denk wel dat een soort ingewikkeldheid of een soort complexiteit - zo zou je het kunnen noemen - dat dat bij mij wel belangrijk is. Dus dat je niet meteen weet wat er gebeurt of waar het verhaal over gaat, op welke manier het wordt verteld, in welk soort zinnen dat het wordt verteld. Een soort avontuur, min of meer verrassend, wat een beetje afwijkt van wat je al kent of van wat de norm is zeg maar.

Denkt u daarbij dan ook aan een persoonlijkheid of is dat voor u compleet bijkomstig? Associeert u met een schrijver ook een aantal persoonlijkheidskenmerken of heeft dat daar voor u niet veel mee te maken, met het schrijverschap?

Ik denk dat het er in die zin mee te maken heeft dat ik soms bepaalde... Ja, dat er soms bepaalde eigenschappen zijn van een schrijver die me eerder tegenstaan dan dat ze mij bevallen. Eigenlijk, hoe minder - dat is bij mij toch zo - hoe minder dat ik weet, hoe minder dat die auteur vertelt over zijn boek, hoe aangener het mij lijkt. Hoewel dat natuurlijk niet altijd mogelijk is, of eigenlijk zelfs

onmogelijk is. Ik zou zelf ook liever zo weinig mogelijk over die roman zeggen, maar dat lukt nu eenmaal niet. En er zijn dan wel auteurs die daar dan beter in slagen, maar soms zijn er dingen die auteurs zeggen die mij tegenvallen of die ik liever niet had gehoord.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. (Als er niet meteen een antwoord komt: Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?)

Ik denk dat wel. Ik heb er daarnet natuurlijk even over nagedacht, naar aanleiding van ons gesprek, en ik weet niet zeker of ik daar zo'n uitgesproken mening over heb. Het is waarschijnlijk cliché om te zeggen dat je mensen die 'het' niet in zich hebben, dat je dat hen ook niet kan aanleren. Zelf denk ik nog altijd dat je gewoon - zo is dat bij mij toch geweest - dat je veel moet lezen en ook veel moet schrijven. Ik zeg altijd dat ik veel meer geschreven heb dan dat er al gepubliceerd is. En dat is ook wel zo denk ik. En in die zin is wat je tegen zo'n opleiding kan hebben gewoon het idee dat je zoiets op drie of vier jaar kan doen... Dat is een beetje optimistisch. Maar dat geldt bijvoorbeeld voor een opleiding tot kunst of architect hier ook natuurlijk.

Nu misschien een nog iets moeilijker vraag: wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik zal u eens tonen wat ik in mijn hoofd heb - ik ben natuurlijk zelf geen uitgever en geen schrijver - dus voor mij is het niet zo gemakkelijk om een lijst op te stellen van competenties. Dit is enkel een aanzet. Ik heb een aantal literaire competenties opgelijst, een aantal gedragscompetenties en een aantal competenties eigen aan de persoonlijkheid. Ik had van u willen weten wat u denkt van deze competenties, welke belangrijk zijn voor de debutant en welke voor de mature auteur. Want misschien is zo'n competentieprofiel misschien wel meer nuttig bij de debutant omdat het als een soort van gids kan fungeren bij het ontwikkelen van het schrijverschap. Dus ik zou dat gewoon even willen voorleggen om te zien wat u daarvan denkt.

[Tonen van de competentielijst, Christophe Van Gerrewey duidt aan]

Nu algemeen kan ik natuurlijk wel zeggen dat auteurs zelf voor een stuk bepalen wat een auteur is. Hoewel het wel begrijpelijk is om zo'n lijst op te stellen en ik zie dat ook gebeuren in andere sectoren.

Het loopt een beetje parallel met de professionalisering van de cultuursector, natuurlijk, en natuurlijk met de vereisten van bovenaf om subsidies te krijgen ook.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Of die 'eigen' is dat is op zich moeilijk te zeggen natuurlijk, en dat kan ook per boek variëren, maar ik denk dat dat toch wel belangrijk is, bij beiden dan'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Vermoedelijk ook wel. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Verschillende genres aankunnen'. Op zich niet zo belangrijk. [Niet belangrijk]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Hoeft ook niet echt. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Is vast wel belangrijk voor beiden. [Belangrijk voor

debutanten en mature auteurs]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dat is natuurlijk iets typisch dat aangeleerd wordt in een schrijfopleiding. Ja, hmm, dat lijkt me ook wel belangrijk. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kennis van het publiek bezitten'. Lijkt mij minder belangrijk, misschien omdat je dan van een veronderstelling uitgaat die niet noodzakelijk juist is en omdat het publiek zelf wel ziet wat er op zich afkomt. [Niet belangrijk]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Eigenlijk vind ik het moeilijk om een onderscheid te maken tussen debutanten en mature auteurs. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Over leeservaring beschikken'. Ja, zoals ik zei, is lezen en schrijven wel belangrijk. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Bedoel je dan datgene wat gebeurt na het manuscript? **Ja.** Ik denk dat dat automatisch wel komt, eens het zo ver is. [Niet belangrijk]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Daarmee bedoel ik: een visie hebben en zelf initiatief nemen, niet alles overlaten aan de uitgever, ambitieus zijn. Euh ja, dat lijkt me wel belangrijk maar dan toch vooral voor wat in de tekst zelf gebeurt. [Niet belangrijk]

'Zakelijke kennis vertonen'. Uw product kunnen verkopen eigenlijk. Dat is op zich wel belangrijk, maar je kan ervan uitgaan dat de uitgever dat op zich neemt. [Niet belangrijk]

'Professionaliteit vertonen'. Afspraken nakomen enz. Ja dat lijkt mij op zich voor iedereen belangrijk. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Stiptheid vertonen'. Ook. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Ook. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kunnen plannen en organiseren'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Communicatief zijn'. Ten opzichte van wie? Ten opzichte van het publiek dan: uw boek kunnen verkopen en erover kunnen communiceren. Ja, natuurlijk is dat vandaag wel belangrijk maar ik vind dat zelf niet zo belangrijk. [Niet belangrijk]

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. Ten opzichte van wat is dat dan? **Bijvoorbeeld als je feedback krijgt van de uitgever of van het publiek, dat je bereid ben je daaraan aan te passen en daarnaar te luisteren. Een beetje hetzelfde als 'flexibiliteit', ik zou dat eigenlijk onder één noemer kunnen plaatsen.** Euh, in die zin lijkt me dat niet zo belangrijk. [Niet belangrijk]

'Blijk geven van sociale vlotheid'. Het lijkt me soms dat als je een overvloed aan sociale vlotheid hebt, dat het niet veel zin heeft om te schrijven. [Niet belangrijk]

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Dat is op zich ook niet zo belangrijk denk ik. [Niet belangrijk]

'Stressbestendigheid vertonen'. Bijvoorbeeld wanneer er deadlines zijn, dat is natuurlijk niet altijd zo. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ook. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Werken aan zelfontplooiing'. Zelf werken aan je ontwikkeling, jezelf oefenen. [...] [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Dit zijn competenties die meer verband houden met de persoonlijkheid van de auteur.

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Dat zal op zich wel een positief gevolg hebben. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Populair zijn bij het publiek'. Ik denk dat dat niet zo belangrijk is. Dat vanaf je twee of drie lezers hebt...allez, he t is op zich natuurlijk wel leuk als je er veel hebt, maar eum... [Niet belangrijk]

'Een geboren performer zijn'. Lijkt me ook niet zo belangrijk. [Niet belangrijk]

'Durven innoveren'. Wel. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Openstaan voor kritiek/feedback'. [...][Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Nieuwe markten durven verkennen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Visie hebben'. Ook. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

Vindt u dat er enkele belangrijke competenties ontbreken?

Wel ik vind het belangrijkste de literaire competenties. En leeservaring op zich kan misschien gespecificeerd worden, dat je weet wat er - dat klinkt nu misschien wat zwaar op de hand - maar dat je toch de literatuurgeschiedenis een beetje kent en dat je weet wat er vandaag al of niet belangrijk wordt geacht of van literatuur wordt verwacht. En daarnaast - misschien is dat durven experimenteren - maar dat je durft niet meteen te geven wat er verwacht wordt, dat je van de norm of de middelmaat durft af te wijken.

En zijn er enkele competenties waarvan u denkt “die heb ik” of “daaraan zou ik willen werken, die ontbreken me”?

Ik weet nog toen Harold Polis *Op de hoogte* had aanvaard en dat die toen ook zei dat als het boek een succes zou zijn, dat ik daarvoor geen schrik moest hebben want dat ik dan een soort van mediatraining zou krijgen [gelach]. Dat is dan uiteindelijk niet nodig gebleken. Maar ik weet ook niet of ik dat zou doen als ik bijvoorbeeld naar Café Corsari zou mogen komen. Niet dat het niet nodig is, maar tegelijkertijd denk ik dat je bereid moet zijn om bepaalde eigenschappen te bewaren, en je niet te stroomlijnen naar een bepaald *format* dat in de pers of in de media bestaat. Dus in die zin ben ik geneigd om zowel die gedragscompetenties als die persoonlijkheidskenmerken, om die niet zo belangrijk te vinden. En er zijn misschien nog andere literaire competenties... Ik denk dat bijvoorbeeld - wat hier stond over 'stiptheid' vertonen - ik denk dat dat ook een literaire competentie is. En dan ook, bijvoorbeeld boeken waar nog fouten in staan... Je mag dat niet altijd aan de uitgever verwijten, dat komt vaak ook doordat een auteur nog op het laatste wijzigingen heeft aangebracht. En dat staat er ook niet in, maar bijna op een onnozele manier een vitterig taalgevoel hebben, dat het de taak is van een schrijver om heel kritisch om te gaan met de dingen die hij schrijft en niet zomaar... Om een voorbeeld te geven dat nogal zeurderig klinkt. In de laatste roman van Jeroen Theunissen *De omwegen* – ook uitgegeven bij De Bezige Bij Antwerpen – staat bijvoorbeeld een zin over een jongeman die op een gegeven moment “in de halsopening van een meisje kan kijken”. En je zou het als een literaire competentie kunnen noemen om dat al of niet te proberen vermijden omdat dat een beetje een rare uitdrukking is. Hij bedoelt daarmee dat hij in haar decolleté kan kijken, maar “halsopening” is... Dat is misschien een Nederlands woord, ik weet het niet. Maar dus bijna zeurderige correctheid of precisie in het hanteren van woorden is ook wel een literaire competentie denk ik. Ook omdat precies de roman nog een plek is waarin dat kan.

Nog een laatste vraag om af te sluiten: vindt u dat uitgevers en redacteurs als een soort van coach moeten fungeren voor hun auteurs? Dus coach in de ontwikkeling ook van schrijfcompetenties in de loop van de loopbaan van de schrijver.

Ik denk dat het wel goed is dat uitgevers er zijn en dat - zoals bijvoorbeeld in mijn geval - het is altijd wel leuk als je weet dat er iemand zit te wachten op nieuw werk of nieuwsgierig is of graag zou hebben dat er een nieuw boek komt. En het feit dat er van mij in oktober een nieuwe roman komt, zou waarschijnlijk niet zo snel gebeurd zijn mocht er niet zo'n vorm van lichte druk van de uitgever zijn. Enfin, 'lichte druk' is het woord niet maar alleszins een soort van enthousiasme en nieuwsgierigheid

om dat dan in ontvangst te nemen en te lezen. Maar om nu echt iemand inhoudelijk te sturen of te coachen, of hoe dat zich dan moet uitdrukken, dat is misschien... Ik denk dat het belangrijkste toch is dat uitgevers zich concentreren op hetgeen, op de tekst die er ligt. En dat dat al moeilijk genoeg is, of dat ze daarvoor al druk genoeg bezet zijn.

Dat was het. Bedankt voor uw tijd.

Ivo Victoria

22/04/13, 16.30u, telefonisch

Korte uitleg over de bedoeling van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel baseren op de tekst wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Dat verschilt heel erg van uitgever tot uitgever denk ik. Ik denk dat het sowieso wel altijd begint bij het manuscript omdat... goh. Als het gaat over literatuur, niet over lectuur of dat soort dingen, maar als het echt gaat om literaire romans of korte verhalen, dan zullen de meeste literaire uitgeverijen toch altijd uitgaan van het manuscript, in eerste instantie. En wanneer dat goed is of hun interesse heeft gewekt, dan zal het af en toe wel gebeuren dat het verhaal van de auteur of het verhaal achter het manuscript, dat dat een rol kan spelen. En dat gaat dan vooral over commerciële overwegingen. Eum iemand die een literaire roman over incest schrijft [gelach] en het blijkt een autobiografische roman te zijn met heel veel waarheidelementen, dan zullen er veel uitgevers zijn die daardoor meer geïnteresseerd raken. Wat niet per se een goede zaak hoeft te zijn, maar het is wel de realiteit volgens mij.

Ja, inderdaad, een uitgeverij blijft natuurlijk ook een bedrijf, dat mogen we niet vergeten.

Ja.

En denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen van het manuscript, of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’? Wat is uw ervaring daarmee?

Ik denk dat de meeste... mijn ervaring is dat ze trouw zoeken naar mensen die het kunnen hé, zal ik maar zeggen. Het manuscript op zichzelf dat je hebt opgestuurd hoeft niet altijd het boek te worden. En als ik er met beginnende schrijvers over praat, dan raad ik ook altijd af om een afgewerkte roman of een volledige roman op te sturen naar uitgevers. Je kan beter je beste dertig bladzijden opsturen. Die zullen sneller gelezen worden en uiteindelijk is het belangrijkste voor een uitgever om te lezen of iemand goed kan schrijven, een eigen stijl heeft. Dus het belangrijkste is dan het manuscript zelf, of toch als debutant, als je voor de eerste keer ergens aanklopt, ja zeker.

Als u denkt aan een goede auteur of wat u beschouwt als een goede auteur aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan in de eerste plaats? U hebt het natuurlijk al een beetje gezegd als antwoord op de vorige vraag: goed kunnen schrijven, een goede stijl... maar denkt u daarbij nog aan andere dingen?

Als het puur om de tekst gaat?

Het kan ook over de persoonlijkheid gaan. Dus als u terugdenkt aan een goede auteur, welk beeld hebt u daar dan van?

Het begint natuurlijk met goed kunnen schrijven, een eigen stijl, een eigen toon, een eigen kijk op dingen, de manier van observeren, hoe hij dingen beschrijft. Een soort van positie die hij inneemt als schrijver... Dat is zeer belangrijk denk ik. Op zoek naar eigenheid, naar originaliteit. Maar ook zou ik denken aan iemand die gedreven is, die bereid is offers te maken voor z'n schrijverschap, die zich niet te zeer laat beïnvloeden door z'n eigen omgeving, maar die stevig in z'n schoenen staat. Die

schaamteloos durft te zijn, die ook streng is voor zichzelf, die bereid is een manuscript drie keer, vier keer, vijf keer, tien keer binnenstebuiten te draaien en opnieuw te beginnen. Ik geef zelf les aan een opleiding in Arnhem, creative writing in de Hogeschool ArtEZ, en dan zie je bij de beginnende schrijvers mensen die heel hard vasthangen aan hun tekst eenmaal die geschreven is. En mensen die in het schrijfproces van een kortverhaal durven om 80 procent weg te gooien en die durfden om vanuit één bladzijde die wel klopte opnieuw te beginnen en een nieuw verhaal te beginnen. Mensen die echt durven schrappen, die durven de volgorde van het verhaal om te gooien, de perspectieven om te gooien. Op zoek gaan naar nieuwe dingen tot ze het gevonden hebben. Dat vergt een soort van vermogen om je tekst van op een afstand te bekijken, je tekst te lezen als een lezer. Dat is heel moeilijk en het is ook technisch gezien en emotioneel gezien heel moeilijk. Het vergt moeite om een tekst te veranderen of om te gooien. Als je die vrijheid van denken hebt en die afstand, dat lijkt mij een heel belangrijke kwaliteit.

En weet u waarom uw uitgever beslist heeft uw debuut te publiceren? Heeft hij bepaalde competenties of karaktertrekken geprezen bij u?

Eum, tgo [gelach]. Ik denk dat het toch vooral ging om de toon, de verteltoon. En het feit dat ik durfde qua stijl, dat ik durfde risico's te nemen in de stijl van de tekst en de verteltoon. En dus een zeer uitgesproken stijl had, hopelijk. Dat is denk ik voor hem zeer belangrijk geweest.

U zei al dat u zelf les geeft aan ArtEZ ja wat vindt u uiteindelijk van schrijfopleidingen zoals die aan ArtEZ of SchrijversAcademie? Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goede' auteurs voortbrengen?

Ja, zeker. Waarom niet hé, er zijn ook acteursopleidingen of muziekopleidingen. Dus ik zie niet in waarom schrijven daarvan zou verschillen. Ik zie ook wel dat leerlingen of studenten, dat sommigen zich enorm ontwikkelen. Het heeft vaak te maken met... het allermoeilijkste eigenlijk van het hele schrijven en het opleiden tot schrijven, het heeft heel vaak te maken met een klik in het hoofd: het zien. Het klinkt een beetje abstract, maar het is ineens doorhebben wat er gebeurt en waarom een tekst betekenis genereert en hoe dat werkt. Dus het heeft ook te maken met wat ik daarnet zei: je eigen tekst kunnen lezen als een lezer. Je bewust zijn van dat mechanisme, waarom er betekenis ontstaat in het hoofd van de lezer. Als je dat door hebt in één keer, dan ontstaan er tal van mogelijkheden en kan je daar mee gaan spelen. Heel veel jonge schrijvers hebben in het begin dat besef niet van wat ze aan het doen zijn, ze schrijven zeer intuïtief. En de ene keer lukt het en de andere keer niet, maar ze weten eigenlijk niet waarom. En een deel van het schrijfproces blijft natuurlijk altijd ongrijpbaar, maar een groot deel kan je toch wel *triggeren* of er mensen bewust van maken wat ze eigenlijk doen en waarom het het effect teweeg brengt dat het teweeg brengt. En als ze dat in een keer door hebben, dan zie je vaak dat mensen heel snel veel beter worden. Als ze het niet door hebben, dan kan het heel lang duren. Dus ja, ik denk het wel. Maar het is ook wel een opleiding die vanuit de opleiding zelf bepaalde verantwoordelijkheid vergt. In de zin van: als je van mensen verwacht dat ze vier jaar studeren daar, dan moet je eigenlijk ook wel streng genoeg zijn dan. [gelach] Je kan als opleiding niet verwachten dat iemand vier jaar lang volmaakt, je mag eigenlijk niet iemand vier jaar laten volmaken als 'het' er niet in zit. En dat is vaak niet te zeggen in het eerste jaar, maar wel in het tweede of het derde. Op een bepaald moment weet je gewoon dat 'het' niet zal gebeuren of dat het pas binnen tien jaar eens zal gebeuren. Het gaat ook vaak over heel jonge mensen, wat op zich niet altijd een voordeel is. Veel schrijvers komen toch pas rond hun dertigste, vijfendertigste tot 'wasdom' dus dat is misschien ook het lastige eraan.

Wat denkt u dan van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik heb u een soort van aanzet doorgestuurd via e-mail. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. En de bedoeling is om die te gebruiken in de opleiding, bijvoorbeeld als een soort van leertraject voor de student. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ja dus die eigen stijl, dat had ik al gezegd, dat is volgens mij zeker belangrijk voor een uitgever.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Dat hangt heel erg af van het genre dat de auteur beoefent. Van een thrillerauteur wordt het absoluut niet verwacht volgens mij. Van een literaire auteur, daar spreekt het voor hen denk ik.

'Verschillende genres aankunnen'. Lijkt me voor een uitgeverij niet echt belangrijk. Het kan interessant zijn, maar uiteindelijk... de meeste literaire uitgeverijen zijn toch op zoek naar iemand die een eigen stem en een eigen oeuvre ontwikkelt, en die dat helemaal gaat uitdiepen. Dus ik denk dat het uitdiepen van de eigen stijl, van het eigen oeuvre, van de thematiek die de auteur belangrijk vindt, dat dat belangrijker is dan dat je echt goed ben én in thrillers én in kortverhalen én romans. Daar is een uitgeverij niet naar op zoek volgens mij, auteurs die alles tegelijk kunnen.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Een eigen stijl die steeds verder wordt uitgediept en die zich per boek verder ontwikkelt. Beter en zuiverder enzovoort wordt, dat is voor uitgeverijen interessanter.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Ja, stijlen ja. Genres, ik weet niet of dat voor uitgeverijen...

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dat is metier. Stijltechnieken hé, goed kunnen schrijven en scènes goed kunnen neerzetten en dat soort dingen, dat is eigenlijk de basis. Daar begint het pas. Vanaf daar... Als het niet goed geschreven is, als je geen technische kwaliteiten hebt, dan houdt het snel op. Tenzij je thematiek of verhaal zo ongewoon bijzonder is dat de uitgeverij zeer veel werk wil steken in het beter maken van je schrijfstijl. Maar in principe is dat het minimum dat ze daar verwachten, dat je kan schrijven. [Gelach] Maar goed, dat is dan een hele grote groep van auteurs waar je dan tussenuit moet springen door persoonlijkheid, thematiek, die rake invalshoek. Dat soort dingen die je onderscheiden van de anderen.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Enerzijds is dat interessant voor een uitgeverij als je je realiseert wat er allemaal bij komt kijken en als je ondernemend bent op dat vlak, maar anderzijds, ja, het is absoluut niet noodzakelijk. Het zou geen reden mogen zijn om je geen contract te geven.

'Kennis van het publiek bezitten'. Ja, ook dat hangt er weer vanaf. Of je thrillers schrijft, of je schrijft stationromannetjes of dat soort dingen, dan is dat een belangrijke kwaliteit. Maar als je literaire romans of korte verhalen schrijft, dan is het eigenlijk eerder een kwaliteit om je van het publiek niets aan te trekken. Om het publiek niet naar de mond te schrijven, maar een eigen weg te gaan.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'.

Ja, er zijn wel dingen bij die belangrijk zijn, maar die misschien niet meteen van belang zijn voor een beginnend auteur, of die alleszins voor een uitgever zeer lastig in te schatten zijn. Maar uitgeverijen willen steeds meer dat je zelf ondernemend bent, dat je zelf aan de slag gaat met de marketing en

promotie van je boek. En dat je actief bent op internet, dat vinden ze belangrijk. Wederom zal het geen reden zijn om je een contract te ontzeggen maar als ze met je aan de slag gaan, zullen ze dat wel gaan vragen. Dat was voor vier of vijf jaar geleden nog niet zo. Maar nu gaan uitgeverij dat echt vragen: heb je een blog, ga je op facebook, hoe ga je dat aanpakken? Ze zullen je ook helpen, De Bezige Bij Antwerpen geeft workshops in bloggen enzovoort. Er wordt dus wel werk van gemaakt.

'Stipt zijn', 'professioneel zijn', 'resultaatsgericht zijn': dat wordt zeer gewaardeerd door uitgeverijen, al zal men daar altijd het resultaat voorop stellen. Ze hebben liever een goed boek dan dat je je deadline haalt.

'Veranderingsgerichtheid vertonen', 'Flexibiliteit vertonen'. Ja kijk, hangt heel erg van auteur tot auteur af, dat kan heel erg verschillen. Ik ben een auteur die heel graag die input heeft van een redacteur, die graag in discussie gaat over het manuscript. Daar haal ik dingen uit en dan kan ik weer verder. Dus ik spaar graag, ik hou ook van leesmomenten tijdens het schrijfproces. Maar je hebt ook auteurs die in één keer een afgewerkt manuscript presenteren. **En denkt u dat uitgeverij een voorkeur hebben voor één van de twee?** Het is meer een kwestie van... Kijk, beginnende auteurs hebben over het algemeen meer begeleiding nodig dan ervaren auteurs. En het zal daar puur afhangen van wat de kwaliteit van het resultaat is. Als een auteur een slecht boek aflevert en hij wil niet luisteren naar wat de redacteur daarover te zeggen heeft, of hij staat er helemaal niet open voor, dan zal de uitgeverij op een bepaald moment beslissen "dit heeft helemaal geen zin". Als een auteur zonder enige input van de uitgeverij met een briljant boek komt, dan ja... [gelach].

'Blijk geven van sociale vlothed', 'jezelf willen ontwikkelen', nieuwsgierig zijn en op zoek gaan naar verhalen, dat zijn zeer belangrijke kwaliteiten van een auteur vind ik. Een uitgeverij zal daar niet naar vragen, ze zullen daar misschien wel naar informeren: "wat voor boek heb je nog in je hoofd, waar ben je mee bezig, waar zie je jezelf over tien jaar?", dat soort vragen krijg je wel van uitgeverijen. En dan is het ook sowieso heel belangrijk om over zo'n dingen na te denken. Er zijn natuurlijk ook succesvolle auteurs die al jarenlang hetzelfde boek schrijven maar dat zijn uitzonderingen meestal. Die kunnen op hun toon en stijl een vast publiek hebben gevonden. Maar over het algemeen zal een uitgeverij hopen dat een auteur zich ontwikkelt en dat hij dus ook eum... Dat gaat niet vanzelf, hij zal daar op een bepaald moment ook initiatief voor moeten nemen. Goede auteurs zijn over het algemeen nieuwsgierig, lezen veel, reizen ook veel, gaan op zoek naar verhalen. Dat hoort wel bij het auteurschap volgens mij. Het is niet alleen maar je fantasie, integendeel, fantasie is een mooie troef maar je moet iets hebben om over te kunnen fantaseren. Meestal gaat er gewoon ook hard werk aan vooraf. En dat terwijl veel beginnende schrijvers zich dat eigenlijk niet zo goed realiseren, je merkt dat er veel erg in zichzelf zitten en dat hun wereldje heel erg klein is. Maar uiteindelijk, ja, moet je daar natuurlijk ook uit. **Ja, dat is een interessante visie.** Kijk, als ik om me heen kijk naar collega-auteurs dan ken ik nauwelijks iemand die zijn boeken verzint. Het zijn meestal samenraapsels van een krantenartikel daar, een anekdote ginder en een raar [...]. Een bijeenkomen van allerlei materiaal en de meeste auteurs die ik ken, verzamelen ook voortdurend actief dat materiaal. Ik heb hier ook een stapel kranten liggen en ik heb onlangs een stapeltje brieven van een soldaat uit de Tweede Wereldoorlog gekocht op een rommelmarkt. Nou ja, al dat soort dingen daar ben je veel mee bezig en dan denk je "nou, misschien zitten daar een verhaal in". [Gelach] Dus dat is een belangrijk deel van het ondernemend kunstenaarschap. Eigenlijk hoort dat bij literaire competenties thuis: nieuwsgierig zijn, op onderzoek gaan, op zoek gaan naar het verhaal.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Ja dat zijn allemaal dingen die een plus zijn hé voor een uitgever. Een bekende Vlaming die een roman schrijft, dat is een plus. Die zullen snel uitgegeven worden, ook als een boek minder goed is. Maar goed, de studenten zijn nog niet populair.

'Een geboren performer zijn'. Ja dat wordt steeds belangrijker. Je moet steeds vaker op pad. Ook in Vlaanderen begint dat nu wat te bewegen volgens mij. Er is ook een heel uitgebreid circuit van festivals en avonden en allerhande. Dus als je een goede performer bent, dan zal dat zeker in je voordeel spelen.

'Durven innoveren'. Ja, dat kan ook in je voordeel spelen. Openstaan voor nieuwe media, voor nieuwe manieren om het verhaal van je boek over te brengen. Ja, zeker.

Ja, al die dingen zijn wel belangrijk. Het is niet het belangrijkste voor een uitgeverij om een contract aan te bieden maar wel een enorme surplus een keer je een boek uitgeeft. Jawel, dat zeker.

Oké, en wat denkt u nu van een dergelijk competentieprofiel. Denkt u dat dat nuttig kan zijn om te gebruiken in een opleiding?

Het kan wel nuttig zijn als een soort van leidraad. Maar het zou niet te streng mogen worden gebruikt.

Ja, het gaat natuurlijk nog steeds om een creatief proces en niet om een bedrijfsprofiel bijvoorbeeld.

Ja, kijk en ook, soms worden alle andere competenties totaal onbelangrijk omdat de tekst als dusdanig zo uitzonderlijk goed is. Dan maakt de rest plots allemaal niets meer uit. Ik heb zelf een meisje leren kennen een jaar geleden die prachtige korte verhalen schrijft. Een uitzonderlijk getalenteerd meisje, ze zal dit voorjaar debuten. Maar voor de rest is ze mensenschuw, ze woont in Zwitserland op een boerderij, ze heeft geen computer [...], een volledig in zichzelf gekeerd persoon. Ja maar ja, haar verhalen zijn zo uitzonderlijk goed, dat maakt voor haar allemaal geen flikker uit volgens mij. Dat gaat toch gewoon opvallen en gecenseerd worden en aandacht krijgen.

Het kan misschien ook net een sfeer van mysterie creëren natuurlijk rond het verhaal, dat het eigenlijk een marketinginstrument wordt op zich.

Ja, dat klopt. Dat zou kunnen ja.

Oké, ik heb nog een laatste vraag. Vindt u dat uitgeverij voor hun auteurs als coach moeten fungeren, zowel op het vlak van schrijfontwikkeling als op het vlak van persoonlijke ontwikkeling?

Ja, dat zou de ideale wereld zijn ja. Ook daar verschilt het enorm van uitgeverij tot uitgeverij. Het hangt af van de tijd die ze kunnen vrijmaken voor je. Dat lijkt me ook een heel belangrijk punt voor de auteur zelf, wanneer je de luxe van de keuze hebt, dan zou ik zeker nagaan... Sommige redacteuren doen 14 boeken per jaar en andere... En dat maakt toch wel verschil uit. In een ideale wereld is een redacteur toch wel iemand die je boek echt beter maakt en waarvan je toch echt de nodige tijd van kan vragen. Maar dat is niet bij alle uitgeverijen de realiteit. Dus ja, dat is heel belangrijk voor de auteur. Ook heel vaak hebben auteurs vaak het idee dat ze al heel blij mogen zijn dat ze uitgegeven worden. Maar als echt goed bent, dan is dat natuurlijk helemaal niet waar, dan mag je ook best zelf je eigen eisen stellen. En ook het lef hebben om dan maar een paar jaar langer te wachten om te debuten, want dat is ook een kwaliteit. Het is wel jouw boek, dus je moet wel bepaalde... je kan beter goed debuten dan het maar te doen omdat er iemand is die het wil uitgeven. Dat is een hele slechte keuze, want je kan maar één keer debuten en dat is wel een heel belangrijk moment. Dan wordt voor een groot deel het beeld bepaald dat mensen en de literaire wereld en recensenten van je gaan hebben. In feite is dat ook wel belangrijk: een niet te afhankelijke positie innemen ten opzichte van uitgeverij, dat is wel heel belangrijk.

Oké, dan denk ik dat ik alles heb wat ik wilde weten.

Kolet Janssen

30/04/2013, 10.30u, telefonisch interview

Korte uitleg over de bedoeling van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Ja, mijn eerst boek is gepubliceerd in 88 (?). Ik denk dat er een evolutie is geweest. Op dat moment was het een stuk makkelijker om te debuten dan nu denk ik. Er werden ook veel minder boeken uitgegeven, het was een andere situatie. Toen ik debuteerde wist niemand wat voor iemand ik was, dus het was inderdaad op basis van het manuscript dat ze dan besloten hebben het uit te geven. Na verloop van tijd wordt dat natuurlijk anders [...] Het is ook heel gebruikelijk dat de uitgever een soort van moment organiseert bij het verschijnen om het wat bekendheid te geven, welke mogelijkheden heb je als auteur en hoe spring je daar op in? Hou je een toespraakje, gebeurt er iets op dat moment, organiseer je iets met kinderen of zo. [...] Ik was afkomstig uit het onderwijs, ik denk dat dat ook ergens een rol speelde. Omdat ik daardoor toch ergens makkelijker met groepen kon omgaan. Maar ik denk niet dat dat in eerste instantie... Om het eerste boek uit te geven was dat zeker niet iets wat erg meespeelde. Maar ik merk dat dat nu wel anders is, ja.

Denkt u dat zij bij het lezen een vaste ‘procedure’ volgen, een aantal stappen of een aantal criteria. Of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’? Wat is uw ervaring daarmee?

Als ik in latere jaren met een manuscript kwam, dan was de vaste procedure bij mijn hoofduitgever – want ik heb wel bij meerdere uitgevers gezeten – en wij hadden een drietal of viertal mensen die het manuscript lazen, die niet wisten van wie het was. En die er dan een soort van beoordelingsverslag van maakte, en op basis daarvan – in sommige gevallen als de uitgever het zelf ook maar zeker niet altijd – en op basis daarvan werd dan het besluit genomen: “we gaan het zelf niet uitgeven”. Mede keek men of men voor die leeftijdsgroep nog ruimte had. Want soms waren er ook opmerkingen van “kijk op dit punt kan er misschien nog iets bijgesteld worden aan het manuscript voor het gepubliceerd wordt. Dus ook weer anoniem, dan werden de namen van die lectoren verwijderd en dan kreeg ik stukken uit hun leesverslag te zien om te kijken of ik daar nog iets mee kon doen om het manuscript nog te verbeteren.

Als u persoonlijk denkt aan wat voor u een goede auteur is, denkt u dan aan een aantal vaardigheden of competenties, kunt u daar een beeld van scheppen?

[gelach]

Het is geen gemakkelijke vraag, ik weet het.

Ik heb heel uw vragenlijst bekeken en toen dacht ik vooral aan dingen die echt met het schrijven te maken hebben: iemand die creatief is met taal, die een goed plot weet op te bouwen, die spannend kan schrijven, die emoties kan weergeven, die herkenbaar kan schrijven voor de leeftijdsgroep waarvoor die schrijft. En die ook wat bijdraagt aan het lezerspubliek, dat vind ik... 95 procent van de capaciteit die een auteur zou moeten hebben. Het is daarnaast ook meegenomen dat die daarnaast kan communiceren met het publiek op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door lezingen te geven of ja tegenwoordig ook via e-mail of via de website, dus dat soort dingen zeker ook. Maar er is nu een nieuwe generatie van auteurs die het ook heel leuk vinden om een soort performerachtig equivalent naast hun eigenlijke schrijfproject te doen en die daar ook talent voor hebben. En ik vind dat dat iets is

wat nu meespeelt bij uitgevers, maar mensen die daar angstvallig geen talent voor hebben, waar ik dus mezelf bijreken [gelach]. Ja in deze tijd hebben die een beetje pech omdat de uitgever ook meer en meer rekent op dat aspect van de auteur.

Toen u uitgegeven werd, heeft uw uitgever u toen verteld waarom hij voor u gekozen heeft. Heeft hij bepaalde vaardigheden geprezen bij u, of gezegd wat er net goed was aan uw werk?

Ja, ik probeer het mij te herinneren, want dat is al een hele tijd geleden. Wat toen naar voren werd gehaald, was dat het heel toegankelijk geschreven was, qua taal en qua opbouw ook denk ik. En dat het niet een uitsluitend “hoog” literair iets was, maar dat ik erin zou slagen een breder publiek... dat veel kinderen het makkelijker zouden kunnen lezen, dat het minder leeservaring zou vragen. Ik denk dat dat in de loop der jaren wel zo gebleven is, dat is een beetje mijn uitleggerige of leraarachtige kant denk ik [gelach]. Dat was iets wat ze als positief vermeldden, waar ik me toen niet van bewust was, maar waar ze met de nagel op de kop sloegen .

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. Ik weet niet of u vertrouwd bent met dergelijke opleidingen?

Van op een kleine afstand, laat ons zeggen.

Wat denkt u daarvan? Kunnen dergelijke opleidingen goede auteurs voortbrengen volgens u, kan het schrijftalent ontwikkeld worden? Wat is uw visie daarop?

Ik denk het wel, ik denk wel dat dat zin heeft. Ik denk ook dat... Onze generatie heeft veel meer via *trial and error* moeten uitzoeken. En ja, op de duur lukt dat dan ook wel, maar je kunt een heleboel valkuilen vermijden door op de juiste manier begeleid te worden. Ik denk dat het efficiënter is om dat via zo'n opleiding te doen, dus ik kan me voorstellen dat er daar zeker succesvolle auteurs uit gaan komen. Je kunt het wel niet omkeren denk ik: dat alle succesvolle auteurs uit zo'n opleiding zouden komen, dat kan niet. Er zijn er die qua karakter niet de neiging hebben om zoiets te volgen en die het liever zelf uitzoeken en dat moet dan ook blijven kunnen hé. Maar ik vind het zeker niet zinloos. Nu, anderzijds is het ook niet zo dat iedereen die een opleiding volgt automatisch een goede schrijver wordt. Zo'n opleiding kan ook enkel werken met het talent dat aanwezig is. Je kan aangenamer leren schrijven voor jezelf, maar publiceren, dat is natuurlijk nog een andere zaak. Daar moet je toch genoeg eigen creatieve inbreng voor hebben. Maar als die aanwezig is, dan denk ik dat zo'n opleiding zeker... Zeker omdat het zo veelzijdig is en omdat er zo veel mensen bij betrokken zijn. Het zou gevaarlijk zijn als het allemaal door één persoon... Maar dat is niet het geval hé, ze krijgen zeer veel invalshoeken, ze krijgen zeer veel manieren van aanpakken, ze worden met van alles geconfronteerd en ze kunnen zo toch op een veel efficiëntere manier een eigen weg zoeken en een eigen stem laten horen. Ook duidelijker naar voor laten komen en een heleboel valkuilen waar ik dus in ben getrapt. Ik kan je daar heel veel over vertellen [gelach]. Dus dat spaart je toch jaren zoekwerk.

Oké. Wat ik ook doe bij elk interview is die competentielijst voorleggen, gewoon om even feedback te krijgen daarop. Het is eigenlijk de bedoeling dat men in SchrijversAcademie een beter beeld krijgt van wat uitgevers verwachten van debutanten en van mature auteurs. En ook hoe auteurs daar dan zelf tegenover staan, zodat er toch een soort van evenwicht is in dat

profiel. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ja, dat vind ik wel belangrijk. Natuurlijk je groeit daarin, maar er moet toch altijd al zoiets zijn. Als dat er al helemaal niet is, is dat denk ik het moeilijkste om aan te leren. Je moet dat zelf een beetje vinden natuurlijk. Ik vind dat zelf wel heel belangrijk, ja **'Precies en correct taalgebruik hanteren'.** Ja, eigenlijk vind ik dat ook belangrijk. Het is toch uiteindelijk het wapen waarmee je werkt [gelach]. Dus als je daar totaal geen aandacht voor hebt, ik bedoel qua zinsbouw en qua... jah, dan... Natuurlijk, iedereen maakt fouten, maar het zou toch je eer moeten zijn daarop te letten en daar ook een competentie in te verwerven, dat vind ik wel.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Ja... Dat hangt een beetje samen met het eerste dat je gezegd hebt, je eigen schrijfstijl. Natuurlijk, iemand zal zich vaak thuis voelen, in een bepaald soort schrijven. En ik vind niet dat het verplicht is om dan bij elk nieuw boek het tegenovergestelde te doen hé. Maar dat neemt niet weg dat je ook niet na één succesboek voortdurend hetzelfde moet gaan schrijven. Maar het is niet zo dat iedereen alles moet kunnen hé.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Ja, dat kun je ook niet opleggen hé. Mensen voelen zich goed en thuis in iets. Er zijn mensen die het liefst geschiedkundige dingen doen of die dat één keer willen doen maar die zich daar niet toe zouden willen beperken. Dat gaat zich vaak vanzelf uitwijken. Maar ik zou het niet leuk vinden als een uitgever mij daartoe zou willen beperken omdat je een keer een succesvolle detective hebt geschreven, dat lijkt me heel erg. Dat is iets dat zichzelf wel... Of bijvoorbeeld ook dat je merkt dat een bepaalde leeftijdsgroep je beter ligt om voor te schrijven. Ik zou toch pleiten voor een vrijheid in het schrijven.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Ja, dat is bijvoorbeeld iets waarbij je hulp kan krijgen in een opleiding. Dat vind ik ook wel belangrijk. Dat leer je ook wel al doende, maar dat zijn zeker dingen waar ik op let als ik een boek lees: "kijk, hier had hij het veel beter kunnen aanpakken om een maximaal effect te bereiken" dus ik kan me voorstellen dat dat toch wel belangrijk is voor een uitgever dat iemand dat goed onder de knie heeft.

'Kennis van het publiek bezitten'. Ja, vind ik ook wel zeker niet slecht. Dat wil niet zeggen dat het allemaal leraars moeten zijn [gelach] als het om kinderboeken gaat, maar als je er geen affiniteit mee hebt, wordt het toch wel moeilijker. Voor ouderen wordt het zelfs al moeilijk om in de leefwereld van kinderen die allemaal een gsm hebben... Ja dan krijg je echt een ander soort plot. Hoe dan ook heeft het toch gevolgen, ja.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Ja, ik denk als je dat niet hebt dat het onmogelijk is... Je moet je in een deel van je personage kunnen inleven hé, anders kun je alleen maar over jezelf schrijven en dat is heel saai [gelach].

'Over leeservaring beschikken'. Dat helpt zeker ook. Maar je merkt ook vaak dat ook heel jonge mensen knappe dingen kunnen schrijven. Je hebt op elke leeftijd je eigen invalshoek, dus ik zou zeker niet willen zeggen dat mensen een bepaalde leeftijd moeten hebben om te kunnen publiceren, dat denk ik zeker niet.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Daarmee bedoel ik: wat er in de uitgeverij gebeurt nadat het manuscript goedgekeurd is en tot het bij de drukker terecht komt.

Ja, dat is iets wat ik ook slechts met mondjesmaat krijg uitgelegd vanwege de uitgeverij. Het zou eigenlijk een heel eenvoudig iets zijn om één keer een moment te organiseren... Maar het zou wel fijn zijn om dat te weten, inderdaad. Want nu is het: "oh, gaat het zo?". Het zijn allemaal dingen die je

overvallen terwijl... Het is niet aan de schrijver, het is aan de uitgever om dat mee te delen. **En vindt u dan bijvoorbeeld dat zoiets vermeld zou moeten worden in ene schrijfopleiding, of vindt u dat niet?** Ja, dat er eens een gastcollege komt van iemand uit een uitgeverij die de verschillende stappen uit de doeken doet zodat je weet waar je mee kunt rekening houden ook. Want dat kan alleen maar positief werken hé.

GEDRAGSCOMPETENTIES Deze competenties staan een heel eind verder van het schrijfproces, zeg maar. Je zal misschien soms denken “wat heeft dit nu met schrijven te maken”, maar je kan je mening daarover gerust loslaten. Het is voornamelijk om feedback te krijgen en om na te gaan in welke mate uitgevers hier rekening mee houden.

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Ja, ondernemend... dat is een beetje zakelijk? **Ja, maar ook dat je zelf aan de slag gaat met je werk, dat je een bepaalde visie hebt, dat je weet wat je daarmee wil bereiken, dat je niet alles aan de uitgever overlaat...** Uhu, ja. Ik denk dat dat nu zeker belangrijker is dan vroeger. Ik herinner me ook dat als ik vroeger iets in die richting deed, dat dat eerder negatief over kwam, zo van... Als je een manuscript inleverde, was het van hem. Ja, dan als je je daar verder mee wenste te bemoeien of je wilde nog iets veranderen aan je contract, of wat dan ook, dan werd dat eerder als storend ervaren. Terwijl nu, van zodra je je manuscript inlevert, wordt er gevraagd: maak er een korte inhoud van, wat zijn de mogelijke kanalen waar je zeker mee moet aan de slag gaan, heb je nog voorstellen... Dat is echt helemaal veranderd. Dat heb ik echt helemaal zien veranderen op die jaren. Nu is dat zeker iets wat geëist wordt, soms naar mijn aanvoelen te veel. Ik denk dan “hé jullie geven het wel uit, doe misschien ook iets” [gelach]. Dan kan je het evengoed als e-book uitgeven hé. Wat is op den duur het verschil. Terwijl vroeger was het omgekeerd, dan hadden zij hun eigen kanalen en hun eigen opvattingen daarover, en kon je daar zelf maar met moeite iets aan bijsturen.

'Zakelijke kennis vertonen'. Weten in welke oplage het verschijnt, waarom een bepaalde promotie gevoerd wordt, waarom een bepaalde boekhandel, die dingen. Is het belangrijk dat je daar ook iets van weet? Ik denk dat het heel belangrijk is, maar ik heb tot nu toe nog altijd niet de indruk dat uitgeverijen daar heel open omgaan met auteurs. Als ze dat verwachten, dan vind ik dat de openheid van twee kanten zou moeten komen ook. Dat kan zo zijn hé. Op dat gebied is het zeker veranderd, maar dan... Je moet nog altijd heel veel moeite doen om te achterhalen wat precies de oplage is van je boek, hoeveel ervan verkocht wordt... Met mondjesmaat krijg je dat te horen. En er worden allerlei geheimzinnige formules voor gebruikt, bijvoorbeeld boeken die in een bepaalde actie hebben gezeten, je wordt daar ook nooit van tevoren over verwittigd. Dat is bij alle uitgeverijen zo, want ik heb er een aantal lopen nu. Ik heb niet de indruk dat dat zo veel verschilt. Dat zijn strategieën die ze zelf bedenken en voor een groot deel liefst niet te veel aan de buitenwereld kenbaar maken, heb ik de indruk. Dat is ook moeilijk als auteur om daar dan vat op te krijgen hé.

'Professionaliteit vertonen'. Eum ja, daar zal wel niemand tegen zijn [gelach]. **Ja dit is zo één van die standaardcompetenties.** Vroeger was het zo dat de uitgever een persoonlijke band opbouwde met zijn auteurs en dan moest je daarmee gaan eten en dat soort dingen. Ik ben begonnen op de overgang. Dat was eigenlijk al een beetje voorbij toen ik ermee begon. Ik was toch te laat om daar nog van te genieten [gelach]. In die tijd was het ook gebruikelijk dat je als schrijver altijd bij één uitgever bleef. Nu is dat toch veel meer zakelijk, één project bij die uitgever, een ander ligt beter daar. En ja, ook voor illustratoren is dat veel gebruikelijker geworden. Dus in die zin: professioneel ja. Maar dan moet het inderdaad ook van twee kanten professioneel zijn. Als ik die andere schrijvers zie, mensen die een generatie jonger zijn dan ik, die veel sneller de overstap maken ook om *full time* van hun schrijfinkomsten te leven. Ja, die moeten dat ook veel professioneler aanpakken natuurlijk, anders kan dat ook niet hé. Ik denk dat we daar wel zeker naartoe evolueren.

'Kunnen plannen en organiseren'. Ja, uitgevers vinden het zeer leuk als je je houdt aan je deadlines. Daar was ik altijd zeer goed in, ik denk dat dat altijd in mijn voordeel heeft gespeeld, zeker bij korte opdrachten. Ja [gelach].

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'. Ja, het is natuurlijk altijd makkelijker samenwerken met iemand die communicatief is, dat is overal zo. Maar naar het publiek toe denk ik dat dat ook wel een voordeel is. Mensen die helemaal niet kunnen communiceren, die nooit lezingen willen geven en zo, dat speelt hen denk ik een beetje in het nadeel. Je hebt het systeem van die gesubsidieerde lezingen. En dat is eigenlijk voor iedereen heel leuk, om in scholen op zoek te gaan en rond je werk te vertellen enzovoort. En zo kom je toch je publiek tegen. Dat werkt in twee richtingen positief hé. Er zijn mensen die dat vreselijk vinden en die daar helemaal niet op in willen gaan, dat is een minderheid. Maar dat werkt dan wel in je nadeel denk ik. Het is een voordeel om dat te kunnen.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Dus bijvoorbeeld als je redacteur zegt: “kijk, hier moet er iets aangepast worden” of “dit vind ik niet goed”, dat je dan ook bereid bent om daarnaar te luisteren. Ja, ik denk dat dat prettig is hé. Het is belangrijk dat je vertrouwen hebt in diegene die de redactie of eindredactie doet. En als die bepaalde wensen heeft, of denkt dat iets beter zou kunnen, dat is ook een vak hé... Ik vind het heel fijn om dat soort feedback te krijgen.

Tegenwoordig klagen de auteurs erover dat ze dat steeds minder krijgen, dat ze het gevoel hebben dat niemand nog hun boek leest voor het uitgegeven wordt. Maar ja, kijk, bon soms is het niet leuk om te horen, maar als je er dan op let [gelach] merk je dan dat het soms wel waar is en dat het boek er toch ook beter van wordt. Dus in die zin vind ik dat wel belangrijk.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Eum... Ja. Bijvoorbeeld die schoollezingen zijn al een heel goed moment, en ook de e-mails die je krijgt van kinder- en jeugdjury's en zo. Maar natuurlijk, die mails zijn dan interessant omdat het al wat gevormde lezers zijn, maar dé lezer bestaat natuurlijk niet. Ik heb ooit eens mijn hoofdpersonage laten overlijden ergens tegen het einde van het boek en daar kreeg ik vreselijk veel negatieve reacties op [gelach], terwijl ik nog altijd denk dat dat de meest geloofwaardige oplossing was in mijn plot. Om daar echt rekening mee te houden, om echt te gaan schrijven naar wat je lezer wil... dat gaat ook niet hé.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Dat is dan misschien weer een kwestie van lezerservaring, eum, ja er zijn dingen waarvan je weet – ook omdat je ze geprobeerd hebt – dat je dat niet ligt, dat je daar beter uit de buurt kunt blijven hé. En dat lukt beter naarmate je ouder wordt denk ik.

'Werken aan zelfontplooiing'. Misschien iets wat daarmee samenhangt... Ja, zeker. En wanneer je zegt “kijk, dit is iets waar ik nog meer wil van doen”, dan ga je je daar meer in verdiepen, dan is dat iets dat je ontwikkelt inderdaad.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Die vind ik persoonlijk wat meer *tricky* voor de auteur.

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. In welke mate is dat van belang voor de auteur, of is dat niet belangrijk? Dat is een heel moeilijke vraag vind ik, want je kan in de loop van de jaren heel veel collega's ontmoeten en er zijn er heel wat bij die volgens mij niet echt een “boeiende” persoonlijkheid hebben maar die wel heel goed schrijven. Ja, dat kan volledig naast elkaar bestaan denk ik. Mensen met wie ik echt niet graag een avond zou doorbrengen. Natuurlijk dat is ook: klikt het met iemand enzovoort. Maar volgens mij... Dat zijn echt mensen die op het eerste zicht saaie mensen zijn hé. Maar die kunnen echt wel heel boeiende boeken schrijven. Dat is soms heel verrassend [gelach]. Dat vind ik heel moeilijk om op te antwoorden.

'Populair zijn bij het publiek'. [Zucht]. Ja, dat zal bij de uitgever zeker meespelen hé, dan zal je makkelijker uitgegeven worden. **En in welke mate is dat belangrijk voor jou, als auteur?** Bedoel je dan als persoonlijkheid populair? Zijn je boeken populair of ben jij populair? **Ja, dat is inderdaad een**

goede vraag. Een beetje allebei eigenlijk, het komt samen kijken ook hé. Niet altijd hé. Denk aan Harry Potter, de schrijfster in België bij kinderen, ze weten nauwelijks wie het geschreven heeft. **Ja, ja.** Dus dat kan volledig losstaan hoor. **Dus wat vindt u dan belangrijk, dat uw boeken populair zijn?** Eigenlijk wel hé, en ik denk uitgevers dat ook het belangrijkste vinden. Soms kan het ene het andere helpen, maar dat is niet altijd zo. **Ja, ja. En zou u als persoonlijkheid achter de boeken populair willen zijn of is dat voor u compleet niet belangrijk?** Eigenlijk niet. Voor mij is echt het belangrijkste dat mijn boeken gelezen worden, hoe meer hoe liever hé. En ik vind het dan wel leuk dat mensen niet per se weten wie ik ben. Want ik zou het niet leuk vinden om op straat herkend te worden, dat denk ik niet. Ik wil dat de mensen mijn boeken graag lezen.

Oké. 'Een geboren performer zijn'. Dus op een podium durven staan. Is dat belangrijk voor een auteur? Jah [gelach]. Voor mij is dat een moeilijke vraag omdat ik dat dus duidelijk echt niet ben. En ik zie een aantal collega-auteurs die dat wel zijn en die daar ook heel hard hun best voor doen. Maar ik heb zo ooit op de Boekenbeurs voor het signeren naast iemand gezeten die zich helemaal verkleed had en op die manier...[gelach]. Ik dacht "help, ik ben blij dat ik toch niet in dit soort van situaties verzeild raakt". En iedereen moet toch een beetje zijn eigen persoonlijkheid kunnen volgen lijkt mij. Maar ik zou het een verarming vinden als alleen boeken worden uitgegeven van auteurs die een geboren performer zijn, want eigenlijk zijn er ook praktisch geen boeken... Je zou een heel lijstje kunnen maken van mensen die zelfs geen interview willen geven hé. En ja, dus de twee moeten kunnen. En het probleem is dat de uitgevers een beetje met de handen in het haar zitten en de verkoopcijfers willen optrekken en dit als een soort van norm gaan voorop stellen, en dan zou het een verarming zijn denk ik. Het is ook een bepaald soort boeken die dan samenhangt met de persoonlijkheid van die mensen. **'Nieuwe markten durven verkennen'. Daarmee bedoel ik dan: gebruik maken van sociale media, een e-book uitgeven en die dingen. Wat denkt u daarvan?** Ik ben natuurlijk niet de meest jonge auteur. Jonge mensen groeien daarmee op maar ik vind, wat ik kan, doe ik daarin wel. En ik vind dat ook belangrijk. Ik heb een website, ik zou willen – en daar moet ik eens dringend werk van maken – om een aantal van m'n boeken die niet meer in de gewone handel zijn om die als e-book beschikbaar te stellen. Eventueel wel een boek die je niet meer zou kunnen uitgeven meteen als e-book uitgeven. Er zijn allerlei mogelijkheden, maar het is een beetje een onduidelijke markt voor iedereen op dit moment. Niemand weet wat de impact zal zijn van die boekenmarkt, in hoeverre zal je daar echt mee kunnen doordringen, in hoeverre is dat de toekomst, in hoeverre zullen het toch vooral papieren dragers blijven. Dus het is op dit moment niet zo makkelijk, maar ik volg dat wel. Ik volg dat wel om te zien: hoe loopt dat verder. En hier en daar spring ik erop.

Oké. Vindt u dat er op deze lijst een aantal competenties ontbreken? Vallen er u een aantal dingen op waarvan u denkt "tiens, dat zou er toch in moeten komen".

Niet alleen voor de persoonlijkheid, maar voor alles? **Ja.** Eum, er zit al heel veel in denk ik, ik kan me niet meteen iets bedenken.

Oké, en denkt u dat zoets, zo'n dergelijk profiel of het resultaat van al deze interviews, denkt u dat dit iets kan betekenen in SchrijversAcademie? Als een soort van leidraad bij de lessen, of waar de lessen naartoe moeten gaan, of waarmee er rekening moet gehouden worden. Of denkt u dat dat dan te schools wordt voor iets als een creatieve opleiding?

Ik denk wel dat dat erin zou kunnen zitten. Zoals ik daarnet zei, er zullen altijd mensen zijn die op een andere manier aan het schrijven slaan dan via een opleiding. En er zullen er ook altijd zijn met heel andere competenties dan die die op dat lijstje staan. Maar als algemene richtlijnen of als meest voor de hand liggende weg zijn dit wel bruikbare tools. Je probeert toch een basis van belangrijke dingen aan te bieden. De dingen die in dit competentieprofiel zitten, zijn wel voldoende genuanceerd en volledig

om daar verder mee te kunnen. En als mensen echt zeggen van “ja, dit zijn allemaal dingen die totaal niet overeenkomen” dan kan dat ook een aanwijzing zijn om te zeggen “dit is toch niet voor mij”. Dit neemt niet weg dat er ook altijd een aantal mensen zullen zijn die – uitzonderingen die de regel bevestigen – die zullen er altijd wel zijn. Maar dat staat niet in de weg dat je een soort algemeen schema, een soort algemene lijn moet kunnen opstellen.

Oké, dan heb ik nog een laatste vraag. Vindt u dat de redacteur of de uitgever de auteur zou moeten bijstaan in de schrijfontwikkeling, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een aantal van deze competenties. Of is dat de taak van de redacteur niet? Ik bedoel dan eerder op lange termijn, als een auteur gedurende een tijd bij dezelfde uitgever blijft.

Ja, dat zou de kwaliteit alleen maar verhogen denk ik, maar de vraag is: gaan ze daarin investeren hé? Hoe het geëvolueerd is in mijn carrière, dan denk ik niet dat het realistisch is om dat te vragen. De tijd die vroeger in een manuscript werd gestoken door de mensen van de uitgeverij zelf, is zodanig afgenomen. Alles wordt *ge-out sourced* nu, en dat zijn dan mensen die totaal geen binding hebben met de auteur, die ook voor alle mogelijke dingen... Het is heel moeilijk om goede feedback te krijgen, dat is in Vlaanderen eigenlijk bijna onmogelijk. Laat staan dat dat dan ook nog over verschillende manuscripten heen zou gaan. Op dat gebied zijn we heel fel achteruit gegaan, dat zou betekenen dat je dus... Als ik zie hoeveel boeken uitgeverijen uitgeven en met hoe weinig mensen ze dat moeten doen, dan is het ook normaal dat dat niet anders kan. Dat zou betekenen dat er daar meer mensen moeten werken, terwijl er daar alleen maar minder mensen werken. Je kunt dat wel voorop stellen, maar financieel gezien...

Oké, dan denk ik dat ik alles gevraagd heb. Ik weet niet of u nog een opmerking heeft?

Neen, ik denk dat ik alles heb kunnen zeggen [gelach]. Ik hoop dat je er iets mee zal kunnen doen.

Zeker en vast, bedankt.

2. DE UITGEVERS EN REDACTEURS

Rudy Vanschoonbeek (Uitgeverij Vrijdag)

De Schrijfdag, 23/03/13, 16.15u, foyer Flagey Elsene

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Baseert u zich enkel op het manuscript bij het kiezen van wie u wil uitgeven? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Beiden ja. Ik ga eerst en vooral de tekst lezen. De tekst gaat boven alles. Om nu maar even een vooraanliggend voorbeeld te nemen: een bekende Vlaming benadert mij met “ik heb iets geschreven”. Dan heb ik al direct een beeld uit de media, misschien ken ik hem al persoonlijk, maar dan nog ga ik het eerst lezen. En als het niet deugt, geef ik het terug. Deugt het wel, dan kan ik helpen. En misschien is dat je volgende vraag: “kan het helpen dat het een BV is?”. Het kan ook tegenwerken, want het kan zijn “die gaat ook eens proberen zijn kans te wagen”. Maar het kan een voordeel zijn qua entree in de media. Maar als dat een nobele onbekende is, zal het mij er evenmin van weerhouden om bij het goedvinden, het boek ook uit te geven. Het zal misschien wat lastiger zijn om die entree in de media en in de boekhandel te regelen, maar de tekst staat wel altijd voorop. Maar wat ik altijd doe, en wat ik hier ook tegen een aantal mensen heb gezegd, die de moeite is, ik maak nooit een afspraak met mensen die mij een manuscript insturen voor ik het gelezen heb. Omdat ik daar de tijd niet voor heb, ik heb al genoeg tijd te steken in. Maar van zodra ik een manuscript heb gelezen en ik denk “het zou iets kunnen worden”, dan ga ik een afspraak maken, een kennismaking. En eum... zelden valt dat tegen, maar stel dat je het gevoel hebt dat je mekaar niet ligt, dat het niet matcht, dan kan de boel nog altijd afgeblazen worden, laat ik maar zeggen. Dus de twee zijn toch wel belangrijk.

Hebt u een vaste procedure om teksten te beoordelen? Volgt u altijd een aantal stappen bijvoorbeeld, of is dat eerder vanuit een soort ‘buikgevoel’, een intuïtie?

Eum, als je de formele stappen bedoelt... Het eerste wat wij doen is een ontvangstbevestiging sturen. Dat lijkt voor de hand liggend, maar dat is toch een elementaire vorm van beleefdheid. Dan zit het bij ons ook in een systeem zodat we het niet kwijt raken. Dan geven we ook te verstaan dat het acht tot tien weken kan duren voor er een antwoord komt. Zo weet die persoon dat die niet binnen de week moet gaan bellen. Bovendien is dat ook een manier om... Stel, die persoon heeft zijn manuscript naar vijf uitgevers gestuurd, en hij krijgt ondertussen een reactie van een andere uitgever en hij heeft nog geen reactie van mij, dan kun je toch ook weer tegenover mekaar [storing].

Hoe ga ik dat dan lezen? Er komt te veel binnen voor mij om dat allemaal zelf te lezen. Dus je hebt altijd wel een netwerk van lectoren. Dus ofwel lees ik het zelf of is het één van de lectoren die het leest. En die komt dan met een verslagje. Als het slecht is dan gaat het zeer snel, dat heb je vrij snel door, en dan wijs ik het af. De begeleidende brief is belangrijk, want dat is toch het ‘binnenkomen’. Zoals de flaptekst van een boek, dat is ook de binnenkomst bij het publiek. Dus over de begeleidende brief kan ik al veel zeggen, over hoe iemand zich presenteert: is die goed geformuleerd, is die origineel? En dan de volgende stap is dan dat ik even de synopsis lees, wij vragen bij voorkeur een synopsis zodat ik in een paar lijnen weet waarover het gaat. En dan als het goed verloopt, ‘scannen’ noem ik dat dan [storing], dan ga je de roman even ‘scannen’, en dan heb je redelijk snel door [storing] om te zeggen “dat is niks, dat is niks voor ons”, of “het is de moeite waard om het te lezen”. En dan het andere uiterste: dat het fantastisch is – het komt zelden voor maar het komt wel voor – ja dan ben

je ook snel klaar. Dan maak je een afspraak met [storing]. Maar de meeste manuscripten zijn [storing] Als de manuscripten beloftevol zijn, dan vraag ik altijd toch aan een aantal mensen om mee te lezen. Dus als een lector mij adviseert dat hij iets goed vindt, dan ga ik het ook zelf lezen. Dus ik zal ook altijd zelf kennis nemen van een manuscript wanneer ik met iemand afspreek. En als het dan echt tot een boek leidt, dan ja, dan pas begint het echte werk: het editeren, de tekst klaarmaken, het corrigeren, maar dat zijn stappen die pas later komen.

En hanteert u in het algemeen een aantal criteria daarbij?

Ja: originaliteit, authenticiteit, taalvaardigheid, eum, schrijfstilistiek. Bij wijze van spreken, als je op een paar pagina's al een aantal dt-fouten en andere schrijffouten vindt, dan zal dat mijn oordeel toch wel beïnvloeden. Hoewel het inhoudelijk misschien wel deugt, en je kan het grammaticaal wel rechtekken, maar je verwacht toch van een auteur dat die toch een minimum van taalvaardigheid aan de dag legt. Vooral de originaliteit, de authenticiteit van de personages neerzetten, het decors, het verhaalverloop, dat zijn dan dingen waar ik dan wel op let.

Als u terugdenkt aan een goede auteur, ik bedoel daarmee: iemand die kwaliteitsvolle boeken aflevert en ook een publiek bereikt, denkt u dan ook naast aan een aantal competenties, ook aan een bepaalde persoonlijkheid, of een aantal gedragskenmerken? Of kan je daar geen lijn in trekken, zijn het vooral de literaire vaardigheden die u dan opvallen?

Jah, wat wil je te weten komen met die gedragskenmerken?

Wel, als een goede auteur bijvoorbeeld ook een bepaald soort gedrag vertoont, of blijkt geeft van een bepaalde persoonlijkheid.

Of ik daar rekening mee hou?

Onder andere.

Eum, je gaat wel op zoek naar wat de persoonlijkheid is. Eum, ik wil vooral weten of er een persoonlijkheid is, omdat je daarmee zal kunnen gaan positioneren, zoals dat heet: wat voor een type auteur en hoe zet je die auteur dan vervolgens neer. Is dat een schuchter iemand, is dat een extravert iemand, is dat iemand met [iets bijzonders] op welk gebied dan ook. Dus je probeert om toch een aantal persoonlijkheidskenmerken te weten te komen. En vooral te weten te komen hoe je de persoon moet trachten te positioneren. Ja dat loopt ook een beetje samen met de tekst en dat leidt ook tot: ja, pak je daar groot mee uit, of laat je het vooral op de titel, of op de inhoud...

Dus het maakt u niet zoveel uit of het een schuchter persoon is of een communicatief persoon is...

Als je het zo bekijkt, zeker in deze gemediatiseerde tijden, ik loop al een tijdje mee, het is alleen maar toegenomen aan belang dat een auteur zelf zijn PR, zijn netwerk en zijn promotie verzorgt. Eum, zeker ook door de sociale media, hé t is niet alleen televisie en radio. Facebook, twitter, pinterest, hoe heet het allemaal, het zijn allemaal fora waar je als auteur aanwezig moet zijn. Hoe aanwezig je daar bent, hoe meer het helpt. Wij als uitgevers spelen daar ook een rol in: wij coachen dat. We begeleiden dat. Maar hoe meer de auteur daar zelf mee voor de dag komt, hoe makkelijker het wordt om de media te verleiden of om journalisten aan te spreken om er aandacht voor te hebben. Maar het is niet zo dat wanneer iemand zegt "ik wil geen interviews doen"... als het goed is, zal ik het dan stil uitgeven. Maar dan zal het mij wel mogelijk inbinden in de verkoopkansen.

En fungeert u als uitgever als inhoudelijke coach, in het schrijfproject van de auteur?

Zeker ja. Ik krijg vaak de vraag waarom ik niet zelf eens een boek schrijf, omdat ik toch al heel mijn leven boeken uitgeef en als uitgever ook veel lees. En mijn antwoord is altijd dat ik wel weet dat ik dat talent niet heb. Maar dat ik denk dat ik het talent heb om mensen te coachen, dat ik iemand die wel het talent heeft om een verhaal te vertellen kan adviseren “zo wordt een zin krachtiger, zo wordt die passage appellerender, zo krijgt dat personage meer vlees of meer kleur”. Dus naast alle andere dingen die ik doe, zal ik daar wel inhoudelijk mijn bijdrage kunnen leveren. En een goede auteur stelt dat ook bijzonder op prijs. Er zijn weinig auteurs die dat afschermen en die zeggen: “dit is van mij en daar moet je van afblijven, dat is mijn kindje”. Het is natuurlijk hun kindje, maar als zij merken dat je zorg besteed aan het nog ‘gezonder’ worden van hun kindje, dan zijn zij daar alleen maar gelukkig mee.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?

Ja, ik vind dat zeker positief. Ook zo'n Schrijfdag bijvoorbeeld – het is nu de derde keer dat ik daaraan meedoe – vind ik een mooi initiatief. Voor SchrijversAcademie heb ik twee keer gejureerd en daar is voor mij toch al één roman uitgekomen die ik deze zomer zal publiceren. Dat is één op... vijftien teksten, dat is lang niet verkeerd. Het is er misschien maar één maar het is er toch één die dan naar boven komt, en andere mensen komen ook weer elders terecht. En ik heb nog iemand... Hilde Keteleer [...] ook daar heb ik iemand getipt gekregen waarvan ik voorjaar een boek heb uitgegeven. Dus het helpt zeker in het scholen en in het verwerven van technieken.

Wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik heb een aanzet meegebracht die ik gemaakt heb. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat ik denk dat er toch iets anders van hen verwacht wordt. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

[Rudy Vanschoonbeek overloopt de lijst in stilte]:

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. [Belangrijk voor debutanten (!) en mature auteurs]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Verschillende genres aankunnen'. [Belangrijk voor de mature auteur]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs (!)]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'.

[Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kennis van het publiek bezitten'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Over leeservaring beschikken'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. [Belangrijk voor de mature auteur]

GEDRAGSCOMPETENTIES

Deze sluiten eigenlijk aan bij m'n opmerking dat je in feite meer jezelf moet promoten dan wachten tot een uitgever het voor je doet.

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Zakelijke kennis vertonen'.

'Professionaliteit vertonen'. [Belangrijk voor de mature auteur]

'Stiptheid vertonen'. [Niet belangrijk]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'.

'Kunnen plannen en organiseren'.

'Communicatief zijn'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. [Belangrijk voor mature auteurs]

'Flexibiliteit vertonen'. [Belangrijk voor debutanten]

'Blijk geven van sociale vlotheid'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Stressbestendigheid vertonen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'.

'Werken aan zelfontplooiing'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Populair zijn bij het publiek'. [Belangrijk voor de mature auteur]

'Een geboren performer zijn'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Durven innoveren'.

'Openstaan voor kritiek/feedback'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Nieuwe markten durven verkennen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Visie hebben'. [Belangrijk voor de mature auteur]

Ja... Er zijn er niet veel gesneuveld hé.

Neen. Ik moet wel zeggen dat auteurs hier toch een ander beeld op hebben, bijvoorbeeld de gedragscompetenties vinden zij veel minder belangrijk.

Ja? Wel ik moet zeggen – gisteren hadden wij een leerstoel in Antwerpen van Boek.be – en er kwam daar een professor spreken over de ontwikkeling van het boekenvak van 1960 tot nu. Ik heb daar niet zo veel opzienbarends gehoord, het was wel heel goed gebracht. En één van de eindvragen was: “In hoeverre zijn auteurs op de hoogte van al deze ontwikkelingen en trends” en zijn antwoord was “they don’t have a clue”. Dus hij was daar zeer kort door de bocht: “zij hebben geen idee”. En ze willen het eigenlijk niet weten. En dat is wel een beetje zo... Hoe matuurder je bent, hoe meer je daarin groeit, maar zeker bij een debuterende auteur is dat... Dus ik kan me wel voorstellen dat die reageren.

En denkt u dan dat zo'n competentieprofiel nuttig zou zijn om te gebruiken in een schrijversopleiding? Of is dit veel te algemeen en veel te rigide?

Dat vind ik een beetje moeilijk om te beoordelen, over wat jullie in de opleiding daarmee van plan zijn. Maar ik zou wel adviseren om die checklist te gebruiken. Bijvoorbeeld die ene auteur uit SchrijversAcademie die toen als beste uit zijn jaar is gekomen en die ik ook ga uitgeven, dat is

bijvoorbeeld een typ die heel nieuwsgierig is naar “hoe zit dat nu”. Zeker nu het bijna zo ver is, is die ook zeer nieuwsgierig naar “een boekpresentatie, hoe belangrijk is dat nu eigenlijk?”. Tot in de details zelfs: “dat geluid moet goed zijn”... Dat zit meer in deze competenties. Het komt erop aan: hoe verpak je het, hoe ‘vermerk’ je het? Dus auteurs die daarmee bezig zijn, die hebben toch een streepje voor. Dus als je dat in een opleiding kunt meegeven of toch al dat gevoel creëren bij auteurs dat het niet alleen maar hierover gaat - dat het natuurlijk hierover gaat, maar ook over anderen dingen – dan zou ik dat wel positief vinden.

Dat is ook iets waar auteurs het niet mee eens zijn... Als ik dan voorstelde om zo’n competentieprofiel op maat van de student te maken, vertrekkend vanuit de persoonlijke talenten, dan begrepen die het beter.

Ja, ik bekijk het natuurlijk vanuit een uitgeverij. Het hoeft niet per se zo te zijn dat je SchrijversAcademie moet volgen om uitgegeven te worden. Het kan ook zo zijn dat je dat volgt om je bij te scholen in het schrijven. Dus misschien daarom dat ze daar wat aarzelend tegenover staan. Ik zal vooral in functie kijken van... een boek schrijven is iets anders dan een blog schrijven of een facebookpagina bijhouden of uit persoonlijk plezier eens een opleiding volgen.

Oké, ik denk dat ik alles heb, vriendelijk bedankt.

Belle Kijken (uitgeverij Querido)

18/04/13, 11u, WPG Uitgevers, Antwerpen

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Baseert u zich enkel op het manuscript bij het kiezen van wie u wil uitgeven? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Dus nu heb je het over een nieuw iemand die we nog niet kennen en die met een manuscript over de brug komt?

Dat hangt ervan af natuurlijk, het kan ook iemand zijn die al boeken heeft uitgegeven en die bijvoorbeeld verandert van uitgeverij.

Oke, maar dus een eerste boek bij ons. Als we al een auteur bij ons hebben, dan gaat het er vooral om dat we die uitbouwen. Maar als we het hebben over een nieuwe auteur, al dan niet debutant, dan baseren we ons in de eerste plaats op het manuscript. Dat is ook wat binnenkomt natuurlijk hé. Als we die persoon niet kennen, ja, dan kunnen we natuurlijk niets over die persoonlijkheid zeggen. Moest het nu een hele bijzondere persoonlijkheid zijn, zeker in negatieve zin, dan zou het wel kunnen dat we daar rekening mee houden. Maar in de eerste plaats houden we toch rekening met het manuscript.

Als u denkt aan een succesvolle auteur - daarmee wil ik zeggen: iemand die kwalitatieve boeken schrijft en ook een redelijk publiek bereikt - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Eum, je hebt het dan niet meer over het manuscript maar over...

Ja, in het algemeen, als u terugdenkt aan een 'goede' auteur.

Ja, van zodra zo'n boek succes heeft, dan komen de auteurs ook in de media, dat zou een rol kunnen spelen. Er kan daar ook mediatraining voor worden gegeven. Dus het is belangrijk dat zo iemand een verhaal goed en duidelijk kan doen, zodat de media ook weten "oké, dat is iemand die we kunnen interviewen, die goed overkomt, die het verhaal duidelijk kan uitleggen". Weet je, maar dat is nooit onze eerste insteek. Dat is fijn, dat is meegenomen als iemand dat beheerst. Als iemand dat niet beheerst, dan zorgen we voor een beetje hulp of ondersteuning – als hij dat wil. Dus ik denk dat die competentie belangrijk is.

Wat ook fijn is, is iemand die een opinie heeft over maatschappelijke dingen. Ik denk nu bijvoorbeeld aan Gerda Dendooven die af en toe kan in de media een opiniestuk schrijven, als er iets is gebeurd waarvan ze denkt..., het gaat dan vooral om cultuuropvoeding, "dit kan niet" of waarover ze zich boos maakt. Weet je, dan krijgen die boeken een soort extra laagje, dan weet je dat er inhoudelijk iemand heel erg bezig is met de wereld rondom hem en dan krijgen die boeken daar ook een plaats in.

Maar nogmaals, dat is niet iets waarvan we op voorhand zeggen "die is daar slecht in, dus we zullen het boek niet uitgeven". Daar wordt ook niet heel erg op ingezet.

Volgt u een soort 'procedure' wanneer u manuscripten beoordeeld, of volgt u meer uw 'buikgevoel'? Hebt u een aantal vaste stappen of...

Neen, dat hebben we eigenlijk niet. Maar in je hoofd wel. Het moet een vlot verhaal zijn, hé t moet héél goed geschreven zijn, het moet een authentiek verhaal zijn... het moet echt héél goed zijn. En dan heb je ook een aantal technische dingen, het moet bijvoorbeeld lang genoeg zijn. Bijvoorbeeld voor een kinderboek: iemand die een fantastisch verhaal van een paar pagina's heeft is natuurlijk ook niet voldoende. Dus het is geen 'buikgevoel', daarvoor zijn we er te professioneel mee bezig. Maar het is ook niet zo dat we op papier een checklist hebben.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goede' auteurs voortbrengen?

Ja, dat denk ik wel. Omdat je je traint in het schrijven terwijl je dat misschien dikwijls laat liggen als je zelf schrijft, dat tussendoor schrijven. Hier word je wel verplicht om je techniek te oefenen. Aan de andere kant, stel dat het gaat om iemand die op z'n zolderkamertje schrijft en een manuscript opstuurt, ofwel iemand die zo'n vier jaar heeft doorgemaakt en dan z'n manuscript opstuurt... Als dat manuscript dezelfde kwaliteit heeft, dan denk ik dat ze allebei aan de bak zullen komen. Daar geloof ik absoluut in, dat als iemand gewoon iets opstuurt dat goed is – als het echt goed is – dan komt er zeker een boek van. Dus in die zin denk ik niet dat je die opleiding moet volgen. Maar dus wel om je te trainen, en om er meer mee bezig te zijn.

Wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Dat moet je zien in het licht van de professionalisering van de culturele sector, competentieprofielen komen normaal voor in de bedrijfswereld. Om u een idee te geven, heb ik een aanzet meegebracht die ik gemaakt heb. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

Over het algemeen denk ik dat dat voor debutanten en mature auteurs inderdaad anders is, omdat zij nú leven en nú debuten in een wereld waarin die dingen ook tot in de wereld van uitgeverijen belangrijk zijn geworden. Mensen die al langer bezig zijn, hebben die dingen misschien niet, maar dat is ook niet meer belangrijk. Maar voor de nieuwe mensen maken die dingen misschien wel een verschil.

[Belle Kuyken overloopt de lijst en geeft mondeling commentaar]:

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ja, dat vind ik voor allebei. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Ik weet niet hoe creatief, origineel en innovatief een matuur auteur moet zijn ten opzichte van zijn vorig werk. Want soms gaat hij gewoon maar voort, dus daar vind ik het minder belangrijk. Voor een debutant vind ik het belangrijker. [Belangrijk voor de debutant]

'Verschillende genres aankunnen'. Neen dat vind ik niet, absoluut niet. [Niet belangrijk]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Weet ik niet, misschien.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dat vind ik een vage, want wat zijn dan die 'juiste stijltechnieken'? Want dan ga je er wel vanuit dat iemand een opleiding moet gehad hebben om dat te kunnen onderscheiden. Want mensen die die opleiding niet hebben gehad, die schrijven maar. Meestal doen die dat niet opzettelijk, die technieken gebruiken. Dus ik zeg niet dat het niet belangrijk is, want het kan inderdaad een 'gewenst' effect veroorzaken. Maar ik vind niet dat je dat kunt verwachten.

'Kennis van het publiek bezitten'. Ja, dat vind ik wel belangrijk eigenlijk, en dan vooral bij debutanten. [Belangrijk voor de debutant]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Goh, eerlijk gezegd hebben auteurs vaak geen inlevingsvermogen [gelach]. Het zijn ook Einzelgängers vaak hé. Maar je bedoelt met hun personages hé, ja ik denk dat dat noodzakelijk is voor allebei. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Over leeservaring beschikken'. Ja, dat is ook heel belangrijk, leeservaring. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Ook, want soms worden er rare dingen gevraagd door auteurs en dan is het goed dat ze weten hoe zo'n boek tot stand komt. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Dat wordt inderdaad gevraagd. Ik ben het daar zelf niet altijd mee eens, omdat ik denk dat niet iedereen dat kan. En omdat ik het jammer vind dat mensen die dat dan niet zouden kunnen, uit de boot vallen. Ik zet er nu een kruisje bij omdat het inderdaad gevraagd wordt, niet zozeer omdat ik daar zo voor ben. [Belangrijk voor de debutant]

'Zakelijke kennis vertonen'. Ik vind dat vooral voor henzelf belangrijk, dat ze zich niet laten rollen in één of ander contract [gelach], maar niet per se voor de uitgeverij.

'Professionaliteit vertonen'. Ja, dat vind ik eigenlijk voor iedereen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Stiptheid vertonen'. Ja, graag stipt, omdat we met planningen werken. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Dat zijn zo'n moeilijke dingen in een creatief proces hé.

Ja inderdaad, ik heb ook al auteurs geïnterviewd die zeiden 'Als ik nogmaals een deadline heb, ik doe er niet aan mee'. Ja, ja, ik heb ook auteurs die flippen op een deadline. Die moet je de tijd geven, vind ik. Want voor mij gaat het er toch om dat het een geslaagd boek wordt. Dus als ze het een jaar willen uitstellen dan doen ze dat maar. Dat is misschien jammer voor de lezers en de uitgeverij maar je kunt dat niet forceren. Ik zou dat niet bepaald invullen eigenlijk.

'Kunnen plannen en organiseren'. Wel ja, liefst [gelach]. Want het is wel vervelend als een planning in het water valt. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Communicatief zijn'. Ja, vooral naar de uitgeverij toe. Ook naar andere mensen, maar naar de uitgeverij zeker, je moet kunnen praten over het werk. Het is heel moeilijk als iemand niet wil... het manuscript niet opnieuw te hand wil nemen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. Neen dat vind ik eigenlijk niet. Ik vind dat een auteur het recht heeft om te blijven bij wat hij doet. [Niet belangrijk]

'Flexibiliteit vertonen'. Op welk vlak? **Bijvoorbeeld naar lezersgerichtheid toe... Als je bijvoorbeeld feedback krijgt vanuit het publiek of vanuit de uitgeverij, dat je daarmee aan de slag kunt en dat je ook bereid bent om met die feedback om te gaan en eventueel iets aan te passen.** Ja, dat vind ik wel nodig. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Blijk geven van sociale vlotheid'. Ja, dat kan ik hen dus niet opleggen. Dat is fijn als ze het hebben,

maar het is eigenlijk voor iedereen lastig als je het hen probeert op te leggen.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Ja, dat gaat in tegen het autonome kunstwerk, dus ik vind dat je dat maar heel gedeeltelijk moet doen. Maar met als gevolg natuurlijk: als de lezers het niet willen dan wordt het niet gekocht en dan kan het goed zijn dat je volgende boek... Maar om iemand te verplichten om te luisteren... ik denk dat dat niet werkt.

Misschien werkt het wel, want er zijn wel auteurs die zeggen “nu wil ik eens een boek schrijven dat door veel mensen wordt gelezen”, maar dat is niet altijd een goed boek heb ik al gemerkt.

'Stressbestendigheid vertonen'. Vind ik niet zo nodig, laat ze maar niet met stress werken.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ja, dat geldt voor iedereen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Werken aan zelfontplooiing'. Neen, ik vind dat te betuttelend voor een auteur, ik zal dat niet vragen, neen.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Ja die boeiende persoonlijkheid, meestal vloeit dat ‘goede boek’ daar net uit voort. Dus ik denk dat dat eigenlijk inherent is aan de auteur.

'Populair zijn bij het publiek'. Neen, vind ik niet belangrijk. Ik bedoel, het is echt wel meegenomen, uiteraard, het zal de verkoop van het boek toen toenemen, maar het is niet iets – gelukkig – “dat moet eerst en dan het boek”. [Niet belangrijk]

'Een geboren performer zijn'. Ja, dat is hetzelfde met ‘de geboren performer’. Dat is fijn hé – ik denk aan een Bart Moeyaert die altijd weer zijn publiek weet te ontroeren, dat is fantastisch – maar je kan dat niet verlangen van iedereen.

'Durven innoveren'. Ja, misschien vind ik dat toch wel belangrijk, ja. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Ja, vind ik belangrijk. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Nieuwe markten durven verkennen'. Vind ik niet per se belangrijk.

'Visie hebben'. Ja, vind ik zeer belangrijk, eigenlijk voor iedereen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

Wat vindt u hier nu van, denkt u dat zo’n profiel nuttig kan zijn? Het is uiteindelijk de bedoeling om het te gebruiken in die schrijfopleiding. En wat ik graag zou doen, is een soort van persoonlijk ontwikkelingsplan creëren voor elke student en ik zou niet willen vertrekken vanuit de competenties maar vanuit de talenten. En die dan aanvullen met nuttige competenties.

Dus iemand die extreem verlegen is, daar zou je wel aan zeggen: “je moet wat werken daaraan” en “je zou moeten leren voor een publiek te spreken”?

Ja, maar vooral duidelijk maken dat het nuttig kan zijn, dus niet per se “nu ben je schuchter en op het einde van de opleiding zou je sociaal en vlot en communicatief moeten zijn” maar wel duidelijk maken: het kan helpen, het kan positief zijn, ben je bereid daaraan te werken? Meer op die manier...

Omdat wij er veel meer mee bezig zijn dan vroeger, omdat wij merken dat wie in de media komt meer kans heeft om zijn boek goed te verkopen, denk ik dat het inderdaad belangrijk kan zijn. Het kan helpen om een boek meer te verkopen. Maar dan moet je wel eerst een boek hebben. Dus... Alles vertrekt toch vanuit dat schrijftalent, denk ik. Ik geloof er ook wel in dat als iemand een goed boek heeft en die brengt dat naar een uitgeverij en die uitgeverij zegt “ja, ik ga dat publiceren”, dan gaat die een gat in de lucht springen, die gaat zelfzekerder zijn. En het is ook de taak van de uitgeverij denk ik

om zo iemand te begeleiden en te ondersteunen en te bevestigen in een aantal dingen. Dus ik denk dat het wel altijd in die richting moet gaan. Maar misschien ben je dan mensen aan het opleiden voor zoiets – om voor een publiek hun verhaal te kunnen doen – maar dan hebben ze hun verhaal nog niet, ze hebben hun boek nog niet. Dus ik blijf daar toch bij...: een heel schuchter iemand, wiens ‘kop’ je bij wijze van spreken liever niet wil zien op televisie, maar die een heel goed boek heeft geschreven, dan blijft dat laatste toch belangrijker. Maar goed, dat zal zeker niet zo voor iedereen gelden. Er zijn ook mensen die een boek van een BV willen bijvoorbeeld, en die uitgaan van een persoon en dan vragen “Kun jij geen boek schrijven”. Maar daar hebben we het niet over als we over een roman spreken denk ik dan hé.

En vindt u dat er enkele competenties ontbreken op de lijst?

Eum, ik weet niet of het er echt in staat, maar ik denk dan aan de literaire... De gedragscompetenties zijn al veel langer, dat zal wel volledig zijn. Je zegt ‘eigen en herkenbaar’, maar het moet ook echt héél goed zijn, vind ik. De kwaliteit moet bijzonder hoog zijn. Dus de zinnen moeten echt goed zitten en het verhaal moet echt pakken en authentiek zijn en helemaal evenwichtig zijn en goed ontwikkeld. Misschien is het nogal vaag nu.

Nog een laatste vraag: vindt u ook dat een uitgeverij de auteur moet begeleiden in de schrijfontwikkeling. Dus niet alleen op het vlak van bijvoorbeeld communicatief zijn, maar op het vlak van ontwikkeling van de stijl?

Ja, wij zijn daar wel erg mee bezig. Een manuscript wordt echt grondig gelezen door een redacteur en dan van commentaar voorzien teruggestuurd. En dat kan nog zo eens over en weer gaan ook, dus we zijn daar wel erg mee bezig. En ook wel met de bedoeling om op langere termijn een aantal fouten die altijd opnieuw gemaakt worden of een aantal clichés die altijd opnieuw terugkeren, dat de auteur dat met een volgend boek niet meer doet.

En met hoeveel redacteurs lezen jullie één werk?

Nja, dat hangt er een beetje van af. Als het gaat om een nieuwe auteur, dan lezen we die toch met een stuk of drie voor we beslissen “die gaan we uitgeven”. En vanaf dan wordt het manuscript toegewezen aan één redacteur die er dan intensief mee gaat werken.

Oké, dat is alles wat ik wilde weten. Bedankt voor uw tijd.

Sander Blom (uitgeverij Atlas Contact)

22/04/13, 14u, telefonisch

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Baseert u zich enkel op het manuscript bij het kiezen van wie u wil uitgeven? Of houdt u bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

In eerste instantie gaat het natuurlijk om het manuscript zelf. De lezer heeft natuurlijk ook te maken met alleen maar het boek, maar de beslissing van een uitgeverij om een schrijver te gaan uitgeven... Je geeft niet alleen een incidenteel boek uit, het is ook je ambitie om een schrijver echt te trainen en verder uit te geven – ten minste als het gaat om fictie. En daar hebben we het hier over neem ik aan. Dan ga je natuurlijk na verloop van tijd ook met die schrijver kennismaken en praten en kijken in welke mate die bereid is om samen te werken en werken te realiseren enzovoort. Dus in eerste instantie gaat het natuurlijk om het papier, maar na verloop van tijd wil ik toch altijd ook even de schrijver achter het papier leren kennen omdat dat toch ook van invloed kan zijn op je beslissing om het boek uit te geven.

Volgt u een soort ‘procedure’ wanneer u manuscripten beoordeeld, of volgt u uw ‘buikgevoel’?

Neen, dat is puur intuïtief. Ik lees gewoon het manuscript en ik ga een beetje bladerend verder lezen om te kijken of ik het goed vind. En meestal vind ik het niet goed, want het grootste deel van wat je onder ogen krijgt, is niet goed. Als het wel goed is, ja, dan lees het toch door. Maar ik volg dus geen bepaalde procedure, het is puur intuïtief.

Als u denkt aan een goede auteur - daarmee wil ik zeggen: iemand die kwalitatieve boeken schrijft en ook een redelijk publiek bereikt - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan? Kunt u daar zo’n beetje een beeld van vormen?

Ja...neen, dat kun je niet. Een goede schrijver is niet een schrijver die ook een groot publiek bereikt. Want een goede schrijver kan perfect een goed boek schrijven en toch maar een relatief klein publiek bereiken. Maar ik denk aan een heel samenstel van competenties. Ja, dat zijn heel veel factoren die een boek goed maken. Heel veel uiteenlopende factoren. Euh... en dan gaat het om de bedoeling, de intenties van de schrijver, maar het gaat natuurlijk ook over de manier waarop het is geschreven. Er zijn verschrikkelijk veel factoren die daar van invloed zijn.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. (Als er niet meteen een antwoord komt: Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?)

Nou ik ken die opleidingen wel, ik weet wel hoe ze werken. Ik geef zelf ook af en toe schrijfles, schrijfcursussen. Dus ik heb me ook wel bezig gehouden met hoe je zo’n cursus geeft. En ik heb me ook wel bezig gehouden met wat er op een schrijversvakschool of in andere steden... En ik vind het vaak... Nou, kijk, het echte talent om iets te schrijven en het echte talent om een schrijver te zijn, dat

kun je niet leren, dat heb je of dat heb je niet. Maar je kunt heel veel oefenen natuurlijk. Je kunt in een opleiding natuurlijk ongelooflijk veel leren. En in die zin vind ik het wel goed en ik denk ook wel dat het bewezen is inmiddels dat er wel behoorlijk goede schrijvers van die opleidingen vandaan kunnen komen.

Ja, ik denk dat die opleidingen in Nederland toch ook wel meer traditie kennen dan bij ons. Want bij ons, hier in Vlaanderen, zijn er niet zo veel mogelijkheden om zo'n schrijfopleidingen te volgen, maar goed...

Ja.

Wat denkt u dan van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik heb een aanzet meegebracht die ik gemaakt heb. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

Ja, dat vind ik heel lastig, ik heb hier al even naar die lijst gekeken... Het is ofwel arbitrair of je denkt "dat zit echt genuanceerder"... Dat kun je nooit zo in feiten uitdrukken, dat gaat meer intuïtief. Maar als je wil, kunnen we even over die lijst lopen, dan kan ik er iets over zeggen?

Dat is goed, uitstekend.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Voor zowel debutant als mature schrijver heel belangrijk. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Creatief: ja. Origineel: ja. Maar innovatief hoeft niet. En dat geldt voor zowel de geoefende als de beginnende schrijver. Creatief, ja dat is een te vage term eigenlijk voor een schrijver. Dat ben je vanzelf als je een boek verzint en schrijft. Origineel moet het sowieso zijn want anders is het... Innovatief hoeft wat mij betreft niet, het hoeft niet altijd nieuw of vernieuwend te zijn. Het mag ook best... Ik zit nu in een manuscript te lezen dat ronduit ouderwets is maar toch ook heel goed. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Verschillende genres aankunnen'. Neen. Als iemand heel goed is in een roman schrijven is dat prima, als iemand heel goed is in poëzie of in verhalen schrijven, prima. [Niet belangrijk]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Dat vind ik ook geen voorwaarde. Het is soms wel handig als je flexibel bent in je stijlregisters, maar ik vind het geen voorwaarde. Genres ook niet.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Ja. Ronduit ja voor beide schrijvers. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kennis van het publiek bezitten'. Neen. Ik vind wel dat een schrijver zich wel bewust moet zijn dat hij schrijft voor een publiek, maar ik vind het niet noodzakelijk. Je schrijft toch vanuit een innerlijke stem, vanuit een innerlijk geluid. En je hoeft je daarbij geen lezer voor te stellen, geloof ik. [Niet belangrijk]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Ja dat geldt als je met personages bezig bent, als je over personages schrijft dan moet je dat kunnen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Over leeservaring beschikken'. Ja dat is ook niet een noodzakelijke voorwaarde, maar alle, alle, alle schrijvers lezen zeer veel. Dus ik vind het eigenlijk wel een voorwaarde. Nou ja, het is iets waar ik altijd over praat in mijn cursussen, de eerste bijeenkomst gaat zeer vaak over leesgedrag. En dan merk

je al dat sommige mensen boeken lezen waarvan ik denk “dat is niet zo interessant”. En je hebt mensen die ongelooflijk veel boeken lezen en daar veel van opsteken. Dat merk je wel in de loop van zo’n cursus. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Neen, dat hoeven ze helemaal niet te hebben. Het is wel zo dat wij bij Atlas Contact tegenwoordig veel meer informatiebijeenkomsten organiseren om schrijvers bij te brengen hoe die dingen werken. Want het is vaak toch wel heel handig als ze een beetje op de hoogte zijn van het productieproces, maar toch ook van marketing en dat soort dingen. [Niet belangrijk]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Dat is fijn maar ik vind het niet een voorwaarde.

[Onderbreking, opnieuw gebeld → deel 2]

Mijn telefoon doet raar, het is niet mijn telefoon, maar het is de centrale die af en toe raar doet. Bij welk punt waren we gebleven?

'Zakelijke kennis vertonen'. Neen, dat vind ik niet per se... [Niet belangrijk]

'Professionaliteit vertonen'. Wel. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Stiptheid vertonen'. Ook niet. Nou ja, wat bedoel je met stiptheid? **Als er bijvoorbeeld deadlines worden afgesproken, dat je die respecteert.** Nou dat is aangenaam als iemand dat allemaal heeft, maar het is niet heel relevant. [Niet belangrijk]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Ja maar dat geldt voor alles en iedereen. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kunnen plannen en organiseren'. Dat kunnen veel schrijvers wel en sommige schrijvers niet. Je kunt niet... Ik geloof niet dat dat met schrijven te maken heeft, dat geldt gewoon voor mensen in het algemeen, mensen die professioneel bezig zijn. En het is fijn en goed, en ze worden beter als ze kunnen plannen en organiseren maar dat geldt ook voor boekhouders en metselaars.

'Communicatief zijn'. Dat is een interessante want tegenwoordig worden er steeds meer dat soort eisen gesteld aan schrijvers. Hij moet z’n verhaal goed kunnen vertellen, hij moet in een interview meeslepend kunnen vertellen en belangstelling ontwikkelen. Dat is waar, dat telt allemaal als een voordeel, maar nog altijd niet een echte voorwaarde. Ik vind namelijk ook schrijvers die heel schuchter zijn en verlegen en die helemaal niet geschikt zijn voor televisie en dat soort dingen toch soms heel interessant.

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. Wat bedoel je daarmee? **Als er feedback komt uit het publiek of vanwege de redacteur, dat hij bereid is daarnaar te luisteren en eventueel iets aan te passen.** Ja, neen, ik vind niet dat hij moet luisteren naar kritiek van het publiek. Ik vind wel dat een schrijver – of dat is toch wel altijd heel prettig – als hij opmerkingen van de redacteur aanneemt en daar iets mee doet. Dat is toch ook professionaliteit.

'Flexibiliteit vertonen'. Dat vind ik net zoiets als ‘kunnen plannen en organiseren’.

'Blijk geven van sociale vlothed'. Dat is net zoiets als ‘communicatief zijn’. Het is prettig maar het is geen voorwaarde.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Nou, daar hebben we het over gehad, dat vind ik niet, want lezers hebben vaak... zijn geen professionele redacteuren dus hebben vaak opmerkingen die niet ter zake doen. Zelfs recensenten vind ik vaak heel domme, irrelevante opmerkingen maken. [Niet belangrijk]

'Stressbestendigheid vertonen'. Neen, dat vind ik net zoiets als ‘flexibiliteit’ en die eigenschappen zijn fijn, maar ze zijn helemaal geen voorwaarde. [Niet belangrijk]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Precies hetzelfde. Al dat soort

eigenschappen maken een professioneel mens beter, maar als ze ze niet hebben, is er niets aan de hand.

'Werken aan zelfontplooiing'. Nou, wat ik wel vind van zelfontplooiing... Als een schrijver al jarenlang of decennialang uitgeeft, is het goed als die schrijver stappen zet, zich ontwikkelt. Want als je altijd met hetzelfde boek komt, op een gegeven moment gaat het toch mis. Dan gaat er toch iets mis geloof ik. De belangstelling neemt af of... Je hebt namelijk niet alleen met de schrijver en de uitgever te maken, maar ook met de markt, met de boekhandel, met de lezer. En dan gaat dat allemaal een heel grote rol spelen.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Nou, dat zijn allemaal dingen die leuk zijn en goed zijn.

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Natuurlijk.

'Populair zijn bij het publiek'. Kan van belang zijn, maar er zijn heel veel schrijvers totaal niet populair bij het publiek.

'Een geboren performer zijn'. Dat is maar voor een paar mensen weggelegd.

'Durven innoveren'. Dat zie ik niet zo...[Niet belangrijk]

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Hier geldt ook weer voor... Als je die eigenschappen bezit, dan ben je een leuk mens of ben je een waardevol mens. Maar het zijn allemaal niet echt voorwaarden voor een schrijver. Het is leuk als een schrijver durft te innoveren of een visie heeft – nou ja, een schrijver heeft altijd een visie – maar ik begrijp niet zo goed de relatie met het schrijverschap, begrijp je.

'Nieuwe markten durven verkennen'.

'Visie hebben'.

Ja, inderdaad ik heb dit competentieprofiel een beetje opgesteld in lijn met andere competentieprofielen bijvoorbeeld uit de bedrijfswereld. Daarom heb ik ook een onderscheid gemaakt tussen die verschillende competenties...

Ja, ik kan me dat heel goed voorstellen: durven innoveren, nieuwe markten verkennen, tuurlijk dat moet. Maar schrijven is toch nog iets anders.

En denkt u dat een dergelijk competentieprofiel een nut zou kunnen hebben in een schrijfopleiding? Bijvoorbeeld als een soort van leertraject voor iemand die pas beginnen schrijven is?

Nou ja, in zoverre... Stel dat je een aantal mensen aan het opleiden bent. Je merkt dat iemand totaal sociaal onvaardig is, dan is het zinvol om een opleiding met zo iemand te praten en hem daarop te wijzen. “Kijk je schrijft heel mooie verhalen, en je hebt een heel grote ambitie, je kunt ongetwijfeld een uitgever vinden voor je werk. Je wordt ook verwacht dat je enige sociale vaardigheid vertoont en dat je meewerkt aan de marketing en de publiciteit van een boek”. Dat vind ik heel goed. Maar stel nu dat zo’n schrijver zegt “neen, dat doe ik niet”, of als zo’n schrijver daar niet toe in staat is, dan vind ik niet dat er gezegd moet worden “dan geef ik je niet uit, dan leiden we je niet op”. Dus om je vraag te beantwoorden: ja het is handig en het kan nuttig zijn, maar het is niet een uitsluitend criterium.

Neen, dat is inderdaad ook niet mijn bedoeling. Voorlopig heb ik zo meer het idee om een persoonlijk ontwikkelingsplan op te stellen per student en dan eigenlijk vertrekkend vanuit de talenten die opgemerkt worden uit hun beginproef. En om die dan aan te vullen met deze competenties of ze op z’n minst duidelijk te maken welke competenties bijdragen tot het kunnen publiceren van een boek, tot succes enzovoort.

Ja, dat is heel erg nuttig om beginnende schrijvers daar op te wijzen dat al die dingen er bij komen kijken. Dat is iets wat wij ook doen hier bij de uitgeverij. Want door een aantal fusies zijn wij een ontzettend grote literaire uitgeverij geworden, dus wij geven workshops aan beginnende schrijvers voor dit soort dingen.

Ja, dat is inderdaad interessant.

Ja, wij zijn ook eigenlijk de enige uitgeverij die dat doen. Maar het is heel leuk om te doen ook. Een debutantenacademie hebben we.

Oké, misschien nog een laatste vraag. Fungeren uitgevers in uw ogen als coach voor de schrijver, zowel op inhoudelijk vlak als op het vlak van de persoonlijke ontwikkeling?

Niet zozeer de uitgevers als wel de redacteuren. Maar ik denk dat je hetzelfde bedoelt, want vaak is het de uitgever, maar bij ons zijn het de redacteuren die vooral de contacten hebben met de schrijvers. En dat is bij vele uitgeverijen zo. En daarbij, een redacteur doet dat altijd in samenspraak met de uitgever. Maar om je vraag te beantwoorden: ja, want wij coachen natuurlijk het werk, maar we coachen ook de schrijver. En we zijn niet alleen een coach, maar soms ook een psycholoog of soms een moederfiguur of soms... We ondersteunen de schrijver waar we kunnen ja, in vele gedaanten. Dat is heel belangrijk.

Oké, dan weet ik alles wat ik wilde weten denk ik. Vriendelijk bedankt voor uw tijd.

Oké, ik ben laatst ook op die Schrijfdag in Brussel geweest. Nou, als ik iets voor je kan doen, laat het weten. Succes, en hou me op de hoogte.

Dat is vriendelijk, bedankt.

Harold Polis (uitgeverij De Bezige Bij Antwerpen)

11/05, De Bezige Bij, Antwerpen, 11u

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

**Als u beslist wie u wil uitgeven, houdt u dan enkel rekening met het manuscript, met de tekst?
Of houdt u daarbij ook rekening met de persoonlijkheid van de auteur?**

Eum, neen, dat hangt af... Elke keer is dat anders eigenlijk. Maar ik moet daar toch iets over zeggen, want ik ga daar niet mee akkoord met wat je zegt. Om de eenvoudige reden dat, eum, op zich is het interessant dat je die vraag stelt, ik heb me die vraag ook al vaak gesteld. Van op de stoel waarop ik zit, eum, dit is een bedrijf hé, er moet geld verdiend worden, de continuïteit van de onderneming moet gegarandeerd worden. Dat is net hetzelfde als bij een tweedehandszaak voor wagens of een bakker of een beenhouwer. Wat is de fout die mensen maken in mijn omgeving en die ik elke keer opnieuw herhaald zien? Dat is denken dat succes uit het verleden gedupliceerd kan worden. Dat is net hetzelfde als die bank, al dat gezever over... Bij een bank – sorry dat ik een beetje moeilijk op dreef kom, maar dat komt wel... Eum, voorbij prestaties vormen geen garantie voor toekomstige prestaties. Dat is bij een uitgeverij net zo. Het is niet omdat boek X of auteur Y in het verleden een breed publiek hebben bereikt en een enorm succes hebben gehad, dat dat in de toekomst er zou zijn. En zeker in de branche waarin ik zit, is dat nog minder het geval. Een groot deel van dat vak worden ook ingenomen door mensen die semi-generiek boeken maken of herhaalbare boeken maken. Als je bijvoorbeeld boeken maakt... Stel dat je in de academische sector zit, eum, de VUB press [...], Acco, dat is invulbaar, dat is kwantificeerbaar bijna. Dat is veel minder gericht op pure creativiteit en inventiviteit dan wat ik doe. Ik moet elke keer opnieuw, in om het even welk genre, op zoek gaan naar mensen en teksten die, ja, zichzelf heruitvinden alsof er geen enkel ander boek geschreven is vóór dat ene boek. En dat is onmogelijk om te kwantificeren. Je kunt dat onmogelijk kwantificeren, je kunt daarvan onmogelijk op voorhand zeggen: “we zoeken dit of we zoeken dat”, dat is onmogelijk. Het is elke keer anders en net het besef van het feit dat dat elke keer anders is, is de voorwaarde om het te vinden. Als ik mij volledig zou richten op succes uit het verleden, eerlijk gezegd, dan faal ik. Er is zo’n Latijns gezegde: “Bis repetita placent”. Dus “Als het een succes is geweest, kun je het nog eens herhalen”, daar komt het eigenlijk op neer. Dat is één van de... alle mensen zijn dom hé, dus beperkt in hun gave. En iedereen volgt een paar regeltjes, ik vind dat dan sympathiek om die regels te volgen, maar de praktijk leert mij dat het even vaak mislukt als het lukt. En dat voorbij succes is ook – helaas, moet ik zeggen – is enorm vaak gebaseerd op geluk, stom geluk. Dus elke keer dat je iets probeert te enceneren waarvan je denkt “alle parameters kloppen”, dus “het is dit of het is dat”, “de auteurs is slim, toegankelijk, durft van alles, wil op tafel springen, doet dat ook, heeft een groot netwerk, het boek is niet slecht...”. Dat is geen garantie op succes. Het mislukt even vaak als het lukt. Ja, hoe komt dat? Ja, geen flauw idee. Het boekenvak, en zeker het stuk waarin ik zit, er is ook geen marktonderzoek. Het marktonderzoek is het boek dat je uitgeeft, en dat is voor weinig mensen te begrijpen, niemand anders doet zo, is zo gek om er zijn energie in te stoppen, maar daar komt het vaak op neer. Dus waarop let je dan? Als je al die dingen weet, als je weet hoe feilbaar een boek en een auteur zijn. En hoe onmachtig uitgevers eigenlijk vaak zijn – ten gronde hé – om dat te sturen, waar let je dan op? Voor mij persoonlijk vergroot dat de noodzaak om alleen maar dingen uit te geven waarin ik echt geloof. Dus dat zorgt ervoor dat je, nog veel meer dan vroeger, alleen kwalitatieve dingen uitgeeft en dat je de lat hoog legt, niet laag, hoog. En dat je ook durft te zeggen tegen mensen: “Het is niet goed genoeg. Doe je best. Ga naar huis, eet een boterham”. Dat is daar het resultaat van. Dus dan zoek je eigenlijk automatisch naar mensen die in staat zijn mee te gaan op dat pad. Iemand die hier binnenkomt en die zegt “ik ben fantastisch, dit en dat”. Enfin, dat is goed hé: “Daaag!”. Tenzij het echt goed is hé, dat

gebeurt. Maar meestal zijn het echt normale mensen die ook falen en succes hebben zoals iedereen. En die moeten gewoon werken. Die moeten bereid zijn om mee te gaan op dat bochtige pad waarvan wij weten hoe bochtig het is. Want dat is dan wat een uitgever kan. Een uitgever kan op basis van zijn ervaring zeggen tegen zo iemand “Ja, let op want... Het is goed geschreven, maar er zit geen plot in” of “Er zit een plot in, maar het is eigenlijk niet goed geschreven” of “Als je het op die manier doet, dan ben je boeken aan het maken voor jezelf in plaats van voor een publiek”, “Wat wil je zeggen?”. Dus dat is eigenlijk het enige waar ik op let buiten het feit dat het kwaliteitsvol moet zijn en uniek en dat mensen... Hoe moet ik dat zeggen... Ja, er moet een soort noodzaak in zitten, want anders heb je niks. Alles begint en staat met de vraag: “Bent u bereid om mee te werken?”. Als dat niet is, dan stopt het. Want een uitgeverij is minder vroeger – het is fictie en non-fictie die ik uitgeef – is veel minder dan vroeger onaantastbaar. Het publiek wordt ook verwend. We leven in een wereld van *storytelling* he, alles wordt verteld, zelfs reclame voor toiletpapier bij wijze van spreken. Dus mensen zijn wel iets gewend hé. Dus ook bij een boek moeten in de manier waarop het wordt geschreven en uitgeven, daar mag je eigenlijk niks aan het toeval overlaten. Daar moet allemaal, vanuit de kracht van zo’n tekst en vanuit de visie van de auteur – wat wil je zeggen, hoe wil je het zeggen, tegen wie wil je het zeggen – alles moet uitgedacht zijn. Dat is op zich ingewikkelder dan vroeger, dat wel, omdat die vanzelfsprekendheid waarmee je vroeger met literatuur een publiek kon bereiken, die is volledig weg. Er is ook geen minimumgrens meer, er is geen minimumpubliek meer. Dat is allemaal weg, dat is allemaal verdwenen, ja.

U hebt intussen ook al een aantal van mijn andere vragen beantwoord.

Uiteraard, mijn excuses.

Neen, geen probleem, dat is uitstekend. Ik weet niet of u er nog iets aan toe te voegen hebt, maar bijvoorbeeld één van mijn vragen was “Als u persoonlijk terugdenkt aan een ‘goede’ auteur – of aan iemand die u als een ‘goede’ auteur beschouwt – denkt u dan aan een aantal vaardigheden of persoonlijkheidskenmerken? Of is dat van auteur tot auteur verschillend?”

Dat is verschillend. Je hebt een x-as en een y-as. De x-as is de verkoopcijfers en de y-as is symbolisch kapitaal. Dat symbolisch kapitaal betekent dat iemand in de literatuur naargelang wat hij of zij schrijft erkend wordt als belangrijk. Kun je dat meten? Neen. Heeft dat een gewicht dat je in de schaal kunt werpen? Ja. Dus ik weet uit ervaring, ook uit ervaring – ik ben de enige poëzie-uitgever in Vlaanderen die op een consequente manier poëziebundels uitgeeft die ook een publiek bereiken – eum... Dat betekent als je een boek uitgeeft dat je er 150 verkoopt. Dat kost geld, je stopt daar geld aan toe. Oké, dat boek krijgt dan twee, drie prijzen, krijgt binnen de *peer group* enorm goede kritieken maand na maand, wordt geloofd en geprijsd, al wat je maar wilt. En dat is dus symbolisch kapitaal. Maar verkoopcijfers: nul. Ja, andere kant ook hé. Je kunt romans uitgeven waarvan je er maar 1000 verkoopt maar waarvan je ten eerste zeker weet... Want dat weet ik wel zeker: ik weet of iets een goed boek is of niet. Gezien mijn ervaring en mijn leeservaring, het aantal jaar dat ik dat al doe en het feit dat ik dat niet alleen als commerciant doe maar ook als semi-intellectueel criticus, weet ik of het slecht of goed is. Je kunt zeggen: “deze roman is fundamenteel goed”. En je kunt ook voorspellen dat dat wordt meegenomen jaren nadien in bespiegelingen, in lijstjes... Maar voor hetzelfde geld verkoop je daar 1000 exemplaren van. En dan is dat voor het merendeel van de mensen in dit bedrijf een totale mislukking waarbij de vraag wordt gesteld “moeten we wel nog verder gaan met deze auteur?”. Want dat is de dynamiek binnen een bedrijf. Ja... kun je dat voorspellen? Neen. Is het één belangrijker dan het andere? Niet noodzakelijk. Als je alleen uitgeverijen zou maken die gericht zijn op *bestsellers*, ja dan was er geen uitgeverij meer. De mensen die op een bepaald moment succes hebben met hun literatuur, die hebben dat ook moeten doen na jaren van zoeken en tasten. Er zijn boeken aan vooraf

gegaan. Het delicate in zo'n bedrijf is dat er een klimaat moet heersen waarin de mensen die verantwoordelijk zijn voor de leiding van zo'n bedrijf akkoord gaan met het feit dat er geprutst wordt. Er moet een marge zijn waarin je kunt knoeien, en als je die marge niet creëert, dan is het ook afgelopen, dan stopt dat. Want dat is ook een constante in dat vak... Mensen zoeken auteurs... Dat is zoals water he, dat sijpelt door, en als je daar op tijd staat met een bakje dan sijpelt dat in je bakje. Maar als het stopt, dan gaan die mensen naar ergens anders hé. Dat heeft niks te maken met de naam van het bedrijf of de autoriteit of wat dan ook, dat maakt allemaal niet uit. Als dat hier morgen zou stoppen, dan gaan al die mensen rustig ergens anders naartoe. En ik vrees dat dat voor elke uitgever min of meer hetzelfde is. Zeker voor alle uitgevers van literatuur die op middenlange termijn durven denken en die begrijpen hoe literatuur werkt, namelijk niet in seizoenen of in jaren maar vaak in decennia. Dat is angstaanjagend maar dat is zo. Die beseffen dat... Er zijn een aantal parameters hé. Ik durf het bijvoorbeeld ook zeggen dat ik manuscripten kan beoordelen op één paragraaf, dat is geen enkel probleem. [...] Maar eum, dat is niet de enige norm, dat is niet het enige criterium.

Nu iets compleet anders. Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Die is sinds kort hervormd. In het eerste jaar krijgen de studenten een zeer breed gamma aan 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza, journalistiek... In het tweede en het derde jaar krijgen er dan 24 – geloof ik – de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. Gelooft u daarin? Denkt u dat dergelijke opleidingen een goede zaak zijn, zij 'goede' auteurs voortbrengen? Hebt u daar een mening over?

Ja, absoluut. Ik vind dat het vak waarin ik zit nog bijlange niet voldoende geprofessionaliseerd is, dat dat zeker in Vlaanderen een acuut probleem is. Zelfs in de uitgeverij, dat er nog te veel dingen gebaseerd zijn op een belachelijke vorm van amateurisme. Alles wat ertoe bijdraagt dat het geprofessionaliseerd wordt, is eigenlijk heel goed. Dus daar horen ook schrijfopleidingen bij. Natuurlijk, dat is een creatieve opleiding, je kunt bij artistieke opleidingen nooit een garantie op succes bieden. Dat is niet zo voor een woordopleiding, een dramaopleiding... Je kunt dat niet. Ook zo voor muziekopleidingen. Maar het is wel heel belangrijk dat er daar voortgezette opleidingen over bestaan, want eum, retorica, de basis van literatuur, dat kun je onderwijzen hé, daar moet je niet flauw over doen. Je kunt dat leren, je kunt perfect metaforiek leren. Je kunt werken met vertelstandpunt, dat kun je leren. En naarmate je je van al die technieken beter bewust bent, word je ook een betere schrijver. Dat is duidelijk. Je kunt er geen talent mee aanleren, dat is in geen enkele artistieke opleiding zo. In dat opzicht vind ik dat eigenlijk gewoon prima, dat had twintig jaar geleden al moeten zijn.⁶ Absoluut.

Oké. Ik heb zelf al een aanzet gemaakt tot een competentielijst en ik ga hiermee langs bij een aantal mensen en ik vraag hen om feedback. Die lijst is niet m'n eigen mening, het is al een combinatie van verschillende dingen. Er staan ook een aantal zaken op om spraakwater op te leveren, zogezegd. Ik heb een onderscheid gemaakt tussen literaire competenties, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Wat mij ook interesseert, is of er een verschil is tussen competenties voor de debutant en voor de mature auteur. Is het mogelijk om dat even te overlopen, mondeling of schriftelijk?

Ja, oké. [Harold Polis neemt de lijst bij de hand en geeft mondeling commentaar]

---

⁶ SchrijversAcademie bestaat al meer dan twintig jaar.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'.

'Precies en correct taalgebruik hanteren'.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'.

Ja, het punt is... Deze competenties zitten in een totaalbeeld, je kunt die niet los van elkaar zien. Dus 'Eigen herkenbare, schrijfstijl hanteren' is niet noodzakelijk. Misschien is het ook niet nodig om correct te schrijven. Ik ken er een paar die eigenlijk half worden herschreven. Dus er zijn mensen die ongelooflijk... Er zijn mensen die niet kunnen schrijven, geen werkwoordsvolgorde, geen voorzetselvolgorde, die slaan alles door elkaar. Maar wat ze schrijven pakt op de één of andere manier. Ja, is dat dan 'uniek'? Wellicht. Eum, dat heeft dan wellicht ook meer met het onderwerp te maken, met wat ze zeggen en hoe ze erover reflecteren. Dus die herkenbare schrijfstijl, laat ons zeggen: ja. Maar niet absoluut. Die creativiteit: ja, maar ook weer niet absoluut. Je kunt ook te creatief zijn hé. Er ligt nu bijvoorbeeld bij ons een boek dat we helaas al hebben aangeboden. Dat hebben we nu voor de derde of de vierde keer onder handen genomen en dat is gewoon te experimenteel. Ik weet op voorhand: dat zal falen op die manier. Dus ik probeer die auteur ervan te overtuigen om meer rekening te houden met de regels. Je kunt ook te creatief zijn [gelach], geen enkel probleem.

'Verschillende genres aankunnen'. Is geen noodzaak.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. In principe ook niet.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Ja, als iemand blijft schrijven is dat essentieel.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dat is de essentie van de zaak natuurlijk.

'Karaktertekening van de personages kunnen uitwerken'. Dit is ook essentieel. Alles voor beide categorieën hé.

'Een interessant verhaal kunnen vertellen'. Ja.

'Kennis van het publiek bezitten'. Ja, dat is essentieel. Niet zozeer omdat je daarmee, eum, kunt voorspellen wat het succes is van een boek. Maar dat bepaalt mee de inhoud. Dat heeft niks te maken met romantische inspiratie of het onaantastbaar kunstenaarschap. Het publiek waarvoor je iets maakt, bepaalt mee hoe je het maakt. Dat speelt zelfs in fictie een heel grote rol. Als je weet dat bijvoorbeeld... Bijbelse metaforiek was vroeger een onderdeel van het literair instrumentarium. Wel er is niemand nog, op een paar uitzonderingen na, die weet Metusalem was bij wijze van spreken. Dan moet je het ook niet gebruiken of je moet het gebruiken op een manier dat je het kunt verklaren. Je moet rekening houden met je publiek. Als je dat niet doet, dan is dat ook een keuze. Maar dan weet je dat je een aantal dingen uitsluit, dat is het verschil, dat je dan minder gemakkelijk mensen bereikt enzovoort. **Dus dat is ook voor de debutant belangrijk dan?** Ja, dat is waar. Maar je kunt niet verwachten van iemand van 23 of 24 dat die dat beseft. Eum, die zullen misschien beter beseffen dat... Veel teksten zijn ook zeer generatiegebonden hé, je schrijft in de eerste plaats voor de mensen rondom je die je kent. En dat is prima op je 23ste. Als je tien jaar verder staat, moet je jezelf vragen beginnen stellen. Want dat is de beperking van de meeste auteurs, het feit dat ze niet meegroeien met hun lezerspubliek, de lezers worden mee oud. Snap je? **Ja, ja.** Dus dat zit daarin.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Ja, tuurlijk, dat is essentieel.

'Over leeservaring beschikken'. Is ook essentieel.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Dan bedoel ik echt van de uitgever tot de drukker, wat er daartussen allemaal gebeurt. Ja, ik zou dat graag hebben, maar dat is in weinige gevallen het geval. **En vind je dan dat ze ook zoiets zouden moeten onderwijzen in een schrijfopleiding?** Wel, ja, tuurlijk. Naarmate... Het vak zit in crisis, er verandert heel veel – dat gaat altijd gepaard met een economische crisis. Dus als je een kunstvorm kiest om je te uiten, dan moet je weten hoe het eraan toe gaat. Dus natuurlijk moet je dat weten. Ik kom nog te veel mensen tegen die niet beseffen hoe een uitgeverij werkt. Dat is fout uiteraard. Als je daar je ziel en zaligheid in

legt, en jaren van je leven, dan zou ik me er verdorie toch zeer goed op de hoogte van stellen hoe dat hier juist in elkaar zit. **En wordt dat gecommuniceerd van de uitgeverij naar de auteur toe, als u bijvoorbeeld beslist iemand uit te geven of te begeleiden?** Ja, wij hebben catalogi en presentaties en god weet wat. Dus er zijn [...] mogelijkheden voor een auteur om zich daarvan op de hoogte te stellen. Bovendien zijn er ook officiële momenten waarmee je daar geconfronteerd wordt: een honorariumbrief, daar staat zwart op wit wat er is verkocht en wat er is teruggestuurd. Maar ik merk toch dat er toch nog altijd veel te weinig mensen zijn die zich daar vragen over stellen. Ja, “Hoe komt het dat ik dat wel of niet heb verkocht?”. Ik vind dat essentieel eigenlijk. Ook omdat in het gesprek tussen auteur en uitgever, eum, geld en opbrengsten is een soort neveneffect van het gesprek over inhoud. Naarmate je een beter boek maakt, is de kans groter dat je een groter publiek bereikt en je meer boeken verkoopt. Maar dat hangt allemaal enorm hard samen. Dus, ja, ik vind dat eigenlijk wel essentieel.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Ik zou dat ook heel graag hebben en ik stimuleer dat ook, maar dat is niet iedereen gegeven.

'Zakelijke kennis vertonen'. Hetzelfde voor zakelijke kennis. Ik doe daar... ik stop daar heel veel tijd in om mensen duidelijk te maken hoe ze zich kunnen organiseren, letterlijk hé. Zelfs fiscaal hé. Ik vind dat je dat moet weten. Daar moeten we ook niet te flauw over doen, dat is allemaal niet zo moeilijk.

Ja, er zijn ook zeer veel handboeken over te vinden. Ja, inderdaad. De foutieve inschatting die bestaat, is dat dat ook contraproductief is, of in tegenspraak is met het vak, met het schrijven. En dat is een soort vooroordeel dat er echt volledig uit moet. Nu ja, je kunt dat ook terugkaatsen hé, dat vind ik ook. Ik vind dat het aan de andere kant van de wereld, dat literatuur en lezen te weinig vanzelfsprekend worden geacht en te snel worden weggezet als iets onkwantificeerbaars, en dus niet rendabel. Wat ook flauwekul is natuurlijk. Oké, je kunt dat niet afrekenen zoals je de jaaromzet van een bakker berekent, maar dat is wel iets essentieels in een mensenleven hé. Je moet kunnen dromen, reflecteren en jezelf verstrooien hé. Dat is essentieel en dat wordt niet voldoende opgepikt in de samenleving. Dus naarmate dat die crisis duurt en iedereen begint te piepen over rendement en zakelijkheid en ‘bla bla bla’ wordt dat weer een stuk vergeten en dat is fout. Daarom volg ik ook veel mensen in mijn wereldje wel die daar allergisch op reageren, ze hebben ook een punt. Maar, nogmaals, stel dat je daar een deel van je leven aan geeft, moet je toch weten dat je rondkomt enzovoort.

'Professionaliteit vertonen'.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Ja, artistieke ambities zijn ook resultaatsgericht, dus dat is essentieel.

'Kunnen plannen en organiseren'. Dat is essentieel, ja.

'Blijk geven van discipline'. Is in principe ook essentieel, zonder meer.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'. Ik zou dat ook graag willen dat het zo was, maar dat is niet altijd het geval. Je kunt dat ook niet afmeten.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. **Bijvoorbeeld dat als er aanpassingen voorgesteld worden dat je niet koppig bij je eigen idee of bij je ‘eigen kindje’ blijft.** Dat is essentieel. Mensen die weten hoe het werkt, hebben die vaardigheid ook. Omdat er in principe minstens drie rondes zijn waarbij derden van alles over je tekst komt zeggen: “dat is niet goed” en “dat is wel goed”. Dus dat is essentieel.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Ja, is ook essentieel.

'Stressbestendigheid vertonen'. Ja, in principe wel, maar dat kun je niet van iedereen eisen.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ook dat is iets wat je niet van iedereen kunt eisen, vrees ik. Bovendien, naarmate dat mensen op een stringenter manier hun artistieke dromen najagen, is die kans ook groter dat ze zich afsluiten van invloeden van buitenaf. En net minder goed

hun eigen sterktes en zwaktes zien, dat is ook onvermijdelijk.

'Werken aan zelfontplooiing'. Ja... **Het zijn van die standaardcompetenties hé**. Neen, maar het is goed dat je dat zegt. Eén van de grootste overschattingen van de kunst is dat mensen die kunst bedrijven, dat die iets te zeggen hebben over de wereld. Het antwoord is: neen. En ik vind, en ik moedig dat bijvoorbeeld ook heel erg aan dat mensen een krant lezen. Dat klinkt misschien stom hé, maar dat is niet zo stom als het lijkt. Niet iedereen die aan literatuur doet, heeft iets over de wereld te zeggen. Die hebben misschien wel iets te zeggen over menselijke relaties en menselijk gedrag, maar ik vind dat toch heel belangrijk – en dat is ook het type mens dat ik zoek – dat je weet hoe het eraan toe gaat in de wereld. En dat je dat, al was het maar op een vage manier, dat je dat meeneemt in je personages in je verhalen. Dus ja, ik vind dat heel belangrijk. En zeker voor non-fictie auteurs. Bovendien als er hier mensen binnenkomen die debuten, dan is mijn eerste vraag altijd: “en wat lees je graag?”. En dan zeggen ze “dit en dat”. “Je leest niets in het Frans?”. “En wat voor kranten lees je dan?”. Mensen vinden dat meestal gigantisch intimiderend. “Ah je leest niet *Die Zeit*, ah je leest niet de bijlage van *Le Monde des livres*, je hebt nog nooit *The Guardian* vastgepakt op zaterdag”. Ik zeg dat dan hé: “Ik vind het eigenlijk een beetje dom dat je dat niet doet, want dat wordt verkocht in de gazettenwinkel, namelijk”. En “Ah je leest dat in het Engels, waarom lees je dat niet in het Frans?”. Dus dat heeft daar ook mee te maken hé. Iemand die echt gedreven is door een artistieke of een intellectuele droom, die weet van zichzelf ook dat die er alles aan moet doen om dat te bereiken. En dat betekent dat je jezelf voortdurend ontplooit. En dat je vooral gaat zoeken op de plaatsen waar de andere mensen niet gaan zoeken. En bijvoorbeeld meertaligheid, andere boeken lezen... ja, absoluut. Dat heeft te maken met het feit dat ik voor mijn auteurs zeer streng ben en zeg dat de lat hoog ligt.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een “boeiende” persoonlijkheid hebben'. Is voor mij niet noodzakelijk. Je kunt even goed saai zijn, je moet gewoon iets te zeggen hebben.

'Populair zijn bij het publiek'. Wel, in principe is dat een plus. Maar vaak weet ik dat op voorhand niet, dus dat kunnen wij ook niet eisen van mensen. Uiteraard, achteraf wel. Als het niet verkoopt, dan verkoopt het niet.

'Op een podium durven performen'. Je kunt dat ook vaak niet eisen van mensen. Je kunt dat wel zachtjes... Nu het voordeel dat ik heb, is dat ik heel veel performers uitgeef. Dus ik selecteer daar wel een beetje op. En er is een grijze zone in de literatuur, de non-fictie, die inderdaad heel evenementieel is geworden. Ik ben bijvoorbeeld uitgever van Bart Van Loo, en dat succes is voor een belangrijk deel gebaseerd op het evenementiële karakter van die man.

'Durven innoveren'. Ja.

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Ja.

'Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort)'. Ook dat is essentieel. Maar ik hoop dat dat toch het voorrecht van de uitgever blijft, want als ze dat zelf beginnen doen dan denk ik...

'Visie hebben'. Dat is ook heel essentieel. Het zijn allemaal mensen die een deel van hun leven, en vaak heel hun leven... Dus als je geen beeld hebt van de plek waar je wil zijn binnen tien jaar, ja dan moet je er niet aan beginnen hé, dan moet je iets anders gaan doen.

Ja. Vind je dat er enkele belangrijke dingen ontbreken op deze lijst?

Ja, je moet het woord ambitie gebruiken, dat moet er eigenlijk in. Artistieke en intellectuele ambitie, dat is de grondstof hé, dus zo mag je het ook noemen volgens mij.

En vindt u dat uitgevers en redacteurs als een soort van coach moeten fungeren voor deze competenties?

Ja, ja.

En is dat nog mogelijk tegenwoordig?

Ja, absoluut. Wij doen in principe niets anders...allez, iedereen die hier voorbij komt, ik kijk daar naar. Dat is ook een beetje een lopende band, dat zijn potten met erwtjes op een lopende band. Dat is echt hé. Alles, honderden dingen komen voorbij... [...]. Aangezien ik weet wat ik zoek en aangezien ik een beetje weet wat er zou kunnen werken – niet wat er werkt – begin ik die mensen te pushen hé, ik ga daar vrij ver in hé. Dus pushen betekent dat je de ambitie probeert op te schroeven en dat je het project zo goed mogelijk begint te maken. Dat zijn momenten waarop je vaak... Ik kan ervoor zorgen dat je “opgedraaid” buiten komt, en dat je denkt “wow, nu moet ik echt de komende twee jaar gewoon...”. Dat is de essentie van een uitgever. Die zorgt ervoor dat als er hier nu een plan zit waarmee je naar buitenkomt... De essentie is dat je er zelf mee naar buiten komt hé. Als je je hand opsteekt en je zegt van “Ik wil”, dan komt er iemand langs en die zorgt ervoor dat die wens vorm krijgt, als het nodig is. Ik doe dat. Ik zorg er ook voor dat ik ambetante vragen stel zoals “je moet dat en dat lezen” en “doe dat en dat”.

Het onderste uit de kan halen.

Ja. Nogmaals, dat is niet voor iedereen nodig, want er zijn mensen die dat uit zichzelf doen. Maar er zijn ook mensen die dat omwille van hun persoonlijkheid vragen.

Oké. Vindt u dat een dergelijk competentieprofiel, of het resultaat van al deze gesprekken, nuttig kan zijn in een schrijfopleiding als een leidraad voor waar de lessen uiteindelijk moeten naartoe gaan, of als een soort van parameter van “dit en dit moet aan bod komen of de studenten moeten hier toch mee te maken krijgen”?

Dat kan nuttig zijn als je het concreet maakt. Dus je moet het volgens mij concreet maken aan de hand van schrijversbiografieën waarbij je ook heel duidelijk maakt dat wat je vandaag zoekt wezenlijk niet verschilt van wat je honderd jaar geleden zocht. Op het moment, en zeker in een commerciële boekenomgeving, die was er bij ons honderd jaar geleden nog niet echt maar pakweg in de ons omliggende taalgebieden Duitsland, Frankrijk, Engeland zochten ze honderd jaar geleden exact dezelfde mensen als vandaag hé. Men moet daar niet flauw over doen hé. Dus je kunt die voorbeelden erbij halen en de essentie die in die lijst staat ernaast leggen, dat vind ik wel. Maar je zou hetzelfde ook moeten doen in de opleiding die nu vorm begint te krijgen voor docenten en uitgevers. Want er is vaagweg een soort – is het nu een cursus of een paar lessenreeksen - die worden gegeven over uitgeven, in tegenstelling tot in Nederland is dat nog niet echt afgelijnd tot een echte opleiding.⁷ Maar toch ook om te tonen wat een auteur bijvoorbeeld is aan de hand van een aantal voorbeelden en dan kan zo'n lijst helpen hé, waarom niet. Dat is niet zo stom.

Ja veel auteurs met wie ik spreek zijn er eerder tegen... [gelach].

Ja omdat mensen natuurlijk hun eigen persoonlijkheid trachten te verbergen en te beschermen achter de uniciteit van de kunstenaar. Maar het één sluit het ander niet uit hé. En ik vind echt dat professionaliteit... Als dat meer kan zijn, dan is dat pure winst hé. We moeten daar niet flauw over doen.

Oké, ik denk dat ik alles gevraagd heb wat ik wilde weten...

---

⁷ De opleiding Editie en redactie aan de Universiteit van Amsterdam.

Wat ik ook in m'n hoofd had, was om aan het begin van de opleiding een soort van ontwikkelingsplan te maken voor de student, maar dan in samenspraak met student en docent. Om ook te zorgen dat de verwachtingen van de student wel degelijk bereikt zijn aan het einde van de opleiding. [...] Ja, er bestaat niet één auteur. En ik denk niet dat iedereen aan de hand van dezelfde opdrachten en dezelfde lessen zich kan ontwikkelen.

Neen... Mag ik daar iets over zeggen?

Ja, natuurlijk.

Als ik naar die woordopleidingen kijk, ik stond daar vroeger wel vrij dicht bij. Ik kende veel mensen die acteur wilden worden. Nu wat is heel *sec* gezien de output van zo'n opleiding: tien, twintig, dertig acteurs per jaar. Daar is een markt voor, die mensen kunnen solliciteren bij groepen. Eum, een theatergezelschap, een groot gezelschap, een klein gezelschap, ze kunnen zelf een gezelschap oprichten. Wat is de output van zo'n schrijfopleiding? Wat is dat? Ja, hoeveel uitgeverijen zijn er hier die literatuur uitgeven? De rest zit in Holland, en dat zijn er ook maar een stuk of twee, drie, vier. Dus dat is... Snap je? Allez, ik kan wel pleiten voor professionalisering, maar je weet op voorhand dat de professionele output zelfs niet in vergelijking kan staan met de andere output die in artistieke opleidingen gebruikelijk is. Ook beeldende kunst, dat is niet te vergelijken met schrijven. Als je afstudeert in de beeldende kunsten, oké, dat is een internationaal vak want dat is woordeloos. Je kunt door heel Europa en de wereld reizen, naar beurzen en weet ik wat allemaal... Ja, wat heb je dan hier? Niet veel hé, debuutprijzen dat is pas voor mensen die een debuut hebben gepubliceerd, niet voor mensen die een debuut hebben geschreven. Dus ik denk dat dat voor iedereen die in die opleiding stapt, dat het heel belangrijk is dat zij beseffen dat buiten persoonlijke ontplooiing, dat de professionele output van hun inspanningen eigenlijk een heel beperkte reikwijdte heeft op dit moment hé. Dat mensen hun eigen ambities en plannen ook daarop afstellen.

Ja, want nu is de ambitie van SchrijversAcademie publiceerbare auteurs afleveren, maar als je ziet dat ze met een stuk of zestig beginnen in het Basisjaar, is dat niet realistisch natuurlijk.

Neen, pas op ik vind dat heel legitiem als je dat voor jezelf doet hoor. En een deel van die opleidingen is ook gevuld met mensen die dat willen doen.

Natuurlijk, in de loop van de opleiding vallen er mensen af en in dat laatste jaar kiezen ze er nog een aantal uit...

Oké.

Goed?

Ja, bedankt voor uw tijd.

3. DOCENTEN VAN SCHRIJVERSACADEMIE

Gie Bogaert

De Schrijfdag, 23/03/13, 12u30, Flagey Elsene

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Goh, in feite heb ik daar niet zo'n heel erg goed zicht op, eum, maar ik geloof toch nog altijd heel erg in de waarde van het manuscript en ik denk wel, dat eum – literaire uitgevers in elk geval – toch nog altijd uitgaan van die waarde, dat dat het allereerste criterium is. Je moet een goed boek hebben. Vroeger heb ik ook altijd geloofd, het is me ook altijd gezegd, dat uitgevers ook investeren in auteurs. Dat wanneer ze een auteur uitgeven, dat dat altijd gebeurt met in het achterhoofd “ga ik daar nog boeken van krijgen en kan ik op termijn daar nog, enfin ja, geld aan verdienen?”, want dat is het uiteindelijk”. Maar ik weet niet of dat vandaag de dag nog waar is, eum, ik heb daar ooit al eens met Hans Cottyn over gepraat ook. En die zegt – en die zit een beetje aan de andere kant als redacteur van een uitgeverij – en ik geloof dat ook wel, ik merk dat ook meer en meer, dat uitgevers toch meer op het boek werken, dat ene boek. En als er nog een boek na komt, dat zien we dan nog wel. Maar vooral dit boek. Goh, daarnaast, denk ik dat een uitgever toch nog een stukje rekening houdt met – zeg maar – extraliteraire dingen, van, ja, “kan iemand zijn boek verkopen?”, “kan hij daarover vertellen?”. Ik zeg niet dat dat doorslaggevend is, maar ik denk toch dat dat voor een stuk meespeelt.

Zeker misschien bij de debutanten?

Ja! Ja, wellicht wel. Als ik zie hoe het debuut van Greet Op de Beeck gehyped is eigenlijk – het zal wel een goed boek zijn hé – maar daarnaast is Greet Op de Beeck ook, ja, een vrouw uit de mediawereld, een jonge aantrekkelijk vrouw die kan praten, die iets te vertellen heeft, die kan optreden, die dat boek kan brengen op een podium, en erg goed zelfs – want ik heb haar bezig gezien op Saint Amour. Ik weet niet of een uitgever dat in het achterhoofd heeft op het moment dat hij beslist van “ik ga dit boek uitgeven”, maar ik denk wel dat die dingen mee spelen. Dat als jij als onbekende bij een uitgever aanklopt met hetzelfde manuscript – nu moet ik toch wel een beetje opletten met wat ik zeg, maar ik geloof daar toch in, in alle eerlijkheid. Dat wanneer iemand compleet onbekend, ik zeg maar een man van 80, met hetzelfde manuscript aankomt als zeg maar Greet Op de Beeck of iemand uit de media – laten we het maar opentrekken – dat dat toch niet hetzelfde is. Ik neem hen dat ook niet kwalijk hé, dat is de markt, dat is de wereld, zo steekt die in elkaar. En uitgevers moeten daarop inspelen. Het meest opvallende is – enfin, u zal dat wel niet weten – maar ik ben net overgeschakeld van literaire uitgeverij. Mijn nieuwe boek is bij De Bezige Bij uitgegeven, en voor mijn vorig boek zat ik bij Podium en bij André Van Halewyck. Van Halewyck is begonnen met Kritak zoveel jaren geleden, mijn meeste boeken zijn daar ook verschenen, als een – ik zeg het zelf – een kritische actie, dat was de titel. ‘Kritak’ stond voor ‘Kritische Actie, het waren progressieve boeken, het waren boeken die de wereld moesten veranderen, dat was literatuur die ertoe deed. Vandaag de dag is André Vanhalewyck een heel andere uitgever hé [zachter]. Ik neem hem dat ook niet kwalijk, dat is de evolutie van de, eum, van de wereld en van de werkelijkheid. Hij kan z'n brood niet meer verdienen met maatschappijkritische boeken. Het blijft een bedrijf, hij moet rendabel zijn. En enfin, hij heeft het onlangs nog in een interview ergens in een krant gezegd – en ik geloof dat verhaal ook – dat hij overeind blijft door Jeroen Meus. Dat hij voor een paar maanden – of voor een paar jaar zal het wel geweest zijn - eigenlijk op de rand van het faillissement stond. En dat met de boeken van Jeroen Meus

uit te geven, dat hij het heeft overleefd. En dan ben ik daar blij om natuurlijk. Aan de andere kant merk ik dat in het fonds, in het fonds van Van Halewyck, dat er daar niets voor literatuur meer inzit. Hé, waar je vroeger toch wel – ik zeg niet dat hij een uitgebreid literair fonds had, want het was toch vooral nog non-fictie – maar hij had wel degelijk een aantal literaire namen, en die zijn allemaal weg. Hij weet ook dat hij met literatuur hier in Vlaanderen – als Vlaamse uitgever – niet genoeg kan verdienen. En zo'n Bezige Bij, DBB Antwerpen, die sorteert onder... die in een samenwerking met DBB Amsterdam en met WPG in een koepel zit, ja, dat is een ander verhaal. Die kunnen zich dat nog permitteren. Die weten ook, want ja, Harold Polis, enfin ik ben met Harold Polis gaan praten toen ik een uitgever zocht voor het nieuwe boek, en die heeft mij ook wel aanvaard op basis van literaire criteria. Eum, maar die weet ook dat hij van mijn boeken – enfin ik weet dat ook – dat hij daar niet zo'n grote hoeveelheden gaat van verkopen als van, zeg maar, een grote naam uit het literaire circuit. Dus hij weet, ik heb hem dat ook gezegd hé, ik neem een eerder bescheiden plaats in in de literaire wereld. Eum, maar dat is voor hem geen punt, want hij zei ja, dat is voor de meeste boeken ook wel het geval. En ik geloof dat ook wel. Want ik noemde daarnet Greet Op de Beeck, maar dat is één boek dat dan zo gehyped wordt. Ik zie nu ook dat Saskia De Coster heel erg veel aandacht krijgt, maar dat is toch nog wat anders. Want bij Saskia is het haar zevende boek, die heeft een reputatie. Die wordt dan daar toch ook op beoordeeld, op wat ze voorheen al heeft gedaan. Terwijl Greet Op De Beeck haar boek een debuut was – het zal ook wel goed zijn, ik heb het nog niet gelezen maar ik zal het nog lezen. Maar dat is toch wat anders.

Als u algemeen denkt aan een goede auteur – dus zowel een kwaliteitsvolle auteur als een auteur die gelezen wordt, dus die een redelijk publiek bereikt – aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan in de eerste plaats?

Vakbekwaamheid! Ik blijf daar bij, dat auteurs, of dat het verschil gemaakt wordt tussen... Uiteraard ook talent, maar, tgh, talent is zo'n grijs begrip... Dat moet er zijn uiteraard, je moet, ja, je moet wat te vertellen hebben... Maar als ik dat zeg, tgh, ik weet niet of je wat moet te vertellen hebben! Eum, ja, ... dingen die ik maak die hebben wel te maken met de dingen die mij bezig houden, maar ik heb zelf zo'n eenvoudig en banaal leven [gelach] dat ik daar zelf nooit uit zal putten om mijn verhaal te maken. Ik denk dat je als auteur vooral vakbekwaam moet zijn, dat wil zeggen: je moet in staat zijn om een goed verhaal te maken. Om goede verhalen, ja, te kunnen onderbouwen, om dat stilistisch ook redelijk goed te maken, dat is vakmanschap, dat is vakbekwaamheid.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie?

Ja, ik doe al dertig jaar mee met SchrijversAcademie

Dan is mijn vraag misschien overbodig? Vindt u dat nuttig, denkt u dat dergelijke opleidingen goede auteurs voortbrengen?

Ja en neen. Ik geloof niet dat men in SchrijversAcademie schrijvers maakt. Dat bestaat niet, daar geloof ik niet in. Ik geloof dat, als iemand als schrijver uit SchrijversAcademie komt, dat hij het al was toen hij ernaar toe kwam. Waar ik wel in geloof, dat is wat ik daarnet al zei, dat is vakbekwaamheid. En dat is niet alleen talent, dat is werkwijze, dat is methodiek, dat is weten hoe je moet werken aan een boek, hoe je kunt werken aan een boek. En dat zijn dingen die je kan leren, enfin, die kan je overdragen. Als ik daar niet in geloofde, dan had ik dat ook geen dertig jaar gedaan. Ik geloof niet – en dat zeg ik ook altijd tegen m'n deelnemers – dat ik een schrijver van iemand kan maken, dat kan niemand. Een schrijver, dat moet je in je hebben. Wat ik wel vaak zie, is dat mensen, en ik heb daar al vaak m'n beklag over gedaan – ook getalenteerde mensen – die blijkbaar ook die SchrijversAcademie of Creatief Schrijven of om het even welke andere groep of middel dat daartoe doet, dat die dat nodig

hebben om te schrijven, en dat zodra dat wegvalt, wanneer ze geen SchrijversAcademie meer volgen, dat ze stoppen met schrijven. En dan denk ik van, ja, dan heb je de drive niet. De allereerste vereiste om schrijver te zijn, is de drive om te schrijven. En die kun je niet leren, die heb je of die heb je niet. Je hebt talent nodig, dat kan je ook niet leren. Dat kan je wat verfijnen, dat kan je wat aanscherpen, maar dat moet je hebben. Maar dat is 50%, de andere 50% is vakbekwaamheid, en dat kun je wel leren. Dat kun je ook... Er zijn zo veel mensen die kunstacademie volgen en fotografie volgen, voor alles is er een opleiding, maar in leren schrijven, daar gelooft men blijkbaar niet in. Ik geloof daar wel in, zeg maar voor 50%, die 50% van vakbekwaamheid, daar kun je wel wat over leren. Ik zeg ook niet dat je meteen vakbekwame mensen maakt, maar je kunt mensen wel laten zien wat vakbekwaamheid kan betekenen. Daarom geef ik – in SchrijversAcademie geef ik de cursus Methodiek – dus ik vertel wat mijn methode is van werken, om ze zelf te laten voelen wat werkt en wat niet werkt.

Kan een competentieprofiel bijvoorbeeld nuttig zijn voor de debutant, om zichzelf een aantal doelen te stellen, om zichzelf te ontwikkelen?

Pft, ik geloof niet te veel in theoretische modellen en dat soort dingen. Tgoh, eum... Ik denk dat het beter is dat studenten aan dat soort opleidingen – want zij horen dan van ervaren mensen als ik “kijk, zo zien wij dat” en dat soort dingen, maar god, een competentieprofiel, wat is dat en wat moet je doen om dat dan te bereiken? Moet je dat in percentages uitdrukken? Ik weet dat niet. Ik vind het ook altijd moeilijk om cijfers te geven op een werk, hé want je moet dat ook beoordelen, en dat gebeurt vaak cijfermatig. En dan zit je daar met zo’n profiel hé, voldoet iemand dan daar wel aan of niet aan.

En als je probeert competentieprofielen op te stellen, individueel vertrekkend vanuit de student, dus vertrekkend vanuit de talenten om die talenten verder te ontwikkelen? Dus je hebt een competentieprofiel, en in plaats van de competenties zijn het eigenlijk de talenten van die persoon waaraan gewerkt kan worden.

Dat lijkt me beter. Dat je individueel zegt van: dat zijn je sterke punten, en dat zijn je zwakke punten. Maar dat is redacteurwerk hé, dat doet een redacteur eigenlijk.

Moet een uitgever als een coach fungeren?

Ja, absoluut. Enfin, de uitgever niet, maar hij moet mensen in dienst hebben die dat doen, en daar zeg ik volmondig ja bij. Want in de dertig jaar dat ik schrijf heb ik daar goede ervaring mee. Ik heb het geluk gehad, en mijn eerste boeken, bijna al mijn boeken zijn coproducties geweest, dat wil zeggen dat zowel een Nederlandse als een Vlaamse uitgever had. Vroeger Meulenhoff en Kritak, ... [...] Wat betekent dat ik ook twee redacteurs had, een Nederlandse en een Vlaamse redacteur. En bijna altijd waren dat goede redacteurs tot heel goede redacteurs, en ik heb daar zo veel door geleerd. Die wijzen je op dingen... allez ja, je kunt ook competentieprofielen maken voor ervaren auteurs hé, want je bent nooit klaar hé, je bent nooit volleerd hé. Ik merk bij elk manuscript dat ik maak, zelfs bij de recensies die ik daarover lees, merk ik dingen waarvan ik denk “ja, ik moet daar eens over nadenken, misschien is dat wel waar. En misschien moet ik dat anders doen”. Schrijven is een voortdurend leerproces, je kan daar ook geen leertijd op plakken hé.

Ik heb hier even gebrainstormd over competenties waarop een uitgever zich zou kunnen baseren bij het kiezen van een auteur. Ik ben zelf geen schrijver, dus die kunnen volledig ‘van de pot gerukt zijn’, die kunnen slecht zijn, maar ik zou hier graag even uw mening over willen horen.

[Gie Bogaert overloopt de lijst en vult mondeling aan]:

LITERAIRE COMPETENTIES

‘Een eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren’. Ja ja, stijl is belangrijk. [...] [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Verschillende genres aankunnen’. Dat hoeft voor mij niet. [Niet belangrijk]

‘Creatief / origineel / innovatief zijn’. Eum, sja, moet dat allemaal altijd innovatief en origineel zijn? Neen, er mag ook een continuïteit in zitten. Neen, vind ik eigenlijk niet.

‘Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre’. Ah ja, dat vind ik beter dan verschillende genres, ik persoonlijk hé. Met alle respect voor dichters die ook romans schrijven, maar ik zou mij er bij god niet durven aan wagen. Eum, dus ja, maar dat hoeft misschien nog niet voor een debutant, dat je die de gelegenheid biedt om te evolueren, om zijn stijl nog te ontdekken. Ik heb dat ook moeten leren en elk boek is een stap verder die je zet. [Belangrijk voor mature auteurs]

‘Durven experimenteren met stijlen en genres’. Ja, als dat maar niet te ver gaat. Voor een debutant is dat misschien wel nog belangrijk. [Belangrijk voor de debutant]

‘De juiste stijltechnieken kunnen aanwenden om de gewenste effecten te bereiken’. Absoluut, absoluut. Dat vind ik bijzonder. [Belangrijk voor debutant (!) en mature auteur (!)].

‘Kennis van het publiek bezitten’. Neen, niet echt.

‘Inlevingsvermogen en empathie bezitten’. Absoluut. [Belangrijk voor debutant (!) en mature auteur (!)].

‘Over leeservaring beschikken’. Mmm ja ja, maar minder belangrijk. Dus twee kruisjes is heel belangrijk. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’. Dat kan geen kwaad. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

GEDRAGSCOMPETENTIES

Eum ‘gedragscompetenties’. Wat bedoel je met ‘zakelijke kennis vertonen’.**Uw boeken kunnen verkopen en...** Ja ja.

‘Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap’. Wat bedoel je daarmee? **Dus, een visie hebben, die willen nastreven, niet bij de pakken blijven zitten. Kunstenaarschap uitwerken, niet in je eigen ivoren toren blijven zitten.** Ja, ja, misschien is dat voor een debutant ook wel belangrijk. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Zakelijke kennis vertonen’. Wat is dat dan: vakbekwaamheid? **Mja, ik zou dat eerder noemen: de financiële kant, zo meer de...** Mja, neen, dat vind ik onbelangrijk. [Niet belangrijk]

‘Professionaliteit vertonen’. Ja dat vind ik belangrijk, een auteur moet professioneel zijn. [Belangrijk voor mature auteurs]

‘Stiptheid vertonen’. Wat bedoel je daarmee? [Gelach] **afspraken nakomen. Ik vraag mij af of een uitgever daar rekening mee houdt. Als hij bijvoorbeeld weet dat een bepaalde auteur moeilijk is om mee samen te werken: is dat een criterium voor hem?** Ik weet niet of dat een criterium is. We hebben allebei een heel mooi boek geschreven en jij bent stipt en ik niet. Zal hij daar dan rekening mee houden? [...] Dus eigenlijk denk ik dat dat onbelangrijk is. [Niet belangrijk]

‘Resultaatsgerichtheid vertonen’. En dat is? **Weten waar je naartoe wil en dat ook doen.** Ja, ja. En dat mag eigenlijk ook al voor een debutant. [...]

‘Communicatief zijn’. Het helpt wel. Het helpt bij alles. Ja, ik kan niet zeggen dat het niet belangrijk is, want dat is het wel. Misschien zou het dat niet hoeven te zijn, maar dat is het wel. En eigenlijk geldt dat... [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Veranderingsgerichtheid vertonen’. Durven evolueren? Ja, ja, maar, en daar ook flexibel in zijn, ja, en dat geldt zeker ook voor debutanten. [Belangrijk voor debutant (!) en mature auteur].

‘Flexibiliteit vertonen’. [Belangrijk voor debutant (!) en mature auteur].

‘Blijk geven van sociale vlotheid’. Is dat niet hetzelfde als ‘communicatief zijn’? Ja, maar het helpt

wel. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen’. Ja, absoluut. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Stressbestendigheid vertonen’. [gelach] Zoveel stress heb ik eigenlijk nog niet meegemaakt. **Ja, dat is zo’n standaardcompetentie in de meeste competentieprofielen. Maar ja, je weet nooit als je deadlines afspreekt, en je geraakt er niet.** Ah ja ja, maar dat wel!! Want ik heb daarnet nog tegen Hilde Keteleer gezegd, ik heb voor dit boek, het laatste boek, voor het eerst een deadline. En ik heb gezegd ‘bij mijn volgende contract zal het geen waar zijn’. Ik wil geen deadline meer. Ja ja ja.

‘Eigen sterktes en zwaktes kennen’. Ja, absoluut! Zeer zeker, maar een debutant moet daar nog in evolueren. [Belangrijk voor debutant en mature auteur (!)].

‘Werken aan zelfontplooiing’. Uiteraard. Voor allebei [debutant en prof], je moet niet op je lauweren gaan rusten. [Belangrijk voor debutant (!) en mature auteur (!)].

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

‘Een boeiende persoonlijkheid hebben’. Pft, als uitgever denk ik “ja”, maar ik ben [zucht] ik ben zelf geen boeiende persoonlijkheid, ik kan dan niet zeggen dat dat nodig is. [Niet belangrijk]

‘Populair zijn bij het publiek’. Pft, tgoh, ik zou liegen wanneer ik zeg dat dat onbelangrijk is, dat is het wel voor een stuk. Maar, dan wel populair zijn, ja, néén, dat is het niet. Je boeken moeten populair zijn, ikzelf wil niet populair zijn. Ik wil wel – ik hoef daarom niet te liegen – ik wil wel gelezen worden. Maar dat heeft met de populariteit van mn boeken te maken, niet zozeer met m’n eigen populariteit. Dus, neen, want het gaat om persoonlijkheid, neen ik vind het niet belangrijk.

[...][Niet belangrijk]

‘Een geboren performer zijn’. [Niet belangrijk]

‘Durven innoveren’ wel. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Openstaan voor feedback en kritiek’. Absoluut. [Belangrijk voor debutant en mature auteur].

‘Nieuwe markten durven verkennen’. Mja, ik vind dat een matuur auteur, die weet wat de markt is, maar voor een debutant misschien wel. Ja. [Belangrijk voor de debutant]

‘Visie hebben’. [Belangrijk voor debutant en mature auteur (!)].

Vindt u dat er belangrijke dingen ontbreken op deze lijst?

Drive, wat ik daarnet zei, doorzettingsvermogen. Willen schrijven, moeten schrijven. Ik denk dat dat een belangrijk aspect is. Wat ik daarnet zei hé: SA is voorbij, en we horen er niks meer van. “Ik heb SA nodig om me aan het schrijven te zetten”, dan denk ik van “ga maar weg, dat is niet goed”. Je moet de drive hebben van te moeten schrijven, “dit is wat ik wil”. En dat kan niemand je aanleren. En ja, dat is een kwestie van persoonlijkheid, maar ook van literaire... En ik denk dat uitgevers dat toch wel, ja want daar zijn we mee begonnen hé, één boek of meer boeken... Mocht ik uitgever zijn, dan vind ik de persoonlijkheid van de auteur belangrijk in functie daarvan, niet in functie van of het een performer is of hij het goed kan uitleggen. De drive om het tweede boek te maken dat minstens even goed is. [...]
Ik spreek nu imaginair als uitgever.

Suzanne Binnemans

25/04, 18.15u, SchrijversAcademie

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Ik denk zelf dat het tweede geldt. Ik denk sowieso dat de tekst primeert natuurlijk maar dat het profiel van de auteur meespeelt, en ik heb dat ook zelf ondervonden. Ik heb drie jaar in Parijs woont en toen had ik een zestal, zevental uitgevers die mij hadden gezien op televisie en die een nieuw boek wilden uitgeven, zonder dat ze het boek hadden gelezen. Dus het speelt toch mee denk ik.

Denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen van het manuscript, of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’?

Wel, ik heb het zelf gedaan want ik ben zelf redactrice geweest. Heel lang geleden, bij een kleine, alternatieve uitgeverij, maar we kregen toen toch heel wat manuscripten binnen per week. En dan kun je dus niet alles van A tot Z gaan lezen. Toen was het de gewoonte dat we zeker een pagina lazen. En was het goed, lazen we verder. Nu heb ik al gehoord van een uitgever die ik toevallig ken: “eigenlijk hoef ik geen pagina meer te lezen. Als ik de eerste tien of zelfs minder regels lees, ben ik eigenlijk al een beetje zeker of het goed gaat zijn of niet.” Nu ja, het voordeel van de twijfel moet je altijd geven. Hier wordt daarop gewerkt hé, op de eerste regels die goed moeten zijn. Speciaal om naar een uitgever te scoren hé. Als je al niet goed start, dan kun je het eigenlijk al vergeten tegenwoordig.

Als u denkt aan wat u beschouwt als een ‘goede’ auteur - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Ja, maar dat is natuurlijk wel een persoonlijk beeld. Dat wisselt van docent tot docent, ook van lezer tot lezer denk ik. We lezen ook niet allemaal hetzelfde graag. Ik vind de eerste stap om een goed schrijver te zijn of te worden – we zullen het hier maar als “worden” bestempelen in de SchrijversAcademie – is een goede taalbeheersing. Ik vind niet dat je... Je mag nog met het beste verhaal afkomen, als je taalbeheersing niet goed is, zal geen enkele lezer verder lezen. Nu, oké, er zijn redacteurs, maar je moet wel weten: het mag niet te ver gaan. Zijn gaan ook zeggen: “neen, dat lukt niet”. Dus ik vind een goede taalbeheersing heel belangrijk. Daar hamer ik in de lessen ook heel vaak op, dat er stukken worden geschreven waar niet bepaald een knap verhaal in zit, maar waar de toon, de vorm en het ritme zo prachtig zijn dat ik denk “hier wil ik toch wel verder aan lezen”. Het is als kijken naar een mooi schilderij hé, je moet ook... het hoeft niet altijd netjes afgebakend te zijn en een boodschap te hebben. Je kan ook naar iets kijken zonder te snappen wat er op staat en toch denken “maar ik vind het wel bijzonder mooi”.

En aan welke karaktertrekken of persoonlijkheden?

Ik vind dat niet zo belangrijk, ik vind dat niet. Ik vind wel dat er een soort gedrevenheid moet zijn om te schrijven. Je ziet dat hier ook: sommige studenten zijn meer gemotiveerd dan andere studenten. En die leren ook sneller iets bij of iets af. Diegene die niet komen, die blijven ook een beetje op de sukkel. Dat zeker en vast, dat hangt wel samen met de persoonlijkheid: of je gemotiveerd of gedreven bent, of je graag schrijft. Want ten slotte schrijven we toch omdat we er plezier in vinden om te kunnen scheppen. We schrijven niet allemaal een roman omdat we denken “oké, binnen vier jaar zal ik eens uitgegeven worden”. Dat is dat niet, het moet prettig blijven. Dus voor mij minder. Alleen diegene die

echt niet gemotiveerd zijn – ja, daar heb ik een beetje last mee. Dan denk ik “ja, ga dan iets anders volgen”.

Ik heb zelf een aanzet gemaakt van een competentielijst, ik ga daar ook mee naar uitgevers, ik ga daarmee naar studenten, docenten, schrijvers. En ik vraag hen allemaal welke competenties zij belangrijk vinden en niet belangrijk. Daarbij probeer ik ook een onderscheid te maken tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur. Want een uitgever verwacht toch andere dingen van een debutant dan van iemand die al twintig jaar schrijft, zeg maar.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Dat eerste is sowieso al heel belangrijk. Een eigen schrijfstijl hanteren vind ik nog altijd één van de belangrijkste dingen. Dat verschilt veel tussen een debutant en een mature auteur, zoals jij het dan noemt, omdat... Een mature auteur werkt natuurlijk naar zijn stijl toe maar ook debutanten moeten snel beginnen denken van “waar voel ik me goed bij?”. Ik laat ook nooit dingen schrijven met een opgelegd thema omdat ik weet – dan wordt het niets. Ik laat ze zelf wel zoeken naar hun eigen stijl. Dus dat zeker en vast.

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. Vind ik voor de twee heel belangrijk, sowieso.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Tja, is misschien belangrijker voor de debutant omdat hij daarmee opvalt. Maar niet zo vind ik voor een mature auteur. Als je een Brouwers neemt... Kijk, eigenlijk vertelt die niet erg veel. En je verwacht het ook niet meer. Dus dat vind ik minder belangrijk.

'Verschillende genres aankunnen'. Neen, vind ik niet omdat... eigenlijk is dat hetzelfde als wat je hier vraagt: “eigen schrijfstijl”. Ik ga ook geen genre hanteren dat ik eigenlijk niet aankan. Dus het is altijd belangrijk te zoeken naar wat jou het beste lift. En dat is dan tenslotte ook onderdeel van de stijl.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Ik vind dat wel belangrijk. Voor een mature auteur zeker en vast, van een debutant kun je dat niet vragen hé.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Zeker en vast, zeker bij een mature auteur maar ik denk dat een goede debutant dat zelf ook aanvoelt.

'Kennis van het publiek bezitten'. Mja... Dat begrijp ik hoor... Dan zou dat betekenen dat je naar je lezer toeschrijft... Je moet wel rekening houden met je lezer vind ik, maar je mag ook niet zó naar een lezer toeschrijven dat je jezelf als schrijver daarbij vergeet. Dus dat vind ik eigenlijk een heel moeilijke vraag. Voor mature auteurs ja... misschien wel. Voor debutanten... Ik kan me niet voorstellen dat die mensen daar al mee bezig zijn.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Zeker en vast, is belangrijk.

'Over leeservaring beschikken'. Zeker en vast belangrijk. Tenslotte beginnen we allemaal een beetje te schrijven omdat we hebben gelezen.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Bwah ja... Een mature auteur zal dat automatisch leren. Maar stel dat je een debutant hebt en die is vrij jong en weet daar niets van – daar gaan we hem toch niet op afrekenen. Dus ik denk het niet.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Niet iedereen kan dat. Want dan gaan we ver weg van de tekst hé. **Ja, inderdaad, deze competenties zijn allemaal ver weg van de tekst.**

'Zakelijke kennis vertonen'. Wat betekent dat? **Over de planning: welke oplage, welke promotie, waar verschijnt het boek enzovoort en waarom?** We hebben daar ten eerste de uitgever voor en ten tweede heb je auteursverenigingen waar je kan vragen of dat allemaal goed klopt.

'Professionaliteit vertonen'. Jah, 'k zou zeggen voor een mature auteur wel, maar dat is ook weer zoiets dat van de persoonlijkheid afhangt. Bijvoorbeeld: “op een podium staan”, hebben wij dat nodig?

Ja soms wel omdat je reclame moet maken. Maar niet iedereen kan dat. **Ja, dat komt ook nog terug straks [gelach].** Ja, dat dacht ik wel.

'Stiptheid vertonen'. Bijvoorbeeld als er deadlines worden opgelegd. Ja, zeker, want daardoor kun je je contract verliezen. Zeker en vast, hoewel dat ook afhangt van de uitgever.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Waar je met de tekst naartoe wil of...? **Ja, dat je gemotiveerd bent om te vorderen en dat je niet bij de pakken blijft zitten. Want ik veronderstel dat er ook mensen zijn die midden in het schrijfproces een beetje de draad kwijt zijn en die blijven sukkelen.** Ik denk dat dat iets is wat bij een goed auteur die graag schrijft en die gemotiveerd is om te schrijven, dat dat automatisch komt. Je moet dat niet leren, dat heb je of dat heb je niet.

'Kunnen plannen en organiseren'. Jazeker, zeker voor een matuur auteur. Debutanten... ja eigenlijk wel, maar ja. Soms is er ook niet de mogelijkheid hé: werk en school en wat nog allemaal. Ik zou zeggen: in de mate van het mogelijke is het belangrijk, anders komt er geen letter op papier.

'Communicatief zijn'. Goh [gelach]. Ik denk... dan moeten we al onze schrijvers in de vuilbak gooien. Ik denk niet dat er zoveel bijzonder communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid. Ik denk er heel veel zijn die dat niet kunnen en die dat een beetje moeten aangeleerd worden of die het een beetje spelen misschien. Of die de uitgever of de redacteur bepaalde dingen laat doen om er zelf zo weinig mogelijk mee te maken te hebben. Dus dat vind ik iets... Dat is een persoonlijke gedragscompetentie maar die hangt van de persoonlijkheid af. **En wat met communicatie naar de uitgever of de redacteur toe?** Dat wel hé, dat wel. Dus vooral wat het schrijfproces betreft: naar de redacteur en de uitgever toe moet dat er natuurlijk wel zijn, ja.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Ja, als er bijvoorbeeld commentaar komt vanwege de redacteur op een aantal passages, dat je ook bereid bent daaraan te werken of eventueel je mening te herzien. Ja ik vind wel dat dat moet en zeker bij debutanten. Een mature auteur gaat dat waarschijnlijk sowieso al uit de weg.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Ja, maar ik denk dat dat ook automatisch komt omdat je... door je stijl... Je kunt niet voor iedere lezer schrijven, je gaat door je stijl en je genre een bepaald afgebakend publiek hebben. Dat je aan die mensen denkt, vind ik heel normaal. Maar dat je zegt "ik wil volgend jaar meer lezers dus ik ga nu eens een politieroman of zo schrijven" en het ligt je niet, dan vind ik niet dat dat kan. Dus het is beperkt.

'Stressbestendigheid vertonen'. Ik denk van wel [gelach]...

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Zéééker en vast, want anders komt er niets goed. Je moet weten wat je uit de weg moet gaan ook. Zoals ik ook zeg: ik ga geen politieromans schrijven omdat het mij niet zou liggen. Dus dat betekent dat je je eigen zwaktes en sterktes kent.

'Werken aan zelfontplooiing'. Ja wat betekent dat? **Dat je jezelf ontwikkelt, jezelf dingen aanleert, dat je jezelf oefent...** Dat komt vanzelf hé, dat komt vanzelf... Als je één boek hebt, de tweede keer ga je er anders over denken, de derde keer ga je er nog anders over denken. En een schrijfproces is nooit iets wat statisch is, het is altijd iets dat leeft. Als je het eerste boek en het tiende boek bekijkt van een auteur, zul je zien dat daar een aantal dingen anders in gebeurd zijn. Dus dat komt automatisch denk ik.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Ik weet het niet... Bwah ik denk niet dat een schrijver per definitie een boeiend persoon moet zijn, want anders – ik zeg het – moeten er weer een aantal schrijvers de vuilmand in want dat is niet zo.

'Populair zijn bij het publiek'. Dat is iets anders. Populair zijn bij het doelpubliek vind ik wel, maar "populair" vind ik een heééle slechte term. Want "populair" kun je niet zijn als je bijvoorbeeld echt literatuur met een grote L schrijft, dan ben je niet populair maar ben je wel... word je goed gevonden en word je gelezen. Maar "populair" is een "plat" woord vind ik. Dat kun je wel zijn als je

bijvoorbeeld ontspanningslectuur schrijft of bepaalde kinderverhalen die heel goed verkopen – je weet wat ik bedoel – daar kun je dat mee hebben. Maar dus, neen, vind ik niet.

'Een geboren performer zijn'. Zééker niet. Het is meegenomen, maar zeker niet.

'Durven innoveren'. Betekent dat dan qua tekst, ja neen, het heeft hier te maken met de persoonlijkheid hé? **Het heeft ook te maken met de tekst. Dat je vanuit je eigen persoonlijkheid grenzen durft te verleggen en dat je niet binnen je eigen wereldje blijft.** Ik denk ook dat het iets is dat vanzelf komt, het dringt zichzelf op. Je kunt niet blijven staan en je kunt niet zeggen “het lukt mij nu, ik ga nu stoppen”, dat werkt verlamdend. Je kunt daar wel voor kiezen: ik ga daar zo lang mogelijk mee bezig zijn. Dat betekent niet altijd dat je niet zegt van “ik kan niet innovatief zijn” want het is dan je eigen keuze. Dus het kan wel.

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Zeker en vast, dat wordt hier trouwens geleerd. Dat is heel erg nodig.

'Nieuwe markten durven verkennen'. Dat betekent bijvoorbeeld dat je een e-book of weet ik wat allemaal... **Ja, in brede zin. Bijvoorbeeld een e-book maar dat kan ook betekenen: een ander doelpubliek...** Ja, ja, dat hangt af van de persoonlijkheid, als je er zelf iets van kent... Soms wordt dat ook opgedrongen door je redacteur of je uitgever en heb je daar als schrijver eigenlijk niet mee te maken. Maar neen, dat vind ik nu eigenlijk minder... Ik denk dat het zichzelf opdringt.

'Visie hebben'. Zeker en vast. Je moet een visie hebben anders krijgen we bijvoorbeeld ook geen verhaallijn of zo. Dat zeker en vast.

Denkt u nu dat zo'n competentieprofiel nuttig kan zijn in een opleiding als SchrijversAcademie? Niet als een rigide kader, niet als checklist. Maar eerder als een soort leidraad waar de lessen naartoe moeten gaan.

Ik denk – maar dat is ook persoonlijk – dat dat afhangt van de docent. Er zijn docenten die het allemaal bijna afvinken, die er een technisch iets van maken zonder te willen verder groeien. Er staan een aantal dingen op die ik sowieso vanzelfsprekend vind. Maar of dat iemand tegen zijn zin op een podium moet gaan staan, neen, daar geloof ik niet in. Dat hangt ook van mij af.

Het resultaat zal eigenlijk een combinatie zijn van wat auteurs willen en van wat uitgevers willen. Wat denkt u ervan om dat dan bijvoorbeeld in het begin van de lessen te overlopen met de studenten en zo duidelijk te maken welke competenties belangrijk vinden. En om dan bijvoorbeeld per student een persoonlijk plan te maken. Want wat ik wel belangrijk vind, is dat dat dan vertrekt vanuit de eigen talenten en niet vanuit de *gaps* – zoals men die dan noemt (dus niet: “je bent daar en daar en daar slecht in”). De bedoeling is eerder om de persoonlijke talenten te ontwikkelen en aan te vullen met dingen die bijvoorbeeld nuttig zijn om een uitgever te zoeken.

Ja, het wordt bijna marketing hé... Ik kom uit de marketing, en ik zie dat het bijna pure marketing aan het worden is. Ik vind persoonlijk dat schrijven nog altijd iets is wat een beetje van binnenin komt. Ik ben twintig jaar geleden ook gevraagd om les te geven. Ik heb het toen niet gedaan omdat ik er niet in geloofde. En nu nog altijd denk ik: je kunt ze een aantal dingen bijbrengen, je kunt ze een aantal technieken bijbrengen. Je kunt ze inderdaad ook bijbrengen dat ze naar feedback moeten luisteren, dat ze daardoor kunnen groeien. Dat ze ook eens iets anders kunnen proberen: “als een bepaalde opdracht niet lukt, probeer het dan eens op een andere manier”. Maar ik denk nog altijd dat je als schrijver – en dan bedoel ik niet een schrijver die één keer een boek heeft geschreven, maar die toch al een paar jaar bezig is of die verschillende uitgevers of redacteurs heeft gehad – dat die uit zichzelf weet wat nodig is voor een bepaalde student. Ik heb er hier verschillende, het zijn hier allemaal verschillende, allemaal. En ze hebben allemaal hun eigen noden en je past je als docent daar een beetje aan aan. Je geeft

opdrachten... Daarom dat ik ook nooit een onderwerp heeft. Niet zo van “er moet sneeuw in voorkomen en weet ik wat allemaal”, maar wel een technisch onderwerp, dus bijvoorbeeld: wat vindt een uitgever belangrijk als hij zo’n stapel binnenkrijgt? En dat is ook zo, het zijn nu stapels tegenwoordig. Dan is het belangrijk dat als hij dat boeken opendoet, dat hij aan de hand van de eerste halve pagina zegt “oké, dat gaan we even opzij leggen, dat leggen we bij de hoop ‘maybe’”. Dat het niet zo is dat hij het boek opent en dat hij zegt “oh neen, dat begint hier direct al helemaal slecht. Neen, *no way*”. En zo werk het, zo werkt het. Dus een plan voor iedere student, ja... Als die student sowieso goed is en talent heeft, dan komt dat talent er toch zo uit. En oké, dan zijn de dingen die je zegt – een plan – dan komt dat toch overeen met: een aantal technieken aanleren, inzichten bijbrengen. Maar het schrijven, gaat toch de schrijver zelf moeten doen.

Ja die dingen hangen natuurlijk ook af van de kwaliteit van de lesgever.

Ik vind van wel.

Vindt u dat een redacteur of een uitgever de auteur zou moeten bijstaan in z’n schrijfontwikkeling?

In bepaalde gevallen kan dat, in bepaalde gevallen wel. Nu tegenwoordig is het ook zo dat wanneer een uitgever zegt “ik zie daar iets in” dat hij zegt “schrijf eens één hoofdstuk en we zullen dat beoordelen en dan zullen we zeggen of je inderdaad een contract krijgt”. We hebben hier zo iemand in de les gehad. Terwijl die in het tweede jaar zat, had die al een contract door één hoofdstuk te schrijven. Dus dat kan. Nu ja, je hebt ook andere uitgevers, die zeggen van “neen, ik heb het volledige boek nodig”, je hebt er ook die zeggen “geef mij een stukje en de synopsis en dan zien we of het interessant is”. Dan zijn dat eerder uitgeverijen die uit zijn op een verhaal, op een boek dat het gaat maken. Maar als je een tekst opstuurt en die is goed en die spreekt voor zichzelf, dan hoop je dat die bij die stapel “*maybe*” komt hé.

En welke manier gebruikt u nu om studenten, om teksten te beoordelen, of doet u dat niet?

Jawel. Ik zal het misschien laten zien, ik zit hier zelf al met een ongelooflijke kافت [gelach]. Dus ik geef eerst een les theorie over iets – dus de eerste les is een goede start: grijp alsjeblieft die uitgever, grijp je lezer. En dan krijgen ze daar een aantal voorbeeldfragmenten van van publicerende auteurs. En dan gaan we ontleden hoe dat komt dat wij erin geloven en dat we willen verder lezen. En dan is de opdracht: “denk nu eens, je gaat zelf een boek schrijven, probeer nu eens op een heel kort stukje je lezer te grijpen”. Maar op de duur ja... Natuurlijk leren ze ook bij van die theorie, daar ben ik zeker van. Maar er zijn er ook die zeggen “ik wil beginnen schrijven”. Maar de voorbeeldfragmenten worden dus wel meestal in de klas helemaal geanalyseerd zodanig dat ze daar ook iets aan hebben. En als ze dan terugkomen, komen ze met hun opdrachten die ze thuis hebben gemaakt en dan worden die ook nog grondig geanalyseerd. Voor sommigen zelfs te diep, heb ik de indruk [gelach]. Die worden dan een beetje bang. Maar dat is wel belangrijk, dat is belangrijk. Je kunt niet zeggen als docent “kijk ja, het is goed, of het is niet goed”. Je moet altijd zeggen waarom het goed of niet goed is. En waarom kan het beter? Dan zitten we bij al die dingen hé, dan zitten we bij al die competenties hé. Maar je hebt natuurlijk ook docenten die zeggen “ja het is goed. Ja hé klas, het is goed?”. En daar leer je dus als student niets van. En ik denk dat dat met jouw profs hetzelfde zal zijn hé.

Oké, ik denk dat ik alles gevraagd heb wat ik wilde vragen. Hebt u nog een opmerking?

Neen... Ik ben alleen – dat moet ik heel eerlijk zeggen – een ijveraar voor het “puur natuur”, ik zal het maar zo noemen. Omdat ik denk dat je... Als je wil schrijven, dan schrijf je, en dan doe je dat

sowieso. En dan kom je er ook wel met vallen en opstaan, en met feedback. En veel, heel veel lezen. Ik breng elke week een stapel boeken mee, nu hebben ze er al een aantal mee. En op het einde van de les zijn ze altijd weg: “Mag ik dit nu hebben? Zal jij dit nu nemen?”. En daar leren ze dus van. De volgende week komen ze in de les: “zeg ik heb dat boek gelezen, zeg dat is goed hoor” of “dat zou ik anders doen” of “dat vond ik minder goed”. Maar het is belangrijk dat je ook teksten van andere mensen kan analyseren, en dat doen ze hier heel goed moet ik zeggen, heel goed. We hebben geen lastige klanten dit jaar die het niet kunnen verdragen, die niet tegen kritiek kunnen, dus dat is al meegenomen hoor.

En hoe lang geef je al les aan SchrijversAcademie?

Twee jaar.

En wat denkt u persoonlijk van zo'n opleidingen? Brengen die goede auteurs voort?

Dat kan hé, dat kan. Er komen goede auteurs uit voort omdat dat nu net diegene zijn die misschien thuis niet de tijd of niet de gelegenheid of weet ik veel, of de drive hebben. En die naar hier komen, en die moeten elke week iets schrijven. Dus die gedrevenheid wordt aangewakkerd en zo kan het... Er is hier bijvoorbeeld iemand bij die zei “ik volg nu wel proza maar ik weet zeker dat ik poëzie wil gaan doen”. En nu zegt hij “ik ga zeker proza doen, want ik heb nu pas ontdekt dat ik eigenlijk beter ben voor proza”. En dat is eigenlijk heel mooi hé, daar doen we het ook voor. Maar ik heb... Je kunt er hebben die eruit springen, maar dat zijn er die er meestal al uitspringen vanaf de eerste les. Maar ik zeg het, ik blijf het eigenlijk belangrijk vinden. Vergelijk het met dat: iemand kan goed dansen, maar heeft niet de techniek om de samba, of de salsa – wat is het – te dansen en moet de technieken daarvoor leren. Maar zet niemand houterigs op de dansvloer, want ook al krijgt die die technieken, hij zal toch niet... Dus daarom... Dat geplan, tot op zekere hoogte vind ik dat dat zeker lukt, maar voor sommige andere dingen denk ik gewoon dat ze te intrinsiek aanwezig zijn in de persoonlijkheid van de auteur en dat ze gewoon komen bovendrijven.

Oké, ja.

Voldoende? Ik wens je veel succes.

Ja, bedankt voor uw tijd.

Elisabeth Marain

03/05, 11u, Antwerpen

Korte uitleg over het doel van het onderzoek

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren als ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Ja dat is moeilijk om te antwoorden. Ik zou nu zeggen... Natuurlijk als het een auteur is die al zijn kunde heeft bewezen, dan zal de naam zeker en vast een rol spelen. Dat heb ik ook ondervonden in de periode dat ik een paar succesboeken had, dan was het eigenlijk heel courant dat er andere uitgevers naar me toe kwamen om me weg te snoepen van mijn bestaande uitgeverij. Dan was de naam wel belangrijk, maar ik vind toch dat er een evolutie is. Ik vind – en nu spreek ik uit eigen ervaring – dat nu meer en meer het commerciële aspect van uw tekst een rol speelt, en minder uw naam van auteur. Dat ze ook meer en meer rekening houden met verkoopcijfers en dat ze ook meer en meer rekening houden met wat de boekhandel wil. Ik heb persoonlijk ondervonden dat een manuscript dat mijn uitgever goed vond, uiteindelijk toch geweigerd werd omdat de boekhandels waarmee zij werkten – voornamelijk in Nederland was dat – dat die geen interesse hadden omdat de naam in hun ogen niet commercieel genoeg meer was. Dat is mijn persoonlijke ervaring. Dus de tekst wordt nu heel scherp geanalyseerd bijna op z'n verkoopwaarde. En er zijn natuurlijk nog uitgevers die ook risico willen nemen en die ook moeilijke maar goede teksten willen uitgeven. Maar ik denk dat dat hoe langer hoe zeldzamer wordt. Ik spreek vanuit een persoonlijke ervaring hé, niet vanuit een theorie, maar vanuit iets dat ik persoonlijk heb ervaren in de loop der jaren.

Oké. En hebt u het gevoel dat uitgevers een soort van vaste 'procedure' of een aantal stappen of criteria volgen bij het lezen van het manuscript, of zouden zij dat eerder intuïtief doen? Of hebben ze een soort van checklist: dit moet aanwezig zijn?

Neen, dat denk ik zeker niet, die checklist zou mij heel verwonderen, toch bij serieuze uitgevers. Ik denk dat het ook belangrijk is dat de tekst wanneer die hen onder handen komt, dat die iets met hen doet hé. Ik denk dat dat het eerste criterium is, nog altijd: wat doet de tekst met een redacteur? Ten tweede, werkt die redacteur ook voor een uitgeverij met een bepaald imago? De ene uitgeverij zal *chick lit* belangrijk vinden, de andere thrillers, nog andere historisch... Ze werken ook voor een uitgeverij met een imago en een programma, daar zullen ze ook wel rekening mee houden. En dan denk ik dat het derde criterium is: is het verkoopbaar? Dat speelt bij de redacteur toch ook een rol, hij werkt tenslotte in nauwe samenwerking met de uitgeverij. De redacteurs die ik heb gehad waren allemaal vast verbonden aan de uitgeverij. Er zijn ook *freelance* redacteurs maar daar heb ik nog niet mee gewerkt. En ik denk dat die *freelance* redacteurs die aangetrokken worden door de uitgeverij die hen die opdracht geeft... Ik weet eigenlijk niet zo goed hoe dat gaat. Maar als ze met *freelance* redacteurs werken, zou het kunnen dat die uitgeverij het manuscript al *grosso modo* gelezen heeft.

Een soort voorselectie dan.

Ja, maar dat weet ik niet of dat nu zo gebeurt, dat weet ik niet.

Weet u nog wat uw eerste uitgever goed vond aan uw manuscript? Of heeft hij een aantal vaardigheden geprezen bij u, heeft hij u dat verteld waarom hij voor u gekozen heeft?

Dat was natuurlijk voor een groot deel een autobiografisch verhaal met een hele sterke, emotionele inslag. Maar wat de uitgever toen ook beviel... Hij heeft het gelezen en er moest nog aan gewerkt worden. En dan is dat manuscript langzaam gegroeid, dus ook stilistisch. Dus ik denk dat hij vooral eerst getroffen was door het autobiografische element, en dat hij dan nadien heel erg enthousiast was voor het stilistische element. En ja, dat boek heeft dan uiteindelijk ook de Prijs voor het beste Debuut gekregen. Dus dat was mijn ervaring, dat het onderwerp... En dat moet ik er ook bij zeggen, dat was in de periode dat de vrouwelijke auteurs pas opkwamen. En hij heeft mij nog persoonlijk gezegd dat het tijd was om “zijn stal” – want zo spraken ze – het was tijd om meer vrouwelijke auteurs in zijn stal op te nemen. Dat was zo’n beetje het kantelmoment, terug de tweede golf van het feminisme dat zich manifesteerde en toch wel *in the picture* zette. Ja, een uitgeverij is altijd al een soort zoeken naar evenwicht geweest tussen het commerciële en het inhoudelijke. Manteau was in die tijd een serieuze literaire uitgeverij, dus het inhoudelijke was heel belangrijk maar daarnaast was het ook een mooie zet om te zeggen “kijk, wij zijn ook feministisch getint”. Dat was dus een extra element om mij te nemen, omdat ik een vrouw was.

Oké. Als u persoonlijk denkt aan wat voor u een succesvolle auteur, denkt u dan aan een aantal vaardigheden, kunt u daar een beeld van schetsen? Of is dat moeilijker om daar één lijn in te trekken?

Dat is heel moeilijk om daar één lijn in te trekken. Wat is een goed auteur? Dat hij een verhaal heeft dat respons zal krijgen. Maar een goed auteur kan evengoed een auteur zijn die een fantastische stijl hanteert, waardoor het verhaal misschien ondergeschikt is. Dus als je naar buitenlandse auteurs kijkt, dan zie je dat ook. Dan zie je auteurs die gewoon heel klassiek schrijven, die heel diep graven in de menselijke psyche en die dan om die redenen zeer geapprecieerd worden. Maar je hebt er ook die zo een nieuw element aanbrengen in de taal dat ze dan weer daarvoor geapprecieerd worden. Maar het publiek, dat laveert misschien een beetje tussen het verhaal en de verpakking.

En denkt u daarbij ook aan een aantal persoonlijkheidskenmerken of een bepaalde persoonlijkheid achter de auteur? Of is dat iets dat compleet bijkomstig is voor u?

Neen, zeker niet, en zeker niet in deze tijd. In deze tijd moet de auteur zijn product – het wordt een product – moet hij in staat zijn om dat te brengen. Je ziet het ook in de jongere generatie auteurs veel meer dan in onze generatie. Wij waren daar eigenlijk echt niet zo mee bezig. Als wij moesten gaan spreken *en public* dan dachten wij niet “hoe gaan wij dat nu brengen dat het aanspreekt”. En je hebt dat ook met Behoud de Begeerte en zo, die heeft dat gelanceerd, nu toch al twintig jaar zeker, dat het ook performance wordt. En zo’n Tom Lanoye en indertijd zo’n Herman Brusselmans dat waren in de tijd de eerste schrijvers van de nieuwe generatie die de performance belangrijk vonden. Zij brachten hun werk bijna toneelmatig of cabaretiërmatisch. Maar het werd ook een vertoning. Dat is onze generatie eigenlijk onbekend. Je had vertellers die een mooie stem hadden en die het publiek wisten te boeien zoals – hoe heet hij nu weer die Nederlandse schrijver – enfin die van *De kleine Johannes, Johannes en het insectenboek* en zo, Godfried Bomans! Godfried Bomans wist al wel... maar hij speelde geen toneel maar hij wist het met een heel goede voordracht al heel aangenaam te brengen. Dat waren zo de natuurtalenten, die deden het bijna uit zichzelf. Maar nu is dat bijna een programma geworden, een auteur die *en public* optreedt, die moet toch iets meer doen dan zijn tekst opzeggen, want anders gaat die geen succes meer hebben.

En vindt u dat een jammere zaak?

Maar neen, dat is gewoon een evolutie. En als je dat niet goed kunt of niet wil, dan heb je misschien pech. Maar ik vind dat niet jammer neen. Alles wat met het woord of met de tekst gebeurt, en als dat

op een fijne manier of op een smakelijke manier of zelfs schokkende manier gebeurt, dat vind ik allemaal goed. Dat is ten dienste van de tekst, misschien ook ten dienste van het ego, maar ja, dat is nu zo. Neen, daar heb ik geen problemen mee.

Wat ik ook doe bij elk interview... Ik heb zelf een lijst gemaakt met competenties, ik ben zelf natuurlijk geen schrijver, maar ik krijg hier graag feedback op om te kijken hoe uitgevers daartegenover staan, hoe schrijvers daartegenover staan. Ik heb drie soorten van competenties opgelijst: literaire competenties, gedragscompetenties – die staan wat verder van het schrijfproces, en een aantal competenties eigen aan de persoonlijkheid. Maar het is dus gewoon om te zien hoe mensen daarover denken, het is ook niet mijn mening of zo. Wat ik daarbij ook probeer te doen, is een onderscheid maken tussen die competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur die al enkele boeken heeft uitgegeven.

Oké, mondeling of schriftelijk?

Zoals u het liefst werkt. Ik neem het toch op, dus het maakt niet zoveel uit.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Dat vind ik heel belangrijk. Ik vind dat belangrijk voor elke auteur.

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. Ja, dat zijn toch allemaal van die evidenties. Natuurlijk moet je precies en correct taalgebruik hanteren.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Dat is iets minder evident, want je kunt een klassieke auteur zijn die niet innovatief is, maar die wel dingen schrijft waar een lezer bij moet nadenken en die een lezer zijn inzichten zelfs kan doen veranderen. Eum, daar moet hij niet innovatief voor zijn. Die originaliteit, ja, niet alle auteurs zijn echt origineel. Ik zou gewoon zeggen: die 'creatief' en die 'origineel', ik vind dat dat inherent is aan een schrijver. 'Innovatief' vind ik minder inherent.

'Verschillende genres aankunnen'. Pft, als je kunt excelleren in één genre, waarom niet? Als ik naar mezelf kijk... Ik schrijf voor volwassenen en ik schrijf voor kinderen. Ik heb ook toneel geschreven, ik heb ook scenario voor televisie geschreven. Ik denk dat dat ook een beetje evident is. Het is niet noodzakelijk, maar ik denk dat de meeste schrijvers niet bij één genre blijven. Dat ze misschien wel in één genre excelleren maar dat...

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Ja... **Dat hoeft dan niet per se?** Neen...

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Dat vind ik goed. Ik vind dat je dat altijd doet, niet alleen als beginnende... Integendeel, ik zou zeggen, als je meer en meer metier hebt, dat je ook meer en meer durft afwijken van je gewone stijl en genre. Maar ik denk tegelijkertijd dat de persoonlijkheid ook dicteert welke stijl of genre... Dus het hangt ook een beetje af van je temperament en zo.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dat vind ik zeer belangrijk.

'De karaktertekening van de personages kunnen uitwerken'. Ook belangrijk.

'Een interessant verhaal kunnen vertellen'. Uiteraard.

'Kennis van het publiek bezitten'. Dat vind ik minder belangrijk. Natuurlijk, als je voor kinderen schrijft, moet je wel weten dat het thema dat je gebruikt voor de kinderen begrijpelijk is. Want anders zou er geen aparte kinderliteratuur bestaan hé.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Ja, dat is heel belangrijk. Hoe meer inlevingsvermogen, hoe levendiger je personages worden en hoe aangenamer de lezer...

'Over leeservaring beschikken'. Dat is heel belangrijk. Eigenlijk moet een schrijver z'n hele leven lezen, lezen en blijven lezen.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Daarmee bedoel ik echt wat er

in de uitgeverij gebeurt tussen... Ja dat vind ik niet zo belangrijk. Ik vind, als je een goede uitgever vindt en je hebt een goede begeleider, want dat is voor de meeste auteurs toch een heel belangrijk punt: dat er een goede redacteur verbonden is aan de uitgeverij. Dat is ook iets wat aan het afbrokkelen is; spijtig genoeg zijn er uitgevers die niet meer het geld hebben om goede redacteurs in vaste dienst te nemen. Dus dat is eigenlijk heel jammer.

GEDRAGSCOMPETENTIES

Oei oei oei.

Ja, die staan verder van het schrijfproces.

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Ja, ik heb wel gemerkt... diegene die dat zijn, die halen het wel. We zijn in een heel zwaar competitieve maatschappij waar dus je bekendheid staat of valt met de aantal keren dat je bijvoorbeeld op televisie verschijnt. Dat heeft vroeger Louis Paul Boon al ondervonden, dat was een groot schrijver. Toen was er een soort taalspel op de televisie – ik weet niet meer juist hoe het heette – en hij was daar een vast onderdeel van. En sindsdien was die zo bekend geworden dat hij daar een keer een grapje over gemaakt heeft, dat hij eigenlijk meer bekend werd door die stomme spelletjes dan door z'n fantastische boeken. Dus eum...

'Zakelijke kennis vertonen'. Ja, tegenwoordig moet dat kunnen.

'Professionaliteit vertonen'. Zeer zeker.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Ja, dat je weet waar je naartoe wil en dat je ook gemotiveerd bent om het te doen, zodat je niet midden in het schrijfproces stilvalt en... Ja, maar ik zou dat niet als een aparte competentie beschouwen, dat zit ingebakken in het feit dat je schrijft. Dat je weet dat je een idee hebt, dat je dat uitwerkt en dat je dat ook van A tot Z uitwerkt tot je het kunt gaan brengen hé.

'Kunnen plannen en organiseren'. Ja, dat hoort erbij.

'Blijk geven van discipline'. Dat is heel belangrijk. Want het is altijd heel moeilijk dat je begint – bladzijde één van een boek – terwijl je nog niet weet of het een boek wordt van 180 pagina's of worden het er 250. Maar als je aan bladzijde één bezig bent, is er daar een gigantische berg die je moet beklimmen, dat ervaar ik wel. Dus je moet die discipline kunnen opbrengen om niet ontmoedigd te raken door het werk dat voor je ligt.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'. Jah, communicatief moet je sowieso zijn. Maar ik ken toch veel schrijvers die heel teruggetrokken leven. Dus 'sociale vlotheid', dat is misschien belangrijk in deze tijd, maar ik vond dat niet een voorwaarde om een goed schrijver te zijn.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Bijvoorbeeld als een redacteur zegt "Dit zou ik anders doen, of dat zou ik anders doen, dat je ook bereid bent daarnaar te luisteren". Ah ja, ja. In die zin. Want anders zou ik zeggen "oh neen". Als je een idee hebt dan moet je daarvoor gaan, ook als iedereen zegt "dat trekt op niets". Maar die flexibiliteit heb ik ook altijd gehad, ik was altijd leergierig en geneigd om mij te verbeteren. En kijk, als je bezig bent met dat object, met dat onderwerp waar je heel erg in gezogen wordt, dan weet je eigenlijk absoluut niet hoe dat overkomt. Dus dan is het heel goed dat je zo'n redacteur hebt die van buitenuit kan zeggen "dit klopt niet of dat klopt niet". Want jij hebt die afstand niet. Dus dat is heel erg belangrijk vind ik.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Tgoh, ik vind dat minder belangrijk. Ik heb in de loop van mijn carrière massa's brieven gekregen, toen er nog geen internet was. Dus die brieven zijn belangrijk, dat geeft voeding, allez je weet dat je niet voor de lucht en de wolken schrijft en dus in die zin geef je aandacht aan die respons. Ik schreef ook altijd terug. Maar zij gingen mij niet beïnvloeden om mijn werk anders te schrijven of zo. Alleen in de engere context van "wat zij vonden van, of hoe zij reageerden op dit of dat boek", daar had ik alle respect voor en dan kregen ze ook altijd een brief terug. Maar zonder dat ze mij zouden beïnvloeden in mijn project eigenlijk.

'Stressbestendigheid vertonen'. [gelach]. **Ja, als er deadlines voor de deur staan.** Ja, ja, ja. En ook

als je moet spreken voor publiek. Elke schrijver heeft die vlotheid niet zoals een Tom Lanoye die prachtig, ja, omzeggens toneel brengt. Dat is niet iedereen gegeven. Dus voor sommigen is het wel een overwinning om voor een zaal te gaan staan... Ja, die stressbestendigheid is een onderdeel dat voor sommigen misschien wel een grote opgave is.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ja, vind ik heel belangrijk. Als je bedoelt de zwaktes en sterktes in je geschriften. **Ja**. Ja die moet je toch kennen. Maar die ken je ook dankzij de begeleiding, dankzij de redacteur waar je dan in de volgende... Maar elk project is ook anders. Ik zou bijna zeggen: elk project biedt z'n eigen angels en valkuilen, dus het is nooit dat als je een boek hebt geschreven dat je denkt "ik ben er nu". Neen, elk boek is een nieuw avontuur waar je je hele hebben en houden in de weegschaal legt. Je kunt dan misschien wel je eigen stijl hebben, maar eum, het is toch altijd een nieuwe aanpassing aan het onderwerp dat je kiest. Dus in dat geval moet je toch die zwaktes en sterktes kennen en zelfinzicht hebben.

'Werken aan zelfontplooiing'. Dat is evident. Dat hangt een beetje samen met heel veel lezen, en luisteren en kijken naar wat er gebeurt.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Deze zijn een beetje *tricky* voor de auteur.

'Een "boeiende" persoonlijkheid hebben'. Jah... Maar de boeiende persoonlijkheid is ook een perceptie hé, voor de ene ben je saai terwijl je voor de andere geweldig boeiend bent, en omgekeerd. Dus dat is heel subjectief.

'Populair zijn bij het publiek'. Pft, dat vind ik niet belangrijk.

'Op een podium durven *performen*'. Ik heb het daarnet al gezegd, het is niet aan iedereen gegeven. Ik ben zo iemand, maar het is mij ook nog nooit gevraagd hé, performen. Ik heb wel al op een podium gestaan, maar gewoon met een microfoon en met een boek en dat was het. Maar stel dat Begeerte zegt: "we willen met u iets doen" en als ik dan assistentie krijg om te zeggen hoe ik het moet doen, dan eventueel... Maar het is niet mijn sterkte en ik streef er ook niet naar.

'Durven innoveren'. Dat vind ik belangrijk.

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Is heel belangrijk.

'Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort)'. Eum ja, dat is ook belangrijk.

'Visie hebben'. Ja, zonder visie kun je geen schrijver zijn, vind ik. Zelfs voor kinderboeken heb je een visie nodig.

Denkt u dat er enkele competenties ontbreken op deze lijst, als u er zo onmiddellijk aan denkt?

Neen, ik denk dat het vrij uitgebreid is. Er schiet mij zo niks te binnen.

En hebt u persoonlijk zo dingen waarvan u zegt – het is een beetje een persoonlijke vraag – "Hier ben ik sterk in. Of hier zou ik graag nog aan werken"?

Ja, natuurlijk, je hebt altijd een onbevredigend gevoel over het resultaat. Wat er in je hoofd zit, is origineel, is fantastisch en als je het dan op papier ziet staan, dan ligt dat soms mijlenver van wat je in je hoofd had zitten. Dus dan is er onderweg in je hoofd toch ergens een beperkend iets dat de grenzeloosheid van je ideeën niet kan volgen. Maar misschien, qua competenties, ik denk er nu plots aan... Maar misschien is dat ergens onder verstaan, maar bijvoorbeeld het researchen vind ik ook heel belangrijk. Dat hangt natuurlijk af van waarover je schrijft, voor het ene is het meer nodig dan voor het andere. Maar het is heel belangrijk en internet – of google – is daarvoor een fantastisch instrument. Dat is een ongelooflijk boeiend instrument geworden om, eum, de verhalen waar je mee bezig bent voeding te geven.

Oké, u hebt zelf ook les gegeven aan SchrijversAcademie heb ik begrepen.

Ja, drie jaar.

Is dat al lang geleden?

Neen, want ik ben nu pas gestopt.

Ah ja, oké. Denkt u dat zo'n profiel of zo'n lijst van competenties van enig nut kan zijn in zo'n opleiding. Ja, als een soort van leidraad als een soort van achtergrond, "kijk deze dingen moeten toch aan bod komen". Of denkt u dat dit te schools of te rigide is, dat je dat niet echt kunt gebruiken?

Eum, het hangt er ook vanaf in welk jaar je les geeft. Ik gaf ook les in de laatstejaars, het is te zeggen, het is een opleiding van vier jaar maar in het vierde jaar moeten ze werken aan hun eindproduct hé. Dus in mijn jaar zou ik zeggen, is dat niet zo belangrijk. Want waar ik vooral het accent op legde was: werken aan een eigen project. En dan kun je door met het project bezig te zijn, per student, komt dat daar misschien onbewust tot uiting maar je gaat daar niet met een checklist bezig zijn: "ah ja, jij bent een beetje te weinig van dit en een beetje te veel van dat" [gelach]. Zo zou ik niet kunnen werken. Dan heb je misschien gelijk als je zou zeggen dat dat te schools zou zijn, dat zou mij hinderen in mijn... Er moet ook nog een deel spontaan groeien hé, en als je je dan moet houden aan zo'n lijst... Daar zou ik al de kriebels van krijgen, dat zou ik al niet kunnen doen.

En wat denkt u bijvoorbeeld van een soort van ontwikkelingsplan op te stellen voor de student aan het begin van de opleiding, bijvoorbeeld tijdens een soort van brainstorm tussen de student en de docent: "kijk, dit zijn toch een aantal dingen die ik persoonlijk zou willen bereiken". En dat je daar dan bijvoorbeeld een plan van opstelt, en dat er dan tijdens terugkerende feedbackmomenten eens over gepraat wordt.

Dat vind ik op zich geen slecht idee, maar dan van in het begin. Dat zou wel een mooie leidraad zijn en ook een hulp... Zoals je een steile trap voorstelt zonder trapleuning, dan begin je al te wankelen door alleen al het idee dat je zou kunnen vallen. Dus zo'n trapleuning geeft dan zekerheid. Dus dat zou ik dan zien als een soort trapleuning op weg naar de hogere verdieping. Dus ik zie dat zelf wel als een positief element.

Het is omdat ik zelf nog aan het nadenken ben over wat je hier uiteindelijk mee kan doen.

Ja, ja... Het is misschien ook goed dat zelfs in het derde jaar een opgelegde structuur aanwezig is. Maar ik heb mij daar niet zo mee bezig gehouden, ik was echt gefocust op hun eigen project en hoe dat tot ontwikkeling, tot ontplooiing kon komen. Maar elke lesgever legt z'n eigen accenten en z'n persoonlijkheid is ook een drijfveer.

Ja, uiteraard. En wat denk je algemeen van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Hebt u het gevoel dat het schrijftalent daar verder ontwikkeld wordt, dat het de studenten ten goede komt, dat ze groeien?

Ja, maar dat is dus voor de echte talenten. Die zullen daar wel iets aan hebben. En de andere... Ja, ik denk dat het sowieso... Als mensen geïnteresseerd zijn in creativiteit en ze leren omgaan met de andere en ze leren commentaar geven – want dat is ook belangrijk hé, de feedback die ze elkaar geven, ze krijgen niet alleen feedback van de docent, maar ze krijgen ook feedback van elkaar en ze geven feedback... Eum, ja, dus daar zullen er altijd een paar zijn die verder kunnen, maar die zullen

misschien ook verder kunnen als ze daar niet zitten hé. Want de meeste schrijvers, zeker die van mijn generatie, de meeste, pak nu een Hugo Claus, die heeft nooit... Die heeft wel feedback gekregen van de kringen waarin hij verkeerde, dat waren schilders, in elk geval creatieve mensen. En de feedback van het lezen. Maar ik geloof zeker niet dat het tijdverdrijf is of nutteloos tijdverdrijf. Ik geloof wel in, eum, de nuttigheid van zo'n opleiding, maar ik weet niet of je daardoor meer kansen hebt om in de uitgeverwereld binnen te raken, dat je anders misschien ook raakt, met het talent dat je hebt hé. Maar ik blijf het wel een positieve opleiding vinden, al was het alleen voor de eigen opleiding en ja, toch wel, de ervaring die je er opdoet in verband met literatuur en zo, ja.

Oké, dan denk ik dat ik alles weet wat ik wilde weten. Bedankt voor uw tijd.

4. DE HUIDIGE STUDENTEN VAN SCHRIJVERSACADEMIE

Joke Daems

04/05, 14u, telefonisch

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel baseren op de tekst als ze kiezen wie ze willen uitgeven? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Ik denk dat de tekst het belangrijkste zal zijn, de tekst moet goed zijn anders kunnen ze het ook niet verkopen. Maar stel dat ze meerdere opties zouden hebben en dat ze maar een bepaald aantal boeken zouden kunnen publiceren, dan denk ik dat ze in dat geval misschien wel rekening zullen houden met het karakter van de auteur zelf, in hoeverre ze daar zelf makkelijk mee kunnen werken of die persoon ook [...] een aangenaam persoon is, ja. Ik denk dat de tekst wel nog altijd het belangrijkste is.

Oké. Als u persoonlijk denkt aan wat u een ‘goede’ auteur vindt, denkt u dan aan een aantal vaardigheden, kunt u daar een beeld van schetsen?

Eum, qua schrijfstijl op persoonlijkheid of...?

Dat kan van alles zijn, zowel qua schrijfstijl als qua persoonlijkheid als...

Eum, ja, qua schrijfstijl denk ik dat het verhaal vooral geloofwaardig gebracht moet worden. Op zich mogen er wel ongeloofwaardige dingen verteld worden, maar dat zal realistisch of geloofwaardig overkomen... Eum, de personages moeten ook goed uitgedacht zijn en de lezers moeten ermee kunnen meeleven dus het moet echt wel... [...]. Eum... Ja, op zich, het verhaal moet op een originele manier geschreven en ook bekeken worden. Op zich zijn er maar een bepaald aantal thema's die schrijvers kunnen gebruiken, maar daar moet wel op een originele manier mee omgegaan worden.

Ik heb zelf een aantal competenties opgesteld, maar natuurlijk, ik ben geen schrijver, ik ben ook geen uitgever. Dus wat ik ook doe tijdens mijn interviews is deze lijst eens voorleggen om feedback daarop te vragen. Gewoon om te vragen: vindt u dit belangrijk of niet belangrijk? Wat vindt u daarvan? Wat ik daarbij ook doe, is als het mogelijk is een onderscheid te maken tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en welke belangrijk zijn voor de mature auteur, voor iemand die al een aantal boeken heeft uitgegeven. Mag ik dat even mondeling met u overlopen nu?

Ja, tuurlijk.

Mijn eerste competenties zijn literaire competenties.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ik denk dat dat voor allebei wel belangrijk is. Allez ja, toch wel.

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. Eum, ook belangrijk, ook voor allebei. Ik heb zelf al een manuscript opgestuurd naar een uitgeverij en ik heb de opmerking gekregen dat ze geschrokken waren dat mijn tekst vrijwel foutloos was. Dus ze hebben graag dat de tekst zo foutloos mogelijk bij hen aankomt, ja.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Eum, dat is zeker bij de beginnende auteurs belangrijk. Bij mensen die al een zeker naambekendheid hebben is dat minder... allez ja, die kunnen makkelijker met hun naam weggelopen dan een jongere auteur, veronderstel ik.

'Verschillende genres aankunnen'. Is dat belangrijk voor een schrijver? Eum, niet noodzakelijk denk ik. Voor sommigen is dat een meerwaarde om verschillende dingen te kunnen, maar op zich, als je goed bent in een bepaald genre, dan verwachten de lezers ook niet dat er opeens iets anders komt. En dan zijn ze blij dat ze meer van hetzelfde kunnen lezen, dus...

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Ja, dat is denk ik wel belangrijk.

'De karaktertekening van de personages kunnen uitwerken'. Ja, dat is belangrijk voor zowel de beginnende als de meer ervaren auteurs denk ik.

'Een interessant verhaal kunnen vertellen'. Eum... Het is meer de manier waarop die belangrijk is... Het verhaal op zich minder maar het moet wel op een interessante manier verteld kunnen worden.

'Kennis van het publiek bezitten'. Dus als je een boek uitgeeft: weten wie je lezers zijn. Is dat belangrijk? Hmm... In mindere mate denk ik. Als het goed geschreven is, zal het vanzelf wel een publiek vinden. Misschien later, als je hetzelfde publiek blijft aanspreken is het misschien wel handig, voor ervaren auteurs die in hetzelfde genre willen schrijven.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. En dan bedoel ik dus vooral in de personages. Eum, ja dat is sowieso belangrijk omdat je anders geen realistisch personage kunt neerzetten, denk ik.

'Over leeservaring beschikken'. Eum, in mindere mate. Ja... Natuurlijk weet je wel wat werkt en niet werkt door zelf heel veel te lezen, maar ik denk... De meeste ervaring komt toch door zelf veel te schrijven.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. En dan bedoel ik dus wat er gebeurt bij de uitgever tot het gedrukt wordt en in de boekhandel terecht komt. Ja, eum, tgho, pft... [...] Ja, ik zit hier op de trein... [gelach]. Dat lawaai, ik kom net aan, wacht hé, ik ga misschien iets makkelijker hoorbaar zijn, ik weet het niet. Sorry hoor. **Geen probleem**. Ja, ik denk in de eerste plaats dat de uitgeverij daar meer informatie over moet geven. En ik dat het voor de auteur zelf ook wel handig is, zeker voor de beginnende auteur, om toch een idee te hebben: wat kun je verwachten van een uitgeverij en wat zou een uitgeverij moeten doen, zodat die niet bij een uitgeverij terecht komt die niet 100% doet wat die zou moeten doen. Dat ze zichzelf daartegen een beetje kunnen indekken of zo, maar ja... **En vind je dat zo iets aan bod zou moeten komen in een schrijfopleiding als SchrijversAcademie?** Ik denk wel dat dat handig zou zijn, zeker als je in het laatste jaar zit en aan zo'n eindwerk bezig bent. Dat als je daarmee naar buiten komt, dat je wel beseft wat er gangbaar is in die wereld en wat niet. Want ik heb bijvoorbeeld een manuscript opgestuurd naar een aantal uitgeverijen, eum, en dan heb ik de reactie gekregen dat ze het wel wilden uitgeven maar dat ik zelf 400 exemplaren of zo eerst moest kopen en dan zelf moest doorverkopen en zo [gelach]. Ja dus ik denk wel dat het handig is om te weten in hoeverre dat normaal is en of je als schrijver daarin kunt meegaan of moet meegaan.

De volgende competenties zijn gedragscompetenties, die staan een stuk verder van het schrijfproces, maar ik wil toch eens polsen wat schrijvers en vooral uitgevers daarvan vinden.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Een visie hebben, weten waar je naartoe wil met je werk... Ik denk dat dat in zekere mate wel belangrijk is. De meeste mensen die schrijven zouden daar achteraf toch nog verder in willen gaan en dan moeten ze toch een idee hebben waar ze naartoe willen. En ook zien welke uitgeverijen daar het beste bij aansluiten zodat ze daar samen

kunnen naartoe werken, veronderstel ik.

'Zakelijke kennis vertonen'. Weten waarom er voor een bepaalde oplage gekozen wordt, of weten waarom een bepaalde promotie wordt gevoerd, die dingen. Eum, ik denk dat dat meer de zorg van de uitgeverij is, maar ik denk dat het ook wel goed is om als schrijver betrokkenheid te tonen. Maar t'goh, of het echt noodzakelijk is... Ik denk dat het toch meer aan de uitgeverij is om dat soort zaken... Dénk ik... [gelach].

'Professionaliteit vertonen'. Een standaardcompetentie... Ja, dat dan wel denk ik, aangezien... [...] Je moet toch verantwoording afleggen aan de uitgeverij en ook verantwoordelijkheid naar de lezers toe, dus je moet wel op een professionele manier met je schrijven kunnen omgaan.

'Kunnen plannen en organiseren'. Dat is ook belangrijk denk ik, zeker ja, omdat ja, toch tegen bepaalde data moeten er hoofdstukken geschreven worden of moeten er zoveel regels zijn. Ik denk dat het ook belangrijk is dat je ook kunt inschatten tegen wanneer je het klaar kunt hebben of herwerkt kunt hebben. Ja, ik denk het wel.

'Blijk geven van discipline'. Ja, dat hangt een beetje samen met 'Kunnen plannen' denk ik. Dat je kunt aangeven dat je de dingen die je belooft ook effectief kunt afwerken en zo. Dus ik denk dat dat daar een beetje mee samenhangt.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlothed'. In welke mate is dat belangrijk voor een auteur? Eum, ja, dat hangt eigenlijk af van "welk soort auteur" eigenlijk. Je hebt mensen waarbij het leuk is dat ze een forum of een blog bijhouden waar ze af en toe berichtjes plaatsen. Dat is goed voor de betrokkenheid van de lezers, zeker bij jongere lezers denk ik ook dat dat werkt om met hen op die manier te communiceren. Aan de andere kant heeft het ook wel charme dat een schrijver een beetje een [...] persoon is en onbekend blijft. Ik denk vooral dat voor de meer literaire werken, dat het dan meer gaat om de schrijver die ergens alleen aan een tafel zit [...]. Dan is de lezer niet geïnteresseerd in de persoon achter het boek maar meer in het boek zelf.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Bijvoorbeeld als je redacteur een aantal aanpassingen voorstelt, dat je daar ook wil naar luisteren. Dat is zeker wel belangrijk, denk ik. Uiteindelijk weet een uitgeverij wel... Ze hebben ervaring in het publiceren van boeken [gelach] dus ze weten wel wat werkt en niet werkt. Natuurlijk, het moet ook niet ten koste gaan van het verhaal zoals je het zelf wilt. Je moet zeker flexibel zijn tot op zekere hoogte en niet te koppig willen zijn van "ik weet het allemaal beter", maar je mag het ook niet helemaal gaan herwerken om...

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Eum... Ik denk dat dat sowieso belangrijk is. Als schrijver naar de uitgeverij toe. Maar als schrijver moet je ook zelfkritisch kunnen zijn en dingen durven schrappen en opnieuw durven beginnen. Zelf kunnen inschatten wat werkt en wat niet, wat zijn je sterktes en wat zijn je zwakke punten. Dus ik denk dat dat zeker belangrijk is.

Dan heb ik nog een laatste soort competenties, en dat zijn competenties die eigen zijn aan de persoonlijkheid. Die zijn misschien wat *tricky* voor de auteur, maar ik wil ze toch even voorleggen.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Eum, t'goh, mmm. Ik denk wel dat dat tegenwoordig wel belangrijker is dan vroeger omdat mensen veel meer willen weten en zo. Dus als je dan een boeiende persoonlijkheid hebt, dan is dat natuurlijk aangenamer voor de lezers om naar zo iemand te kunnen opkijken dan naar iemand die eigenlijk heel saai is. En aan de andere kant is er ook weer dat idee dat je de persoon achter het boek niet noodzakelijk moet kennen, maar gewoon het boek zelf. Het hangt een beetje af van het soort genre denk ik en wat je juist wil verkopen of bereiken, allez ja.

'Populair zijn bij het publiek'. In welke mate is dat belangrijk voor iemand die al een tijdje bezig is? Eum, jah... [gelach]. Eum, het is een moeilijke vraag. Allez ja, ik zou zeggen: je boeken moeten

populair zijn. Maar tegenwoordig is iedereen meer en meer gericht op ja... Met die realityshows en zo ook... We willen alles weten en zo. Jah, ik denk dat het ergens wel belangrijk is of belangrijker wordt in de maatschappij of zo, maar persoonlijk zou ik het minder belangrijk vinden dan een goed boek, maar ja. **Mijn volgende competentie hangt daar eigenlijk mee samen en die is:**

'Op een podium durven performen'. Ja, ik denk dat zeker voor poëzie en dat soort zaken, dat dat veel belangrijker wordt, maar ook meer... Zo voor die slam poetry en zo bedoel ik, voor dat soort zaken wel. Bij romans... misschien in mindere mate [...]. Dan moet je wel op het podium aangenaam overkomen veronderstel ik en ook een aangename voordrachtstijl hebben. Maar echt performen... Vooral in poëzie wordt het belangrijker, maar ik denk niet dat... allez ja.

'Nieuwe markten durven verkennen'. Dus de markt van de sociale media, de e-books, die dingen... Ja. Ik denk wel dat dat redelijk belangrijk is. Uiteindelijk is iedereen daar meer en meer mee bezig en is iedereen er sneller van op de hoogte omdat ze ook die dingen gebruiken. Die e-books en zo, dat is makkelijker om mee te nemen. Je kunt er natuurlijk wel tegen zijn omdat het niet meer aanvoelt als een boek, maar het feit is wel dat het vaker voorkomt. Mensen vinden het heel handig dus op die manier bereik je ook gewoon veel meer mensen. Dus, ik denk dat het een beetje stom is om er niet in mee te gaan.

Zijn er een aantal competenties die ontbreken op deze lijst, als u daar zo meteen aan kan denken?

Eum, ja ik zou denken aan: zelf een beetje kunnen inschatten welke uitgeverij het beste aansluit bij je werk. Want dat is vaak ook iets dat je te horen krijgt als je een manuscript terugkrijgt [gelach]: “de uitgeverij past niet bij het boek” of “het is toch niet helemaal iets wat wij zouden publiceren”. Dus dat is wel een beetje... Het zou wel handig zijn om mensen in SchrijversAcademie bewust te maken van “die en die bestaan er en ze zijn op zoek naar deze verhalen of boeken”. Meer die dingen.

Oké. En denkt u persoonlijk dat zo'n lijst, of het uiteindelijk resultaat van al deze gesprekken, dat dat van nut kan zijn in SchrijversAcademie bijvoorbeeld als een soort van leidraad waar de lessen naartoe moeten gaan of dat er een aantal dingen zeker aan bod moeten komen in de lessen. Of denkt u dat dat nu al genoeg aan bod komt en dat dat eigenlijk niet nodig is.

Hmm, neen, ik denk wel dat dat interessant kan zijn. Als ik het goed begrijp, ga je ook nog aan uitgeverijen vragen wat zij daarvan vinden?

Ja, inderdaad.

Ik denk dat dat stuk wel interessant kan zijn om te zien wat zij daarvan denken. “Blijkbaar vinden zij deze zaken ook belangrijk of belangrijker” en dan denk ik wel dat het interessant kan zijn om... Zeker naar het laatste jaar toe, om aan de mensen duidelijk te maken: “kijk, uitgeverijen hebben die en die verwachtingen” dat ze er toch al van bewust zijn en ja... Ik denk wel dat het interessant kan zijn om zo bijvoorbeeld informatie te krijgen.

En wat denkt u in het algemeen van opleidingen zoals SchrijversAcademie? Hebt u het gevoel dat u groeit als auteur, dat u uw schrijftalent kan ontwikkelen?

Eum ja, dat wel. Dus je komt in het begin in contact met verschillende stijlen, je leert verschillende nieuwe technieken aan. Je wordt ook gedwongen om regelmatig te schrijven want je moet elke week je opdracht of opdrachten afhebben. Je krijgt daarbij ook veel feedback van verschillende personen... Ja, ik heb echt wel het idee dat het klopt.

Dan misschien nog een laatste, meer persoonlijke vraag. Welke competenties denkt u zelf te bezitten en aan welke zou u nog willen werken. Gewoon om een beetje een beeld te krijgen op wat u zelf belangrijk vindt in uw schrijfontwikkeling. Als dat mogelijk is om dat te beantwoorden [gelach].

Van die competenties die we daarnet overlopen hebben?

Dat mogen ook andere zijn. Waarin u zichzelf wil zien ontwikkelen bijvoorbeeld...

Ik wil nog meer kunnen zien waar ikzelf...allez naar m'n eigen teksten meer kritisch kunnen kijken, want vaak weet ik wat er fout is als mensen mij erop wijzen: "ah ja, inderdaad, het zou beter zijn als ik die zin eruit haal of dit stuk herschrijf". Maar als ik zelf m'n eigen teksten herlees, heb ik dat vaak niet direct door. Dus ja, meer technieken om zo kritisch naar je eigen teksten te kunnen kijken.

En wat beschouw je als je eigen sterktes, kan je dat zeggen?

Eum [gelach]. Tgoh, ik denk, hmm, dat mijn personages wel goed doordacht zijn en niet oppervlakkig zijn. Eum, tgoh ja, ik denk dat ik een origineel verhaal kan vertellen [gelach].

Oké, ik weet niet in hoeverre dat nu aan bod komt, een soort van individuele begeleiding vanwege de docent. Heb je het gevoel dat je genoeg individueel begeleid wordt of zou je dat liever nog wat meer hebben?

Nu is dat nog niet echt het geval. Ik zit in het tweede jaar van de SchrijversAcademie nu, dus het is nog wel in groepen en toch... Tgoh, ja, dat zou inderdaad... maar ik weet niet in hoeverre dat in het budget van de academie past, maar ik denk dat meer individuele begeleiding wel zeker een meerwaarde zou zijn. En dit jaar kan je wel nog wat zoeken maar vanaf je beseft "ik wil deze richting uitgaan" is het toch wel handig dat je in die richting concreter begeleid wordt, ja, dat wel.

Oké, ik denk dat ik alles heb gevraagd. Dat is het. Alleszins bedankt voor uw tijd.

Vera Van Renterghem

08/05, via e-mail

Ik studeer momenteel cultuurmanagement en ik heb hiervoor taal- en letterkunde gestudeerd. Op vraag van Creatief Schrijven voer ik een onderzoek naar de mogelijkheid van een competentieprofiel voor de professionele romannoteur. Hiervoor neem ik interviews af van gevestigde auteurs, debutanten, uitgevers, redacteurs, docenten van SchrijversAcademie, studenten en ex-studenten van SchrijversAcademie, het Vlaams Fonds voor de Letteren en de Vlaamse Auteursvereniging. Het is de bedoeling om de resultaten te implementeren in SA.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze dan ook rekening met de persoonlijkheid van de auteur?

Ik denk dat uitgevers zich op de eerste plaats baseren op de tekst, zeker als het debutanten betreft. Wellicht overwegen ze ook de persoonlijkheidskenmerken van de auteur als een volgend manuscript wordt voorgesteld. De verdere samenwerking wordt persoonlijker en de auteur moet blijk geven van artistieke, creatieve en sociale vaardigheden om het lezerspubliek te kunnen uitbreiden.

Denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het kiezen van auteurs? Volgen ze een aantal vaste stappen of criteria, of verloopt dat eerder op een intuïtieve manier?

Ik denk dat het een mengeling is. Een auteur moet eerst en vooral blijk geven van de juiste schrijfvaardigheden om überhaupt contact te kunnen leggen met de uitgever. Maar tegelijkertijd maakt een auteur meer kans om te worden uitgenodigd bij de uitgever als hij op de een of andere manier (door begeleidende brief, door een website, een blog,....) de uitgever door een opvallende of warme persoonlijkheid kan treffen.

Als u denkt aan wat voor u een ‘goede’ auteur is, aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Op de eerste plaats heb ik interesse voor wat de auteur heeft geschreven en niet voor het persoonlijke leven van de auteur. Het boek moet literair geschreven zijn, maar moet me vooral ook inhoudelijk, thematisch treffen. De auteur moet iemand zijn die een boodschap kan overbrengen, iemand met inlevingsvermogen, met interesse, met wijsheid, met open en brede visie op de wereld en met kennis van personages (uiterlijk en innerlijk) en de leefwereld waarin ze functioneren.

En aan welke karaktertrekken of persoonlijkheden? Of is dat niet belangrijk?

Om boeken te kunnen schrijven moet een auteur op zoek gaan naar de verschillende waarheden (er zijn zoveel waarheden als mensen) en open staan voor verschillende meningen. Hij moet beschikken over een goede portie mededogen en mildheid, maar niet ten koste van een kritische reflectie. Een auteur moet durven op barricades klimmen, durven schreeuwen, durven provoceren, maar zonder aan vingerwijzing te doen (een moeilijke evenwichtsoefening!).

- Invullen van de competentielijst (andere bijlage). Ik vraag tijdens alle interviews feedback op deze lijst: welke vindt u belangrijk of niet belangrijk? Probeer indien mogelijk een onderscheid te maken tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur die al een aantal boeken heeft uitgegeven.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Precies en correct taalgebruik hanteren'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Verschillende genres aankunnen'.

[Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'.

[Belangrijk voor de mature auteur] + [Nog aan werken]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Karaktertekening van de personages kunnen uitwerken'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Een interessant verhaal kunnen vertellen'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Kennis van het publiek bezitten'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. [Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Over leeservaring beschikken'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Zakelijke kennis vertonen'.

[Belangrijk voor de mature auteur] + [Nog aan werken]

'Professionaliteit vertonen'.

[Belangrijk voor de mature auteur] + [Nog aan werken]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Kunnen plannen en organiseren'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Blijk geven van discipline'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Stressbestendigheid vertonen'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Werken aan zelfontplooiing'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een “boeiende” persoonlijkheid hebben'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Populair zijn bij het publiek'.

[Belangrijk voor de mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Op een podium durven *performen*'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

'Durven innoveren'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Openstaan voor kritiek/feedback'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort)'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Eigen sterkte]

'Visie hebben'.

[Belangrijk voor debutant en mature auteur] + [Nog aan werken]

Ontbreken er competenties volgens u?

Dit lijkt me een zeer volledige lijst, ik kan me niet voorstellen welke competenties er nog kunnen ontbreken.

Denkt u dat een dergelijke competentielijst nuttig kan zijn in SchrijversAcademie? Bijvoorbeeld als een soort van leidraad om aan te geven wat er aan bod moet komen in de lessen? Of lijkt u dat zinloos?

Ja, dit kan best nuttig zijn, maar dan zou het ook leerrijk kunnen zijn om al aan te geven welk gewicht uitgeverijen aan de competenties geven en hoe verschillend dat kan zijn met het gewicht dat bijvoorbeeld een lezerspubliek, de auteurs zelf, boekhandels, recensieschrijvers, literaire podia,... eraan geven.

Wat vindt u van het opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan aan het begin van de opleiding. Dit is een plan dat de student samen met de docent opstelt over de persoonlijke doelen die de student wil bereiken. Op regelmatige momenten kunnen er dan feedbacksessies komen over de voortgang. Is dit nuttig? Of gebeurt dit al min of meer op een spontane manier?

Ik denk dat men eerst moet starten met een algemeen ontwikkelingsplan en in de loop van de cursus stilaan moet overstappen naar een meer persoonlijk ontwikkelingsplan, in overleg met docenten die de sterktes en zwaktes van de studenten kunnen analyseren

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Hebt u het gevoel dat uw schrijven ontwikkeld wordt?

Ja, ik heb het gevoel dat ik heb bijgeleerd.

Hebt u zelf nog vragen of opmerkingen?

Nee hoor, geen vragen of opmerkingen. Veel succes met je onderzoek!

5. DE EX-STUDENTEN VAN SA DIE GEPUBLICEERD HEBBEN

Dimitri Bontenakel

24/04/13, 16.30u, MuHKA Antwerpen

Korte uitleg over het doel van het onderzoek

Denkt u dat uitgevers zich enkel op het manuscript baseren? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

In mijn geval... Dus ik ben gedebuteerd bij Davidsfonds, dat is gebeurd met het eindwerk van SchrijversAcademie. En dat is wel volledig gebaseerd op de tekst. [...] Dus het is zo dat Davidsfonds werkt met lectoren, dat zijn freelancers, die lezen die tekst en in mijn geval ging dat om twee lectoren. [...] Ik was op dat moment compleet onbekend. Ik heb ook niets vermeld over de SchrijversAcademie, of misschien wel, maar ik heb geen namen genoemd van mensen die ik van daar kende. Dus ik ben zuiver op basis van die tekst beoordeeld. Dus als die twee lectoren een positief verslag schrijven, dan gaat het naar een derde lector. Die leest dan alles wat positief geëvalueerd is. Als die dan nogmaals positief evalueert, dan gaat het naar de uitgeefster. Als de uitgeefster het gelezen heeft, zijn ze ermee doorgedaan. Nu was ik na mijn tweede boek niet zo tevreden over de manier waarop er mee werd omgegaan en ook, dat fonds ligt een beetje stil momenteel. Dus ik ben na boek twee, voor mijn nieuwe boek dat onlangs in februari is uitgegeven, beginnen zoeken naar een anderen uitgever. En dan is het wel eigenlijk gebeurd – en dat heeft hij zelf gewoon toegegeven dus ik mag dat zeggen. Ik had aan de vroegere directeur van SchrijversAcademie, Erik Vlaminck, eens gevraagd... Ik vraag vaak dingen aan hem, hij geeft altijd goede raad, hij is een heel vriendelijk en lief mens. Dus hij had gezegd “weet je wat, ik zal een seintje geven aan mijn uitgever, stuur er iets naartoe en dan zien we wel. En eigenlijk is mijn boek daarop geëvalueerd, op het feit dat ik Erik Vlaminck kende en nog andere mensen van SchrijversAcademie, en dat heeft in feite de deur open gedaan. En dan is het weer de tekst die zegt “oké, we gaan ermee door of niet”. Maar het is eigenlijk wel door “netwerken” – om het met een vies woord te zeggen – dat het bij die uitgeverij gelukt is.

Denkt u dat lectoren een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen van het manuscript, volgen ze een aantal criteria of een aantal vaste stappen?

Ik denk dat dat moeilijk te zeggen is, want ik ben zelf nooit lector geweest. De interne keuken ken ik daar niet goed genoeg voor. Ik denk alvast wel dat de basis er wel voor mij, ze hameren allemaal wel op een “propere bladspiegel”, dus dat moet allemaal wel in orde zijn, dat staat ook op de website van elke uitgeverij, dat je dat moet doen. Maar of er bepaalde elementen zijn, daar kan ik me moeilijk over uitspreken... Bij mij is de doorslaggevende factor geweest dat het een humoristisch boek is. Maarja... wat is humoristisch? Dat zijn allemaal heel subjectieve factoren.

Als u persoonlijk denkt aan een goede auteur – of aan wat u beschouwt als een goede auteur - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

In welke zin dan?

Bijvoorbeeld aan een bepaalde schrijfstijl die u ligt, of een bepaald thema dat ze behandelen. Wat maakt voor u van iemand een goede auteur?

Even denken, dat is geen evidente vraag. Het is eigenlijk een heel persoonlijke vraag, maar ik neem aan dat je dit aan een aantal mensen zal vragen. Dus... Wat ik vooral van belang vind... Wel, je hebt

mensen die heel hard aan hun stijl werken en die een heel poëtische stijl naar voren brengen, ik denk dan aan Erwin Mortier of Peter Verhelst, die schrijven heel poëtische verhalen hé. Die verhalen op zich zijn vaak ondergeschikt, tegenwoordig doen ze dat minder maar zeker in hun eerste verhalen, en dat spreekt mij minder aan. Ik ben eigenlijk vooral op zoek naar verhalenvertellers, mensen die vooral voor dat gaan. En ook omdat ik daar zelf erg mee bezig ben, ik ben minder bezig met stijl en meer met dat verhaal. En daarom lees ik zelf ook heel graag de grote Amerikaanse kronikeurs. Mensen die echt... Soms zijn dat historische romans, soms zijn dat heel [...], roadnovelles of dergelijke. Dingen waar echt vanalles in gebeurt. Daarom niet noodzakelijk de actie, het mag personagegebonden zijn. Dus vooral dat, meer dan dat het echt op stijl alleen geconcentreerd is... Vandaar dat er ook, dat is dan een tweede punt... Ik heb moeite met veel van onze Vlaamse auteurs die hier geworteld zijn in de klei. Dan kom je natuurlijk bij Erik Vlaminck, verhalen die ik heel graag lees maar ik zou ze zelf niet schrijven. La Flandre Profonde van de volksmens. Ik lees het wel graag, maar ik zou er zelf niet aan beginnen om het zelf te schrijven. Ik schrijf ook andere soort verhalen. En omdat ik anders schrijf, ben ik ook vaak op zoek naar dingen die bij me aanleunen. Er is zo'n boekje dat heet *Steal Like an Artist*, dat is een *bestseller*. Het gaat erom dat je als kunstenaar steelt van je omgeving, en dan kan je meteen het best stelen van de besten. En dat is iets dat ik misschien onbewust ook wel doe. Als ik op zoek ga naar auteurs, dan ga ik op zoek naar auteurs waar ik iets van kan leren. En dat natuurlijk heel algemeen, maar dan ga je op zoek naar auteurs die in het verlengde liggen van je eigen interesses en stijl.

En denkt u daarbij ook aan bepaalde karaktertrekken of persoonlijkheden, of is dat volledig bijkomstig voor u?

De mens achter de...? Neen, dat is bijkomstig. Ik heb onlangs nog een interview gelezen met James Ellroy, dat is een Amerikaanse thrillerschrijver. Die mens is helemaal niet sympathiek maar die boeken zijn geweldig en die zal ik geweldig blijven vinden, ik daarvoor die boeken niet verlaten.

U hebt zelf SchrijversAcademie gevolgd. Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Heeft dat voor u veel betekend, bent u gegroeid als schrijver, heeft de opleiding u een betere auteur gemaakt?

Ik denk het wel. Er wordt wel zeer veel gehekelde op dat soort opleidingen en zeker in België of Nederland, de Lage Landen, omdat men eigenlijk niet gewoon is om met dat soort dingen om te gaan. De Angelsaksische landen kennen dat al zeer lang, dat zit verankerd in hun opleidingen – *creative writing*. Je kan er ook workshops volgen, dat zit daar echt ingebakken, bij ons is dat niet zo. En daarom wordt er daar wat meewarrig over gedaan – “je kunt dat niet leren want je moet talent hebben”. Ja, dat is waar, je moet talent hebben. Voor mij, het grootste is – en dat heb ik al regelmatig verteld aan mensen – is... Ik ben ermee begonnen toen ik 26-27 jaar was, ik was toen al langer met schrijven bezig, al sinds mijn puberteit. Maar je weet niet goed... je doet maar wat, zoals een knutselaar die geen ambacht leert, dat is een beetje hetzelfde. Je schrijft wat, en je doet dat op je gevoel en je intuïtie. Ik miste ergens een leidraad, ik miste toch wel begeleiding. Ik ben eerst in Leuven begonnen eigenlijk, want ik wist niet dat er een SchrijversAcademie was. In Leuven heb je een zeer theoretische opleiding, ik heb dat eerst gevolgd en dan ben ik overgestapt op Antwerpen. Wat voor mij van belang was... In elk jaar heb je een aantal auteurs die je tegenkomt, het zijn alleen publicerende auteurs die daar les mogen geven, ik hoop dat dat nog steeds zo is. En ik hoop dat dat altijd zo zal blijven, want dat vind ik een kracht. Die hebben elk hun specifieke visie op literatuur en op schrijven. En dat geeft dus een meerwaarde... Soms gaan die mensen je helemaal niet liggen hé, bijvoorbeeld in het eerste jaar krijg je les van John Vervoort [...] En hij heeft een heel duidelijke visie op wat hij goed vindt, en hij probeert dat over te brengen, dat enthousiasme en bij mij heeft dat

gewerkt. Ook omdat hij na de lessen zeer goede feedback gaf op je teksten. Veel mensen ligt die niet, maar die komen dan aan hun trekken bij anderen, enzovoort. Dus je krijgt verschillende visies aangereikt en je neemt over wat je ligt. Dat is het grote voordeel.

Het tweede voordeel is dat je in een klas terecht komt vol lotgenoten. We weten allemaal niet “hoe zit dat hier nu in elkaar”, we zijn allemaal met schrijven bezig. En je trekt mekaar omhoog, je geeft elkaar feedback, je bespreekt dat binnen de klas maar ook buiten de klas. Ik ben afgestudeerd in 2002 en al, ja, 10 jaar komen wij eigenlijk samen met een aantal oud-studenten. Dat is een beetje een groep geworden, dat zijn geen mensen van mijn klas, die zijn van andere jaren ook. Maar er is ooit een moment geweest waarop we allemaal samenkwamen en wij zijn gewoon met vijf voort gegaan. En wij lezen mekaar nog altijd [...]. Dat soort dingen die je eruit haalt, dat is plezant. Er komen ook altijd een aantal vriendschappen uit. Nu, dat is dus voor mij een groot pluspunt. Door die visies ben ik zelfbewuster gaan omgaan met wat ik lees en met wat ik schrijf. En dan moet je er zelf je ding mee doen hé. Toen zaten we nog niet bij Creatief Schrijven, het is intussen een beetje aangepast. Dus dat was drie jaar academie, en het laatste jaar was dan het eindwerk. In dat jaar had je geen les meer, maar je moest echt heel hard zelf je ding gaan doen. Onder de begeleiding van een “promotor”. En ik was dan vertrokken. Ik heb mijn eindwerk op een jaar geschreven en ik was vertrokken: en een tweede boek en een derde boek... Had ik dat niet gevolgd, ik denk niet dat het zo had gelopen... Dus dat is het positieve.

Het negatieve is, je moet met de juiste instelling beginnen. Er zijn mensen – ik heb er na nog een aantal workshops gevolgd van zes weken – en daar waren er mensen die een syllabus verwachtten met regels in die ze konden volgen. Maar dat bestaat natuurlijk niet. Maar toch zijn er mensen die dat verwachten, die denken “ik krijg hier les”. En dat is niet waar, neen, SchrijversAcademie is eigenlijk: een docent die je bij de hand neemt en die je “een landschap” toont. Zoals in de natuur: kijk eens naar daar, naar daar... Die maakt je attent op een aantal zaken die je daarvoor misschien niet had gezien. Als je met dat soort instelling erin stapt, dan ben je aan het verkeerde adres. Wat je ook niet moet doen, is denken dat het getuigschrift op het einde van de rit je iets zal opbrengen. Het is geen diploma, het is iets dat uitgereikt wordt, maar het is niet zo dat je dan je boek in elke uitgeverij kan gaan uitgeven.

Wat denkt u dan van het gebruik van een competentieprofiel in een dergelijke opleiding? Ik zal even een aanzet tonen van aantal competenties die belangrijk kunnen zijn voor de auteur. Ik zou graag van u weten welke competenties u belangrijk vindt en welke niet. En welke belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur. Ik leg deze lijst ook voor aan uitgevers en aan andere mensen uit de sector.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Dat eerste is denk ik al zeer belangrijk. Ik denk dat dat misschien zelfs het belangrijkste is: je eigen toon hebben.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Ja ook belangrijk.

'Verschillende genres aankunnen'. Ja, als je nu goed bent in een bepaald genre en je wilt je daarin bekwamen...

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Voila ja, dat kan een competentie zijn. Dat is een moeilijke, het hoeft niet maar het kan een competentie zijn. Als dat een sterkte is van die specifieke persoon, dan kan het wel. Dus dan kan het wel.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Ja en neen dus weer, dat is relatief. Het hangt ervan af.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'.

'Kennis van het publiek bezitten'. Als je een genreschrijver bent... Voor een genreschrijver is dat

wel belangrijk, voor een gewone schrijver niet.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'.

'Over leeservaring beschikken'. Is absoluut belangrijk. Zonder lezen kan je eigenlijk niet schrijven.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Het is goed als je dat kent en het is misschien wel goed dat dat op een bepaald moment in de opleiding ter sprake komt, maar voor de persoon zelf... Om daarin dan een soort van evolutie in mee te maken, daarvoor lijkt het me niet belangrijk genoeg.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Dat is eigenlijk wel belangrijk.

'Zakelijke kennis vertonen'. Mja... 'k Zal het aanduiden...

'Professionaliteit vertonen'. Dat is eigenlijk voor iedereen... Als professioneel schrijver wil zijn, moet je professioneel werken.

'Stiptheid vertonen'. Stiptheid dan weer niet. Mja, als je deadline moet halen... maar je hoeft daarin niet te evolueren.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Dat is moeilijker voor een schrijver, dat ga ik niet aanduiden.

'Kunnen plannen en organiseren'. Ja ik wel, want ik structureer in mijn schrijven.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'. Is helaas nodig, zeker voor debutanten dan. Want ja, ze moeten zich op de markt zetten.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. **Daarmee bedoel ik ook dingen aanpassen als je redacteur bepaalde dingen aanraadt.** Ja dat is belangrijk. Met Wereldbibliotheek – dus mijn huidige uitgeverij – was er een gesprek toen ze mijn werk hadden gelezen. Ze zeiden “ja, kijk, we willen misschien wel in zee gaan met jou...” maar dat was een aftasten: “We vinden je werk wel goed, maar er moet hier en daar nog aan gesleuteld worden”. En die bereidheid was er bij mij en over dezelfde zaken, dat was uiteindelijk het kantelmoment. Ik heb het daarover ook met andere auteurs gehad, met auteurs die dan zeiden “neen” en die zijn niet uitgebracht natuurlijk. Dus ik heb het aangeduid.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Neen dat vind ik niet belangrijk.

'Stressbestendigheid vertonen'. Dat is niet van toepassing denk ik.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ik denk dat dat in alles wel belangrijk is.

'Werken aan zelfontplooiing'. Zelfontplooiing ook, maar ik weet niet in hoeverre er daar in twee jaar aan gewerkt kan worden.

Pas op, ik zeg het, dit is allemaal relatief.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Weet je, dat wordt wel van je verwacht, maar eigenlijk zou het niet belangrijk mogen zijn. Ja, kijk, dat heb je of dat heb je niet. Dat is iets dat je niet kan wijzigen.

'Populair zijn bij het publiek'. Hoeft niet per se. Ja, je moet verkocht worden maar populariteitpolls... Ofwel lig je bij een bepaald publiek... Ja, kijk, Herman Brusselmans verkoopt zeer veel boeken maar is niet overal populair.

'Een geboren performer zijn'. Ja, dat is belangrijk voor debutanten, je moet op een podium durven staan.

'Durven innoveren'. Ja, eigenlijk wel. Niet altijd hetzelfde schrijven.

'Openstaan voor kritiek/feedback'. Zeker belangrijk.

'Nieuwe markten durven verkennen'. Iets wat ik moeilijk vind.

'Visie hebben'. Ja... hoe zie je dat, visie hebben? **Weten waar je naartoe wil, wat je wil bereiken,**

wat je aan het doen bent. Je kan daar evengoed ‘ja’ of ‘nee’ op zeggen. Ik zal het aanduiden, maar ja, ik heb de meeste dingen wel aangeduid dan.

Zijn er enkele dingen die flagrant ontbreken volgens jou?

Waar het vaak op neerkomt, maar je zou dat eigenlijk kunnen plaatsen ander “plannen en organiseren”, je moet je eigen schrijftijd bewaken. Er zijn altijd wel excuses om niet te schrijven. De meeste doen het in combinatie met hun werk. [...] Discipline hé, de discipline om te blijven zitten. Dus dat zou je er nog aan kunnen toevoegen, want daar staat of valt alles mee: gewoon dagelijks je uren blijven zitten. Ja, daarmee is het belangrijkste gezegd. De ideeën komen niet uit de lucht gevallen, die komen door ermee bezig te zijn, dat is essentieel, dat lees je ook in de meeste schrijfboeken. Aan je bureau blijven zitten en niet wachten tot “een engeltje” in je oren komt fluisteren wat je volgende boek zal zijn. Ja, de “hemelse muze” is een fabeltje. Dat is inderdaad een heel romantisch idee, maar dat werkt niet zo.

En denkt u nu dat zo’n profiel tot nut kan zijn in een opleiding als SchrijversAcademie, of lijkt het u eerder overbodig?

Ik denk dat dit, dit is nu algemeen, ik denk dat als je inderdaad met een paar auteurs en een paar uitgevers praat, dat je dan wel kan zeggen: “als je professioneel schrijver wil worden, dan moet je zien dat je ergens bereid bent om “dat, dat, dat en dat”, dat je dan die competenties oplijst. En dan tegelijkertijd zeggen “kijk dat is wat een uitgever van je verwacht”. En dat er dan inderdaad een aantal aandachtspunten zullen zijn, en dat ze dat kunnen meenemen in hun jaar, dan denk ik wel dat dat misschien kan helpen. Maar ik denk dat dat vooral iets is waar ze zelf attent moeten op zijn en dat het vooral de eerste sectie is [literaire competenties] die van belang zullen zijn. En dat het heel hard zal afhangen van waar de specifieke student mee bezig is. Dus op lange termijn kunnen er dan een aantal profielen komen: dat is een dichter, dat is een romanschrijver... Dat zal ook allemaal apart ingevuld moeten worden denk ik.

Nog een laatste vraag: wat is uw ervaring met uitgevers? Fungeren zij als een soort van coach in de schrijfontwikkeling van de auteur of eerder niet. En zouden ze dat moeten zijn?

In mijn ervaring is dat niet het geval. Het probleem is dat heel de sector een beetje “op z’n gat ligt” met de crisis. Ook in Nederland vallen nu hele harde klappen, dat merk ik ook aan mijn uitgever. Het punt is – misschien was dat vroeg zo – maar nu mag je niet verwachten van de redacteur die je wordt toegewezen, dat die op je zal “oppassen” en die je zal zeggen wat je zwaktes en je sterktes zijn. Dat stadium heb je eigenlijk al gehad. Om nu uit eigen ervaring te spreken: mijn boek had ik al laten lezen door een aantal proeflezers maar die stonden volledig buiten de uitgeverij. En de laatste herschrijfsessie, er waren er twee, de eerste na het eerste gesprek. De uitgever had gewoon een paar punten opgelijst: “kijk, daar wat minder daarvan en wat vind je daarvan?”. En ik heb zelf gezegd het naar eigen inzicht aan te passen en hij zei “het is goed”. En dan met de redacteur, en die is echt elke bladzijde met mij gaan doornemen en werd er gezegd “hier en daar zijn er een aantal dingen”. En die zal u doen inzien waarom bepaalde dingen op dat moment in uw boek niet werken. Maar dat wil daarom niet zeggen dat je dat kan meenemen naar je volgende boek. [...] Dat is iets dat je zelf moet leren. Dus neen, dus je mag niet verwachten dat die je echt zullen bijstaan daarin. Ik denk niet dat dat in de huidige situatie mogelijk is. Als je debutant bent, en ze krijgen dus je ongevraagde kopij binnen... Als ze op dat moment zeggen “hier zit iets goeds in maar er moet nog veel aan geschaafd worden”, ik denk niet dat ze dan bereid zijn je boek uit te geven. Want natuurlijk, een redacteur kost geld. Dus ik denk niet dat je dat mag verwachten van een uitgever.

Oké, dan weet ik alles. Bedankt voor uw tijd.

Ruth Lasters

24/04, 17.30u, telefonisch

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Eum, ik denk dat ze niet alleen rekening houden met de tekst, maar ook met de literaire CV die er bij zit voornamelijk. Het is heel belangrijk om als debutant toch een CV te hebben waarin je heel veel gegevens verzamelt over publicaties in tijdschriften, liefst ook wat prijzen zodanig dat dat uw manuscript kan vergezellen. Dat is toch wel heel belangrijk denk ik.

Denkt u dat uitgevers dan een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen, hebben zij een aantal criteria of een aantal vaste stappen? Of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’?

Dat zal wel zo zijn, maar dat zal wel heel spontaan zijn. Ik denk... de tekst moet hen prikkelen en hen authentiek genoeg lijken.

Als u persoonlijk denkt aan een ‘goede’ auteur, of aan wat u beschouwt als een ‘goede’ auteur – denkt u dan aan een aantal competenties of vaardigheden? Kunt u daar een beeld van vormen?

Vaardigheden? Ja natuurlijk, schrijverschap is een metier, dus inderdaad je hebt daar heel wat vaardigheden voor nodig hé.

Ja, en denkt u dan aan een aantal vaardigheden specifiek?

Eum, ja, ten eerste moet je een heel groot empathisch vermogen hebben, dat je dan ook nog eens... Ja je moet ook een eigen pen ontwikkelen zodat je ook de kleine observaties kunt grijpen en je genoeg afstand kunt scheppen tussen jezelf en de ik-persoon waarin je schrijft. Want de ‘ik’ is altijd iemand anders. Het moet beeldend genoeg zijn, dus je moet een beeldend vermogen hebben. En ja, je moet de lezer in je tekst kunnen zuigen. Dat zijn natuurlijk *skills* die je in de loop der jaren ontwikkelt en die roman na roman beter worden. “Het is een spier”, zeg ik altijd: je moet ze trainen. Het gaat niet allemaal vanaf dag één hé. Ik beschouw een roman ook altijd als een werkstuk en elke keer word je beter en ontplooi je je er meer in. Het is echt een evolutie hé.

Oké, en denkt u dan – als u aan een ‘goede’ auteur denkt – ook aan bepaalde karaktertrekken of persoonlijkheden?

Neen, absoluut niet, ik denk aan de tekst. En ik denk dat uitgevers dat toch ook wel doen hoor, ’t is toch voornamelijk de tekstuele kwaliteit – dat is toch het manuscript – die ze te zien krijgen. En ik denk dat het een nogal vrij eerlijke wereld is omdat... Je koopt postzegels en je stopt je manuscript in een envelop, je plakt er postzegels op die iedereen kan kopen – ik vind dat nog vrij *fair*. Ik denk dat dat in de plastische kunsten anders is. Omdat je daar toch wel – daar is het meer wat je zegt, wie zit er achter, welke connecties heeft die... Dat wordt toch veel meer opgeblazen denk ik. Bij het schrijven, ja, de tekst moet er wel staan hé.

Ja oké. Weet u waarom uw uitgever beslist heeft uw werk te publiceren? Heeft hij bepaalde competenties of vaardigheden aangehaald bij u?

Ja, dat moet je vragen aan Harold Polis [gelach]. Ik kan mezelf nu toch niet zitten bestoefen [gelach]. Hij vond het heel oorspronkelijk, dat is toch wel het belangrijkste criterium denk ik, want er zijn heel veel mensen die schrijven. Ik denk dat je voornamelijk een heel eigen stem moet hebben, dat is het belangrijkste criterium denk ik. Maar dat is bij alles zo hé, dat zal bij modeontwerpers ook zo zijn.

Ik heb begrepen dat u zelf ook SchrijversAcademie heb gevolgd.

Ja, doe jij dat nu?

Neen, ik doe dat niet nu. Ik doe stage voor Creatief Schrijven en voer een onderzoek voor SchrijversAcademie.

Ah ja, ja.

Wel, wat vindt u van SchrijversAcademie? Heeft u dat veel bijgebracht, heeft u dat een beter auteur gemaakt?

Eum, het heeft me zeker geen beter auteur gemaakt. Want ik denk dat je een beetje moet geboren zijn, ja toch zeker met het creatief vermogen en toch een beetje de formuleringsdrang, die is toch voor een stuk aangeboren denk ik. Maar ik heb wel heel veel geleerd over bijvoorbeeld de vragen die u mij nu stelt, over hoe ga je naar een uitgever en zo'n praktische zaken hé. Over een literair CV en zo, zo'n dingen heb ik daar geleerd. Maar wat betreft het echte metier, dat is iets wat je zelf moet ontwikkelen. Maar het kan wel heel motiverend zijn om in een groep bepaalde teksten te bespreken, dat is allemaal heel tof en motiverend. Dus dat ik zeker positief, maar om nu te zeggen "daar kun je leren schrijven", dat is natuurlijk flauwekul, dat kan niet. Neen, dat is toch mijn mening. Je moet vooral jezelf ontwikkelen.

En werd je daar dan gemotiveerd om jezelf te ontwikkelen, in SchrijversAcademie?

Ja, dat wel hé. Daar is het wel goed voor: de motivatie en de moed en zo. Dat is wel plezant denk ik.

Oké, en wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur. Ik zal misschien even kort uitleggen wat de bedoeling is. Het is de bedoeling dat dit profiel gebruikt zal worden in de opleiding, niet als een rigide instrument, maar het is de bedoeling om die competenties te introduceren in een persoonlijk ontwikkelingsplan. Dat de student dan bijvoorbeeld in samenwerking met de docent een plan opstelt: dit wil ik bereiken, dit zijn mijn talenten, ik wil die competenties ontwikkelen enzovoort. En dat er dan tijdens de opleiding regelmatig feedback momenten terugkomen waarin dat besproken wordt.

Ja persoonlijk, ik geef les hé, ik geef *full time* les en dat doet me daar heel hard aan denken, aan het onderwijs. En ja, daar geloof ik absoluut niet in. Schrijven gebeurt zeer organisch. En ik denk dat je net als schrijver *tabula rasa* moet maken met juist al die instituten en regels en profielen. Je moet juist als schrijver de kracht vinden om *tabula rasa* te maken om vanuit uw oorspronkelijkheid te werken. En ik denk dat zo'n systeem... Dat kan misschien heel goed zijn voor mensen die creatief willen schrijven hé. Maar voor mensen die echt auteur willen worden, dan denk ik niet dat die daarbij gebaat zijn. Daarvoor is het een te betuttelend instrument. Mijns inziens hé. Natuurlijk als er iemand komt en die zegt – hoe moet ik dat nu zeggen – "ik wil gewoon in mijn vrij tijd schrijven en ik wil dit en dit en dit leren", ja dan is dat wel goed natuurlijk hé. Maar niet als je werkelijk wil publiceren. Ja, dat komt uit het onderwijs hé. Neen, ik denk dat niet. Ik denk dat zo'n opleiding zich beter zou focussen op de motiverende principes, wat ik trouwens een lacune vond in de opleiding. Ze zouden veel beter werken

op: hoe kun je een *writer's block* overwinnen en zo'n dingen. Het psychologische aspect, want daar geloof ik wel heel hard in, daar kun je wel over leren in een groep. Dat is mijn visie hé.

Ja, het is interessant dat u dat opmerkt.

Maar die competenties, ja, daar geloof ik niet echt in. Dat is misschien grof van mij om te zeggen, maar ik vind: een schrijver moet zijn eigen pen ontwikkelen.

En mag ik vragen wanneer u gestopt bent, of afgestudeerd bent van SchrijversAcademie?

Goh, dat weet ik niet. Wacht, ik kan dat wel even berekenen. [...] Ik denk 2005 of zo...

Oké.

Maar ik wil niet zeggen dat ik die opleiding niet interessant of zo vind, maar je moet het wel in perspectief zien, en ze moeten de mensen niet het idee verkopen "wij kunnen u leren schrijven". Dat is niet waar hé, leren schrijven is iets anders dan leren koken hé. Met alle respect voor koken hé, ik kan het zelf niet maar het is toch iets meer dan...

... de ingrediënten kennen en de recepten hanteren.

Ja, het is geen exacte wetenschap hé. Het is niet enkel uitvoerend hé. Daarom geloof ik niet in zo'n betuttelende structuur.

Oké. Wat ik doe bij ieder interview is... Ik heb een aantal competenties opgelijst, sommige zijn misschien totaal 'van de pot gerukt', andere dan weer interessant. Maar ik wil die eens overlopen met u, gewoon om eens een beeld te krijgen van wat u daarvan denkt, welke je herkenbaar vindt, welke je onbelangrijk vindt. Is dat mogelijk dat ik dat even overloop met u?

Ja, dat is goed.

Het zal voor u misschien nogal rigide en schools klinken, maar ik zal het toch even doen. Ik heb drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid.

LITERAIRE COMPETENTIES

'**Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren**'. Ja, dat is heel belangrijk hé, dat is het belangrijkste.

'**Precies en correct taalgebruik hanteren**'. Eum ja, dat gaat ermee samen. Dat is het begin hé.

'**Creatief, origineel, innovatief zijn**'. Eum ja, dat is ook een hele belangrijke. Het gaat altijd over een uitgever kunnen vinden hé toch? **Ja inderdaad.** Ja, dat is een hele belangrijke, daar ben ik het mee eens.

'**Verskillende genres aankunnen**'. Bedoel je dan bijvoorbeeld binnen proza verschillende genres of bedoel je poëzie, proza, toneel. **Dat kan beide zijn.** Ja, dat is wel belangrijk, ja.

'**Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre**'. Ja, de meeste schrijvers specialiseren zich wel in bepaalde genres. Want er zijn er zoveel dat het onmogelijk is om ze allemaal te doen hé.

'**Durven experimenteren met stijlen en genres**'. Heel belangrijk, dat zit ook bij dat innovatief zijn hé.

'**De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken**'. Ja, dat is de leesbaarheid, dat is ook heel belangrijk. Het gaat eigenlijk om de lezer hé. De lezer in je tekst kunnen zuigen, dat is heel belangrijk. En trouwens heel moeilijk, het is één van de moeilijkste aspecten van het schrijfproces vind ik persoonlijk.

'**Kennis van het publiek bezitten**'. **Dus weten wie de lezer is.** Tja, dat is natuurlijk heel moeilijk,

want... Het gaat hier om beginnende auteurs hé. **Wel als ik bij de mensen kom, heb ik een onderscheid tussen debutanten en mature auteurs. Dus als u vindt dat iets belangrijker is voor de debutant of voor de mature auteur, zeg het dan gerust.** Ja, het lezerspubliek is voor allebei heel belangrijk. Maar ik denk dat je als debutant vooral technisch gezien heel hard met je lezer moet bezig zijn, zoals bij de vorige vraag dan hé. En, die kennis dan, die komt later.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Dat is de eerste kwaliteit van een schrijver. Dat maakt een schrijver een schrijver.

'Over leeservaring beschikken'. Ik kan mij geen enkele schrijver voorstellen die geen leeservaring heeft. Want uiteindelijk begin je toch met enorme liefde voor het medium, voor literatuur dus. Dus dat vind ik een beetje een pleonastische competentie. Dat moet evident zijn.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Ja, dat is een inzicht dat je pas krijgt na het heel veel produceren van tekst. Maar dat is natuurlijk wel heel belangrijk, je krijgt dat voornamelijk door veel te schrijven, ook een beetje door te lezen maar toch voornamelijk door veel te schrijven. **En praktisch gezien, wat er gebeurt in de uitgeverij, vindt u dat belangrijk?** De selectieprocedure? **Ja en ook wat er daarna gebeurt, voor het bij de drukker komt.** Voor de SchrijversAcademie wil je zeggen he? **Ja.** Neen, want daar heb je trouwens heel weinig vat op. Je moet je vooral tekstueel concentreren, en daarna ja... Dat is een heel andere fase waarin je trouwens begeleid wordt door je uitgeverij.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Ja uiteraard. **En wat vindt u dan van promotie maken?** Ja, dat is erna hé. Dat is allemaal wel belangrijk uiteraard.

'Zakelijke kennis vertonen'. Wat bedoel je met zakelijke kennis? **Ja, wat er financieel achter zit, maar ook hoe het bij de boekhandel komt enzovoort.** Ja, je moet natuurlijk wel je contract eens goed lezen hé, dat je het niet allemaal laat rollen [gelach]. Maar verder... Ik vind dat niet interessant voor de SchrijversAcademie. Ik vind dat die zich echt moet beperken tot de motiverende principes en het schrijven zelf. **Dus u vindt niet dat er in SchrijversAcademie ook meer praktisch moet worden les gegeven...** Over zo'n dingen? Neen, want dat zou ik eigenlijk echt bedrog vinden voor de mensen. Dat is gemakkelijke lesvulling hé zoiets. Dat vind ik niet correct. **Sinds u afgestudeerd bent is de SchrijversAcademie redelijk wat hervormd, er is nu eerst een Basisjaar, de SchrijversAcademie duurt maar twee jaar meer en daarna is er nog de kans om een jaar publicatiebegeleiding te krijgen.** Ah ja? Dat is wel goed. **Dat is eigenlijk sinds de fusie met Creatief Schrijven, dat is toen herbekeken. Het werkt nu volgens een piramidestructuur: in het Basisjaar zijn er zeer veel studenten, en als je bijvoorbeeld al Literaire Creatie hebt gevolgd aan het Deeltijds Kunstonderwijs kan je direct instromen in SchrijversAcademie, dan hoef je dat Basisjaar niet meer te doen.** Ah ja. **En aan SchrijversAcademie zelf zijn er slechts een vierentwintigtal mensen toegelaten, geloof ik. Omdat ja, de hoofdbedoeling van SchrijversAcademie is toch om mensen publiceerklaar te maken, en daarom hebben ze het wat hervormd. Dus dat is momenteel de invulling van SchrijversAcademie.** Ja ja. **Maar zo zit ik bij m'n volgende competentie, namelijk:**

'Professionaliteit vertonen'. Ja, hoe kan je dat nu vragen van mensen in een opleiding? Wanneer kan een schrijver zich überhaupt professioneel noemen? Als ze misschien vijftig romans hebben gepubliceerd? **Ja, professionaliteit gaat ook meer algemeen over het respecteren van afspraken.** Ja zo, dat vind ik dan weer wat te schools [gelach].

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Ja, als je dat niet hebt kun je natuurlijk nooit iets afwerken hé. **Ja, want ik weet van een aantal docenten dat er ook mensen zijn die zeggen "zonder SchrijversAcademie schrijf ik gewoon niet, ik heb dat nodig"**. Ja, maar dat zijn dan geen echte schrijvers hé. Ja de SchrijversAcademie zou z'n profiel een beetje beter moeten afbakenen vind ik hé.

Is het werkelijk om mensen te publiceren, om manuscripten te bekomen? Ik betwijfel dat eigenlijk. Is dat echt de bedoeling van al die mensen die daar zitten? **Of dat de bedoeling is van de mensen, weet ik niet. Maar het is wel de bedoeling van SchrijversAcademie alleszins.** Want moest dat echt zo zijn, dan moeten ze hun ingangsvoorwaarden veel veel strenger maken hé. **Ja, maar nu werken ze aan een proeftekst en een motivatie. En op basis daarvan worden er een vierentwintigtal mensen uitgekozen.** Ahja en dat is in het eerste jaar? **In het eerste jaar van SchrijversAcademie.** En is dat een proef die je ter plekke moet afleggen? **Neen, dat is een tekst die ze insturen.** Ja, dat was in onze tijd ook al, maar ja, dan is het wel heel belangrijk dat de criteria streng zijn hé, als je echt wil dat er schrijvers uitkomen. En in onze tijd was dat niet streng, ik weet dat nog. **Ja, maar daarom ook dat ze het Basisjaar hebben ingevoerd, om ook andere mensen een soort van mogelijkheid te geven.** Ja, maar ik heb daar niets op tegen hoor, iedereen mag in die cursus zitten. Maar ze moeten eerlijk zijn met wat ze in hun profiel zetten. Ik heb onlangs nog iets gedronken met iemand van Creatief Schrijven en het kost al €700 of €800 hé, die SchrijversAcademie, dat is toch geen peulschil hé.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid'. Ten opzichte van de docenten dan? **Neen, meer ten opzichte van het kunnen promoten van een boek, het communicatief zijn met de uitgever.** Ja, natuurlijk, dat zijn vaardigheden die je nodig hebt hé. Maar er zijn natuurlijk onder de bekende schrijvers tal van mensen die absoluut niet communicatief zijn en die bijna door hun autisme zo goed kunnen schrijven. Dus dat is ook een competentie die niet helemaal klopt, vind ik. Ja, onder de schrijvers zitten er wel wat mensen met neuroses, dus dat klopt niet vind ik. Er zitten heel veel excentrieke mensen bij, en je kunt niet van zo'n mensen zo'n schools profiel eisen. Dan zouden heel veel doorgebroken schrijvers eigenlijk al uit de boot vallen, daar niet aan voldoen. Dus deze competentie klopt niet vind ik.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Bijvoorbeeld dat als de redacteur voorstellen doet tot aanpassingen, dat je dat aanvaardt. Ja, dat is wel belangrijk, dat je met kritiek kunt omgaan en dat je daarvoor openstaat, dat is wel belangrijk.

'Stressbestendigheid vertonen'. Ja, uiteraard, want het schrijfproces kent veel blokkades en je moet die allemaal kunnen overwinnen.

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Ja, dat heb je overal nodig in het leven hé.

'Werken aan zelfontplooiing'. Ja, per definitie.

Dan heb ik nog een aantal competenties die nogal *tricky* zijn voor de auteur. Het zijn competenties die meer gekoppeld worden aan de persoonlijkheid.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Ja, dat vind ik een beetje eigenaardig. Wat is een “boeiende competentie”, hoe definieer je dat? Dat is een flauwe competentie. Dat is hetzelfde als het woord “mooi” proberen definiëren. Neen, daar ben ik het niet mee eens.

'Populair zijn bij het publiek'. Kan het een reden zijn voor een uitgever om iemand uit te geven? Uiteraard kan dat belangrijk zijn voor een uitgever, maar ik zou daar nu geen competentie van maken in de SchrijversAcademie. Adolf Hitler was ook populair bij het publiek [gelach].

'Een geboren performer zijn'. Neen, dat is zeker niet nodig denk ik. Neen er zijn heel wat voorbeelden van schrijvers die niet performen. Je moet vooral tekstueel sterk zijn en dan kun je nog altijd dat performen een beetje leren, ook al zal je dan geen topperformer worden. Het is veel gemakkelijker om te leren op een podium staan dan om te leren schrijven. Dat kun je erna nog wel ontwikkelen. **Moeten ze daar aandacht aan besteden in SchrijversAcademie, of is dat iets dat pas achteraf.** Dat weet ik niet, moeten ze daar aandacht aan besteden... Misschien helemaal op het laatste van de opleiding, voor de mensen die al een eindproduct hebben. Dan kunnen ze dat misschien wel

doen, maar niet in die eerste jaren.

'Durven innoveren'. Ja, dat zat al in de eerste vragenreeks hé, ja dat is belangrijk.

'Nieuwe markten durven verkennen'. Ja... Dat probeert iedereen hé. **Dus dat is wel belangrijk volgens u?** Ja, maar dat zijn allemaal dingen waar een beginnende schrijver geen boodschap aan heeft hé. Dus ik zou dat niet opnemen in de competenties van zo'n SchrijversAcademie.

Oké, dan heb ik nog een laatste vraag. Om even te polsen naar de ervaring die u heeft: de uitgevers of redacteurs met wie u hebt gewerkt, hebben die u ook persoonlijk begeleid in uw schrijfontwikkeling?

Neen, en dat zou ik ook niet hebben geapprecieerd denk ik. Je bedoelt de schrijfontwikkeling of de tekstontwikkeling? **Meer algemeen, niet enkel de ontwikkeling van het boek, maar ook verder... Dat je voelt dat ze in je investeren, dat ze ook opmerkingen maken naar de toekomst toe.** Ah ja, ja, dat wel hé, dat wel. **Dat wel. En dan meer qua persoonlijkheid of echt op het schrijven gericht, wat soort voor opmerkingen zijn dat dan als ze die maken?** Dat is tekstueel hé. En dat is wel interessant natuurlijk, om eens over je product met iemand te spreken, dat is heel essentieel eigenlijk, dat wel hé.

Maar dus vooral gefocust op de tekst en minder op bijvoorbeeld communicatief zijn, of op promotie.

Mja, dat komt wel eens bod, maar voornamelijk toch tekstueel. En voor de rest word je wel verondersteld om dat zelf te ontwikkelen natuurlijk. Die mensen hebben er ook geen tijd voor.

Oké, dan denk ik dat ik alles heb gevraagd wat ik wilde weten. Hebt u nog een opmerking?

Neen. Als het maar duidelijk is dat ik niet zo negatief sta tegenover SchrijversAcademie. Ze moeten eerlijk zijn met wat ze verkopen aan de mensen hé, wil ik maar zeggen.

Ja, ik begrijp wat u bedoelt.

Allez, voor €700 euro moet je de mensen niet wijsmaken dat je ze kunt leren schrijven hé. Dat kan niet

Neen, maar dat is zeker ook niet de bedoeling van SchrijversAcademie.

Ja, dat weet ik. Maar ik denk dat het nu ook al beter afgebakend is dan vroeger. Ik denk dat het in de goede zin aan het evolueren is.

En vindt u het een goede zaak dat de docenten schrijvers zijn die naam hebben gemaakt, maar niet per se opgeleid zijn tot docent.

Ik vind dat een zeer goede zaak, ja. Dat moeten zeker vakmensen zijn en daar moeten zeker geen pedagogische diploma's onderliggen of zo. Dat mag hé, maar dat hoeft zeker niet. Neen, echt mensen die echt romans schrijven... En is dat wel zo?

Ja, volgens de mensen die ik geïnterviewd heb is dat zo. Want je hebt binnen Creatief Schrijven een docentenopleiding en die docenten geven cursussen, maar geven geen les aan SchrijversAcademie. De voorwaarde voor SchrijversAcademie is dat je zelf een gevestigde auteur bent. Dat is de voorwaarde, en niet dat je een pedagogische achtergrond hebt.

Ah ja, oké, dat is goed. Dat is ook logisch hé.

Oké, ik weet genoeg, bedankt voor uw tijd.

Vera Marynissen

26/04/13, 10.30u, Puurs

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze het manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur? Wat is uw ervaring daarmee?

Wat bedoel je met de persoonlijkheid van de schrijver?

Als ze kennismaken met de auteur, dat het dan een interessante persoonlijkheid lijkt om uit te geven – ik zal daar nu geen criteria op kleven. Maar hier komt het op neer: baseren ze zich enkel op de tekst of komt er daar meer bij kijken?

In mijn ervaring: de tekst want de mensen kenden mij niet op voorhand. Ik ben bij Querido uitgegeven en bij De Bezige Bij Antwerpen en in beide gevallen kenden de mensen mij niet, dus...

Ja, oké. En als u uitgegeven werd, heeft uw uitgever dan een aantal redenen gegeven daarvoor. Heeft hij gezegd: “kijk, ik apprecieer dit in uw tekst” of “u hebt die vaardigheden en daarom heb ik voor u gekozen” of communiceren ze dat niet echt naar u?

Jawel, ik weet bij *Ingewikkeld kind*, mijn eerste roman, dat was toen Belle Kuijken die toen redacteur was, die was gewoon heel erg gegrepen door het verhaal. Dat gaat dus over een kind van tien jaar. En op dat moment deed zij bijna uitsluitend kinderliteratuur. Dus oorspronkelijk had zij dat manuscript gekregen als een kinderboek. Zij hadden – ik heb dat naar Nederland gestuurd – en zij hebben dat slechts vaag gelezen en gedacht “oh dat gaat over een kind, dat is iets voor Belle Kuijken in Antwerpen want die houdt zich bezig met kinderliteratuur”. Maar toen zij dat dan las was zij zo onder de indruk en dacht “dat kan nooit zo zijn dat dat bedoeld is als een kinderboek”. En bij *Vroeger was er later* was het Eva Berghmans die redacteur was op dat moment die ook eigenlijk gegrepen werd door de inhoud, en ook – in beide gevallen – door de manier waarop ik het heb gezegd.

En hebt u de indruk dat die redacteurs een soort vaste ‘procedure’ volgen als ze een manuscript lezen, of een aantal criteria in hun hoofd hebben. Of gaat dat eerder intuïtief?

Ik denk dat dat intuïtief gaat. Uiteraard denken zij ook aan “kunnen we het kwijt”, “is daar een publiek voor?”. Maar in beide gevallen denk ik dat ze intuïtief hebben gereageerd, want ik heb nu niet bepaald heel commerciële boeken geschreven en dat heeft hen toch niet weerhouden om er 100% achter te staan.

Als u persoonlijk denkt aan wat voor u een goede auteur is aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan? Kunt u daar een beeld van vormen? Of wat is voor u belangrijk bij een goede auteur?

Eum... Als ik een boek begin te lezen, wil ik bij de eerste zinnen al gegrepen worden. Ik wil niet wachten tot bladzijde 50 om dan te zeggen “Die eerste 50 bladzijden, dat was jammer, maar nu begin ik erin te komen”. Ik wil vanaf de eerste bladzijde... En dat moet dan zijn door... ja, door de manier waarop ze het zeggen, veel meer dan wat ze zeggen.

Dus eerder de stijl dan het verhaal op zich?

Ja, ja.

En denkt u dan soms ook aan bepaalde persoonlijkheidskenmerken? Of is dat volledig bijkomstig als u aan de kwaliteit van de schrijver denkt?

Ja... Ik ben nu eens aan het denken aan de mensen die ik ken en de boeken die ze geschreven hebben. Ja, het één heeft niks met het ander te maken.

Oké. U hebt zelf SchrijversAcademie gevolgd. Ik had eigenlijk graag van u willen weten wat u daarvan vond en ook wat u vindt van schrijfopleidingen in het algemeen: of dat goede auteurs kan voortbrengen, heeft u dat persoonlijk als auteur doen groeien?

Ja. Eum, ik heb de SchrijversAcademie in 2002 leren kennen door een artikel in een krant. Toen ik dat las, dacht ik meteen “wow, dit is het wat ik moet gaan doen”. Ik heb dat heel mijn leven gedacht: “misschien kan ik dat wel, schrijven”. Ik heb dat nooit gedaan, behalve vroeger, toen heb ik even als redacteur voor Knack en Panorama in der tijd gewerkt. Maar toen ik dat las, dacht ik: “Ik moet dat gaan doen, ik moet zien of ik dat kan of niet”. Dan ben ik in 2003 met die opleiding begonnen en heb ik dat eerst een jaar heel mooi afgewerkt. Maar toen waren er verschillende docenten die zegden “Je moet meer gaan doen, begin eens aan een bundel... Schrijf eens gewoon véél gedichten”. Of voor proza: “Schrijf eens in plaats van die opdrachten iets serieus”. Zodanig dat ik dan... dat eerste jaar moesten wij een vrij lange prozatekst maken, die zeer geslaagd was volgens Gie Bogaert. En in dat stuk had ik *flashbacks* geschreven – dat ging over een vrouw die Carol heette – en met die *flashbacks* heb ik dan tenslotte... Die zijn zo wat de basis geworden voor *Ingewikkeld kind*. Dan ben ik ook verder beginnen schrijven, zoals die stukken van die *flashbacks*. En in dat tweede jaar heb ik dan les gevolgd van het tweede en derde jaar. Ik had die toelating gekregen van Erik Vlamincx, die zei gewoon: “concentreer je op je werk dat je aan het maken bent, en kom nog naar de lessen die je wil”. Dat was dus in het tweede en het derde jaar. In het vierde jaar heb ik... Ik heb dat niet gehaald want ik had toen al een roman... Ik denk niet dat ik dat vierde jaar nog... En in het derde jaar heb ik misschien nog één vak gevolgd. Maar ik denk niet dat je daar kan leren schrijven. Als je daar niet het talent voor hebt, dan is dat gewoon leuk om te gaan doen en dan die opdrachtjes flink te gaan doen en zo. Maar ik denk niet... Ik denk niet dat je daar leert schrijven. Wat ik wel heb ondervonden in het begin, dat was toen ik bezig was aan wat *Ingewikkeld kind* moest worden, dat ik het wel belangrijk vond om van een paar docenten steun te hebben. Als ik een stuk had, kon ik dat laten lezen en dan zeiden ze: “je bent goed bezig”. Ook omdat ik schrik had om los van een aantal mensen niets meer te kunnen gaan doen. Ik had dat blijikbaar wel nodig, dat er mensen zeiden...

Een beetje motivatie?

Ja, ja.

Oké. Tegenwoordig is SchrijversAcademie wat veranderd van structuur. Er is nu eerst een Basisjaar en mensen die bijvoorbeeld al Literaire Creatie gevolgd hebben in het DKO kunnen dan direct dat jaar overslaan en naar de eigenlijke SchrijversAcademie gaan die twee jaar duurt. En de beste ‘talenten’ krijgen dan nog de kans om een laatste jaar begeleid te worden bij het zoeken naar een uitgever.

Wat ik hier nu opgesteld hebt zal misschien rigide lijken, maar dat is niet de bedoeling. Ik heb een aantal competenties opgesomd en ik ga daarmee langs bij verschillende mensen. Ik vraag hen welke ze belangrijk of compleet niet belangrijk vinden. Wat ik ook vraag is een onderscheid te maken tussen vaardigheden die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur,

dus wat er verwacht wordt van iemand die pas begint te schrijven en van iemand die al een aantal boeken heeft uitgegeven, die al wat verder staat in de schrijfontwikkeling. Er zullen wellicht competenties tussen zitten waarvan u zal denken “wat heeft dit met schrijven te maken?”, maar het is ook om een beetje spraakwater op te leveren. Ik ga hiermee ook langs bij uitgevers en ik wil nagaan in welke mate zij andere competenties dan schrijfvaardigheden ook belangrijk vinden. De eerste zijn een aantal literaire competenties over het schrijven zelf.

Wat moet ik daar dan mee doen? Moet ik punten geven? [gelach]

Neen, gewoon een kruisje zetten, het is geen checklist, het is gewoon om te weten wat u daarvan vindt. U mag het onderstrepen of omcirkelen, dat maakt allemaal niet uit.

En wat bedoel je met “eigen sterktes”? Ook gewoon aanduiden met een kruisje?

Dat is facultatief, dat hoeft niet afgevinkt te zijn. Maar het zou voor mij goed zijn om te weten wat u als uw eigen sterktes ervaart of als u denkt “daar zou ik misschien nog kunnen aan werken”. Het moet niet zo precies ingevuld zijn, het is geen test, ik zal er geen scores opgeven [gelach].

Ja, maar ik wil goede punten hoor [gelach]. Ik mag dat gewoon stilletjes doen, of moet ik dat luidop doen?

U mag gerust kiezen, zoals u het het liefst hebt.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Verschillende genres aankunnen'. [Niet belangrijk]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Oei, gespecialiseerd zijn in een bepaald genre. [Niet belangrijk] Je bent dat toch vanzelf als je begint, neen? Als ik zeg dat ‘verschillende genres’ niet belangrijk is...

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. [Belangrijk voor de debutant] Pfoeh... dat mag.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'.

[Belangrijk voor debutanten en mature auteurs] Ah ja.

'Kennis van het publiek bezitten'. [Belangrijk voor de mature auteur] Is dat belangrijk? Ja, misschien wel hé.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Over leeservaring beschikken'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. [Niet belangrijk] Daar kom je wel achter hé.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. **Ja, dat is ambitieus zijn, weten waar je naartoe wil, niet alles aan de uitgever overlaten. Dat je een visie hebt over waar je naartoe wil met je werk.** [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Zakelijke kennis vertonen'. **Hoeveel oplages, waarom zoveel oplages. Welke promotie, waarom die promotie. Die dingen... Weten wat er met je boek gebeurt en waarom.** Ja, maar dat komt pas achteraf hé, allez ja... [Niet belangrijk]

'Professionaliteit vertonen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Stiptheid vertonen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Kunnen plannen en organiseren'. Ook in het schrijfproces. Ja, daar zou je eigenlijk moeten bijzetten: “volhouden” [gelach]. 't Is allemaal belangrijk, je hebt er de belangrijke dingen uitgehaald hé [gelach]. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlothed'. Ja, daartoe word je gedwongen. Nu zijn er wel een aantal auteurs die hun boeken afleveren – ik heb dat eigenlijk zelf ook wel. Mijn boek is verschenen in 2012. In 2011 werden wij door de uitgeverij met een aantal auteurs bij elkaar geroepen voor een vergadering over sociale media. En er werd ons aangeraden een facebook-pagina te openen, om liefst ook nog eens een blog op te starten omdat ze zeiden “contact met de lezer is belangrijk”. En ik heb dat toen niet gedaan omdat ik dat... ik denk “dan gaat er veel te veel tijd naar die dingen”. Maar het is tegenwoordig wel belangrijk ja, dat zal dan eerder voor mature auteurs zijn hé. [Belangrijk voor mature auteurs].

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Als een redacteur zegt “kijk, dit is niet goed” dat je ook bereid bent dat aan te passen, dat je niet koppig bij je eigen idee blijft. Ja, dat is belangrijk hé. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Is dat dan ook rekening houden in je schrijven met wat de lezer wil? **Ja, ja.** Neen, dat is niet belangrijk. [Niet belangrijk]

'Stressbestendigheid vertonen'. Als je bijvoorbeeld een deadline hebt. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Werken aan zelfontplooiing'. Ja, dat is altijd belangrijk, niet alleen als je een boek schrijft. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Ik mag nog zo saai zijn als ik wil, als ik een goed boek aflever, is het in orde hé. [Niet belangrijk]

'Populair zijn bij het publiek'. [Belangrijk voor mature auteurs]

'Een geboren performer zijn'. [Niet belangrijk]

'Durven innoveren'. Ja... [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Openstaan voor kritiek/feedback'. [Belangrijk voor debutanten en mature auteurs]

'Nieuwe markten durven verkennen'. [Niet belangrijk]

'Visie hebben'. Dat is zeer algemeen he, dat is ook weer weten waar je naartoe wil gaan. Ja. [Belangrijk voor mature auteurs]

Vindt u dat er enkele competenties ontbreken?

Eum... Maar dat hoort misschien hier bij: authenticiteit en ook geduld, zou ik zeggen. En doorzettingsvermogen, zit dat al ergens tussen?

Bij resultaatsgerichtheid, maar het zou inderdaad specifiekere mogen geformuleerd worden, ja.

Authenticiteit is inderdaad een competentie die vaak terugkeert bij interviews.

[Invullen van de zelfevaluatie]

Zakelijke kennis heb ik dus niet.

Ik duid hier al die dingen aan die mijn sterktes zijn, dat is wel goed hé [gelach].

U bent ook gepubliceerd, dus u moet wel een heel aantal competenties hebben hé.

Ja, een geboren performer zijn... Ik heb een toneelopleiding gevolgd, dus...

Ah, oké.

Denkt u nu over bepaalde dingen “daar moet ik nog aan werken?”. U moet niet alles weer aanduiden hoor.

Ja, wacht hoor. Ja, als je een boek uitgeeft, weet je dat meteen hé hoe dat productieproces verloopt. Misschien wat meer zakelijke kennis zou ik nog kunnen gebruiken. Misschien nog wat plannen en organiseren. Ja, communicatief zijn, daar moet ik nog aan werken. Populair zijn bij het publiek, dat hangt van het publiek af hé. Nieuwe markten durven verkennen, ja daar moet ik misschien nog aan werken, in verband met die nieuwe media en zo.

En denkt u dat zoiets nuttig kan zijn in een schrijfopleiding? Niet als checklist, maar als een soort van leidraad voor bijvoorbeeld wat er in de verschillende vakken aan bod moet komen of in het laatste jaar, of hebt u eerder het gevoel “dat komt eigenlijk al voldoende aan bod, zoiets is niet echt nodig of niet echt gewenst”? [Lange stilte]. Ze wilden dit onderzoek ook vooral ondernemen om na te gaan of de verwachtingen van auteurs ietwat overeenstemmen met wat de docenten aanleren en wat auteurs denken dat er verwacht wordt door uitgevers.

Ja, wel op een bepaald moment – ik denk dat ik toen in het derde jaar zat – Elvis Peeters gaf dat denk ik, die vond dus dat mensen die een boek hebben geschreven, dat die dat ook moeten kunnen voorlezen. En dat vind ik dus helemaal niet. Als je dat niet kunt van nature, blijf daar dan af. Want er is niets zo belachelijk als een auteur die uit z'n eigen werk voorleest maar geen brug kan slaan naar het publiek. Laat dat dan iemand anders doen, laat dat een acteur doen, dat vind ik... Hoewel het steeds meer gevraagd wordt hé, dat auteurs dat kunnen. Maar voor mij is dat een onderscheid. Er zijn ook auteurs genoeg die nooit een interview geven en die zeer sterke boeken schrijven. Dus dat vind ik dus niet. En dan van die facebook-dingen en zo. Ik denk dat dan de kans bestaat dat je je daarin gaat verliezen. Zeker als debutant, dat je jezelf dan hoger gaat inschatten of weet ik wat... Laat die debutanten het eerst bewijzen en laat ze dan van de media gebruik maken. Maar ik denk... Om dat dan op te nemen in een opleidingen. Mensen zoals jouw generatie, die krijgen dat met de paplepel binnen, daar moet volgens mij geen aandacht aan besteed worden.

Tuurlijk, het kan ook aan bod komen en dan kiest iedereen nog of ze er iets mee doen of niet. Dat het niet gequoteerd wordt of niet gebruikt om iemand te beoordelen, maar dat het gewoon eens aan bod komt in de les: “veel uitgevers vinden dat belangrijk en je kan dit doen en dat doen”. En dan kies je zelf of je ermee aan de slag gaat of niet.

Neen, ik denk dat die docenten zich op andere dingen moeten baseren.

Echt op het schrijfproces?

Op het schrijven en het ontwikkelen van een eigen stem. En wat ook belangrijk is, is dat die docenten aan mensen duidelijk maken als er echt niets mee te doen is, dat ze dan niet nodeloos die vier jaar volgen [gelach]. Ik herinner me dat er iemand uit onze groep toen, die was echt helemaal overtuigd van de kwaliteit van haar werk. Die maakte dan een eindproduct en die hoopte echt dat dat kon uitgegeven worden en die had wel een goede quotering, maar ten slotte was het niet goed genoeg om uit te geven. Dus dat was een grote klap. Maar doe dat dan ook niet! Beoordeel dat dan niet als “dat is

goed genoeg als amateur”, want dat is niet de bedoeling. Het is de bedoeling om daar serieuze auteurs te maken, en geen amateurs.

Ja, dan mist de opleiding zijn doel. En wat vindt u dan bijvoorbeeld van – het zal weer heel planmatig klinken – van een persoonlijk plan voor de student. Dat de student in het begin van de opleiding voor zichzelf uitmaakt wat de doelen zijn waar hij of zij persoonlijk aan wil werken? Zou dat iets van nut hebben of komt dat ook wel vanzelf gedurende de opleiding? Dan met het idee van een soort van *self coaching*.

Neen, ik denk niet dat dat nodig is, want eum, je kunt jezelf ook heel erg verrassen. Als je nu dat eerste jaar doorloopt – ik weet of dat nu ook nog is: poëzie en proza en...

Ja, die zien van alles.

Dat je dan ontdekt van “wow, ik ben eigenlijk wel goed in...”. Dat kan zijn dat je dat niet eens weet, dat kan een grote verrassing zijn. Dus met dat plan dat je dan in het begin maakt, daar kan je jezelf mee bedriegen.

En als dat pas wordt opgesteld in de eigenlijke SchrijversAcademie? Dat is dan in het tweede jaar, in samenwerking met de docent bijvoorbeeld. Nu is het zo dat de opleiding een soort van piramidestructuur vertoont: in het eerste jaar zeer veel mensen, en vanaf het tweede jaar zijn er wel 24 mensen meer toegelaten. Dan is het de bedoeling om verder te gaan met de mensen die echt schrijftalent hebben...

Moeten die alle 24 gaan uitgeven [gelach]?

Het is maar een idee hé. Dat wordt nu in de docentenopleiding gedaan – wat natuurlijk iets heel anders is – maar misschien is het mogelijk iets gelijkaardigs te doen in de schrijfopleiding. Als de behoefte van de student daar niet direct toe bestaat, dan hoeft dat misschien niet hé.

Een individuele begeleiding kan interessant zijn, maar ik denk niet dat je dat met 24 studenten kunt doen. Want dat kan je dan ook weer niet maken, als je bijvoorbeeld zegt in het tweede jaar: “hier zitten een aantal heel sterke studenten in, die zouden we moeten kunnen stimuleren en aan het werk houden en laten schrijven en laten doen”, maar dat kun je niet maken tegenover de anderen dan. Dus hebben de docenten daar tijd voor om de studenten zoveel jaren na elkaar individueel te begeleiden? Of je zou moeten zeggen dat je mensen met talent al aan andere dingen laat werken ondertussen, met het oog op een groter product na een aantal jaar.

Ja, het is natuurlijk iets om op voorhand goed over na te denken. Ik heb ook een aantal interviews met docenten, dus het moet sowieso afgetast worden wat er mogelijk is en wat er nodig is. Natuurlijk, het moet niet gedaan worden als het voor de studenten niet beter is of als er geen nood aan bestaat.

Hmm.

Ik heb dan nog een laatste vraag: vindt u dat redacteurs en uitgevers als een coach moeten fungeren voor hun auteurs? Dus niet alleen gedurende één boek, maar ook gedurende een paar jaar. Als je een paar jaar, een paar boeken bij dezelfde uitgever blijft, dat hij je ook ondersteunt in je schrijfontwikkeling. Vindt u dat nodig of is dat hun taak niet?

Dus je bedoelt tussen twee boeken, of gedurende het schrijven van?

Wel, ik veronderstel dat dat gedurende het schrijven gebeurt, of gebeurt dat niet?

Ik heb die ervaring – nu nog maar twee keer hé – maar twee keer was dat zeer goed, de begeleiding door de redacteurs, de uitgevers hebben daar meestal geen tijd voor. En dat was bijzonder goed, ja. Alleen heb ik nu... Nu tussen het tweede en het derde boek heeft Eva Berghmans haar ontslag geven, want zij gaat weer bij De Standaard werken, en dat was verschrikkelijk jammer. Voor mij was dat een verlies, bon nu ga ik niemand – behalve Harold Polis – hebben om op terug te vallen als ik een stuk geschreven heb. Dan zou ik niemand hebben om het te laten lezen zodat ze kunnen zeggen “doe maar voort” of “stop ermee en probeer iets anders”. En toch ook op andere manieren, want je leert die mensen toch op korte tijd zeer goed kennen omdat je intensief aan “uw kindje” bezig bent. Ja, ik denk wel dat dat... Maar dat mag natuurlijk ook niet overheersen. Ik bedoel, die mensen hebben ook nog andere dingen te doen. Het mag niet zo zijn dat je geen tijd meer hebt om te schrijven [gelach]. Ik vind, ook tegen het einde aan – ik denk nu terug aan *Vroeger was er later* – op een bepaald moment, het zat toen nog bij Belle... Dus mijn eerste boek is uitgegeven bij Querido, het tweede ging ook uitgegeven worden bij Querido maar Querido heeft toen gezegd: “we doen het niet” en toen ben ik naar De Bezige Bij gegaan. Een groot stuk van de begeleiding heb ik eerst bij Belle gekregen. Die heeft dan op een bepaald moment gezegd: “oké, ik heb het manuscript gelezen, maar er schort nog iets aan. Die figuur erin die heeft nog te weinig *body*” – het is een boek in verschillende lagen – “die laag mag wat meer hebben” en dan ben ik terug begonnen. Maar als je dus in de loop van dat schrijfproces – maar dat is dus als je al een manuscript hebt – dat is niet... tijdens het schrijven zelf, maar toch op een moment dat je kan zeggen “oké, ik heb begrepen wat je bedoelt” en dan kan je terug gaan nadenken en kun je terug verder en daar een serieus werk van maken. Tot je het gevoel hebt “nu ben ik ermee klaar” en dan zijn er waarschijnlijk nog een aantal zaken die veranderd zijn. Op het moment dat je het manuscript doorstuurt naar de uitgeverij kan je verwachten dat ze “neen” zeggen maar kan je dus ook nog verwachten dat ze zeggen “Oké, over het algemeen zit het goed maar wij vinden dat er” – ik zeg maar iets – “te veel liedjesteksten instaan, de helft moet eruit”. Dan kan je dus opnieuw beginnen werken voor het echt naar correctors enzoverder gaat. En in die zin is een redacteur heel belangrijk, maar dat is pas op het moment dat je dus echt een pakje hebt. Maar dat is voor alle auteurs anders. Ik hoor dat er auteurs zijn die aan de redacteur al na twintig bladzijden een stuk inleveren...

Oké.

Debutanten doen dat ook vaak hé.

Ja, een stukje verhaal opsturen en dan zien wat de feedback is. Ja, ja.

Hoor mij, ik voel mij zelf nog een debutant [gelach].

[Gelach]. Maar ik denk dat ik alles heb gevraagd wat ik wilde weten. Ja, voila, dan was het dat.

Allez vooruit.

6. DE BELEIDSMAKERS VAN SCHRIJVERSACADEMIE

Erik Vanhee

24/04, 14u, Creatief Schrijven

De uitleg over SchrijversAcademie moet ik alvast niet meer doen.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Voor zover ik weet, want daar heb ik natuurlijk minder zicht op, denk ik dat uitgevers zich vooral op het manuscript baseren. Maar meer nog op de begeleidende brief die bij het manuscript zit en die eigenlijk de aandacht vestigt op de uniciteit van de schrijver, hoe hij zich persoonlijk verkoopt. Dus ik denk dat dat eigenlijk het belangrijkste is. Ik weet van veel uitgevers dat ze verder alleen de eerste bladzijde lezen en dat voor de rest delegeren naar lectoren – maar dat weet je waarschijnlijk al. Die als lector dus ook een oordeel vellen over het geheel. Ah ja, dat is een uitgever waar ik het ook nog over moet hebben, dat is waar. Diegene die mij dat gezegd heeft is André Van Halewyck, ken je die, van Leuven? Die zit bij, de naam van de uitgeverij ontsnapt me nu, het vroegere Kritak, wat is dat nu geworden? Dat is nog één van de enige Vlaamse uitgevers met volwassenenliteratuur hé. Maar die geeft vooral succesboeken uit nu. Die staat altijd in de hoek van de Boekenbeurs is zaal 4, eum in zal 3, helemaal op het einde. Enfin, Van Halewyck hé.

Oké, en denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen van het manuscript, hebben zij een aantal criteria of een aantal vaste stappen in hun hoofd. Of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’?

Ik durf dat niet zeggen, want dat weet ik niet. Ik hoor alleen van cursisten dat ze brieven krijgen van afwijzing of van “we hebben het eerste hoofdstuk gelezen”, dat soort dingen. Of ze een vaste procedure volgen... Het enige wat ik hoor is wat ik net zei: eerst lezen ze de korte inhoud en de begeleidende brief. Als het interessant genoeg is lezen ze de eerste bladzijde, en als het dan nog interessant genoeg is, delegeren ze het vaak naar lectoren omdat ze te veel werk hebben om het zelf allemaal te lezen.

Als u denkt aan een “goede auteur” - daarmee wil ik zeggen: iemand die kwaliteitsvolle boeken schrijft en ook een redelijk publiek bereikt - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan? Hebt u daar een bepaald beeld van?

Ik kijk als lezer he: weet de auteur mij van in het begin te boeien, mee te slepen en heeft hij een originele vertelstem? Dus dat lijkt mij interessant, maar ik ben natuurlijk niet de doorsnee lezer hé. Ik ben op zoek naar auteurs die grenzen verleggen, een David Mitchell bijvoorbeeld, met *Cloud Atlas* – dat nu verfilmd is – die zes verhalen door elkaar laat lopen. Ik waardeer ook heel erg auteurs die met verschillende perspectieven werken, die perspectieven door elkaar laten lopen, die hetzelfde verhaal uit verschillende standpunten vertellen. Dat is voor mij ook een meerwaarde. Maar het rechttoe rechtaan chronologisch beschrijven, dat vind ik minder boeiend. Dus ook het werken met flashbacks en flashforwards vind ik zeer interessant. En dat zijn dingen die mij meeslepen. Een goed verhaal is voor mij – en dat is dan zeer specifiek – is voor mij als schrijver dan ook zelf niet zo belangrijk, omdat ik veel meer mik op stijl en stilistische kwaliteiten van een auteur dan plot en verhaal. Want als ik een goed verhaaltje wil lezen, dan kan ik Pieter Aspe lezen, denk ik dan. Dat is voor mij geen literatuur

maar lectuur, als je het onderscheid maakt. Dus literatuur is voor mij vooral stijl en stem. En de stem vind ik het moeilijkste, de eigen stem van de auteur. Als je dat weet erin te leggen – dat gaat nog over stijl heen, dat is nog belangrijker dan stijl vind ik – daarmee onderscheidt een auteur zich van alle anderen. En dan heb je niet het gevoel dat je hetzelfde boek van een andere auteur... dat je nog maar eens hetzelfde verhaalstramientje aan het doorlopen bent.

En denkt u daarbij dan ook aan een bepaalde persoonlijkheid of enkele karaktertrekken? Of is dat totaal bijkomstig voor u?

Dat is natuurlijk moeilijk omdat een auteur zijn verhaal delegeert aan een verteller, en die verteller straalt wel een bepaalde persoonlijkheid uit, maar die is niet dezelfde als die van de auteur. Wij kennen de auteur ook niet. Wij lezen boeken zonder de auteurs in principe te kennen. Natuurlijk Vlaanderen is klein, een Lanoye kan je ook taxeren op zijn manier van doen en manier van zijn, een Brusselmans ook. En de mate dat je dat afstoot of aantrekt kan natuurlijk beïnvloeden of je die boeken graag leest, ik kan me dat wel voorstellen. Maar voor mezelf is dat niet belangrijk. Als Brusselmans een goede roman schrijft, dan zal ik die ook lezen, terwijl ik daar in principe niets van lees.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Denkt u dat die “goede” auteurs voortbrengt?

Ik denk dat schrijfopleidingen de taak hebben om talenten te ontdekken, op te sporen en waar die er zijn verder te stimuleren. Maar het is niet zo dat je... zoals je in een automaat een cent stopt en dat het product er dan uitkomt aan de andere kant. Er zijn mensen die bij mij en ook bij collega's van mij jarenlang – en ik heb het dan echt over twintig jaar en langer en ik kan een aantal namen noemen die nog steeds in de *running* zijn – schrijfcursussen volgen, maar die er nooit in slagen om een publicabel product af te leveren en ik denk dat die daar ook nooit zullen in slagen. Daarom zijn die niet minder welkom op die schrijfcursussen, ook zij hebben het recht om hun talenten te verkennen, te ontdekken en verder te ontplooiën, maar als het talent er onvoldoende is, zal het er niet uitkomen. Als het talent er wel is, komt het er wel uit. En ik denk dat er zeer veel talenten zijn die onontdekt zijn, die geen cursussen volgen, die niet weten dat die bestaan, die maar wat aan het aanklungelen zijn. En dat zijn we soms bij mensen die manuscriptbegeleiding vragen, die al jarenlang op hun eentje aan het werken zijn. En die een aantal essentiële competenties en vaardigheden om te kunnen schrijven ontbreken, en zolang niemand hen dat zegt, zullen zij daar ook niet aan werken. Dus in die zin zijn die schrijfopleidingen heel belangrijk voor een samenleving – en daarom moeten die ook gesubsidieerd worden volgens mij persoonlijk – omdat een samenleving eigenlijk mensen de kans geeft door te breken en in contact te komen met uitgevers. En ik denk dat wij ook een mediërende rol hebben tussen de uitgever en de schrijver. Dus dat mensen die zo'n opleiding gevolgd hebben ook makkelijker in contact komen met uitgevers, omdat sommigen niet weten hoe ze dat moeten doen. En ook dat leer je in een schrijversopleiding. Om te beginnen ga je leren dat je een brief moet bijvoegen, wat je daar moet inschrijven. Je hoort dat, er wordt daarover verteld, zeker in de SchrijversAcademie, daar is dat zelfs een onderdeel van de opleiding.

En wat denkt u dan van het opstellen van een competentieprofiel voor de professionele auteur? Acht u dat waardevol?

Dat is natuurlijk moeilijk hé, het probleem is dat er geen uniek competentieprofiel ontwikkeld kan worden omdat elke schrijver een eigenheid heeft, een eigen talent heeft. En vanuit talentbenadering kun je dat heel moeilijk verzoenen met een uniform competentieprofiel waarin alles past wat een schrijver moet kennen. Trouwens het gevaar daarvan zou ook kunnen zijn dat één zo'n competentieprofiel leidt tot allemaal dezelfde schrijvers die allemaal aan dat profiel beantwoorden. En

ik denk dat dan ook een heleboel andere talenten onder de radar zullen blijven. Dat je die dus niet zal ontdekken, en dat je daar dan, ja, een ander competentieprofiel voor moet hebben dat even waardevol is. En misschien zijn er zoveel competentieprofielen te maken als er schrijvers zijn [gelach]. Wat je wel zou kunnen doen, is dat je een minimaal competentieprofiel maakt, want anders is het zo'n beetje alsof ik alles afwijs, en dat is natuurlijk niet het geval. Er zijn bijvoorbeeld mensen die nog altijd niet snappen dat als je in een bepaald perspectief schrijft, dat je dan binnen dat perspectief moet blijven. Want als je dat niet doet, verlies je je lezer. En daarom zou ik wil pleiten – dat is eigenlijk mijn stokpaardje – waar veel te weinig aandacht voor is in literaire schrijfopleidingen, maar als zakelijk schrijfdocent word ik met de andere kant geconfronteerd. Ik geef voortdurend opleidingen voor zakelijke schrijvers, zakelijke schrijvers zijn ook journalisten die artikels moeten schrijven. Daartussen zitten er ook literaire teksten, of toch zo goed als – columns bijvoorbeeld. Een column is eigenlijk een zakelijke tekst, maar het wordt ook als een literair genre gezien. Het enige verschil is dat het een literair genre is dat door veel meer mensen gelezen wordt omdat mensen dat ook om zakelijke redenen lezen, namelijk om zich te informeren, om een opinie te verwerven, terwijl het lezen van een gewoon boek... dat doe je eigenlijk voor persoonlijke ontwikkeling, persoonlijke verrijking hé. Als er een zakelijk doel aan zit, zit je met een zakelijke tekst. En een zakelijke tekst is altijd lezergericht, want als de lezer er niet is, als de zakelijke tekst daar geen rekening mee houdt, heeft hij geen lezers. Dan zal het werk niet renderen en dus zal het worden afgevoerd. Bij literaire schrijvers bestaat het heel rare concept dat de lezer eigenlijk niet belangrijk is, dat het eigenlijk alleen om het ego van de schrijver, van de auteur gaat. Dus een schrijver lijkt eigenlijk voor zichzelf te schrijven en niet voor de lezer. Met uitzondering van de kinderboekenschrijvers die natuurlijk een aantal richtlijnen krijgen van hun uitgevers waarop ze moeten letten wanneer ze bijvoorbeeld voor een bepaalde leeftijdscategorie schrijven. Maar een keer je voor volwassenen schrijft, is de lezer blijkbaar totaal onbelangrijk. En dat is iets wat me altijd verwonderd heeft. En daarom geef ik de laatste tijd – ik heb op de Schrijfdag een workshop daarover gegeven – dat ging over de eisen, een tiental regels. En je zou kunnen zeggen dat zoiets een minimumprofiel of de basis voor een minimumprofiel zou kunnen vormen. Als je bijvoorbeeld om de haverklap van perspectief wisselt en zo, ook al vind je dat zelf heel plezierig, als de lezer het niet meer kan volgen, is dat zinloos. En dan is het ook zinloos om dat te publiceren.

Ja, maar is Ivo Michiels zinloos?

Neen, want die heeft een heel eigen systeem van schrijven opgebouwd.

Ja, maar het is ook niet gericht op de lezer hé.

Ja, inderdaad, dat is bij literaire schrijvers heel vaak het geval maar als je een geloofwaardige interne wereld weet te creëren waar de lezer kan inkomen en wat hij kan volgen, dan is het wel... Dat bedoel ik met lezergerichtheid, lezergerichtheid is niet dat je de lezer aanspreekt of dat je het hem makkelijker maakt, maar dat je wel een geloofwaardig en goed te volgen systeem opzet. En natuurlijk is niet... In tegenstelling tot wanneer je een zakelijk artikel schrijft, dan wil je dat zoveel mogelijk mensen dat lezen. Ik denk, als je een literair werk schrijft is het niet de bedoeling om zoveel mogelijk lezers, maar om een bepaalde categorie, een bepaalde niche van lezers te bereiken die daar wel mee om kan.

Misschien kan zo'n beperkt competentieprofiel ook nuttiger zijn voor de debutant, als een soort van leertraject in de schrijfontwikkeling.

Daar ben ik het mee eens, ik denk dat dat inderdaad... En nadien, als men met een paar essentiële dingen rekening houdt, is voor de rest het terrein open hé. Het terrein is vrij, en iedereen kan doen wat hij wil. En dat is het verschil met het zakelijk schrijven. Een journalist moet beantwoorden aan zelfs de stijl van het tijdschrift waarvoor hij schrijft, ook al gaat dat tegen zijn eigen stijl in. Dat doet een

literaire auteur natuurlijk niet. Er zijn er wel die dat doen, maar dat zou ik dan geen literatuur noemen. Die dan stukken afleveren die eigenlijk de eigen stem niet bevatten.

Oké, dan zou ik even deze competenties met u willen overlopen, even nagaan welke u belangrijk vindt en niet belangrijk, welke er ontbreken. U mag ook noteren. Welke belangrijk zijn voor de debutant en de mature auteur.

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ja, dat vind ik dus zeer belangrijk hé, voor de twee hé.
[Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. Dit vind ik dan voor de debutant belangrijker. Dit vul ik niet in [het vakje van de mature auteur] omdat een mature auteur die bewezen heeft dat hij kan schrijven bijgestuurd kan worden door een redacteur, maar bij een debutant gaan ze dat niet doen. Dan zeggen ze gewoon: dat gaat niet. [Belangrijk voor de debutant]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Dat vind ik voor alletwee. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'Verschillende genres aankunnen'. Ja, dit vind ik niet. [Niet belangrijk]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Dit is dan een beetje het andere uiterste hé. Ik vind het ook niet eigenlijk. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Ook dit kun je niet aan iedereen opleggen, wel aan de schrijfdocenten. Dit is een literaire competentie van een schrijver als schrijfdocent. Dus ik ga hier een vraagteken zetten.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dit is belangrijk voor allebei. Ik zie niet echt een onderscheid tussen de twee. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'Kennis van het publiek bezitten'. [Niet belangrijk] Wat bedoel je daarmee? **Dat ze weten voor wie ze schrijven, wat ze verwachten. Of weten wie je leest.** Ja, hmm, moeilijk. Ik zou dat niet belangrijk vinden... Hier kan ik je het verhaal vertellen van een Duitse auteur die zeer goed schrijft en waar iedereen van zegt "Amai, uw werk getuigt van een ongelooflijk aanvoelen en empathie voor kleine kinderen". En die dus in privé-interviews zegt: "ik haat kinderen, ik heb daar totaal geen voeling mee, ik weet niet wat die bezig houdt. Voor mij zijn dat etters die in de weg lopen en lawaai maken waar ik niets mee te maken wil hebben". Zij sluit haar op in haar huis – het is een Zuid-Duitse auteur, ze is van München – en die heeft een huis in Toscane en die sluit zich op. We hebben die ooit eens uitgenodigd voor onze opleiding in België. En die vertelde dat verhaal. Dus de vraag is: moet je je kunnen inleven in echte...? Het zijn personages hé natuurlijk. Het is hier altijd "ja" of "neen", je zou hier ook met een schaal kunnen werken. **Ja natuurlijk, maar dit is gewoon een leidraad voor mij om competenties eruit te halen, en meestal geven mensen ook aanvullingen.** Ja ja, ik snap het.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Maar dit is ook een eigenaardig punt. Als literaire competentie zou dit eigenlijk moeten zijn: "inlevingsvermogen en empathie in personages" en dan zeg ik natuurlijk van wel, want het gaat over proza hé. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'Over leeservaring beschikken'. Dat vind ik uiteraard. Omdat je nooit in een vacuüm werkt.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Ja, dat is niet levensbelangrijk vind ik. We zetten dat wel als competentie voor de SchrijversAcademie, dat helpt, maar een keer dat je een auteur bent... Ja, ik zal het misschien zo doen: hier zeg ik belangrijk voor debutanten. En voor de andere niet belangrijk. [Belangrijk voor de debutant]

GEDRAGSCOMPETENTIES

'**Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap**'. Ja, dit wel hé. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Zakelijke kennis vertonen**'. Tjah, bij Lanoye is dat zo, bij anderen duidelijk niet. Ja, dat kun je niet zeggen hé. Bijvoorbeeld Peter Holvoet-Hanssen is het toonbeeld van chaos. En zijn vrouw is dan zakelijk. Dus zij zorgt er dan voor dat hij tenminste overleeft. [Niet belangrijk]

'**Professionaliteit vertonen**'. Uiteraard wel. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Stiptheid vertonen**'. Ja, pft. Het is niet echt... [Niet belangrijk]

'**Resultaatsgerichtheid vertonen**'. Is wel belangrijk, anders kom je nooit ergens. Ik zie dat aan sommige cursisten hé. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Kunnen plannen en organiseren**'. Kunnen plannen van het schrijfproces, dus als je dat erbij zet wel.

'**Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlothed**'. Ja... Voor de debutant zal dat belangrijker zijn in deze tijd hé.

'**Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen**'. Hier zou ik het ook voor de debutant zetten en ook voor de mature. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen**'. Ja, hier zit je met die lezersgerichtheid hé. Dat vind ik ook weer moeilijk. Je hebt ook auteurs die daar totaal niet naar luisteren en die dat ook zeggen he, enfin ik weet niet of dat waar is maar... Dus wat ze zeggen en wat ze echt doen, dat weten we niet hé. Ze kunnen dat wel beweren maar...

'**Stressbestendigheid vertonen**'.

'**De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben**'. Dit vind ik wel belangrijk. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Werken aan zelfontplooiing**'. En dit ook. Was het alles of is er nog? [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur] **Nog een klein stukje over de persoonlijkheid...**

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'**Een boeiende persoonlijkheid hebben**'. Dit vind ik een waardeoordeel "boeiend". Dus hier weet ik niet... Wat versta jij daaronder? **Iemand die iets te vertellen heeft**. Ja, maar ja, goed, dus ik zou daar eigenlijk niet op antwoorden hé.

'**Populair zijn bij het publiek**'. Is geen eigen persoonlijkheid hé, je kunt daar niets aan doen hé. **Ik kon het moeilijk bij gedragscompetenties of literaire competenties zetten**. Uhu, ja, ik vind dat dan niet belangrijk, want ik vind niet dat elke goede auteur populair moet zijn. [Niet belangrijk]

'**Een geboren performer zijn**'. Dit ook niet. De slam poetry wel. [Niet belangrijk]

'**Durven innoveren**'. Dat vind ik dan wel belangrijk. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Openstaan voor kritiek/feedback**'. Toch wel, zeker voor debutanten. Ik vind wel dat... sommige gevestigde auteurs gaan gewoon door. Reve trok zich niks aan van kritiek hé.

'**Nieuwe markten durven verkennen**'. Je bedoelt nieuwe thema's en zo. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'**Visie hebben**'. Dat is ook heel ruim hé. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

Je zou je vragen toch eens met iemand een beetje beter moeten... alle, preciezer gemaakt hebben. **Zeg maar wat je dan zou veranderen**. Ja, maar je hebt het nu al overal zo gedaan. **Nee, er zijn er al enkele gesneuveld hé. Als ik al een stuk of zes interviews had gedaan, heb ik er een aantal weggehaald of bijgevoegd. Dus ik pas het aan naargelang van wat ze zeggen**. Dus in die eerste interviews heb je geen antwoorden op vragen die er nog niet instonden? **Maar de dingen die erbij kwamen zijn dingen die ze zelf gezegd hebben, dus dan weet ik wel dat ze het belangrijk vinden hé**. Ah ja, ja. **Bijvoorbeeld "precies en correct taalgebruik hanteren", als er een aantal mensen**

zeggen dat het erin moet staan, dan weet ik ook wel dat het erin moet zijn. Ja ja. Dat is juist, dat is een goede aanvulling. **Maar wat je zegt over “een boeiende persoonlijkheid hebben”, dat is inderdaad een persoonlijke invulling waard.** Je kunt ook zeggen: “een persoonlijkheid met uitstraling hebben” of zo hé. Wat je dan nog kan zeggen, ik hoef alleen maar een boek te lezen, ik hoef niet te weten wie er als persoon achter zit. **Ja inderdaad, er zijn er ook die dat zeggen.** In die zin kan de formulering van je competentie zijn: “een sterke persoonlijkheid hebben”, maar dat is ook een waardeoordeel. “Een persoonlijkheid met uitstraling in de media hebben”. **Maar dat ik bedoel ik niet... Ik bedoel echt: iemand die iets te vertellen heeft.** Kijk hé, wat voor mij een schrijver moet kunnen is dat hij dingen die leven bij een deel van zijn lezerspubliek op een unieke wijze kan verwoorden. Een schrijver is eigenlijk een soort spreekbuis van een deel van de samenleving en zelfs de hele samenleving. Bijvoorbeeld David Van Reybrouck, als je die kent, ik ken die persoon heel goed. Ah ja, waarom interview je die niet? Maar die ga je moeilijk vastkrijgen hé, momenteel. Want het schijnt dat hij internationaal ook enorm aan het doorbreken is, dus die gaan we niet veel meer zien in België. Maar zo iemand die iets te vertellen heeft, ik wil geen waardeoordeel... Tuurlijk vind ik David Van Reybrouck belangrijker dan een Tom Lanoye en een Brusselmans. Dus als je een rangorde maakt zou ik dat gemakkelijk kunnen maken omdat ik een norm heb dat schrijvers belangrijk zijn in de mate dat ze iets te zeggen hebben over de huidige vorm van samenleven en inzicht verschaffen aan de lezer over hoe die zich kan gedragen in die samenleving en hoe hij die kan verbeteren. Dus in die zin zou je kunnen zeggen... Maar voor mij moet niet elke goede schrijver de hele samenleving overzien, zoals een David Van Reybrouck het beste kan in ons taalgebied op dit moment. Ook een Arnon Grunberg die dat ook zeer... die in wat hij schrijft zeer essentieel is. Maar ik denk dat er ook nicheschrijvers mogen zijn die... Zoals vanmorgen kreeg ik telefoon van een schrijver die een boek heeft geschreven en die wilde redactioneel ondersteuning krijgen van mij. Hij schreef over een bepaalde ziekte – hij wilde niet zeggen welke ziekte – en dat boek is geschreven voor mensen die ook die ziekte hebben. Ja, dat vind ik even waardevol, ik wil dat niet op een weegschaal leggen. Maar natuurlijk zal het aantal lezers bij die ene kleiner zijn en het maatschappelijk effect zal ook veel kleiner zijn. En ook een Knausgård, die Noorse auteur die nu drie dikke kanjers geschreven heeft over de slechte relatie met zijn vader, zijn vader heeft hem verstoten en zo. En ja, dat is natuurlijk interessant voor alle kinderen en voor alle volwassen mensen die door hun vader in de steek gelaten zijn, op de een of andere manier. Dus tuurlijk, heeft heel de samenleving daar dan iets aan? Neen, maar voor die mensen is dat zeer waardevol denk ik, maar dat zal de samenleving niet veranderen. Terwijl een aantal andere boeken hebben in de geschiedenis al dan niet onrechtstreeks invloed uitgeoefend, bijvoorbeeld ook op politici. Iedereen weet dat Verhofstadt zeer sterk zijn gedrag heeft laten sturen door bepaalde auteurs die hij las. Dus... En dan literaire auteurs hé. Veel politici doen dat met zakelijke auteurs hé. Maar ik vind het wel belangrijk om te horen dat eigenlijk de meest bekwame politici de literaire auteurs lezen. Bijvoorbeeld ook Louis Tobback laat zich sturen door literaire werken en niet door bijvoorbeeld een boek van Keynes over economie of zo.

Ja, ik heb een managementopleiding gevolgd en daar zeiden ze ook: “je moet boeken lezen, in uw vrije tijd moet je zoveel mogelijke boeken lezen”. Uiteindelijk is het de enige manier waarop je je echt kan verplaatsen in iemand anders. Als je naar een film kijkt sta je daarbuiten, je kijkt vanuit een ander perspectief.

Ja, en boeken lees je zelf. Een boek maak je zelf. Elke lezer leest een ander boek, en dat is het ontgoochelende van de film. Een film dringt u één visie op. Ik durf nog altijd niet naar *Cloud Atlas* gaan kijken, ik vond dat één van de beste boeken die ik ooit gelezen heb, *Wolkenatlas* van David Mitchell. Ik hoop dat het nog loopt want het is nu al een paar weken geleden in première gegaan. Meestal wacht ik dan zo lang dat ik al te laat ben [gelach]. Ik zal die nog wel eens zien op dvd of zo.

Ja, als kind was ik super fan van *Harry Potter* natuurlijk. En vanaf het moment dat de eerste film uitkwam, ben ik gestopt met de boeken te lezen. Ze waren nog niet allemaal uit, ik had alle boeken tot en met de vierde drie of vier keer gelezen, maar vanaf toen was het gedaan, het kon me niet meer interesseren.

Ik heb *Harry Potter* als eerste gerecenseerd in Vlaanderen en ik heb die afgekraakt. Ik ben kinderboekenrecensent geweest, vijftien jaar aan een stuk. Ik ben ermee gestopt als ik bij Creatief Schrijven kwam, in 2004 ben ik ermee gestopt. Maar ik ben begonnen begin jaren 90 tot 2004, dus twintig jaar eigenlijk. Voor de verschillende tijdschriften... [...]

Oké, ik heb alles gevraagd wat ik wilde weten. Bedankt voor uw tijd.

Xavier Roelens

16/05, 13.30u, Creatief Schrijven

Dus ik stel aan iedereen eigenlijk dezelfde vragen. Ik zal die ook aan u stellen en daarbij zal ik wat meer focussen op SchrijversAcademie.

Ja mag jij' en en jou' en hoor [gelach].

Ah ja, ik ben het al zodanig gewoon [gelach]...

Denk je dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoonlijkheid van de schrijver?

Eum... Ik denk dat er een verschuiving aan het plaatsvinden is. Dat vroeger op de eerste plaats de tekst kwam, dat dat het eerste contactmoment was met een auteur, of dat ze ergens in een tijdschrift iets lazen of een inzending of iets – een manuscript – dat opgezonden was. Dat dat het eerste contact was en dat er dan ook wel een allereerste ontmoeting was met de auteur omdat men wilde voelen “willen we met die auteur aan de slag gaan?”, “voelen we ons goed bij elkaar?”. Dus het persoonlijk aspect is ook altijd van belang geweest, maar nu zie je wel denk ik een verschuiving naar dat men iemand gaat kiezen op basis van persoonlijkheid, zonder dat daarom... We hebben het nu gewoon over literatuurproza hé? We gaan het niet hebben over de BV-boeken en zo want dat is nog iets anders... Dat het eerste contact met de persoon – dat zal vroeger ook wel al gebeurd zijn – dat allebei de dingen meespelen voor een uitgever denk ik.

Denk je dat redacteurs of uitgevers een aantal vaste stappen of een aantal criteria hebben als ze een tekst lezen? Of gebeurt dat eerder op een intuïtieve manier? Het is natuurlijk een hypothetische vraag, tenzij je daar ervaring mee hebt.

Eum... ik ga er wel van uit dat ze een aantal vaste zaken hebben. Moeilijke vraag... Ik zou zeggen: “ja, ze hebben een aantal vaste zaken”, maar intuïtie is een onderdeel van die vaste zaken [gelach]. Ik heb een katholieke achtergrond, dus het is een beetje: altogader... [gelach]. Ja, intuïtie speelt zeker ook wel mee, ze hebben hun eigen smaak en voorkeur en dat zie je ook wel. Bij sommige uitgeverijen zie je het wel uitgesprokener dat ze een bepaald gezicht hebben. Anderen zijn dan breder.

Nog een moeilijke vraag misschien, maar als je persoonlijk denkt aan wat voor jou een ‘goede’ romanschrijver is, kan je dan denken aan een aantal vaardigheden of competenties? Kan je daar zo'n beetje een lijn in trekken of is dat eigenlijk zeer uiteenlopend van schrijver tot schrijver?

Ik weet dat ik voor mezelf de neiging heb om stijl voorop te zetten. Het probleem is dat stijl heel veel kan betekenen. Eum... Ja, en een gevoel dat de auteur zijn taal beheerst, zijn stijl beheerst, dat hij er veel uit kan halen. Dat hij er ook in slaagt om met die stijl iets te vertellen dat meer is dan gewoon de woordenboekbetekenis van elk woord dat daar op papier staat; situaties die tot leven komen, mensen die tot leven komen...

En denk je daarbij ook aan een aantal persoonlijkheidskenmerken of is dat volledig bijkomstig?

Van de schrijver?

Van de ‘goede’ romanschrijver.

Ik denk daar niet aan, dat is eigenlijk zo dat ik daar als lezer niet aan denk.

Bijvoorbeeld als je een boek kiest om te lezen, speelt de persoonlijkheid van de lezer dan een rol?

Wat wel leuk is: als je verschillende boeken van dezelfde schrijver leest, dan ga je lijnen ontdekken en dan voel je die persoonlijkheid er wel achter zitten. Misschien is dat zelfs nog iets anders dan stijl, want stijl zou ik dan durven beperken tot wat je echt op papier kan zien en persoonlijkheid is dan: keuzes die gemaakt zijn; “waar schrijf ik over?”, “waar vertel ik over?”. Vorig jaar met het Basisjaar had ik lezingen georganiseerd en er waren verschillende auteurs die kwamen spreken. En ik las dan ook eventjes hun werk en dan zie je wel dat dat gaat meespelen, dat het toch ook iets is wat terugkomt. En dat is wel fijn om dan, als je dan toch verliefd wordt op een auteur, dat je dan nog een meerwaarde hebt in het lezen van een oeuvre. Maar dan is dat echt meer op vlak van oeuvre en dan nog kan het zijn dat je... Tgoh ja, ik ben soms wel geneigd om van een auteur die ik zeer graag lees ook zijn biografie te lezen of daar meer over te willen weten, ook als persoon. Maar het komt niet op de eerste plaats voor mij. Om een omgekeerd voorbeeld te geven: ik merkte dat gisteren blijkbaar Dimitri Verhulst een heel boeiend... In een debat zat en dat hij daar een aantal heel sterke uitspraken gedaan heeft over illegaal of tenminste over het woord ‘illegaal’, dat we dat eigenlijk niet mogen gebruiken omdat dat mensen zijn die ook gewoon mensen zijn. En op dat moment heb ik veel respect voor Dimitri Verhulst, maar ik ga niet daarom zijn boek lezen. Als ik bijvoorbeeld *Mevrouw Verona daalt de heuvel af* van Dimitri Verhulst lees, dan zal ik wel zeggen: “Dat is heel goed geschreven, misschien ga ik nog wel eens iets lezen van hem”. Zoiets.

Zelf heb ik een aantal competenties opgesomd en ik ga daarmee langs bij de verschillende mensen die ik interview om feedback daarop te vragen. Die lijst is niet mijn mening en er zitten ook een aantal zaken in om een beetje spraakwater op te leveren, zeg maar. Wat ik heb gedaan, is een onderscheid gemaakt tussen literaire competenties, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid van de schrijver. Ik zou graag weten welke je belangrijk vindt en niet belangrijk en indien mogelijk of bepaalde belangrijker zijn voor de debutant of voor iemand die al een aantal boeken heeft gepubliceerd. Of als je vindt dat er competenties ontbreken... Alles wat je te zeggen hebt hierover interesseert mij [gelach].

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Vind ik belangrijker voor mature auteurs, maar je moet bij debutanten wel al de kern voelen. Het kan zich nog uitzuiveren in die zin: als debutant mag je nog meer invloeden zien. Als je voelt dat je die invloeden overstijgt, dan ontstaat de eigen schrijfstijl, door invloeden na te doen en daarin te mislukken. [Belangrijk voor de mature auteur]

'Precies en correct taalgebruik hanteren'. Heb ik de neiging om te zeggen, heb ik zin om tegendraads te zijn en te zeggen: “je mag ook gaan morrelen met je taal”. Het hangt ervan af wat je onder ‘precies en correct’ begrijpt. [Niet belangrijk]

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Iets meer voor debutanten in de zin van opvallen, zou ik zeggen. [Belangrijk voor de debutant]

'Verschillende genres aankunnen'. Eum, ik zou zeggen: iets meer belangrijk voor debutanten omdat het goed is dat ze leren spelen met die verschillende genres en dat ze dan zelf zien waarin ze zich verder ontwikkelen; die allemaal blijven beoefenen dan wel sommige laten vallen. [Belangrijk voor de debutant]

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Dat is niet belangrijk. [Niet belangrijk]

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Voor allemaal. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Eum, ik ga daar enkel “mature” aanduiden, want als zij het nog niet kunnen, dan gaat het niet goed. Een debutant mag nog een beetje de lezer uitdagen. Je moet leren wat de effecten zijn. En een lezer is ook

niet uniform. [Belangrijk voor de mature auteur]

‘Karaktertekening van de personages kunnen uitwerken’. Het hangt ervan af wat je onder ‘uitwerken’ verstaat, maar dat geldt voor iedereen wel eigenlijk. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Een interessant verhaal kunnen vertellen’. Ik heb de neiging om daar ‘niet belangrijk’ te zetten omdat... Als je een roman van 200 bladzijden schrijft, dan moet je een lezer van bladzijde 1 naar bladzijde 200 kunnen brengen. En het verhaal mag nog zo interessant zijn, als je dat niet tot stand kan brengen... Het gaat om die tienduizenden woorden die je daarin zet. En dat verhaal kan een element zijn om je daardoor te brengen [Niet belangrijk]. **Ja, je kan ook een interessant verhaal op een saaie manier vertellen.** Wel ja.

‘Kennis van het publiek bezitten’. Ik ga daar ‘niet belangrijk’ opzetten omdat het publiek niet uniform is. Dat is dan dubbel hé: je moet wel weten wie je voor ogen hebt met wat je schrijft en je daar wel bewust van zijn. Dat is nog iets anders dan ‘kennen’, je er bewust van zijn. [Niet belangrijk]

‘Inlevingsvermogen en empathie bezitten’. Omdat dat zo een mature woorden zijn [gelach], eigenlijk voor alle twee. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Over leeservaring beschikken’. Als debutant moet je veel lezen. Ik denk dat je je als mature auteur iets meer kan permitteren om iets minder te lezen, omdat de focus zich dan verlegt, denk ik. [Belangrijk voor de debutant]

‘Inzicht hebben in het productieproces van een literair product’. Daarmee bedoel ik wat er in de uitgeverij gebeurt tot het bij de drukker terecht komt. Ja, eum, het zou goed zijn als debutanten dat wel meer hebben omdat je merkt dat ze dat niet altijd beseffen soms, denk ik. Mature auteurs gaan al sneller door hebben... die kennen het. Voor hen is het minder belangrijk om dat inzicht te hebben omdat ze het al een aantal keer doorgemaakt hebben. Het is een element dat meespeelt en dat soms belangrijk kan zijn. Ik denk maar aan auteurs die ook met het element ‘boek’ willen spelen, dus voor hen is het belangrijk. [Belangrijk voor de debutant] **Ik vroeg me af of dat aan bod komt in het laatste jaar, in het Publicatiejaar.** Het is goed dat je het zegt, het programma voor het Publicatiejaar, dat ligt nog totaal niet vast. We hebben de vorige jaren, dat is misschien interessant om te zeggen, bij de oude SchrijversAcademie zat er in het tweede jaar altijd 3 lessen met gastsprekers, en één van die gastsprekers was altijd een uitgever die kwam vertellen over hoe het in zijn werk gaat. Dus in die zin is er al aandacht voor. En dat gaat wel aan bod komen in dat Publicatiejaar op de één of andere manier. Maar de uitwerking moeten we nog zien.

GEDRAGSCOMPETENTIES

‘Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap’. Dat is echt een heel stuk verder van het schrijfproces. Dat is inderdaad een stuk verder van het schrijfproces, maar dat is wel een deel van het schrijverschap, dus ik ga het bij allebei zetten. Omdat [...] dat een deel ondernemend is. Word je daarop afgerekend als je dat niet hebt? Neen, maar ik kan niet zeggen dat het niet belangrijk is, in elk geval. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Zakelijke kennis vertonen’. Hoeveel oplages en waarom? Welke promotie en waarom? Ah ja, oké. Eum, tgho ja, voor allebei. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Professionaliteit vertonen’. Ook voor allebei. Je werkt met die mensen samen, die willen ook professioneel werken met jou. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Resultaatsgerichtheid vertonen’. Dat is dubbel omdat het proces ook heel belangrijk is. Ik zou omgekeerd dan eisen van de uitgever dat hij procesgerichtheid vertoon, dat doen ze meestal wel hoor. Dus als een boek uitgesteld wordt, dat gebeurt meer dan eens, dus... Het probleem met resultaatsgericht werken is dat je dan soms niet creatief meer kan zijn. [Niet belangrijk]

‘Kunnen plannen en organiseren’. Ja, dat zie ik ook onder ‘professionaliteit’ vallen. Proberen deadlines te halen en zo en als je ze niet haalt, dat kan gebeuren, maar dan moet je ook kunnen

verantwoorden waarom. ‘Kunnen organiseren’, je hebt dat nodig om te kunnen schrijven, je moet je leven organiseren. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Blijk geven van discipline’. Is voor iedereen belangrijk. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlotheid’. Dat is een beetje een moeilijkere competentie. Ik denk dat het erop neerkomt dat net het feit dat je schrijft ook betekent dat je zodanig over je woorden nadenken dat ‘vlotheid’... Je hebt ook vlotte schrijvers en niet vlotte schrijvers hé, maar... En er is ook geen één op één tussen vlotte schrijvers en niet vlotte schrijvers denk ik. Maar er hangt daar wel iets van... Sociale vlotheid zie ik dan eerder voor de copywriters en de journalisten onder ons, en niet voor de schrijvers. Ik ga het als ‘niet belangrijk’ aanduiden hoewel het ergens wel belangrijk is. [Niet belangrijk]

‘Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen’. Als er bijvoorbeeld door de redacteur aanpassingen gesuggereerd worden dat je dan bereid bent om daarover na te denken. Ja, ja. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen’. In zeker zin sluit dat aan bij wat de redacteur zegt. Ik weet niet of dat nog aan bod komt, maar ik zou ook ‘eigengereidheid’, toch achter je eigen idee blijven staan...allez, je moet daar een goed evenwicht in weten te vinden. Je moet van jezelf door hebben “dit is een goede aanpassing” en “dit leg ik naast mij neer”. En je moet het kunnen verantwoorden aan jezelf en eventueel aan de redacteur. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Stressbestendigheid vertonen’. Als er bijvoorbeeld deadlines in de buurt komen. Bwa, neen. Het werkt zodanig op lange termijn... Je moet vooral rust inbouwen, denk ik, om te schrijven. [Niet belangrijk]

‘De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben’. Ja, daar gaat het om. Ik bedoel, slechte schrijvers hebben geen inzicht in wat ze schrijven. Ik denk dat dat de kern is. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Werken aan zelfontplooiing’. Eum, ja. Enkel voor debutanten, ik ga ervan uit dat mature auteurs dat al gedaan hebben. [Belangrijk voor de debutant]

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

Ja, deze zijn iets meer *tricky*.

‘Een “boeiende” persoonlijkheid hebben’. Ja... [gezucht]. Weet je, dit zijn... Er zitten een heleboel dingen in... Het is belangrijk voor een uitgever, lijkt mij [gelach]. [Niet belangrijk]

‘Populair zijn bij het publiek’. Is dat belangrijk voor een auteur, voor zijn boek? Het is belangrijk voor een auteur als hij wil leven van zijn pen. Dus: “waarvoor is het belangrijk?” Daarover zouden we het kunnen hebben. Dus het is moeilijker... [Niet belangrijk]

‘Op een podium durven performen’. Ik vind het belangrijk dat mensen die op een podium staan weten wat ze daar doen. Dan heb ik eerder de neiging om te zeggen: als je het niet kan, blijf daar dan weg. [Gelach]. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Durven innoveren’. Zeker belangrijk voor debutanten. [Belangrijk voor de debutant]

‘Openstaan voor kritiek/feedback’. Daar hebben we het eigenlijk over gehad – dat is die openheid hebben – dat is zeker belangrijk. Ik wil de kwaliteit van het boek voorop stellen en dan is dit belangrijker dan ‘Een boeiende persoonlijkheid’. Een ‘boeiende persoonlijkheid’ is belangrijk om binnen te raken bij een uitgever, is belangrijk voor het publiek... Het is ook belangrijk voor wat er rond het boek gebeurt, maar dat zal het boek niet beter maken. [Belangrijk voor de debutant en de mature auteur]

‘Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort)’. Pft, ja... [Niet belangrijk]

'**Visie hebben**'. Mmm, nog meer voor een debutant omdat je je daarmee kan verkopen aan een uitgever. [Belangrijk voor de debutant]

Ontbreken er nog enkele dingen?

Eum, wat ik zei: eigengereidheid als gedragscompetentie. Een gedrag dat niet te maken heeft met de kwaliteit van het boek maar dat wel helpt, is een soort mediageilheid en ijdelheid. Ik denk doorzettingsvermogen, maar dat zit in 'Blijk geven van discipline'.

Ja, ik dacht nog aan authenticiteit, maar dat zit ook in die eigengereidheid.

Dat zit ook in 'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Ik denk als gedragscompetentie: eigengereidheid. Dat is eigenlijk ook: uw visie hebben, een idee hebben van waar je naartoe wil. Het is een beetje stevig op je benen staan naar kritiek toe ook.

Oké. En, wat denk je hier nu van? Als uiteindelijk al die resultaten, al die interviews samen zullen gekomen zijn, dan zal er daar een profiel uitkomen dat zo'n beetje balanceert op wat uitgevers en auteurs zelf belangrijk vinden...

Ga je wat auteurs en uitgevers belangrijk vinden door elkaar mengen, of ga je dat apart houden?

Dat weet ik nog niet. Ik ben nu elk interview één voor één aan het analyseren, ik maak een samenvatting van die interviews. En ik ga dan zien hoezeer ze van elkaar afwijken. Als ze weinig van elkaar afwijken, ga ik het in één profiel doen, maar dan met uitgebreid commentaar: die competentie komt vooral naar voren bij die groep, die bij die... enzovoort. Dus zeker voorzien van uitgebreid commentaar per competentie. Kan zoiets tot nut zijn in een schrijfopleiding om bijvoorbeeld – ik zeg maar iets – aan debutanten duidelijk te maken: “kijk schrijfstijl, schrijfvaardigheid enzovoort zijn belangrijk, maar dit zal een uitgever ook van jou verwachten, zo kan je bijvoorbeeld scoren bij een uitgever...”.

Hoe ik het nu zie voor SchrijversAcademie is dat we in die eerste twee jaar focussen op het boek, je project, wat je wil schrijven, wat je wil maken. Dat dat zo goed mogelijk evolueert; dat dat meer body heeft en sterker wordt. Eum, en dan zie ik in het derde jaar, in het eventuele extra jaar. Dan moeten we het hebben over het ritje naar buiten, over “hoe promoot je jezelf?”. Dan moet dat aan bod komen. Met als eerste contactmoment tussen het boek en de auteur, het moment dat de mensen hun eindwerk presenteren aan een eindwerkjury, waar ze er ook zelf iets over komen vertellen. Dus dan krijgen ze een kwartier of zo. Dan ga je ook al zien: “hoe is die persoon?”, “verkoopt hij zichzelf?”. Ik zie dat nu ook al in die motivatiebrieven; er zijn er direct een aantal die zichzelf op papier heel goed verkopen, los van de tekst die ik nog niet gelezen heb.

En in welke mate zou je kunnen zeggen dat deze competenties al aan bod komen in de huidige SchrijversAcademie? Want ik heb in een aantal documenten gezien dat er wel een aantal competenties naar voren worden geschoven. Hoe concreet is dat?

Wel, ik ben een beetje afgestapt van het echte competentiedenken, omdat het gevaar is dat de mensen gewoon gaan proberen die competenties te halen in plaats van zichzelf te gaan ontwikkelen. Dus ze moeten zichzelf als schrijver in hun schrijven ontwikkelen. En eigenlijk moeten wij dan, wanneer we na twee jaar beslissen met wie we naar de buitenwereld willen gaan, dan moeten wij gaan kijken: “hoe kunnen we dat voor jou het beste aanpakken?”, “ben je iemand die nog eens graag op een podium springt?”. Er is zo een divers palet aan mogelijkheden dat we dan op dat moment gaan kijken: “hoe gaan we jou positioneren?”, eigenlijk wat een uitgever ook een beetje doet.

Bijvoorbeeld een onderdeel van het competentiedenken is het opstellen van zo'n persoonlijk ontwikkelingsplan dan, met oog voor de talenten van de student. Denk je dat zoiets concreet handig kan zijn, echt om het op papier te zetten. Of zijn dat gewoon extra paperassen en gebeurt dat nu al intuïtief, spontaan tussen student en docent?

Laten we zeggen dat de feedback in de eerste plaats in de eerste twee jaar gaat gebeuren: “hoe kan je je ontwikkelen”. Het is ook zo dat we in de motivatiebrief zelf vragen aan de mensen: “wat zijn je sterktes en zwaktes”. En dat wordt aan de docenten meegedeeld; dus ze hebben dat, ze kunnen daar eventueel op inspelen of meenemen, vergelijken of daarop reageren. Eum en na elke module gaat de docent ons ook een stukje vertellen hoe de student geëvolueerd is. In de eerste plaats om dat intern te gebruiken. En het lijkt mij het beste om dan – dus het gaat om 24 mensen – dan wordt het inderdaad heel veel paperasserij en werk en eigenlijk lijkt mij het beste om voor de mensen die tot het einde van het traject geselecteerd worden, om daar dan het persoonlijk ontwikkelingsplan aan bod te laten komen. En daar dan ook die competenties in te gaan steken en erover te praten en te kijken hoe we daar kunnen aan werken, denk ik.

Oké. Maar dus dat laatste Publicatiejaar is nog niet ingevuld? Wanneer staat dat op de planning?

Eum. Ik ben nu vooral bezig om het eerste jaar in orde te brengen. Laten we zeggen dat ik mij in oktober-november ga beginnen bezig houden om het tweede jaar concreter in te vullen. Eigenlijk ben ik jaar per jaar aan het doen. Eigenlijk ook een beetje omdat ik zelf nog wil kijken wat er allemaal aan bod kan komen en omgekeerd ga ik dan misschien gebruik maken van jouw werk, om te kijken wat er daar allemaal in kan zitten. Dus deze lijst is voor mij ook handig om concreet te gaan nadenken over wat er aan bod zou kunnen komen. Als dan uit het onderzoek blijkt: “de uitgevers vragen dit en dat”...

En de studenten die nu in het vierde jaar zitten, die volgen dan nog het vierde jaar van de ‘oude’ SchrijversAcademie?

Ja. En daar is één van de minpunten inderdaad: je eindigt met het eindwerk en daarna is er geen opvolging meer. Dat is één van de dingen die we willen opvangen. Ik heb met de mensen die nu in het derde jaar zitten en die dus volgend jaar naar het vierde jaar gaan wel al gepraat en als er daar mensen uitkomen waarvan we denken “eigenlijk moet dit gepubliceerd worden”, dan gaan we misschien wel een soort van protoversie opstarten van dat nieuwe jaar. Om al eens een aantal dingen uit te proberen en te overlopen.

Maar er worden daar dus geen vakken meer gegeven hé, dat is echt puur persoonlijke begeleiding?

Ja, het beste is dan denk ik om aan de start een gesprek te hebben. Misschien niet lijstjesmatig, of tenminste met dat in het achtergrond om te kijken: “waar wil jij naartoe?”, “wat zijn je plannen?”. [...] Het is bijvoorbeeld belangrijk voor een uitgever dat een auteur niet zegt: “kijk ik heb dit boek en ik wil dit boek schrijven”, maar “ik wil schrijver zijn en ik wil boeken schrijven, en ik heb dit in m'n achterhoofd”. Een uitgeverij zal willen werken met iemand op lange termijn, het gaat niet om één boek uitgeven. Eén debutant per jaar die een bestseller wordt of zo, daar kunnen ze niet op gokken.

Misschien nog een laatste vraag: in hoeverre denk je dat uitgevers of uitgeverijen werken aan de ontwikkeling van hun schrijvers? Is dat puur tekstmatig per boek, of gaat dat verder? Proberen zij ook de schrijver verder te ontwikkelen met het oog op – inderdaad - meerdere boeken, of is het meer redactiewerk per boek?

Eum, ik denk wel dat het klopt dat men een soort impliciete A- en B-auteurs hebben bij uitgevers. Dat ze dus meer tijd en energie steken in hun grote namen, om het zo te zeggen. Uitgaande van een verhaal dat ik heb gehoord van Thomas Rosenboom die een kamertje had bij de uitgever waar hij dan kon gaan schrijven omdat hij anders niet meer tot schrijven toe kwam, of omdat het niet meer ging om zich te concentreren. Dat A. F. Th. van der Heijden elke ochtend van iemand van de uitgeverij een bezoek krijgt – ik weet niet meer hoe het juist in elkaar zat – om hem aan het werk te zetten of om een nieuw deel van het manuscript te gaan halen of zo, ik herinner me dat ik zoiets gelezen heb. Die grote auteurs krijgen dit. De minder grote auteurs moeten zelfredzamer zijn, denk ik [gelach].

Oké, ja. Dan heb ik alles gevraagd denk ik. Bedankt voor je tijd.

7. DE ANDERE STAKEHOLDERS VAN SCHRIJVERSACADEMIE

Koen Van Bockstal (directeur Vlaams Fonds voor de Letteren)

18/04, 14u, VFL Berchem

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Denkt u dat uitgevers zich enkel op de tekst baseren wanneer ze een manuscript lezen? Of houden ze bijvoorbeeld ook rekening met de persoon achter de schrijver, met de persoonlijkheid van de auteur?

Zeker. Misschien niet in eerste instantie. Het hangt ervan af over welke boeken je praat. Als we praten over romans, over literaire fictie, eum, tenzij dat het een manuscript is van – ik noem maar wat – stel nu dat Martine Tanghe van de VRT een roman zou schrijven, dan denk ik dat los van het feit dat het heel goed geschreven moet zijn dat ook het feit dat Martine Tange en een groot publiek heeft dan ook wel zal meespelen. Overigens niets negatiefs over Martine Tange, daar gaat het niet over, maar als het gaat over een manuscript dat binnenkomt, ze zullen altijd wel eerst kijken naar literaire kwaliteiten, we zullen het er straks nog wel over hebben over wat dat dan net moet zijn. Maar daarna denk ik dat steeds meer men ook zal kijken naar “wat voor iemand is dat?”. Omdat... men verwacht toch ook van een auteur dat hij eventueel zijn boek goed kan presenteren, dat hij een beetje kan omgaan met de media, dat hij als hij uitgenodigd is in een radio- of tv-studio dat hij dat ook aan kan, dat hij eventueel ook een aantal lezingen kan gaan geven, dat je daar multimediaal via een website iets mee kan gaan doen. Dat wordt wel steeds belangrijker, ja. Dus daar houden ze denk ik ook wel rekening mee. En ook het feit dat het een handelbaar of een onhandelbaar karakter is. Ik hou daar ook rekening mee als ik personeel aanwerf hoor. Als ik denk “geweldig briljant iemand, ongelooflijk bekwaam maar een rotkarakter”, dan moet ik die toch niet hebben in de organisatie. Dus dat werkt wel mee natuurlijk. In welke mate, ja... Kijk, in eerste instantie gaat het over de literaire kwaliteiten van het manuscript. Dan denk ik de algemene persoonlijkheid... dan heeft het te maken met hoe presentabel, hoe sociaal, hoe podiumvaardig, hoe mediakundig is een auteur. Ik denk dat dat allemaal wel meespeelt, ja.

Denkt u dat uitgevers een vaste ‘procedure’ volgen bij het lezen van het manuscript, of volgen ze eerder een soort van ‘intuïtie’?

Ik zou het niet weten. Ik denk in alle eerlijkheid dat de vraag stellen ze meteen ook beantwoorden is. Ik denk dat beide dingen voor komen. Ik denk dat er inderdaad zijn die bij wijze van spreken bijna bepaalde dingen zitten af te vinken. En ik denk dat er ook een aantal intuïtief werken en persoonlijk denk ik – dat is ook bij het fonds zo, hoewel er natuurlijk een aantal zeer duidelijke criteria moeten zijn – maar ik denk dat... Weet je, intuïtie en een soort van buikgevoel, je kan dat achteraf wel onder woorden brengen wat dat is, maar... Ik heb dat in elk geval door als ik... – ik lees zelden manuscripten – maar ook gewoon als ik gewoon een nieuw boek ga lezen van een buitenlandse schrijver die niet bekend is. Als ik in een boekhandel in de eerste pagina sta te bladeren heb ik al door “dit is iets” of “dit is het niet”. Zo werkt het dus ook bij uitgevers, ik ben daarvan overtuigd. Maar ze zullen het wel kunnen benoemen waarom het zo is. Dus impliciet speelt dat natuurlijk wel mee. Maar of dat echt betekent dat ze met een formele lijst werken, dat betwijfel ik, dat denk ik niet.

Als u denkt aan een succesvolle auteur - daarmee wil ik zeggen: iemand die kwalitatieve boeken schrijft en ook een redelijk publiek bereikt - aan welke competenties en vaardigheden denkt u dan?

Goh ja. Ik denk, waar het over gaat, dat zijn meestal wel... Kijk, je hebt twee soorten auteurs hé. Je hebt de auteur die volledig in mysteries en nevelen gehuld is [...]. En dan schrijven ze met een pseudoniem en dan heb je een hype. En dan heb je andere auteurs. Dan heb je toch altijd de combinatie: wat is daar belangrijk? Ja, ze moeten uiteraard vlot een verhaal kunnen vertellen, ze moeten heel vlot een structuur kunnen opbouwen en weten hoe een roman in elkaar moet zitten. Ze moeten stilistisch heel begaafd zijn, ze moeten de karaktertekening van de personages goed hebben, er moet genoeg stilistische bravoure in zitten, ze moeten in staat zijn een spanningsboog op te bouwen in een verhaal. Al die dingen waarvan je zegt “daar beantwoordt een heel goed literair werk aan”. Plus, daarnaast, als ik erover nadenk, meestal zijn dat ook wel mensen die als sterke persoonlijkheden overkomen. Niet noodzakelijk aangename persoonlijkheden, of direct benaderbare persoonlijkheden. Ook niet altijd heel vocale of sociale of die ook niet altijd vlot met de media kunnen omgaan. Dat is niet altijd strikt noodzakelijk. Bijvoorbeeld een Leonard Nolens, heeft veel van die kenmerken die ik gezegd heb, maar eigenlijk is dat een beetje een mediaschuw figuur. Maar dat kan op zich ook wel werken. Weet je, dat heeft dan toch iets van... Ik zal niet zeggen de ‘poète maudit’ want dat is nu niet echt het geval vind ik. Maar toch zo wat aarzelend, wat schuw... Zoals de mensen een artiest gewoon zien. Dus een combinatie van die dingen allemaal. Maar het heeft toch altijd wel met dat literaire te maken hoor, dat is wel heel belangrijk.

Wat vindt u van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Ik zal kort even de opbouw schetsen: het eerste jaar is een basisjaar: de studenten krijgen allerhande 'basisvakken', zoals het schrijven van columns, poëzie en proza. In het tweede en het derde jaar krijgen ze de kans aan hun persoonlijk project te werken, dat is een eigen dichtbundel of een eigen roman. In het laatste, het vierde jaar worden enkele 'beloftevolle talenten' dan uitgekozen. Zij krijgen de kans gedurende een jaar begeleid te worden bij het klaarstomen van hun manuscript en het zoeken van een uitgever. Kan schrijftalent ontwikkeld worden volgens u, en denkt u dat dergelijke opleidingen 'goed' auteurs voortbrengen?

Ja, mijn antwoord is over de hele lijn ‘ja’. Ik geloof daar zeer zeker in. Het is ook niet toevallig dat als je gaat kijken in de Angelsaksische wereld, dat het daar een hoogbloei kent. Weet je, ik denk dat het hier nog moet groeien. Dus ja, ik geloof daar in. Maar, ik zal er meteen “ja” bij zeggen, je kan zo veel schrijverscursussen volgen als je wil of SchrijversAcademies of masters na masters of weet ik veel wat allemaal, maar als je ‘het’ niet hebt, zal je ‘het’ ook daar niet krijgen. Je zal misschien technisch wel heel veel leren maar je wordt geen schrijver door naar zo’n academie te gaan of door zo’n cursus te volgen. De kiem, het talent, de attitude, de verbeelding, de levenshouding, je manier om in het leven te staan en om naar dingen te kijken, als dat in de essentie niet aanwezig is, dan lukt het nooit. En ik ben ervan overtuigd dat er altijd nieuwe grote talenten zullen ontdekt worden zonder dat ze ooit naar zo’n academie zijn geweest. Het enige ‘gevaar’ – enfin ‘gevaar’, daarvoor is de traditie nog veel te jong – is dat je soms wel kan merken aan sommige generaties in de Angelsaksische wereld “dat zijn producten van een schrijversacademie”. Dat ze dan bij wijze van spreken bijna op een formulematige manier gaan werken, daar heb ik een probleem mee. Ze hebben alle regeltjes goed geleerd en dan gaan ze allemaal boeken en romans schrijven die daaraan beantwoorden. Dan denk ik “ja, durf gewoon je verbeelding wat te gebruiken en de grenzen te doorbreken”, dat is toch wel belangrijk. Maar ja, ik vind dat dus zeker nuttig. Het heeft te maken met professionalisering hé. Ik denk, je kan geen schrijver worden. Schrijver, dan ben je of dat ben je niet. Maar als je het bent, kan je wel beter worden en kan je heel erg je talent ontwikkelen en trainen, net als bij een muzikant of bij een sporter of een acteur of manager door het te doen en door het goede voorbeeld te zien en door gecoacht en gemanaged te worden kan je veel beter worden. Maar een schrijver, dat ben je of dat ben je niet. Dat is een

omstreden mening die ik daarover heb, ik weet dat niet iedereen daar zo over denkt maar ik ben er heilig van overtuigd.

Wat denkt u van het opstellen van een competentieprofiel voor de auteur? Ik heb een aanzet meegebracht die ik gemaakt heb. Ik heb momenteel drie soorten van competenties onderscheiden: literaire, gedragscompetenties en competenties eigen aan de persoonlijkheid. Daarbij heb ik nog een onderscheid gemaakt tussen competenties die belangrijk zijn voor de debutant en voor de mature auteur omdat die volgens mij niet helemaal gelijk lopen. Ik zou graag van u weten wat u daarvan vindt: welke u belangrijk of niet belangrijk vindt, welke er ontbreken enzovoort.

[Koen Van Bockstal overloopt de lijst en geeft mondeling commentaar]:

LITERAIRE COMPETENTIES

'Eigen, herkenbare schrijfstijl hanteren'. Vind ik ook wel belangrijk voor debutanten, maar de eerlijkheid gebied mij te zeggen dat debutanten dat zelden hebben. Dus dat mag je eigenlijk niet verwachten op dat moment. Als ze het hebben, *tant mieux*, maar je mag het niet verwachten.

'Creatief, origineel, innovatief zijn'. Dit vind ik sowieso voor allebei belangrijk.

'Verschillende genres aankunnen'. Dat vind ik eigenlijk niet belangrijk. Als ze het kunnen, *tant mieux*, maar het hoeft niet.

'Gespecialiseerd zijn in een bepaald genre'. Zelfde opmerking.

'Durven experimenteren met stijlen en genres'. Ja, dat is wel fijn als je dat kunt, maar dat is niet strikt noodzakelijk. Je hebt mensen die heel klassiek kunnen schrijven of die postmodern schrijven en die heel erg goed zijn in dat idioom en daar is ook niks mis mee. Dus mmm, ik vind het een moeilijke competentie.

'De juiste stijltechnieken aanwenden om de gewenste effecten bij de lezer te veroorzaken'. Dit vind ik voor allebei heel belangrijk.

'Kennis van het publiek bezitten'. Ja dat vind ik ook voor allebei wel belangrijk.

'Inlevingsvermogen en empathie bezitten'. Sowieso voor allebei.

'Over leeservaring beschikken'. Dat vind ik voor debutanten zo mogelijk nog belangrijker dan voor de mature auteur, want mature auteurs gaan dat vanzelf bezitten.

'Inzicht hebben in het productieproces van een literair product'. Ja voor allebei. Je zou ervan verstand staan hoe soms mature auteurs daar totaal geen idee van hebben, en dat vind ik heel raar.

GEDRAGSCOMPETENTIES

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Ja, ik vind dat heel belangrijk. Ik weet dat niet iedereen dat belangrijk vindt, maar ik vind dat voor allebei zeer belangrijk.

'Zakelijke kennis vertonen'. Ja, ik vind dat eigenlijk wel. Maar tot op een bepaalde hoogte, voor mij moeten ze nu niet bepaald een bedrijfsbalans kunnen lezen.

'Professionaliteit vertonen'. Vind ik zeer belangrijk.

'Stiptheid vertonen'. Hoort daar eigenlijk bij.

'Resultaatgerichtheid vertonen'. Absoluut.

'Kunnen plannen en organiseren'. Tja, ja.

'Communicatief zijn'. Ja, dat vind ik heel belangrijk.

'Veranderingsgerichtheid vertonen'. Dat weet ik niet.

'Flexibiliteit vertonen'. Ja, ik vind dat ze open moeten zijn voor verandering, ze moeten dat wel willen doen. Maar dit gaat nog een stuk verder dan veranderingsgerichtheid.

'Blijk geven van sociale vlothed'. Weet je, ja en neen. Je hebt ook schrijvers die teruggetrokken leven, die een beetje misantropisch zijn, moet ook kunnen wat mij betreft.

'**Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen**'. Dat vind ik wel.
'**Stressbestendigheid vertonen**'. Pft, dat vind ik niet belangrijk voor een auteur.
'**De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben**'. Ja, dat vind ik wel heel belangrijk.
'**Werken aan zelfontplooiing**'. Dat vind ik ook heel belangrijk.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'**Een boeiende persoonlijkheid hebben**'. Ja.

'**Populair zijn bij het publiek**'. [zucht] Bij een matuur auteur is dat belangrijk, bij een debutant is dat denk ik niet belangrijk. En er zijn ook mature auteurs bij wie dat totaal niet belangrijk is, dus ik zal dat toch tussen haakjes zetten. Want, om nu maar iets te zeggen, Ivo Michiels bijvoorbeeld is nooit populair geweest bij het grote publiek, maar toch is dat een ontzettend belangrijk auteur.

'**Een geboren performer zijn**'. Totaal niet belangrijk. Als ze het zijn, is dat fijn. Als ze het niet zijn, ook geen probleem.

'**Durven innoveren**'. Ja... soms wel, soms niet.

'**Openstaan voor kritiek/feedback**'. Ja, absoluut.

'**Nieuwe markten durven verkennen**'. Voor een debutant is in de literaire wereld stappen sowieso al een nieuwe markt verkennen. Voor een matuur auteur, tja... misschien.

'**Visie hebben**'. Uiteraard is dat belangrijk, dat is zeer belangrijk.

Vindt u dat er enkele competenties flagrant ontbreken?

Bij die literaire competenties zijn er een aantal dingen die ik gezegd heb hé, rond spanningsboog, het uitwerken van personages, een boeiend verhaal kunnen vertellen. Maar ja, goed, je zou wel kunnen zeggen dat dat er voor bepaalde dingen al een beetje in zit eigenlijk. Voor de rest zie ik eigenlijk geen dingen. Alleen, je zal merken als je dit zal willen toepassen op auteurs, en dat is het typische aan kunstenaars toch wel een beetje, dat maakt het ook boeiend om met hen te werken, is... Het is hetzelfde als het proberen vastpakken van water hé. Nu, je kan wel proberen om dat water in een kan te gieten, die kan heeft dan een bepaalde vorm en is doorzichtig en ziet er aantrekkelijk uit, maar het blijft wel water hé. Dus waar ik zou voor huiveren is dat je een zodanig competentieprofiel zou maken op basis waarvan je mensen zou toelaten of uitsluiten.

Neen, wat mijn bedoeling is, is een soort van persoonlijk ontwikkelingsplan op te stellen voor de student. En dan vertrekkend vanuit de eigen talenten, die dan opgemerkt worden in de proeftekst die ze indienen, en dan een soort plan te maken richting die competenties.

Bestaan zo'n competentieprofielen in het buitenland?

Er bestaat zo'n profiel in Nederland, maar niet zo uitgebreid.

En zijn er zo'n competentieprofielen aan zo'n Engelse en Amerikaanse schrijfopleidingen? Als ik je een tip mag geven, misschien moet je dat eens opzoeken of dat daar bestaat. Het zou interessant zijn om te zien hoe zij daar mee om gaan. Als het ergens bestaat, dan is het wel daar.

Lijkt u dat nuttig om zo'n competentieprofiel op te stellen?

Het lijkt me nuttig voor de leerkracht of diegene die het begeleidt omdat hij dan een soort van houvast heeft zodat hij dingen die hij intuïtief aanvoelt ook makkelijk bespreekbaar kan maken en dat het een stuk concreter wordt. Het is dan makkelijker om er een gesprek over te hebben. Het kan ook nuttig zijn voor de auteur, als een soort van zelfreflex, een soort van spiegel of ook een soort van leidraad om inderdaad in zo'n opleiding samen met de begeleider daar iets aan te hebben. Maar weer op die voorwaarde dat het soepel en flexibel gebruikt wordt en een inclusieve bedoeling heeft en geen

exclusieve, want dan heb ik zoiets van...daar geloof ik niet in. Daarvoor zijn het te vrijgevochten geesten.

Het is natuurlijk ook een plan om naartoe te werken, niet om mee te starten. Het is natuurlijk niet gelijkaardig met een functiebeschrijving van een job.

Dat hoop ik.

Het ligt natuurlijk ook in de lijn van de professionalisering van de culturele sector.

En daar ben ik een zeer grote voorstander van.

Nog een laatste vraag: vindt u dat uitgevers ook moeten fungeren als een soort van coach, zowel op het vlak van persoonlijkheid als op het vlak van schrijfontwikkeling?

Zeker weten. Als een uitgever het al niet meer doet, wie moet het dan wel doen? Nogmaals, ik heb totaal geen probleem..., integendeel ik ben Creatief Schrijven en SchrijversAcademie zeer genegen, maar als een uitgever het al niet meer doet, hé t is verdomme een kerntaak van een uitgever. Nu weet ik ook wel – ik ga geen namen noemen – dat steeds meer uitgevers het op dat vlak precies laten liggen. En dat vind ik een heel grote zorg, een heel groot aandachtspunt. Het is een kerntaak om de creativiteit van de artiest met wie je bezig bent, om die te leiden, te begeleiden en te laten bloeien, te coachen en te managen. Als je dat niet doet, dan ben je niet meer bezig met de essentie van je job. Hoewel dat vandaag zeer vaak niet meer gebeurt. Het is ook het eerste waar ze op besparen, totaal belachelijk. Het is ook heel fout, want ze gaan dat zuur bekopen in de toekomst, daar ben ik van overtuigd. Maar goed, dat is ook iets dat je met slingerbewegingen in de geschiedenis af en toe ziet terugkomen. Ik heb lange tijd in de muziekindustrie gewerkt en dat was daar krek hetzelfde. En op den duur maakt men dan alleen nog producten die van op de marketingtafel komen, en dan is het publiek echt niet meer geïnteresseerd hoor. Dan betalen ze er ook niet meer voor, dan gaan ze gratis downloaden en kopiëren, dan denken ze “het klinkt toch allemaal hetzelfde”, en dan krijg je dit. Dus ja, ik vind dat uitgevers de ontzettend belangrijke rol hebben om dat te doen. Er zijn er die het nog doen en er zijn er ook die zeggen “ja, dat is niet zo belangrijk”.

Zo, ik weet alles wat ik wilde weten. Bedankt voor uw tijd.

Nathalie Ariën (Vlaamse Auteursvereniging)

06/05, telefonisch, 17u

Korte uitleg over het doel van het onderzoek.

Ik weet niet wat uw ervaring daar precies mee is, maar hebt u een beeld van de criteria waarop uitgevers zich baseren? Kijken zij vooral naar de tekst of kijken zij ook naar de persoon achter het manuscript als zij een tekst lezen? Hebt u daar een beeld van?

Wij hebben daar helemaal geen zicht op, wij worden niet op de hoogte gebracht van manuscriptonderhandelingen en wij hebben ook zelf weinig contact met uitgevers dus ik kan daar zelf weinig over zeggen.

Oké. Wat ik in mijn interviews ook doe, is feedback vragen op competenties die ik zelf heb opgesomd. Ik zou graag een aantal gedragscompetenties met u overlopen om eens te zien of u die belangrijk acht voor een auteur of niet. Dus het zijn competenties die eigenlijk niet direct te maken hebben met het schrijverschap, maar die meer te maken hebben met de professionaliteit van de auteur of over het omgaan met de werknemer- en werkgeverrelatie enzovoort.

Bedoel je dan of een auteur dat belangrijk vindt?

Neen, gewoon of u denkt dat dat algemeen belangrijk is voor een auteur, niet wat die daar zelf van vindt.

Oké, dus dat zijn competenties als bijvoorbeeld:

'Blijk geven van ondernemend kunstenaarschap'. Daarmee bedoel ik dus: ambitie tonen, niet alles overlaten aan de uitgever maar zelf een visie hebben over je werk, weten waar je naartoe wil enzovoort. Ja, ik denk dat dat nu heel belangrijk is.

'Zakelijke kennis vertonen'. Weten waarom een boek in een bepaalde oplage verschijnt, welke promotie er gevoerd wordt... Ja, absoluut. Ik denk dat dat heel belangrijk is.

'Resultaatsgerichtheid vertonen'. Eum, ja, denk ik ook. Ik denk dat dat samenwerking met de uitgever vergemakkelijkt.

'Kunnen plannen en organiseren'. Eum, ja, want ze zitten met een deadline, dus ja.

'Blijk geven van discipline'. Hmm, minder denk ik. Dat zit natuurlijk een beetje vervat in die deadlines die moeten gehaald worden. Maar ik denk dat dat op zich minder belangrijk is.

'Communicatief zijn en blijk geven van sociale vlothed'. Tgoh... Eum, tgoh, ik denk minder. Dat is wel belangrijk, maar minder dan die twee vorige.

'Veranderingsgerichtheid en flexibiliteit vertonen'. Dus als bijvoorbeeld een uitgever of redacteur zegt "dit moet veranderen" dat je dan als auteur ook bereid bent om dat te doen. Ik denk belangrijk.

'Luisteren naar de respons van de lezers, lezersgerichtheid vertonen'. Eum, dat is een hele lastige omdat dat het marktdenken wat in de hand werkt. Ik zou zeggen minder belangrijk. Maar ja, voor het marktdenken dan wel weer heel belangrijk. Dus het hangt ervan af vanuit welk standpunt...

'De eigen zwaktes en sterktes kennen, zelfinzicht hebben'. Lijkt me belangrijk. Min of meer belangrijk. Ik weet niet of je met een schaal werkt? **Neen, momenteel niet, momenteel is het aftasten: "wat vinden de mensen ervan?"**. Ah oké, ik wil wat nuanceren maar ik weet niet of dat voor u aan de orde is. **Ja, u mag nuanceren.**

'Werken aan zelfontplooiing'. Dus jezelf ontwikkelen, jezelf bijsturen. Hmm... minder. Wel

belangrijk, maar wel minder. Ik denk dat het als schrijver altijd nuttig is om jezelf bij te scholen of jezelf te ontplooien.

Ik heb dan ook nog een aantal competenties die eigen zijn aan de persoonlijkheid. Die zijn volgens mij iets meer *tricky* voor de auteur.

COMPETENTIES EIGEN AAN DE PERSOONLIJKHEID

'Een boeiende persoonlijkheid hebben'. Is dat belangrijk voor de auteur? Dus je bedoelt belangrijk om zijn verkoop te stimuleren hé? **Ja, in het algemeen.** Tgoh, dat is een moeilijke... Ja, dat is belangrijk, maar ja, wat is dat, een "boeiende" persoonlijkheid? Maar ik denk het wel.

'Populair zijn bij het publiek'. Helaas, marktgericht wel. Maar voor de kwaliteit van een boek niet.

'Op een podium durven *performen*'. Wordt meer en meer belangrijk, ja.

'Durven innoveren'. Hmmm, ja, ja. Dat is nuttig ja.

'Nieuwe markten durven verkennen (sociale media, e-book enzovoort)'. Ja, ja.

'Visie hebben'. Hmm, tgoh ik denk dat een auteur zonder kan. Enfin, ik wens iedereen een visie toe, maar ik denk dat het iets minder belangrijk is.

Oké, en hebt u er een idee van hoe auteurs hier zelf tegenover staan? Of zij dat zelf belangrijk vinden, of zij stil staan bij deze competenties?

Zij staan daar minder bij stil. Ik kan natuurlijk niet voor iedereen spreken, maar de grote groep wil zich toch vooral toespitsen op het schrijven en die competenties vinden zij bijkomstig eigenlijk. Een vlotte persoonlijkheid, zij zullen zeker zeggen dat dat niet meetelt terwijl dat natuurlijk commercieel wel meetelt hé. En dat innovatief denken en zo, dat zit er nog niet echt in, maar wij proberen dat wel te promoten. Ik denk dat een auteur dat minder belangrijk vindt, over de hele lijn gezien.

Ja, ja. En hebt u er een idee van of uitgevers deze competenties stimuleren bij hun auteurs?

Eum, ik heb niet de indruk... Maar dat mag ik eigenlijk niet zeggen omdat ik ook niet weet wat zij doen van initiatief, tgoh, om de auteurs commercieel denkerder te maken. Maar ik denk het niet...

Oké, en denkt u dat een competentieprofiel – of het profiel dat bekomen zal worden uit al deze interviews – dat dat van nut kan zijn in een schrijfopleiding als SchrijversAcademie?

Dat denk ik wel. Ja, want de dingen die je opsomt zijn wel dingen die samen de commercie zullen verbeteren. Ik geloof dat een auteur meer en meer naar buiten zal moeten treden, voor het publiek. En dan natuurlijk moet hij sociaal zijn, meegaand zijn met dat publiek, meer rekening houden met dat publiek. Ja, ik denk het wel.

En wat vindt u in het algemeen van schrijfopleidingen zoals SchrijversAcademie? Geloof u daarin, brengt dat goede auteurs voort?

Geen idee, ik weet niet wat de resultaten daarvan zijn. Ik weet niet of er al veel auteurs gedebuteerd zijn na een schrijfopleiding en in hoeverre die schrijfopleiding ervoor tussenzit. Nu, dat zal wel nuttig zijn, om een bepaalde vlotheid te ontwikkelen hé. En de feedback van echte auteurs is altijd wel nuttig hé. Dus ja, dat zal wel iets goeds doen.

Dan heb ik nog een meer persoonlijke vraag, het is misschien niet zo gemakkelijk om op te antwoorden. Hebt u een beeld van hoe de ideale auteur er voor u zou moeten uitzien, welke vaardigheden of competenties moet die hebben? Kan u daar een beeld van schetsen of is dat niet over één lijn te trekken?

Ja... Ik kan wel uit de losse pols, uit mijn ervaring met de problemen die zich stellen met auteurs... Dan is dat een professioneel auteur die zijn rechten kent, want daar schort het hen heel erg aan. Een ideale auteur kent zijn waarde en weet zich te positioneren ten opzichte van zijn uitgever en staat op zijn strepen als het contract niet nageleefd wordt en als er niet betaald wordt. Auteurs zijn dikwijls de dupe van besparingen, ze worden gewoon niet betaald en ze vinden dat niet erg omdat ze niet durven spreken. Dus de ideale auteur is professioneel en in twee richtingen, van de uitgever ook. Die competenties die je opsomt maken de ideale auteur natuurlijk, én voor de uitgever én voor zichzelf. Maar ik wil dan vooral benadrukken: ook voor zichzelf. Omdat dat de sector kapotmaakt als auteurs blijven... Ja, gewoon gedrukt willen worden en ze verder geen eisen meer willen stellen.

Oké. En kunnen zij daarvoor bij jullie terecht? Om bijvoorbeeld te weten welke rechten zij hebben?

Ja, dat is eigenlijk de *core business* van de Auteursvereniging.

En vindt u dat het ontbreekt dan bijvoorbeeld in schrijfopleidingen, dat het ook een onderdeel zou moeten zijn van...

Oh ja, dat vind ik wel. Ik weet niet of dat een onderdeel is...

Neen momenteel niet denk ik. Er is wel een laatste publicatiejaar en daarin worden ze wel begeleid bij het zoeken naar een uitgever en zo, maar ik zou inderdaad eens moeten uitzoeken in hoeverre zij met die praktische dingen in contact komen.

Ja en dat lijkt mij wel een taak voor Creatief Schrijven om dat te doen. Want wat wij eigenlijk doen, is hen begeleiden van het moment dat ze al gedebuteerd zijn, maar dan hebben ze hun eerste contract al getekend enzovoort. En Creatief Schrijven zou er goed aan doen om die beginnelingen praktisch te begeleiden. Ik weet niet hoe groot de nood daaraan is, maar ja...

Is er zelfs nog iets dat u kwijt wil? Iets dat ontbreekt op de lijst of nog iets waarvan u zegt “daar moet je zeker op letten”.

Wel, die mondigheid misschien. En staan op u rechten. Want auteurs hebben dikwijls het gevoel dat dat arrogantie is, terwijl dat gewoon professionaliteit is.

Ja, ja. Oké...

En zin voor realiteit.

Realistisch zijn?

Realistisch denken en ook vanuit het standpunt van een uitgever kunnen denken.

Bedoelt u dan ook meer marktgericht?

Neen, niet zozeer. Maar een uitgever heeft andere zorgen om een boek uit te geven. Natuurlijk, een auteur heeft daar dikwijls geen zicht op en denkt al snel dat het voor een uitgever veel gemakkelijker is dan dat het werkelijk is omdat hij niet marktgericht denkt. Hij moet niet te marktgericht denken, maar een gulden middenweg... Zij zien dikwijls de kant van de uitgever helemaal niet.

Oké. Het is interessant om het eens van jullie kant te zien. Want het zijn dingen die in de interviews nog helemaal niet aan bod gekomen zijn omdat ik de kant van de schrijver en de uitgever zie. Dus het was zeker interessant [gelach].

Oké, als je nog vragen hebt, je mag me altijd bellen hoor.

Dat is zeer vriendelijk. Bedankt voor uw tijd.